



T.C.

UFUK ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ULUSLARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI  
ULUSLARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE BAĞLAMINDA ORTA DOĞU'DA İSTİHBARAT ÖRGÜTLERİ**

İBRAHİM DMERAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

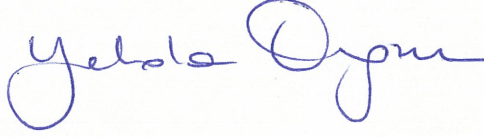
ANKARA

2019

## KABUL VE ONAY

İbrahim DMERAL tarafından hazırlanan "TÜRKİYE BAĞLAMINDA ORTA DOĞU'DA İSTİHBARAT ÖRGÜTLERİ" başlıklı bu çalışma, 22.08.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Yelda ONGUN



Danışman: Prof. Dr. Cem KARADELİ



Üye: Doç. Dr. Güner KOÇ AYTEKİN



Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.



Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY  
Enstitü Müdürü Y.

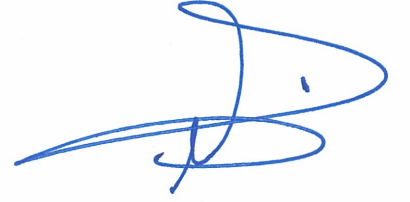


ANKARA ÜNİVERSİTESİ  
1998  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

## BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.



28.08.2019

İbrahim DMERAL

## TEŞEKKÜR

Tez çalışmam sırasında bana yol gösteren, sabrını ve desteğini esirgemeyen danıőmanım, Prof. Dr. Cem Karadeli'ye Őukranlarımı sunarım. Çalışma sırasınca benden maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen anneme sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışmayı, hep Yüksek Lisans yapmamı isteyen, beni bu konuda teşvik eden ve destekleyen, ancak dünya gözüyle mezuniyetimi göremeyen, rahmetli babama ithaf ediyorum.

İbrahim DMERAL



## ÖZET

### **Türkiye Bağlamında Orta Doğu'daki İstihbarat Örgütleri (El-muhabart, SEVAK, MOSSAD).**

Bu tezin amacı, Türkiye'yi sarmalayan istihbarat örgütlerinin mevcut durumu incelenerek tespit edilmesi, bahse konu örgütlerin örtülü veya açık operasyonlarının, Türkiye'nin iç ve dış politikasının nasıl şekillendirdiğinin incelenmesidir.

Çalışmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Buna göre El-muhabart, SEVAK ve MOSSAD'ın yapısı incelenmiştir. Söz konusu örgütlerin faaliyetlerini anlamak adına ise Türk, Arap ve Fars literatürleri taranmıştır. Konuya ilişkin kitap, gazete, dergi, makale ve raporlar incelenmiştir. Ayrıca araştırma sırasında üniversite ve ilgili kurumların arşivleri incelenmiş ve konuyla alakalı belgeler elde edilmiştir.

Araştırmanın evrenini, El-muhabarat, MOSSAD ve SEVAK'ın istihbarat çalışmalarından etkilenen Türkiye Cumhuriyeti oluşturmaktadır. Araştırmanın merkezini ise bahse konu olan örgütlerin, Türkiye'ye yönelik faaliyetleri teşkil etmektedir.

Doküman analizinden yararlanan bir araştırma için Arapça, Türkçe ve Farsça belgeler açık kaynaklardan temin edilmiştir. Arapça belgelerin bir kısmı ise konuyla alakalı kurumların arşivlerinden resmi izinlerin alınması suretiyle elde edilmiştir. Ayrıca temin edilen Arapça ve Farsça belgelerin, konuyla ilgili olan bölümleri Arapça ve Farsça aslından Türkçeye çevrilmiş ve istihbarat ile ilgili bölümleri irdelenmiştir. Ayrıca istihbarat servisinde çalışan bazı kişilerle görüşülmüş, fikirleri alınmış ve tezin son şekli oluşturulmuştur. Yapılan incelemeler ışığında istihbarat servislerimize dair kısmen değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: İstihbarat, Güvenlik, El-muhabrat, MOSSAD, SEVAK.

## SUMMARY

### **Middle Eastern Intelligence Organizations in context with Turkey (El-Mukhabarat, SEVAK, MOSSAD).**

The main aim of this thesis is to investigate the intelligence agent operating around Turkey including the agency's both undercover and public operations and how do these actions affect Turkish domestic and foreign policy.

In this research, we have used a qualitative model and with accordance to that we have observed El-Mukhabarat, SEVAK and MOSSAD's structure. In order to have a comprehensive understanding of these actions, Farsi, Turkish and Arabic literature has been studied. The literature study consisted of sources such as books, newspapers, magazines, journals, and articles. In addition to that while the literature study was being conducted, the university and relevant institution databases and archives allowed us to gather relevant documents.

General sphere of this research is around The Turkish Republic and how it is affected by the intelligence actions of the El-Mukhabarat, MOSSAD, and SEVAK. These organizations and their activities are the research group of this thesis.

For this research that is using document analysis, Farsi, Turkish and Arabic documents have been obtained from open source archives. Part of the Arabic sources has been gathered with the required permissions from certain institutions. In addition to these, documents obtained from Farsi and Arabic sources have been investigated further and translated relevant chapters to Turkish. Personel from intelligence agencies have been interviewed and their comments and opinions are also included while finalizing this thesis. With all that in mind certain assessments and considerations have been made on these intelligence services.

Key Words: Intelligence, Security, El-muhabrat, MOSSAD, SEVAK.

## İÇİNDEKİLER

<b>KABUL VE ONAY</b> .....	<b>i</b>
<b>BİLDİRİM</b> .....	<b>ii</b>
<b>TEŞEKKÜR</b> .....	<b>iii</b>
<b>ÖZET</b> .....	<b>iv</b>
<b>SUMMARY</b> .....	<b>v</b>
<b>İÇİNDEKİLER</b> .....	<b>vi</b>
<b>TABLO VE ŞEKİLLER</b> .....	<b>x</b>
<b>KISALTMALAR</b> .....	<b>xi</b>
<b>GİRİŞ</b> .....	<b>i</b>
<b>BÖLÜM I</b> .....	<b>4</b>
<b>İSTİHBARAT TARİHİ</b> .....	<b>4</b>
1.1. <b>İSTİHBARAT NEDİR?</b> .....	<b>6</b>
1.2. <b>HİTİTLİLER VE MISIRLILAR</b> .....	<b>8</b>
1.3. <b>TRUVA</b> .....	<b>9</b>
1.4. <b>YAHUDİLER 'DE İSTİHBARAT</b> .....	<b>10</b>
1.5. <b>SİYONİST İSTİHBARAT ÖRGÜTÜ NİLİ</b> .....	<b>13</b>
1.5.1. <b>Örgütün faaliyetleri</b> .....	<b>14</b>
1.6. <b>ÇİNLİLERDE İSTİHBARAT</b> .....	<b>17</b>
1.7. <b>HAŞHÂŞİLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI</b> .....	<b>19</b>
1.7.1. <b>Hasan Sabbah ve Müritleri</b> .....	<b>21</b>
1.7.2. <b>Haşhaşilerin yöneticilere karşı yaptıkları suikastlar</b> .....	<b>24</b>
1.8. <b>ARAP TOPLUMUNDA İSTİHBARAT</b> .....	<b>26</b>
1.8.1. <b>Cahiliye Döneminde (İslâmiyet Öncesi) İstihbarat</b> .....	<b>26</b>
1.8.2. <b>H.z. Muhammed Döneminde İstihbarat</b> .....	<b>27</b>
1.9. <b>TÜRKLERDE İSTİHBARAT</b> .....	<b>30</b>
1.9.1. <b>İslâmiyet Öncesi Türk İstihbaratı</b> .....	<b>30</b>
1.9.2. <b>Börü Budun Teşkilâtı</b> .....	<b>32</b>
1.10. <b>İSLÂMİYET SONRASI TÜRK İSTİHBARATI</b> .....	<b>34</b>
1.10.1. <b>Selçuklular</b> .....	<b>34</b>
1.10.2. <b>Osmanlılarda İstihbarat</b> .....	<b>38</b>
1.10.3. <b>Martolos Teşkilâtı</b> .....	<b>41</b>
1.10.4. <b>Voynuk Teşkilâtı</b> .....	<b>42</b>
<b>BÖLÜM II</b> .....	<b>43</b>
<b>SURİYE İSTİHBARATI/EL-MUHABARAT</b> .....	<b>43</b>

2.1. ULUSAL GÜVENLİK OFİSİ.....	43
2.1.1. İstihbarat Genel Başkanlığı.....	44
2.1.2. Askerî İstihbarat Başkanlığı.....	46
2.1.3. Hava İstihbarat Başkanlığı.....	48
2.1.4. Siyasî Güvenlik Bölümü.....	50
2.2. EL-MUHABARAT'IN TÜRKİYE'YE YÖNELİK OPERASYONLARI.....	53
2.3. PKK'YA YÖN VEREN AJANLAR.....	56
2.3.1. Nurettin Halas El-muhammed (Sofi Nurettin).....	57
2.3.2. Fehman Hüseyin (Doktor Bahoz).....	57
2.3.3. Çiya Kobani (Kod).....	57
2.3.4. Zozan Kobani.....	57
2.3.5. Savaş (kod).....	57
2.4. DEVRİMCİ HALK KURTULUŞ PARTİSİ-CEPHESİ (DHKP-C).....	58
2.4.1. DHKP-C'nin Türkiye'deki Eylemleri.....	59
2.5. ASALA VE EL-MUHABARAT İLİŞKİSİ.....	60
2.5.1. Asala'nın Yurtiçinde ve Yurtdışındaki Eylemlerinden bazıları.....	61
2.6. PKK, ASALA VE EL-MUHABARAT İLİŞKİSİ.....	64
2.7. FKÖ, FHKC, ASALA ve El-muhabarat ilişkisi.....	67
2.8. İRAN İSTİHBARATI.....	68
2.8.1. Devrimden Önce İran İstihbaratı (Savak).....	70
2.8.2. Devrimden Sonra İran İstihbaratı (Savama)-(Sevak).....	71
2.9. İRAN İSTİHBARAT BAKANLIĞI.....	73
2.9.1. İstihbarat Bakanlığının Yapısı.....	74
2.9.2. İstihbarat Bakanı ve İran Ulusal Güvenlik Başkan'ın haiz olması gereken özellikler:.....	75
2.9.3. İstihbarat mensubunun sahip olması gereken özellikler:.....	75
2.10. İRAN İSTİHBARATININ GÜCÜ.....	76
2.10.1. İran İstihbaratı'nın Kullandığı Araçlar.....	77
2.12. SEVAK'IN BÖLGE VE KÖRFEZ ÜLKELERİNDE YAPTIĞI OPERASYONLAR.....	78
2.12.1. Kuveyt.....	78
2.12.2. Bahreyn.....	79
2.12.3. Yemen.....	79
2.12.3.1. İran İstihbaratının Yemen'deki faaliyetleri.....	80
2.13. İRAN'IN SURİYE'DEKİ NÜFUZU.....	80
2.13.1. İran'ın Güdümünde Suriye'de Çatışan Silahlı Örgütler.....	81
2.13.1.1. Hizbullah.....	81
2.13.1.2. Fatimiyyun Tugayı.....	81



2.13.1.3. Asaib Ehlul Hak .....	82
2.13.1.4. Iraklı Milisler .....	82
2.14. İRAN'IN IRAK'TAKİ NÜFUZU .....	82
2.14.1. İran'ın İllegal Şii milislere Desteği .....	84
2.15. İSRAİL İSTİHBARAT TEŞKİLÂTLARI .....	86
2.15.1. SHAI .....	86
2.15.2. MOSSAD .....	87
2.15.2.1. MOSSAD'ın yapısı .....	88
2.15.2.2. MOSSAD'ın Görevleri .....	88
2.15.2.3. MOSSAD'ın İlgi Alanları .....	88
2.15.2.4. MOSSAD'ın Operasyonları .....	89
2.15.2.4.1. Ürdün Nehri Operasyonu .....	89
2.15.2.4.2. Adolf Eichmann'ın Yakalanması .....	89
2.15.2.4.3. Münih Olimpiyat Köyü .....	90
2.15.2.4.4. Entebbe Baskını .....	90
2.15.2.4.5. Mısır'ın Füze Geliştirme Programı .....	90
2.15.2.4.6. MOSSAD ve Barzani İlişkisi .....	91
2.15.2.4.7. MOSSAD'ın Orta Doğu'daki Diğer Operasyonları .....	91
2.15.3. Aman .....	92
2.15.4. Şabak/Shin Bet .....	92
2.15.5. VARASH .....	93
2.15.6. ALIYAH BETH ENSTİTÜSÜ .....	93
<b>BÖLÜM III .....</b>	<b>94</b>
<b>TÜRK İSTİHBARATININ TARİHSEL GELİŞİMİ .....</b>	<b>94</b>
3.1. TEŞKİLÂTI MAHSUSA 'NIN KURULUŞU, AMAÇLARI VE ÖRGÜTLENMESİ .....	95
3.1.1. Teşkilat'ın Yapısı .....	96
3.1.2. Teşkilatın Faaliyetleri .....	97
3.1.3. Teşkilatı Mahsusa'nın Operasyonları-Sabotaj ve Eylemleri .....	98
3.2. KARAKOL CEMİYETİ .....	100
3.2.1. Örgütün Beyannamesi .....	100
3.2.2. Örgütün Yönetimi .....	101
3.2.3. Örgütün Faaliyet Alanları .....	102
3.2.4. Karakol Cemiyeti'nin İstihbarat Yapısı .....	102
3.2.4.1. Basın Bölümü .....	102
3.2.4.2. Propaganda Bölümü .....	102
3.2.4.3. Casusluk Bölümü .....	103

3.3. MİLLÎ MÜDAFAA GRUBU/MİM MİM.....	103
3.3.1. Teşkilâtın Yapısı.....	104
3.3.1.1. Komutanlıklar .....	104
3.4. ZABİTAN GRUBU .....	104
3.5. YAVUZ GRUBU .....	105
3.6. FELÂH GRUBU .....	105
3.7. HAMZA GRUBU .....	106
3.7.1. Hamza Grubu'nun Teşkilât ve Kadrosu .....	106
3.8. ASKERÎ POLİS TEŞKİLÂTI (P) .....	107
3.9. TETKİK HEYETİ ÂMİRLİKLERİ.....	108
3.10. GEÇİT TEŞKİLÂTI (GTK).....	108
3.11. MİLLÎ EMNİYET HİZMETİ/MEH/MAH.....	109
3.11.1. MAH'ın Yapısı .....	110
3.11.2. MAH'ın Kadrosu ve Bütçesi .....	112
3.11.3. MAH'ın Operasyonları.....	112
3.12. MİLLÎ İSTİHBARAT TEŞKİLÂTI (MİT) .....	115
3.12.1. MİT'in Görevleri (644 Sayılı Kanun Çerçevesinde) .....	116
3.12.2. MİT'in (01.11.1983 tarihli 2937 sayılı kanun) Görevleri .....	117
3.12.3. MİT'in Görev Alanının Genişletilmesi .....	119
3.12.4. MİT Başkanlığı.....	122
3.13. MİLLÎ İSTİHBARAT KOORDİNASYON KURULU (MİKK).....	123
3.14. MİLLÎ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ (MGKGS).....	124
3.15. GENELKURMAY BAŞKANLIĞI İSTİHBARAT DAİRESİ BAŞKANLIĞI .....	125
3.16. EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İSTİHBARAT DAİRESİ BAŞKANLIĞI .....	126
3.17. JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI İSTİHBARAT BAŞKANLIĞI .....	127
3.18. SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI İSTİHBARAT BAŞKANLIĞI.....	127
<b>BÖLÜM IV .....</b>	<b>129</b>
<b>SONUÇ.....</b>	<b>129</b>
<b>KAYNAKÇA .....</b>	<b>139</b>

## TABLO VE ŞEKİLLER

Tablo 1. Kuruluşundan beri SAVAK'ta görev yapan başkanların isimleri ve görev süreleri .....	72
Tablo 2. Kuruluşundan günümüze kadar İran İstihbarat ve Ulusal güvenlik Bakanlığı'nda görev yapan başkanların ismi ve görev süreleri .....	75
Şekil 1. Suriye İstihbaratı Şeması .....	43



## KISALTMALAR

EGM: Emniyet Genel Müdürlüğü

MİT: Millî İstihbarat Teşkilâtı

FKÖ: Filistin Kurtuluş Örgütü

PKK: Kürdistan İşçi Partisi

ASALA: Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu

FKHC: Filistin'in Kurtuluşu için Halk Cephesi

ÖSO: Özgür Suriye Ordusu

DHKP-C: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi

FKHC: Filistin'in Kurtuluşu için Halk Cephesi'ne

ACİLCİLER: Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi

FKDC: Filistin'in Kurtuluşu için Demokratik Cephe

SEVAK: İstihbarat ve Ulusal Güvenlik Bakanlığı

SAVAK: Ulusal İstihbarat ve Güvenlik Örgütü

MOSSAD: İstihbarat ve Özel Operasyonlar Enstitüsü

MİM MİM: Millî Müdafaa Grubu

P: Askerî Polis Teşkilâtı

GTK: Geçit Teşkilâtı

MAH: Millî Emniyet Hizmeti

EHUR: Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Riyâseti

MİKK: Millî İstihbarat Koordinasyon Kurulu

MİKM: Müşterek İstihbarat Koordinasyon Merkezi

OBİPAS: Müşterek İstihbarat Koordinasyon Merkezi

MGKGS: Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği

KHK: Kanun Hükümünde Kararname



## ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında Türkiye'yi sarmalayan istihbarat örgütlerinin mevcut durumu incelenmiş, bahse konu olan örgütlerin örtülü veya açık operasyonlarının, Türkiye'nin iç ve dış politikasının nasıl şekillendirdiği incelenmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde, istihbarat kavramının tanımı yapılmış ve istihbaratın gelişim süreci işlenmiştir. Ayrıca kadim medeniyetlerden olan Hititliler, Mısırlılar ve Yunanlılar da istihbarat ve istihbarata dair konular irdelenmiştir. Daha sonra Yahudilerin, Çinlilerin ve Bizanslıların istihbarat ve casusluk faaliyetleri tetkik edilmiştir. İlâveten İslâmiyet öncesi Türklerin istihbarata verdikleri önem mütalâa edilmiş ve bu dönemde istihbarat kurumları ve casuslukla ilgili kullandıkları kavramlar tespit edilmiştir. İslâmiyet sonrası süreçte ise Türklerde istihbaratçı ve istihbarat kavramlarındaki ifade değişiklikleri gözler önüne serilmiştir. Ardından Cahiliye ve Hz. Muhammed dönemlerindeki istihbarat çalışmalarından bahsedilmiş ve Peygamberin istihbarata verdiği öneme değinilmiştir. Daha sonra Emevilerin, Abbasilerin, Selçukluların ve Osmanlıların dönemlerinde istihbarat sistemleri detaylı bir şekilde irdelenmiştir.

İkinci bölümde Suriye İstihbaratının (askerî gücü ve donanımı vb.) detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca El-muhabaratın Türkiye'ye yönelik yapmış olduğu istihbarat operasyonlarına da değinilmiştir. Bunun yanında PKK ve DHKP-C gibi örgütlerin El-muhabarat ile olan ilişkisine vurgu yapılmıştır. Diğer taraftan bir dönem El-muhabaratın güdümünde olan ASALA, FKÖ VE FKHC gibi örgütlerin faaliyetleri ve Türkiye'ye yönelik operasyonları da incelenmiştir. Öte İran'ın SEVAK'ı ve ona bağlı olan Kudüs Gücü'nün Türkiye bağlamında Orta Doğu'daki faaliyetlerine değinilmiştir. Ayrıca Suriye, Irak, Lübnan ve Arap Körfezi'nde İran'ın nüfuz alanı ve milis güçlerin üzerindeki hâkimiyeti incelenmiştir. Bunların yanında MOSSAD ve ona bağlı istihbarat birimleri irdelenmiş ve Orta Doğu'daki gücüne ve faaliyet alanlarına değinilmiştir.

Üçüncü bölümde ise Türk İstihbarat'ının tarihsel gelişimi çerçevesinde Teşkilâtı Mahsusa, MAH ve MİT'in tarihçesinde kısaca bahsedilmiştir. Ayrıca söz konusu istihbarat birimlerimizin çağın değişimlerine paralel olarak dönüşümleri de incelenmiştir. İlâveten bunların, ajanlarının vatan ve ulus uğruna yaptıkları fedakârlıklara değinilmiştir. Ayrıca bu kurumların faaliyetleri Türkiye'nin iç ve dış politik dengesinin seyrini ne derece etkilediğinden bahsedilmiştir. Sonuç bölümünde ise tezde ulaşılan önemli hususlar özetlenmiş ve Türkiye bağlamında komşu istihbarat örgütlerinin niyetleri ortaya konulmuştur.

## GİRİŞ

Elimizdeki kaynaklar, insanoğlunun ilk çağda ilkel yöntemlerle avcılık yaparak yaşamını sürdürdüğünü ifade etmektedir. Kişioğlu ilk zamanlarda sürülerin geçiş güzergâhını bulması, onları avlamak ve tuzak hazırlaması için malumat/bilgi getiren avcı gözcülere ihtiyaç duymuştur. Zaman içerisinde insanoğlu tarımla tanışmış ve yerleşik hayata geçmiştir. Elde edilen tarımsal ürünleri yakın ve uzak diyarlardaki topluluklara satmak, onların ihtiyacına göre mahsul yetiştirmek yine önceden bilgi edinmeyi ihtiyaç kılmıştı. Öte yandan yerleşik hayata geçmek, düşmanların açık hedefi haline gelmek demek idi. Geleceği görebilmek, olası sorunlar hakkında önceden bilgi sahibi olmak, olayların perde arkasına uzanabilmek, ancak sağlıklı istihbarat üretimiyle mümkün olabilirdi.

Sanayii hamlesiyle birlikte bilginin güç ve istenileni elde etmenin vazgeçilmez yollarından biri olduğunu keşfeden insanoğlu, onu elde edebilmenin yollarını aramıştır. Dolayısıyla gizliyi elde edebilmen işi en eski mesleklerden birini oluşturmuştur. Buna da istihbarat ve haber alma faaliyeti denmiştir. Casusluk işi sonucu meydana gelen gizliyi öğrenme çalışmaları önceleri dar yelpazede ilkel yöntemlere dayanarak bireysel olarak yapılmıştır. Ancak kapitalizmin gelişmesi ve ulus devletlerin ortaya çıkması ile birlikte, bireyci istihbarat anlayışı yerini devlete bırakmıştır. İstihbarat egemenlik, sömürü ve kuvvet savaşlarında tarih boyunca haber alma, uydurma haber yayıp düşmanı yıpratma/yönlendirme bir istihbarat faaliyeti olarak uygulanmıştır.

İlk bilgi edinme teşkilâtının kimin tarafından ve ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Ancak bu mesleğin kesin olarak insanlık tarihi boyunca icra edildiğini

söyleyebiliriz. İstihbaratçılık, dünyanın en eski mesleklerinden biri olarak bilinmektedir. İstihbarat mesleğinin önemi, insanlık tarihinin akışını değiştiren semavi dinlerin kutsal metinlerinde de yer almıştır. İstihbaratçılık bir meslek olmadan önce kervanlar, gezginler, büyücüler ve gezgin din adamları tarafından icra edilmiştir. Meta dolaşımın hızlanması, sermaye birikiminin oluşmasıyla birlikte gelişen ticaret yolları ve artan nüfusla birlikte haber alma, hekimlik, tüccarlık, ziraatçılık gibi bir meslek haline gelmiştir.

Bu anlamda haber almanın manası genişlemiş ve istihbarat toplanması gereken alanlar da çoğalmıştır. Dolayısıyla devletlerin siyasi, askerî, ekonomik, teknolojik stratejik, iş ve dış güvenliğe yönelik istihbarata ihtiyaçları artmıştır. Bu işi yapacak ve ülkenin hizmetine sunacak istihbarat teşkilâtına sahip olmak da kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir. Güçlü bir istihbarat teşkilâtı bir ülkenin gözü ve kulağı durumundadır. XIX. Yüzyıla kadar konu daha çok askerî casusluk anlamında ele alınmıştır. Casusluk anlamında istihbaratçılığın tarihi eski olmasına rağmen bugünkü manada teşkilatlanması oldukça yenidir. Casusluğun bugünkü anlamıyla, düzenli bir teşkilat olarak çalışmasını 1855 yılından itibaren Napolyon'un Fransa'da kurduğu "Gizli Polis" teşkilâtından sonra belirginleştiğini biliyoruz. Söz konusu teşkilât Alman-Fransız harbinde askeri casusluğun temel unsurunu oluşturmuştur. Napolyon, istihbarat ve istihbaratçının önemini; "Bir casus yerinde ve zamanında, cephedeki binlerce askere denktir. Ve inanın bana, savaşların sonuçları incelendiğinde; topçunun, süvarinin, piyadenin kahramanlıkları, casusların şu göze görünmez lanetli ordusu yanında hiç kalır" sözleriyle açıklamıştır.

Dünyanın en eski mesleklerinden biri olan istihbarat, kolektif güvenlik ve savunmada olduğu kadar dış politikada da hayati bir etken olmuştur. İstihbarat, yeni terörizm şekillerinin, silahlanmanın organize suçluların ve hatta insani felaketlerin olumsuz etkilerini bertaraf etmenin temel unsurunu oluşturmaktadır. Genellikle istihbaratla ile casusluk kavramları karıştırılmakta ve birbirinin yerine kullanılmaktadır. Casusluk istihbarat faaliyetlerinde ihtiyaç duyulacak bazı özel bilgileri elde etmek üzere gizli ve ulaştırılması güç kaynakları ele geçirmek için başvurulacak yoldur. Bu faaliyet sonucu elde edilecek bilgiler istihbarat faaliyetini besleyen malzemenin çok az bir kısmını teşkil etmektedir. Yani casusluk istihbarat faaliyetinin geniş kapsamı içinde küçük bir yer tutmaktadır.



Geleceği görebilmek, muhtemel sorunlar hakkında önceden bilgi sahibi olmak, olayların perde arkasına uzanabilmek, ancak sağlıklı bir istihbarat üretimiyle mümkün olabilir. Nitekim Napolyon'dan 2350 günümüzden 2500 yıl önce yaşayan Çinli Bilge Sun Tzu "Savaşta en önemli unsur istihbarattır. Zira ordunun kazanabilmesi sağlam bilgiler almasına bağlıdır. Bu yüzden ordunun iyi işleyen beyinlerinden casusluk maksadıyla yararlanmak ve onlar aracılığıyla önemli sonuçlar elde etmek ancak akıllı bir devlet adamının, ileri görüşlü bir generalin başarabileceği iştir" der. İstihbarat servisinin önemini meşhur Alman istihbaratçısı Gehlen ise "Müstakil bir milletin siyasal davranışlarının dayandığı materyallerin en önemli kaynaklarından biri istihbarat servisidir" şeklinde açıklar.



## BÖLÜM I

### İSTİHBARAT TARİHİ

Ziraatın keşfedilmesiyle birlikte zorlu bir yaşama şartı gerektiren göçebelik hayatı yok olmaya yüz tutmuş ve zamanla insanlar yerleşik hayata geçmişlerdir. Yerleşik hayat demek yazın-yaylak (sıcak havalarda yükseklerle çıkmak) ve kışın-kışlak (soğuk havalarda konaklama yeri) için göç edenlerin artık göç etmeyecekleri, düzenli bir hayata geçecekleri anlamını ifade eder. Yerleşik hayatla birlikte zamanla bir şehir kültürü ve medeniyeti oluşmuş ve toplumlar artık düşmanlarının açık ve kolay hedefi haline gelmiştir. Dolayısıyla bu topluluklar düşmanlardan korunmak için güçlü bir orduya ihtiyaç duymuştur. Bunun ilk örneğini Yunan şehir devletlerinde görmekteyiz. Yerleşik hayata geçen insanların zamanla düşmanı beklemenin ve savunma yapmanın tehlikeli sonuçlar doğurduğunu ve düşmanı yerinde püskürtmenin daha avantajlı olduğu kanaatine varmışlardır. Bu doğrultuda ise casuslara ihtiyaç duyulmuştur. Casusluk savunma, sabotaj, baskın ve zayıf olanları işgal etmek gibi toplumların birtakım ihtiyaçlarını karşılamak için tüccarlık, zanaatkârlık gibi bir meslek olarak ortaya çıkmıştır. Tevrat'ta Tanrı'nın Musa'yı Yafe kentinin halkının zayıf mı, kuvvetli mi olduklarını görmeleri için iki ajan göndermesini öğütlediğini biliyoruz. İncil de ise Havva A. S.'in Kafasını karıştıran yılanın ilk ajan, Havva'nın ilk muhbir ve Âdem'in de ilk kurban olduğu aşikârdır.

Türklerle Çinliler arasında yapılan pek çok savaşta, bu savaşları Türklerin kazandığını ancak daha sonra casusluk faaliyetleri sonucunda Çinlilerin galip geldiğini görüyoruz. Geleceği görebilmek, muhtemel sorunlar hakkında önceden bilgi sahibi olmak, olayların perde arkasına uzanabilmek, ancak sağlıklı istihbarat üretimiyle mümkün olabilir. Bilginin, güç (Bacon) ve istenilen elde etmenin anahtarlarından vazgeçilmez bir şey olduğunu keşfeden insanoğlu, tarih boyunca onu elde edebilmenin, gizliyi öğrenmenin yollarını aramış ve aramaya devam etmektedir. Bu nedenle gizliyi açığa çıkarma işi olan istihbaratçılık dünyanın en eski mesleklerinden birisini oluşturmuştur. Genel olarak istihbarat askerî amaçlarla ortaya çıkmıştır. Casusluk faaliyetleri sonucunda gizliyi öğrenme çalışmaları önceleri başıboş, bireysel ve muhbirlik esasına dayanmıştır. Ancak kapitalizmin gelişmesi ve ulus devletlerinin ortaya çıkması, bireyci istihbarat anlayışı yerini devlete bırakmıştır. Böyle örgütlenmelerin modern anlamda birer gizli servis şeklini almalarının öyküsü çok

eskilere dayanmaktadır. Her canlı kendisi için iyi veya kötü bir uyarıyı fark edebilmeli ve bunu değerlendirebilecek mekanizmaya sahip olmalıdır. Yaşama ve üreme her canlının iki temel içgüdüsünü oluşturur. Bu içgüdüler için canlılarda pek çok özellik evrimleştirmiştir. Özellikle yaşamaya devam etmek için geliştirilen savunma mekanizmaları, bir hayli ilginç olabilmektedir. Söz gelimi; doğada hem avlar, hem avcılar yaşam mücadelesi verirken, bu doğrultuda çeşitli stratejiler geliştirmektedirler. Daha başarılı stratejiye sahip olan taraf, genelde bir gün daha hayatta kalmayı başaran tarafa olabilmektedir. Bazı avlar geliştirdikleri savunma mekanizmalarıyla kendilerini avlamayı düşünen hayvanlara karşı gerçekten de başarılı olabilmektedirler. Öte yandan tüm savunma mekanizmaları avcılara karşı da geliştirilmemektedir, kimi zaman canlılar doğanın kendisine karşı da kendilerini savunmak zorunda kalmaktadırlar. Örneğin mürekkep balıkları tehlike anında rengini ve şeklini değiştirerek müthiş bir şekilde kamufle olabilmektedir. Belki de doğanın en iyi kamufle sistemine sahip olan canlı mürekkep balıklarıdır. Her renge uyum sağlayabilmelerinin yanı sıra, hem derilerinin rengini çok hızlı bir şekilde değiştirebiliyor hem de buldukları ortama göre vücutlarını uyumlu hale getirebilmektedirler. Böylece hem avcılardan saklanabiliyorlar, hem de avlarını avlayabiliyorlar. Camponotus Saundersi türü karıncalar da, kolonisi tehlike altında olduğunda kendini patlatarak etrafa bir zehir saçmakta ve böylece düşmanı etkisiz hale getirmektedir. İkel çağlarda insanoğlu kendini hem yırtıcı hayvanlardan hem de diğer topluluklardan koruyabilmek için yüksek yerlerde yani mağaralarda yaşamayı tercih etmiştir. Zaman içerisinde sayısının çoğalmasıyla birlikte artık kişiöğluna mağaralar dar gelmiş ve mağaralar yerini artık kaleler bırakmıştır. Bu aşamada istihbaratın nefes almak kadar önemli olduğunu söyleyebiliriz. Öncelikle istihbarat **“Hâkimiyet için değil, hayatta kalabilmek için elzem”** dir ifadesini kullanmak yerinde olacaktır. İlk haber alma teşkilâtının kimin tarafından ve ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, bu mesleğin insanlık hayatında paranın yer almasından sonra ortaya çıktığı belirtilmektedir. Para, güç ve iktidarın sembolü olduğundan, site devletlerinden modern devlet sürecine kadar kişiöğlunun geçirdiği süreçte istihbarat, insanlık tarihinin akışını değiştirmiştir. Para ve güce sahip olabilmek için rakip şehir, devlet veya imparatorlukları oyun sahnesinden atmak adına yapılan tüm cephe savaşlarının öncesinde oldukça çetin ve bazen de keyifli istihbarat savaşları yaşanmıştır. Bu savaşlar tamamen gizli yürütülmüş ve düşman ile ilgili gerekli bilgiler alındıktan sonra, legal cephe savaşına girilmiştir. Yirminci yüzyılın başından itibaren konvansiyonel savaşların yerini örtülü operasyonlara bırakmasıyla birlikte

istihbaratçılığa olan önem daha da artmıştır. Özellikle iki kutuplu cephenin olduğu II. Dünya Harbi'nin sona ermesiyle birlikte dünyanın casusluk faaliyetlerine sahne olduğuna şahit olmuştuk. “Casuslardan iyi yaralanmak için onlara cömert davranmak gerekir. Casuslardan önemli başarılar elde etmek, akıllı bir devlet adamının, ileri görüşlü ordu komutanının işidir” diyen Tzu, bu çalışmanın her safhasında önemini göreceğiz.

## 1.1. İSTİHBARAT NEDİR?

Dilimizde; ülkeyi koruyan, iç ve dış güvenliğinden sorumlu olan, hükümetlerin her türlü politika çizmesinde yardımcı aktör rolü üstlenen, kamuya kapalı ve makamlar üstü görünen, sivillerin en merak ettiği mesleklerden biri olan, ancak hakkında az bilinen ve bu yüzden komplo teorilere maruz kalan meslek dalının adıdır istihbarat. İstihbarat (استخبارات) Arapça kökenli bir kelime olup haber (خبر) kökünden türemiştir. İstihbar (استخبار) kelimesi ise Türkçe Sözlük'te; haber ve bilgi alma, istihbar etmek, haber almak, duymak ve öğrenmek şeklinde tanımlanmıştır. Kavram olarak istihbarat geniş bir manaya sahiptir. Bu nedenle hakkında, hem ülkemizdeki hem de yabancı bilim adamları tarafından değişik tarifler yapılmıştır. Atay'a göre “İstihbarat, yabancı bir hükümetin veya siyasî partinin yıkılması, yabancı devlet adamları veya hedeflerinin ziyana uğratılması, kişi veya ajanlarının kaçırılması veya öldürülmesinden ayrı olarak bir ülkenin rakiplerinden daha fazla avantaj sağlamasını veya en azından yaşamaya devam etmesini sağlayan bilginin toplanmasıdır”. İstihbaratın tek bir tanımını yapmak mümkün değildir. Hemen hemen herkesin kabul edeceği birçok farklı tanımlama yapılabilir. Ancak istihbaratın teknik boyutta yapılan aşağıdaki tanımı üzerinde anlaşmak kolay görünmektedir. Bu tanım “istihbarat çarkı” denilen çarkın açılımına dayanmaktadır. Yani istihbarat malumatın toplanması, değerlendirilmesi, analizi, bileştirilmesi ve yorumlanması sürecinin sonunda ortaya çıkan üründür (Özdağ, 2017). Muazzez Şenel ve Turhan Şenel ise “İstihbaratı; hasım veya hasım olması muhtemel devletlerin niyetleri, planları ve bu planları gerçekleştirme kapasiteleri hakkında her şekilde haber toplama veya bilgi sahibi olmadır”(Şenel & Şenel, 1997).

Kimi araştırmacılara göre alınan bir bilginin veya duyulan bir haberin istihbarat olabileceğini, kimiler ise haberin veya bilginin istihbarat olamayacağını, İstihbarat olabilmesi için haberin/bilginin işlenmesi gerektiğini belirtmektedirler. Bir başka tanımda ise “ İstihbarat, bir işe başlamadan önce bilmemiz gereken her şeydir. Daha ötesi daha önceden bir işi kurgulamamız için gerekli olan faaliyetlerdir” (Munasıra,

1987) şeklinde ifade edilmiştir. Bu tarif ile birlikte istihbaratın manası genişlemiş ve istihbarat çalışmaları da gezegendeki tüm faaliyetleri içine alacak şekilde tanımlanmıştır. David Khan ise “İstihbaratın Tarihsel Teorisi” isimli makalesinde şöyle bir tanım yapmıştır. “Ben, istihbaratı bilginin en geniş hali olarak tanımlıyorum. Bugüne dek rastladığım istihbarat tanımlamalarının hiçbiri işe yaramamaktadır. Bu, tıpkı “haber” deyimini gibidir. Bütün habercilerin ne olduğunu bilmesine karşın tanımlanması imkânsızdır. Bir mahkemede ya da yasal bir duyum alındığında haber değeri olan bir şey söz konusu ise tüm muhabirler hemen not almaya başlarlar” (Kahn, 2002). Ümit Özdağ ise “İstihbarat Teorisi” kitabında kavrama şöyle bir anlam yüklemiştir; “İstihbarat, ulaşılabilen bütün açık, yarı açık ve/veya gizli kaynaklardan her türlü aracın kullanılması sonucunda elde edilen her türlü veri, malumat ve bilginin ulusal genel veya ulusal özel plandaki politikaların gerçekleştirilmesi ve ulusal politikalara zarar verilmesinin engellenmesi amacıyla toplandıktan sonra önemine ve doğruluğuna göre sınıflandırılması, karşılaştırılması, analiz edilerek değerlendirilmesi süreci sonucunda ulaşılan bilgidir”, (Özdağ 2017). Bilginin kim tarafından istendiği, nereden geldiği, nasıl ele alındığı, kimin öğreneceği ve hangi amaçla kullanılacağı gibi istihbaratın önemine binaen kavramla ilgili tanımlar yapılmaktadır. Milli İstihbarat Teşkilatı(MİT) istihbarat tanımı için “İstihbarat, devletin millî güvenlik politikasını yürütmek için yurt içinde ve yurt dışında sekiz ana konunun, yani askerî, siyasî ekonomik, sosyal, coğrafi, biyografik, ulaştırma ve muhabere, ilmî ve teknik istihbarat ile kontr-teör ve kontr-espiyonaj, çalışmalarının bütünlüğü ve merkezî istihbarat üretimi anlaşılmalıdır”, (MİT, 2019) ifadesine yer vermektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü resmi ağ sayfasında ise “İstihbarat; kısaca, ihtiyaç duyulan alanlarda, çeşitli imkân ve vasıtalarla, elde edilen bilgilerin işlenmesi, değerlendirilmesi ve yorumlanarak bunlardan bir sonuç çıkartılması”, (EGM, 2019) şeklinde ifade edilmektedir. İstihbaratın tanımı, tanımlayan kişinin veya kurumun bulunduğu yer, algısı, tecrübesi, akademik geçmişi, ihtiyaçları, hedefleri gibi pek çok değişkenin süzgecinden geçilerek yapılmıştır.

İstihbarat kelimesi köken olarak Arapça olmasından ötürü, Arap literatüründeki anlamına bakmakta yarar olduğunu düşünüyoruz.. Mucem El-Arabi’de istihbarat; “Ulusal güvenlikle ilgili gizli bilgilerin toplanmasıyla ilgilenir. Bilinen diplomatik kurallara uymayan hükümetin politikalarını uygulamaya çalışır. Faaliyetlerini gizli yürütmesinden ve uygulamalarının yasadışı ve meşru olmadığından dışişleri bakanlığından bariz bir şekilde ayrılır”, (Mucem El-Arabi, 2019) şeklinde ifade

edilmektedir. Yukarıdaki tanımlardan hareketle Batı da ve bizde istihbarata yüklenen anlam ile Arap dünyasında yüklenen anlam arasında bariz bir fark olduğunu görmekteyiz. Elbette ki istihbarat doğası gereği bir dizi gizli faaliyetler sonucunda elde edilir. Bizde istihbarat; malumatın toplanması, karşılaştırılması, değerlendirilmesi, analizi, birleştirilmesi ve yorumlanması süreci şeklinde tanımlanırken, Araplar 'da bariz bir şekilde gayri meşruluk ön plana çıkmaktadır.

## 1.2. HİTİTLİLER VE MISIRLILAR

“Halugaes” Hititçede “İstihbarat/ haber” anlamında kullanılmıştır (Başol, 2006). Bu kavram I. Supopiluliuma'nın(M.Ö. 1370-1340) icraat metninde görülmüştür. Elimizdeki kaynaklardan hareketle Hititlerin mükemmel bir medeniyetine sahip olduklarını görmekteyiz. Bu mükemmellik sadece inşaat, yazı ve el sanatları alanında değildi. Hititler aynı zamanda mükemmel bir askerî yapıya ve casusluk şebekesine sahip idiler. Hitit ordusu sefere çıkmadan önce, ana yurdu komşu düşman saldırılarından korumak için, evlilik veya vassallık<sup>1</sup> yoluyla ülkelerini güvence altına almışlardır. Hititler, yaptıkları siyasî antlaşmalarda karşılıklı askerî yardım ve işbirliği konularını da hüküm altına almışlardır. Söz gelimi Hitit Kralı II. Tuthayla ile Kizuwatna Kralı Sunassurra yapılan anlaşmada “Eğer herhangi bir ülke, majestesine karşı savaşa başlarsa, Sunassurra onu işitir işitmez, majestesine bildirsin” ve “Eğer majestesinin ülkesindeki herhangi bir şehir, savaşa başlarsa, o majestesinin düşman olduğu gibi, aynı şekilde, Sunassurra'nın da düşmanı olsun”, “Eğer majestesine karşı ciddi bir tehdit olursa ve çok sayıda düşman onun ülkesine girerse ve bu arada Sunassurra'nın ülkesine dokunulmamışsa, sen Sunassurra yardımına askerlerine birlikte gel. Eğer sen bazı işlerinden dolayı meşgulsen, ordunun başında oğlunu gönder. Yardımına gel”. “Ve eğer Kizzuwatna ülkesinden biri, bir takım düşmanın ağzından, majestesi ile ilgili bazı haberleri duyarsa, O, majestesine onu bildirsin”, (Başol, 2006). Hitit tabletlerinden alınan birkaç madde de görüldüğü üzere Sunassurra ve Kral arasında yapılan anlaşmada; Sunassurra'nın askerî anlamda Kralı'na yardım etmesi maddeleri şart koşulmuştur. Ayrıca, herhangi bir ülke majestesine karşı savaş başlatırsa Sunassurra bunu işitir işitmez majestesine bildirsin maddesiyle de casusluk yapmasını ve Kral'ı lehine istihbarat yapması istenmiştir. Bunlara ilaveten Kuruntu, Hapalla ve Hatti Krallarıyla yaptıkları antlaşmalar tabletinde askerî yardım, istihbarat ve istihbarata karşı

---

<sup>1</sup> Vasal: Avrupa feodal sisteminde, derebeyine hizmetleri karşılığında kendisine toprak ve köylü tahsis edilen kişi.

koyma maddeleri de işlenmiştir. Tarihin eski zamanlarından itibaren istihbarat çalışması yapılmasına rağmen, bugünkü manada düzenli bir teşkilâtın, 1855 yılında Napolyon'un Fransa'da kurduğu "Gizli Polis" teşkilâtından sonra belirginleştiğini görüyoruz. Bu teşkilat Alman-Fransız harbinde askerî casusluğun temel unsuru olmuştur. Öte yandan bundan beş bin sene evvel Mısır Kralı III. Tutmosis bilgi almak için muhasara altındaki Yafe Şehrine casuslarını gizlice göndermiştir. Söz konusu casuslar ise kente un çuvalları içinde girmiş ve orayla ilgili bilgi toplayarak kralına bildirmiştir. III. Tutmosis, daha sonraki yıllarda ciddi bir meslek haline gelen istihbaratçılığın tohumunu daha o yıllarda atmıştır. II. Ramses, babası I. Set'in ölümünden sonra MÖ. 1279 yılında tahta çıkmıştır. Ancak genç yaşı ve deli dolu hareketleriyle tepkileri üzerine toplamıştır. Bu hareketleriyle halk tarafından Mısır'ı yönetecek bir firavun olarak görülmemiştir. Ağabey Senar, kendisinin firavun olması gerektiğini düşündüğünden düşmanlığına maruz kalmıştır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen Ramses, ülkenin çeşitli yerlerine tapınaklar yaptırmış ve çevre ülkelerden gelebilecek tehlikelere karşı yapılan savunma savaşlarını daha hâkim bir yerden yönetmeyi amaçlayarak, Memfis'te bulunan ülke merkezini Pi Ramses'e taşımıştır. Bu tür büyük hamleler O'nu başarılı kılmıştır. Öte yandan Ağabey Senar, vazo tüccarı kisvesine bürünen bir Hitit casusuyla işbirliği yaparak, Ramses'i Hititler karşısında yenik duruma düşürmeyi ve onun yerine firavun olmayı amaçlamıştır. Kız kardeşi olan Donalt ve kocası ise kendini Libyalı bir büyücü olarak tanıtan Ofir isimli Hitit casus şebekesinin başı olan birinin yalanlarına uyarak Ramses'e ve karısı Nefartari'ye karşı çeşitli komplolar yapmaya kalkışmışlardır. Ofir, kendinin tek tanrılı bir dini yaymaya çalışan biri olarak tanıtmış, Ramses ve yandaşlarının inandığı dinin sahte olduğunu iddia ederek, Ramses'in ülkeyi felakete götüreceğini halkı inandırarak taraftar toplamaya başlamıştır. Böylece, çok tanrılı bir din anlayışı olan Mısır'da iç kargaşaya neden olmuştur. İlâveten, Ramses ve karısına büyüler yaparak onları yok etmeye çalışmıştır. Ofir'in bu şekilde davranmasının asıl sebebi, casusluk faaliyetini örtbas ederek mesajlarını Hititlere daha rahat bir şekilde ulaştırmaktır (Bahar, 2017)

### 1.3. TRUVA

Ünlü Truva(Troy) Savaş'ında da bir istihbarat çalışması ve casusluk hikâyesi yer alır. Söz konusu savaş, Antik Şair Homeros'in "İlyada" adlı eserinde son derece etkileyici bir üslupla anlatılmıştır.

M.Ö. 1200 yıllarında, tahtadan yapılmış, içi oyuk, çok büyük bir at heykeli, Truva şehrinin aşılmaz, yüksek duvarlarının dışında terk edilmişti. At heykelinin içinde, dokuz yıldır Truva şehrinin kuşatmış olan Yunan ordusundan silahlı bir grup asker vardı. Duvarların üzerinden, gözetleme kulelerinden bakan Truvalılar, Yunanlıların kuşatmayı kaldırmış olduğunu, gemilere binip açıldıklarını gördüler. Geride sadece o büyük ve tahtadan at heykelini bırakmışlardı. Truvalılar at heykelinin bir savaş ganimeti olarak şehrin yüksek duvarlarından içeriye aldılar. Zaferlerini kutlamak için o gece büyük şenlikler yaptılar. Neredeyse herkes sarhoşa olup sızdı. Gecenin geç saatlerinde at heykelinin karnındaki gizli kapak açıldı ve Yunan askerleri dışarıya çıktılar. Kapılardaki, gözetleme kulelerindeki Truvalı nöbetçiler öldürüldü; açıkta bekleyen Yunan donmasına işaret verildi. Gemilerin karaya yaklaşıp öteki Yunan askerlerinin de gelmesiyle, Truva şehri kolayca Yunan ordusunun eline geçti. Böylece klasik savaşla elde edilemeyen şehir, bir casusluk faaliyeti sonucunda ele geçirilmiştir.

#### **1.4. YAHUDİLER 'DE İSTİHBARAT**

Yeryüzünde en eski istihbarat geleneğine sahip kavimlerin başında Yahudiler gelmektedir. Kendilerine has bir bölgeye ya da bir devlete sahip olmadıklarından istihbarat çalışmalarını, İsrail kuruluna dek başka milletler adına yapmışlardır. Casusluk kavramı İsrailoğullarının genlerine o kadar işlemiştir ki, MOSSAD için “Dünyada devlet kuran tek istihbarat örgütü” dır sözü atf edilmiştir. Tarih boyunca Yahudiler diğer milletlerin zulmüne maruz kalmış, horlanmış ve toplum tarafından izole edilmiştir. Bu durum ise Yahudileri komün bir topluluk haline getirerek, dinlerini yaşamalarına ve kültürlerini bozmadan yaşam serüveni içinde bugüne kadar yaşatmalarına itmiştir. Bundan 2000 yıl önce Romalıların baskısına maruz kalan Yahudiler, hâkimiyetleri altındaki bölgelerin değişik yerlerine sürülmüşlerdir. Hristiyanlığın doğuşu ile birlikte Yahudiler “Hz. İsa'nın” katili olarak addedilmişler ve bu nedenle Hristiyan dünyasının gazabına uğramışlardır. Ortaçağ'da özellikle Batı Avrupa'da görülen Yahudi düşmanlığı sonucunda Yahudiler; 1290'da İngiltere'den, 1392'de Fransa'dan, 1492'de İspanya'dan ve 1497'de Portekiz'den kovulmuşlardır. Bir kısım Yahudi ise inancını gizlemek zorunda kalarak Hristiyan gibi yaşamaya başlamıştır. Elimizdeki kaynaklar XV. Yüzyılın sonlarında sadece İspanya'da öldürülen Yahudilerin sayısının 100.000'i bulduğunu yazmaktadır. Sürülen Yahudilerin bir kısmı Hollanda'ya iltica etmekle birlikte, büyük bir kısmı Osmanlı'ya göç ederek, mallarını ve canlarını Türkün merhametine emanet etmişlerdir. Özellikle Fatih Sultan Mehmed



Osmanlı'nın kapısını Yahudilere sonuna kadar açmıştır. Ancak sultanın bu merhametli davranışının yüzyıllar sonra torunlarının başına iş açacağını bilemeyecekti elbet.

XIX. yüzyılın son çeyreğinde Avrupa'da Yahudi aleyhtarlığı tekrardan yükselmeye başlamıştır. Başta Almanya ve Rusya olmak üzere Yahudilere karşı uygulanan baskı ve bunun neticesinde sürgünler, zamanla tüm Kıta Avrupası'nı etkisi altına almıştır. Buna mukabil Avrupa'da şiddetlenen Yahudi aleyhtarlığına karşı, Yahudi âlemi dünya siyasetine Siyonizm'i<sup>2</sup> sokmuştur. Yahudiler 'deki Siyonizm fikrî Tevrat'tan referans alınarak oluşturulmuştur. Tevrat'a göre Hz. İbrahim'in torunlarından Hz. Yakub'un oğlu Hz. Yusuf, firavunun danışmanı olmuştur. Hz. Yusuf'un konumu gereği o dönemde Kenan diyarından Mısır'a çok sayıda Yahudi göçü yaşanmıştır. Zamanla Yahudiler Mısır'da zenginleşip, ülkenin kilit noktalarını ele geçirmeleri nedeniyle firavunların gazabına uğrayarak köle durumuna düşmüşlerdir. M.Ö 1200'lere kadar orada tutsak kalmışlar ve Hz. Musa önderliğinde Mısır'dan ayrılarak kölelikten kurtulmuşlardır. Tevrat, bu döneme Exodus (çıkış) demektedir. Tevrat, İsrailoğulları Musa'nın önderliğinde Sina Dağı'na geldiğini bildirmektedir. Tanrı tarafından Sina Dağı'nda Hz. Musa'ya on emir bildirilmiştir. Hz. Musa ve kardeşi Harun'a nasip olamayan dönüş Hz. Musa'nın yardımcısı Yuşa zamanında gerçekleşmiş, Kenan Diyarı'na/vaat edilmiş topraklara (Arzül Mevud) yani bugünkü Filistin'e yönelmişlerdir. Hz. Musa İbranileri din ve kültür birliği ile bir arada tutarak Yahudi Milletinin temellerinin atılmasını sağlamıştır. Mısır'dan çıkış Yahudilerin özgürlüklerinin evrensel bir simgesi olmuştur. Hz. Yuşa Kenan Diyar'ını fetih ettikten sonra burasını on Yahudi kabilesi arasında paylaşmıştır.

Avrupa'daki antisemitistlere karşı Yahudiler uzun yıllardan beri bir kurtarıcıya ihtiyaç duymaktaydılar. Bu kurtarıcı kendilerini vaat edilmiş topraklara götürecek modern Yuşa olmalıydı, bu Yuşa bugünkü Siyasal Siyonizm'in babası olan, 21 Mayıs 1860'ta Budapeşte'de doğan ve aslen Macar Yahudi'si olan Avusturyalı Theodor Herzl'di. Herzl'in başlattığı "Siyonist Hareket" Yahudi halkı ve dünya devletleri tarafından cevap bulmuştur. Herzl 27 Ağustos 1897'de İsviçre'nin Basel kentinde üç gün sürecek olan 1. Siyonist Kongresini toplamayı başarmıştır. Kongrede, Filistin'de Yahudiler için kamu hukukunun güvencesi altında bir "Yurt kurma kararı" alınmıştır. Kongre, bu amaç doğrultusunda evrensel Yahudi diasporasının örgütlenmesine, millî bilincin güçlendirmesine ve ilgili hükümetlerle temasa geçilmesine karar vermiştir. Vaat edilmiş topraklar, o dönemde Osmanlı'ya bağlıydı, bu nedenle Herzl İstanbul'a gelerek, Filistin

---

<sup>2</sup> Siyonistlere göre; Yahudilerin huzura ermesi ancak Filistin'de bağımsız ve millî bir devlet kurmalarına bağlıydı.

karşılığında Osmanlı'nın dış borçlarını ödemeyi ve batıda alevlenen Osmanlı karşıtı hareketleri engelleme sözünü vermiştir. Ancak dönemin Padişahı II. Abdülhamid'i bu konuda bir türlü ikna edememiştir. Abdülhamid, "İmparatorluğun kendisine değil Türk milletine" ait olduğunu belirterek, "Milletinin kanıyla alınan toprakların ancak kanla verilebileceğini" ifade etmiştir. Aynı zamanda Filistin'in coğrafi olarak genişlemeye müsait olmadığını, eğer isterlerse Makedonya'da kendilerine toprak verebileceğini söylemiştir. Abdülhamid bu davranışıyla daha o dönemde Filistin'de İsrail Devlet'i kurma fikrini çürütmüştür. Bunun üzerine Herzl vaat edilmiş toparlaklarda bir devlet kurabilmeleri için Osmanlı'nın yıkılması gerektiği inancına varmıştır.

Abdülhamid, Yahudilerin Filistin'e girişini ve burada mülk edinmelerini engelleyen sıkı tedbirler almıştır. Ancak Siyonistler gayri meşru yollarla binlerce Yahudi'yi Filistin'e sokmayı başarmıştır. 1908 yılında Filistin'deki Yahudi nüfusu Abdülhamid'in tahta çıktığı 1876 yılına göre üç kat artmıştır. İngiltere, Hindistan'a açılan kara ve deniz yollarının güvenliği için jeopolitik öneme sahip olan Filistin'i ele geçirmek istiyordu. Burada oluşturacak bir tampon bölge, savaş sırasında Mısır'a yönelecek bir Türk tehdidinin önüne geçebilirdi. İngiltere, Siyonizm'in sadece dünya siyasetindeki propaganda gücünden değil, onun Osmanlı içinde "Beşinci kol" vazifesini görecek bir "Truva atı" fonksiyonundan yararlanabilirdi. Bu nedenle İngiltere var gücüyle Siyonizm hareketini desteklemiştir.

Casusluk/çaşıtlık ya da espionaj faaliyetlerinin izlerine Tevrat'ta "Tanrı Musa'ya şöyle dedi; İsrailoğullarına vermekte olduğum Kenan diyarına casusluk yapmaları için adam gönder" şeklindeki ifadelere rastlamak mümkün. Tevrat'ta Yahudilerin casusluk çalışmasını kutsayan birçok ayet vardır. Onlardan biri şöyle " ..ve Musa onları Kenan diyarına, oraların ne olduğunu, orada yaşayan insanların kuvvetli mi zayıf mı, sayıca çok mu az mı olduklarını görmeleri için gizlice yolladı" istihbarat tarihî Yahudi casuslarla doludur. Ancak bunların İsrail Devleti kuruluna dek farklı kavimlere hizmet etmişlerdir. I. Dünya Harbi'nde İngiliz Ordusu iki kez Filistin Cephesi'ni yarmaya çalışmış ancak başarılı olamamıştır. Bu dönemde İngilizlerin yanında saf tutmaları gerektiğine inanan Siyonistler, Filistin'de yaptıkları casusluk çalışmaları sayesinde, Kudüs'ün Osmanlıların elinden çıkmasını sağlamışlardır. II. Dünya Savaşı sırasında da İngiliz-Siyonist dayanışması devam etmiştir. XXI. Yüzyıl itibarıyla da Amerikan-Siyonist dayanışması ile karşı karşıyayız.

## 1.5. SİYONİST İSTİHBARAT ÖRGÜTÜ NİLİ

Nili, Aaron Aaronsohn tarafından kurulmuştur. Aaron Romanya'da doğmuştur. Doğu Avrupa'da alevlenen Yahudi aleyhtarlığı nedeniyle ailesiyle birlikte 1882'de Osmanlı'ya sığınmıştır. Siyonist finansman olan Rotschild, Hayfa'nın güneyinde Zicron Yakov adında bir Yahudi kolonisi kurmuştur. Aaron ve ailesi söz konusu koloniye yerleştirilmiştir. Aaron 18 yaşına bastığında Rotschild'in bursuyla Fransa'ya okumak gönderilmiştir. Aaron okuduğu sırada (Fransa'da) Filistin'de Yahudi kolonizasyonun genişletilmesi ve burada bir Yahudi yurdunun kurulması yönünde Siyonist fikirlere kapılmıştır. Aaron mezun olduktan sonra Lübnan sınırında Galile tepelerinin yukarısında bulunan Rostscild'in işlettiği Metullah yerleşim bölgesinde ziraat uzmanı olarak göreve başlamıştır. Ancak Siyonizm fikirleri Osmanlı yöneticileri tarafından fark edilince Aaron, Anadolu'da bir çiftliğe sürgün edilmiştir. Aaron 1910 yılında Filistin'e döndükten sonra Athilt'te bir tarım deneme istasyonu kurmuştur. Yaptığı araştırmalar neticesinde yaban buğdayını keşfederek dünya çapında bir üne kavuşmuştur. Bu araştırmasıyla Abdülhamid'in dikkatini çekmiş ve Osmanlı'da da birtakım imtiyazlara sahip olmuştur. Ardından sık sık Amerika ve Avrupa'ya bilimsel seyahatler yapmaya başlamıştır. Elde ettiği imtiyazlar ve çıktığı geziler sayesinde, Siyonizm'in önde gelenleriyle irtibat kurmayı başarmıştır (Bozkurt, 2014). Osmanlının koruması altında bir botanik mühendisi olarak çalışan Aaron, Herzl gibi İsrail'in kurulması için Osmanlı'nın yıkılması gerektiğine inanmıştır. Zira Abdülhamid'in Yahudilere yönelik Filistin'de aldığı sıkı iskân tedbirleri, Siyonistlerin Arzul mev'ud hayallerini gerçekleştirmeye mani oluyordu.

Aaron ile aynı dönemde yaşayan ve sonradan Siyonist Hareketin önderi olan Haim Weizmann ise İngiliz Ordusu için patlayıcılar üretmekteydi. Weizmann Aaron'u İngiliz üst düzey yöneticilerle tanıştırdı ve onları meşhur Balfour Deklarasyonu'nu yayımlamaya ikna etmiştir. Bu deklarasyon otuz yıl sonra İsrail Devleti'nin kurulmasına yol açmıştır (Bahar, 2017). Aaron öbür Siyonist stratejisitlerden farklı olarak İngilizlerin kaleyi içerden fethetme yönünde bir strateji belirlemiştir. Buna göre, Filistin'i kontrol eden Osmanlı birlikleri hakkında İngilizlere sağlanacak düzenli bir istihbarat, bölgenin İngiliz işgaline açılmasını kolaylaştırabilecekti. Bu doğrultu da Aaron 1915'te Filistin'de Nili adında bir istihbarat örgütü kurmuştur. Örgütün adı, ajanlarının kendi aralarında kullandığı "İsrail sonsuzluğu yalan olmayacak" anlamına gelen İbranice "Netzach İsrail Lo Ishakare" parolasının kısaltması olan Nili'den

gelmektedir (Bozkurt, 2014). Aaronsohnlar ve Feinbergler, Nili öncesinde “Gideomin” adında bir haber alma örgütü kurmuşlardır. Ancak bu örgüt küçük çapta faaliyet yürütmebilmiştir. 1914’ten sonra “Gideomin” uzantısı niteliğinde “Nili” meydana çıkmıştır (Bahar, 2017). Örgütün Filistin’deki faaliyetlerini Aaron’un kız kardeşi Sarah, Le Tzion yerleşmesinden Naaman Belkind ve Güney Filistin’de Yosef Lishansky yürütmüşlerdir. Naaman Belkind, Filistin’in güneyinde bir Yahudi yerleşim yeri olan Leziyyon’da açılan cephede faaliyet göstermiştir. Kardeşi Eytan Belkind ise Osmanlı’nın güney cephesinde merkezi Şam’da bulunan IV. Ordu’nun çekirgeyle mücadele ofisinde görevlendirilmiştir. Ordudaki konumu sayesinde Eytan, Transüdü<sup>3</sup> ve Havran’da İngilizler için istihbarat çalışmaları yapmıştır (Bozkurt, 2014).

### 1.5.1. Örgütün faaliyetleri

Aaron I. Harbin başlarında çekirgelerle mücadele etmek için IV. Ordu’dan sorumlu Cemal Paşa’nın danışmanlığına getirilmiştir. Kendisine ilmî araştırmalarda bulunmak üzere, Osmanlı polisi tarafından “Seyahat vesikası” verilmiştir. Bu sayede Aaron rahat hareket edebilmiş Suriye, Filistin ve Lübnan’daki üst düzey asker ve sivil otoritelerle rahat bir şekilde bağlantı kurabilmiştir. Bu vesileyle Berlin, Viyana ve İsviçre gibi Avrupa ülkelerine rahatça seyahat etme imkânı bulmuştur (Bozkurt, 2014). Cemal Paşa’nın zaafından istifade ederek, Aaron gittiği her yerde çok sayıda stratejik bilgi/belge elde etmiştir. Başlangıçta İngilizler Aaron ve kurduğu istihbarat örgütüne şüpheyle yaklaşarak O’nu desteklememişlerdi(Alkan, 2017). Ancak Aaron 1916 yılının Haziran ayında Osmanlı’nın Arap eyâletlerinin savunma planını ele geçirerek, bu hayati bilgileri Londra’daki İngiliz istihbaratıyla paylaşmıştır. Ayrıca İngiliz Ordusu’nun Filistin ve Suriye’deki su sorununu bölgede bulunan su kaynaklarını göstererek çözebileceğini vaat etmiştir. Bunun karşılığında Aaron, İngilizlerden savaş sonunda Filistin’de kurulacak bir Yahudi egemenliğini tanınması şartıyla, savaş sırasında Osmanlı aleyhinde istihbarat sağlayabileceğini vurgulamıştır. Bunun üzerine İngilizler Aaron’u, Filistin’deki Yahudilerle bağlantı kurmak ve istihbarat çalışmalarını yürütmek üzere Kahire’deki üslerinde görevlendirmişlerdir. Aaron’un Filistin’den ayrılması üzerine Nili’nin casusluk faaliyetini Kız Kardeşi Sarah yürütmeye başlamıştır (Bozkurt, 2014). İngilizler tarafından Filistin cephesine iki yarma hareketi düzenlenmiş, fakat Osmanlılar her iki hamleyi de geri püskürtmeyi başarmıştır. Daha sonra Nili Örgütü’nün istihbarat

---

<sup>3</sup> Maveria-i Ürdün, Transüdü<sup>n</sup> veya Şark’ül Ürdün Emirliği, eski Osmanlı toprağıdır. Varlığı boyunca es-Seyyid Abdullah bin el-Hüseyin tarafından yönetilmiştir.

çalışmaları sayesinde İngiliz Ordusu Filistin’i istila edebilmiştir (Alkan, 2017). Nili, İngiliz İstihbaratının Birinci Dünya Harbi’nde kullandığı en önemli casusluk teşkilatını oluşturmuştur. Nili üst düzey yirmi üç aktif istihbaratçıya sahip idi. Örgüt, başlangıçta yaşları 24-27 arasında değişen amatör gençlerden oluşmaktaydı. Daha sonra örgüt, İngilizlerin desteği ile kısa zamanda büyümüş ve sayıları bini bulacak kadar geniş bir casusluk ağına sahip olmuştur. Örgütün casusluk faaliyetleri başlangıçta Atlit ile sınırlı kalmıştır. Kısa bir zaman sonra ise tüm Filistin ve Suriye’yi içine alacak kadar geniş sahaya yayılmıştır. Nili’nin casusları, Filistin ve Suriye’de konuşlanmış olan Osmanlı Ordusu’nun asker sayısı, lojistik ve destek yapısı, cephe durumu, mevzileri, yer değiştirmesini ve birliklerin kullandığı kara ve tren yollarının durumu gibi birçok konuda bilgi toplamışlardır (Bozkurt, 2014). Ayrıca Nili’nin ajanları hiçbiri dindar Yahudi değillerdi. Onlar bağımsız İsrail için her türlü yolu denemeye kendilerine mubah kılmışlardı. Sarah aynı zamanda Osmanlı Ordusu’ndaki bazı karakteri zayıf olan subay ve askerlerden bilgi sızdırmak için geniş bir fahişe ağına sahipti. Hedeflerini gerçekleştirmek adına Kendisi de üst düzey askerlerle birlikte olmaktan çekinmiyordu, IV. Ordu kumandanı Cemal Paşa ile iyi ilişkiler içerisindeydi. Sarah, göstermelik olarak İstanbullu bir Yahudi ile evliydi, hatta bu evliliği sayesinde Payitaht ’da bir buçuk yıl kalarak, ihtiyaç duyduğu Türkçeyi de öğrenmiş ve üst düzey yöneticilerin zaaflarını araştırmıştı (Bahar, 2017). Osmanlı Ordusu’nda bulunan Mülazım Bahaaddin Efendi gibi birtakım subaylar Nili’ye istihbarat sağlamaktaydılar. Bahaaddin Efendi, daha sonra ordudan firar ederek Paris’e Prens Sabahattin’in yanına iltihak etmiştir. Burada orduya hitaben bir gazete neşretmeye başlamıştır. Öte yandan Nili’ye sempati duyan Yahudi subaylar örgütle yakın ilişkilere girmişlerdir. Bunların yanı sıra Türk orjinli olmayan subaylar para karşılığında Nili’ye bilgi sağlamışlardır. Söz gelimi, Nili’nin üst düzey yöneticilerinden Naaman Belkind’in bilgi kaynağı Osmanlı Ordusu’ndaki Arnavut kökenli subaylar olmuştur. Filistin ve Suriye Cephesi’ne dağılan Nili ajanları elde ettikleri askerî istihbaratı, değişik metotlarla Mısır’daki İngiliz İstihbarat Ofisi’ne ulaştırmışlardır. İlk etapta kurye sistemi kurularak önemli malumatlar, yazılı raporlar şeklinde bölgeye gelen İngiliz ajanlarına verilmiştir. Çok özel bilgiler ise periyodik bir şekilde Yafe sahillerine gelen İngiliz Monegam’a (casus gemisi) gemisine verilmiştir. Nili ajanları, Tarım Deneme İstasyonu’nun balkonuna astıkları çamaşır ile Monegam’a casus gemisine işaret vermekteydiler. İstasyona asılan beyaz çamaşır, sahilin güvenli ve yolun açık olduğu anlamına gelmekteyken, renkli çamaşır ise sahilde Osmanlı devrilerinin bulunduğu ve bir temasın olmayacağına dair bir işaretti (Bozkurt, 2017).

Filistin açıklarına istihbarat gemisinin geldiği geceler Sarah, çay ve kumar partileri düzenleyerek, bölgedeki Türk komutanlarını dikkatlerini dağıtmaktaydı. Sahile inen casuslar, Arap botçuların yardımıyla gemiye taşınıyorlardı. Yerel Arap işbirlikçileriyle gemiye taşınan ajanlar, deri bir çanta içinde sakladıkları istihbaratı İngiliz yetkililere veriyordu. İngilizler de çalışmalarında kullanılmak üzere belge ve gazete haberlerin yanı sıra, ajanlara bol miktarda altın veriyordu (Riyad, 2006). Ancak Alman denizaltıları devreye girince, İngilizler posta güvercini kullanmaya başladılar. Nihayetinde güvercinlerle kurulan haberleşme ağı, kısa zamanda hainlerin yer aldığı bu casus şebekesini ele vermiştir. Osmanlıya ihanet eden Yahudilerin ve onların elinde uçkur kuklası olan hainlerin sonu hiç de iyi olmamıştır. Teşkilât-ı Mahsusa 1917'nin sonlarında Nili casusluk şebekesini deşifre etmiştir. Sarah Aaronson sorgulama sırasında hiçbir bilgi vermeden, intihar ederek hayatına son vermiştir. Yosef Lishansky ve Naaman Belkind 16 Aralık 1917 tarihinde idam edilmişlerdir. Aharon Aaronson 1919 yılında bir uçak kazasında hayatını kaybetmiştir. Kendisini Arap ve Müslüman dostu olarak tanıtan Avshalom Feinberg (Araplar arasında Şeyh Selim olarak biliniyordu) bedeviler tarafından çöl de layık olduğu cezayı bulmuştur (Bahar, 2017). Osmanlı'ya ihanet eden Yahudileri, Teşkilat-ı Mahsusa ajanları Osmanlı yıkıldıktan sonra da dünyanın dört bir yanında iz sürerek birçoğunu avlamıştır. Nili, casusluk çalışmalarının yanı sıra tabi oldukları İmparatorluk aleyhinde propaganda faaliyetleri de yürütmüşlerdir. İngiltere ve ABD'de bulunan Nili ajanları, Londra'da Arnold Toynbee'nin propaganda ofisinde geliştirilen Türk karşıtı propagandaları yayarak ABD'yi İngiltere safında savaşa katılmaya ikna etmeye çalışmışlardır. Bu bağlamda örgüt, dünya kamuoyuna Osmanlı'nın Filistin'de yaptığı sözde Yishuv zulmü ile ilgili kendi uydurduğu hikâyeleri servis etmiştir. Ayrıca, 1917'nin sonlarında Nili, Ermeni ajanları ile işbirliği yaparak Cemal Paşa'nın Osmanlı Hükümetine karşı bir darbe hazırlığında olduğunu ve bu hususta İngilizlerle anlaştığı söylentisini yaymışlardır. Nili casusları, savaştan bitap düşen Filistinliler arasında panik çıkarmak, halkın moralini bozmak ve halkı Osmanlı'ya karşı isyana davet etmek adına, psikolojik savaşın en ince hünerlerini kullanmıştır. Örgütün bu propaganda faaliyetleri, Osmanlı-İngiltere savaşının kızıştığı Filistin-Suriye Cephesi'nde de etkili olmuştur. Örgütüm casusluk faaliyetleri, bölgede etkili olan bazı Yahudi cemaatleri tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Bunların başında Haşumer (Koruyucu) Cemiyeti gelmektedir. Cemiyet, bir işçi hareketi olarak 1909'da Filistin'de kurulmuştur. Haşumer, Filistin'de yerleşik Yahudilerin tarımsal faaliyetlerinde güvenliğini sağlıyordu. Cemiyet, aynı zamanda

Filistin'deki Yahudilerin muhaliflerine karşı kurdukları ilk savunma örgütü niteliğindedir. Haşumer İsrail Ordusu'nun çekirdeğini oluşturan Haganah'ın temelini teşkil etmiştir. Haşumer, Nili'nin Osmanlılara karşı yürüttüğü casusluk faaliyetlerinin, Filistin'deki Yahudi yerleşimlerini riske attığını düşünmüştür. Dolayısıyla Nili'nin yöneticilerini sert bir dile eleştirmiştir. Haşumer zaman içerisinde Nili'yi ortadan kaldırmaya yönelik politika takip ettiyse de bunda pek başarılı olamamıştır (Bozkurt, 2014). İsrail kurulduktan sonra kurucu hainlerini asla unutmamıştır. Mezarlarını buldurmak için araştırmacılarını seferber etmiştir. Nili casuslarının mezarları birere birer bulunmuş ve kutsanmıştır. İsrail 1967'de Gazze'ye girerken hedefleri arasında çölde öldüğü bilinen Avshalom Feinberg'in mezarını bulmayı da eklemiştir. Söz konusu kişinin mezarı bulunarak, Kudüs'teki Askerî Herzl Mezarlığına askerî törenle taşınmıştır (Bahar, 2017). Günümüzde Nili sözcüğü İsrail'de kutsal bir isme dönüşerek, kız çocuklara verilen bir ad haline gelmiştir (Alkan, 2017). Gideonim ise MOSSAD'ın alt birimi olarak varlığını devam ettirmiş ve Arapların içine sızmıştır. Kendilerini Müslüman Arap olarak tanıtan Yahudi erkeleri, Arap kızlarıyla evlenmişler, çoluk-çocuk sahibi olmuşlardır. Bu sayede Filistin'in sırlarını İsrail'e sızdırmaya devam etmişlerdir (Bahar, 2017). Aaronshonlar dünya gözüyle yaptıklarının karşılığını görmediler, ancak İsrail'in kurulma sürecini kolaylaştırmışlardır. Öte yandan günümüze kadar devam eden Arap-İsrail çatışmasını ve Orta Doğu'daki mevcut kargaşaya zemin hazırlamışlardır.

## 1.6. ÇİNLİLERDE İSTİHBARAT

Dünyada köklü istihbarat geleneğine sahip iki ulustan biri Yahudiler ise diğeri de Çinlilerdir. Çinlilerde istihbarat dediğimiz zaman bundan 2500 yıl önce yaşayan ve yazdığı Savaş Sanatı (Sunzi Bingfa) adlı eseriyle ünlenen Çinli filozof ve savaşçı Sun Tzu akla gelmektedir. Tzu'nun bu eseri uzun yıllar Asya ve Avrupa'daki askerî ve istihbarat akademilerinde okutularak, dünyanın en itibarlı eser mahiyetini kazanarak günümüze kadar ününü sürdürmektedir. Tzu'nun doktrini "savaşmadan kazanmak üzerine kurulu" dur, bu durum istihbaratın ve casusluğun ana temasını teşkil etmektedir. Tzu; "Bilgi, düşmanı yakından tanıyanlardan alınmalı" dır der. Düşmanı yakından tanıyanları da beş kategoriye ayırmaktadır. Bunlar; "*Düşman içindeki casuslar, yerel casuslar, inanç değiştiren kişiler, hükümlüler ve savaştan sağ dönenler*". Eğer bu beş kişi görev başında ise bir hükümdar rahat uyusun, korkmasın. Zira O artık çok güçlüdür. "Casuslardan önemli başarılar elde etmek, akıllı bir devlet adamının, ileri görüşlü bir

ordu komutanın işidir” der ve ekler “Başkasını ve kendini bilersen, yüz kere savaşa girsen tehlikeye düşmezsin, başkasını bilmeyip kendini bilersen bir kazanır bir kaybedersin, ne kendini ne başkasını bilersen, her savaşta tehlikesin. Düşmanını bil, kendini bil, yüz savaş bile yapsan başın ağrımaz” diyerek bilginin güç olduğunu, savaşı kazanmanın en önemli unsuru olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca Tzu, casuslardan iyi yararlanmak için onlara cömert davranılması gerektiğini ifade eder ve “Bilgi, düşmanı tanıyandan edinilmeli” diyerek sınır ötesi casusluğa da işaret etmiştir (Demir, 2008).

Eseri referans alan bilim adamları ise Tzu'nun istihbaratı “Faaliyet” ve “Bilgi” olarak iki ayrı manada tanımladığını ifade ederler. O'na göre bilgi olarak istihbarat, “Bir hükümdarı veya bir generali başarıya, fethetme ve büyük işler yapmaya götüren, geleceği görmesidir”. Faaliyet olarak istihbarat konusunda ise “Geleceği görmek denilen şey ruhlardan, kamlardan, geçmişteki olaylarla yapılan mukayeselerden veya hesaplamalardan çıkarılmaz. O, düşmanın içinde bulunduğu durumu bilen insanlardan elde edilmelidir” demektedir. O, barış zamanlarında yüz gümüş karşılığı alınan bilginin savaşta on bin yaşamı kurtaracağını ifade eder (Özdağ, 2017). Türklerde askerlik kavramı “ Her Türk asker doğar” deyiminden hareketle toplumun muhayyilesine nasıl bir çağrışım yaptığını ve ne şekilde yerleştiğini anlayabiliriz. Türkler tarihleri boyunca savaşçı millet olma özelliklerini korumuş ve bu nedenle tarihte pek çok zafere imza atmışlardır. Türk İmparatorlukları Çin hudutlarına doğru genişlediğinden Çinliler, karşı istihbarat ve casusluk faaliyetlerini ilk olarak Türklere karşı geliştirdiklerini söylemek doğru olacaktır. Tarihî kaynaklarda Türklere Çinliler arasında vuku bulan konvansiyonel savaşlardan hep Türklerin galip geldiğini, ancak daha sonra Çinlilerin yaptıkları başarılı istihbarat çalışmalarında Türklere büyük zararlar verdiklerini yazmaktadırlar. Söz gelimi Hun İmparatorluğunun kurulmasından yaklaşık 300 sene önce, bir Türk boyu olan Toparlar Çinlilerin istihbarat ve psikolojik harp yöntemlerine dayanamayarak yenilmiş, Çinleşerek tarih sahnesinden silinmişlerdir (Özkan, 2003). Çinli elçi Wang Yen Te 681 yılında Türk yurtlarında bir gezintiye çıkarak istihbarat çalışmasında bulunmuş, Uygur Türklerinin diğer Türk kavimlerinden daha hızlı ilerlediğini, güçlü ordular kurduğunu tespit etmiştir. Ayrıca, halkın zengin olduğunu, Göktürkler arasında 100 yaşını geçenlere sıkça rastlandığını tespit ederek rapor etmiştir. Öte yandan Çinlilerin Türk sınırı yakınındaki istihbarat faaliyetlerinin Türk karşı istihbarat faaliyetleri ile karşılaştığını ayrıca raporuna eklemiştir (Caşın, 1996). Buradan modern istihbarat alanına giren birçok başlığın, milat önceki dönemden itibaren yapıldığını ve günümüze kadar süre geldiğini anlamaktayız.



## 1.7. HAŞHÂŞİLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI

Tarih, sahnesine değişik kişilikte ve karakterdeki insanları çıkarmıştır. Şüphesiz ki bu ilginç karakterlerden biri de Hasan Sabah'tır. Tarihî kaynaklar Sabbah'ın İran'ın Kuzey'inde yer alan Rey şehrinde Miladi 1053 yılında dünyaya geldiğini yazmaktadırlar. Henüz 17 yaşındakiyken Darrab isimli bir Dâî<sup>4</sup> ile tanışmış ve ondan etkilenmiştir. Bu onun hayatında ilk dönüm noktası sayılmıştır. Diğer ise dönemin kuvvetli veziri Nizamü'l Mülk tarafından Selçuklu Sarayı'nda görevlendirilmesi olmuştur. Hasan sabbah'ın zekâsı ve yeteneği Sultan Melikşah'ın dikkatini çekmiş ve Sultan tarafından Selçuklu istihbarat Teşkilâtı olan "Sahib-i Haber'in başına getirilmiştir. Bu hızlı yükseliş Nizamü'ül-Mülk için bir tehdit unsuru haline gelmiştir. Sabbah'ın Sultan'a takdim ettiği raporlardan birinin eksik çıkması üzerine gözden düşer ve akabinde saraydan sürülmüştür. Sabbah, bu olaydan Nizamü'ül-Mülk'ü sorumlu tutarak düşmanlıkları vezirin ölümüne kadar ve hatta ölümünden sonrasına kadar devam etmiştir. Sürgünden sonra Sabah, İsfahan'a yerleşir. Burada Ebü'l Fadl isimli birinin yanında İsmâili düşünce sistemini öğrenmek için iki senesini geçirmiştir. Bir gün hocası ile özel sohbeti sırasında "Eğer güvenilir iki dostu sahip olsaydım, bu hükümdarlığı yıkardım" demiştir. Zekâsına güvenen hocası bu sözünden sonra aklî dengesini kaybettiğini düşünmüştür. Zira hükümdarlık ile Selçuklu İmparatorluğunu işaret etmiştir. Hocasının kendisine karşı olan tavrını kısa sürede fark etmiştir. Hasan Sabbah, durumdan istifade hocasının yanından ayrılmaya karar vermiş ve Mısır'a gitmiştir. Mısır'a vardığında henüz 25 yaşındaydı, İsmâilî olmasından ötürü Kahire'de güzel bir şekilde karşılanmıştır. Fatımi Halifesinden büyük ikramlar görmüştür. Aldığı maddi ve manevi yardımla İran'a dönerek Kaşgar ve Horasan gibi vilayetleri gezmiş ve taraftar toplamıştır. İyi bir hatip ve psikolojik uzaman olan Sabbah kısa sürede etrafına güvenilir insanlar toplayarak, sarp kayalıkların üzerine kurulu ve müstahkem bir yerde olan Alamut<sup>5</sup> Kalesi'ni ele geçirmiştir (Haşhaşiler, 2019).

<sup>4</sup> İsmâilîyye mezhebini yaymak ve taraftar kazandırmak için görevlendirilmiş din adamlarına verilen addır.

<sup>5</sup> Tarihî kaynaklar, 860 yılında Hasan Bin Zeydan adlı bir şahıs tarafından Alamut Kalesi'nin inşa edildiğini yazmaktadır. Ancak özellikle Hasan sabbah ve Haşhaşiler ile ilgili tarih ile rivayetler iç içe geçmiştir. Deylem hükümdarlarından biri avlandığı sırada, o zamanlar av için sıkça kullanılan bir av yöntemi olarak eğitilmiş bir kartalı salıverir. Havada daireler çizerek uçan yırtıcı kuşun her dairesinin aynı kayalıklar üzerinde olması hükümdarın dikkatini çeker. Daireleri bitiren kartal kayalıklara konar. Hükümdar burasının stratejik öneme sahip bir yer olduğunu anlayarak derhal orada bir kale inşa edilmesini emreder. Oraya Aluh Mut adını verir. Bu Deylem dilinde "Kartalın Öğrettiği" anlamına gelir. Zamanla Avrupa dillerine "kartal yuvası" olarak tercüme edilir.

Miladi 1094'te Fatımi Halifesi El-Müstansır Billâh vefat etmiştir. İsmailîler O'nun büyük oğlu Ebu Mansur Nizâr ile diğer oğlu Ebü'l Kasım Ahmed El-Müstali'nin taraftarları olmak üzere ikiye bölünmüşlerdir. Halife ölmeden önce kendisinden sonra büyük oğlu Nizar'ı tahtına namzet göstermiştir. Fakat El- Müsta'li Fatımilerin kuvvetli Veziri El—Efdal b. Bedrü'l-Cemali'nin desteğini alarak halife olmuştur. Diğer taraftan Nizâr İskenderiye'ye kaçarak hilafetini orada ilan etmiştir. Fakat kısa bir süre sonra El-Efdal tarafından yakalanarak Kahire'ye getirilir ve burada öldürülmüştür. Fatımi Halifesinin meşruiyetine yönelik ihtilaflar ve Nizar'ın öldürülmesi Müsta'lîyye ve Nizârîyye adında birbirine düşman iki İsmâilî grubun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Müsta'li'nin Hilâfeti Mısır, Suriye ve Yemen'deki İsmâililerin büyük çoğunluğu tarafından tanınmıştır. Müsta'li'yi XIX. İmam olarak kabul eden bu gruplar, Fatımi Devleti'ne bağlılıklarını sürdürmüşlerdir. Müsta'li'nin imâmetini kabul etmeyen bir grup İsmâilî ise El-Mustansır'ın gerçek vârisi olduğunu iddia ettikleri Nizâr'ın imâmet hakkını savunmuşlardır. Nizârîyye olarak adlandırılan bu grup, İranlı Dâi Hasan Sabbah'ın liderliğinde kısa süre içinde güçlü bir organizasyon olarak ortaya çıkmıştır. Nizârî-İsmâilî Davetin kurucusu olan Sabbah, Fatımi Devleti ile ilişkilerini kopararak, yeni davetin esaslarını oluşturarak itikatlarında değişikliğe gitmiştir.

Selçuklu topraklarında yaşayan İranlı ve Iraklı İsmâilîlerin desteğini alan Sabbah, Miladi 1090 yılında Deylem'de bulunan El-Bruz Dağlarında kurulmuş Alamut Kalesi'ne yerleşerek Nizârî Devleti'ni kurmuştur (Batrol, 2012) . Sabbah; İsmâilî davetini yaymak ve Selçuklu ile olan mücadelesini genişletmek için XII. Yüzyılın başlarında Dâîlerini Suriye'ye göndermiştir. Bu arada Suriye'deki politik ortam İsmâilîlerin davalarını yaymak için elverişli idi. Zira o dönemde İslâm Âlemi içeriden ve dışarıdan ciddi tehlikelerle karşı karşıya idi. Miladi 1092'de Sultan Melikşah öldürülmüştür. Selçuklu İmparatorluğu'nda saltanat kavgaları baş göstermiş ve Selçuklu güçlü devlet vasfını kaybetmiştir. Selçuklu emirlerinin ihtirasları yüzünden koca İmparatorluk irili ufaklı devletçiklere bölünmüştür. 1095 yılında ise Sultan Tutuş öldürülmüştür. Sultan'ın iki oğlu olan Halep Sahibi Rıdvan ile Dimaşk Sahibi Dukak Suriye'deki iki önemli güç merkezini elinde bulunduruyordu. Bu iki kardeş arasında yoğun ve yıpratıcı bir güç mücadelesi başlamıştır. O sırada Filistin ve Suriye'ye yerleşmeye başlayan Haçlılarla, Trablusşam'da hüküm süren Arap (Benû Ammar ve Benû Müzkız) Hanedanları bu istikrarsız politik tablonun içindeki diğer unsurlardı. Böyle bir ortam İsmâilî davetinin hızlı bir şekilde yayılmasına vesile olmuştur. Bu atmosferde Suriye'ye gelen Dâîler hem siyasi karışıklıktan hem de bölgenin dağınık

dinî topoğrafyasından yararlanarak, stratejik kaleleri birer birer ele geçirerek güçlü bir örgütlenme yoluna gitmişler idi (Basuguy, 2017).

O sırada Fatımi Devleti'nin Veziri Şaver, Mısır'da vuku bulan iç kargaşaları bitirmek için Zengi Sultanı Nureddin'den askerî yardım talep etmiştir. Nureddin, tebaası durumunda olan Esededin Şirkoh ve yeğeni Saladdin'i komutan olarak askerlerinin başında Mısır'a göndermiştir. Nureddin'in ordusu Mısır'daki iç kargaşaları bitirerek muzaffer olarak Kahire'ye girmiştir. Ancak Şaver Nurddin'in ordusuna verdiği sözü tutmayarak onlara karşı komplo düzenlemiştir. Salahaddin ve beraberindeki birkaç komutan, bu durumdan rahatsız olmuş ve Şaver'i yakalamıştır. Fatımi Halifesi Adidlidinallah'ın onayıyla da Şaver'i idam etmişlerdir. Bunun üzerine Şaver'den boşalan makama Salahaddin'in amcası Şirkoh getirilerek Fatımi Halife'sinin veziri olmuştur. Amca Şirkoh (vezirliği iki ay ve birkaç gün sürmüştür) kısa bir vezirlik görevinden sonra vefat edince yerine yeğeni Salahaddin iki buçuk yıllık süreyle vezir olmuştur. Bu süre zarfında Salahddin devlet tecrübesi kazanmış ve Şii öğretiyeye hâkim olmuştur. Sünni Türk hükümdarın vekili (Nureddin Zengi) ve Fatımi Şii Devleti'nin veziri olarak Mısır'ı yöneten Salahaddin'in tutarsızlığından rahatsız olan saray ahalişi o'na karşı Frenklerle birlikte komplo düzenlemiştir. Halifenin de buna destek vermesi üzerine Salahaddin zor durumda kalmıştır. Ancak Ağabeyi (Salahaddin'in emri doğrultusunda) Turanşah'ın Halifenin sarayını yakması üzerine Halife isyancılara olan desteğini çekmiş ve Salahaddin isyancılara karşı olan savaşında başarı elde etmiştir. Ardından Salahaddin, iki yüz yıldır Mısır'da varlığını devam ettiren Fatımi Devleti'ni yıkarak sultanlığını ilan etmiştir. Sünni olan Sultan Salahaddin'in, ilk işi Şiiilerin propagandasını yapan Darülilimleri kapattırmak olmuştur. Dağınık İslâm ülkelerini hâkimiyeti altına almak için Suriye üzerine yürümüştür. İlk olarak Dimaşk'ı alarak kardeşi Tuğtigin'i buraya naip olarak atamış ve Suriye'deki diğer kaleleri almak için seferlerini devam ettirmiştir. Bu arada Suriye'de İsmâîlîlerin yayılma politikalarını yasaklayarak onların düşmanı durumuna düşerek, suikastlarına maruz kalmıştır (Reston JR., 2014).

### **1.7.1. Hasan Sabbah ve Müritleri**

Sabbah, kaleye yerleştikten sonra ilk olarak kaleden görülmesi mümkün olmayan, vadinin gizli bir köşesinde yüksek duvarlarla çevirili bir bahçe inşa etmek olur. Çevredeki dağ sularının oluşturduğu derelerin yatağını değiştirerek, suyolunun bahçesinin içinden geçmesini sağlar. Bu yüksek taş duvarlar artık suya kavuşmuş ve

içinde inşa edilmiş çeşme, şadırvan ve kamelyalarla içine dikilmiş meyve ağaçları, binlerce çiçekle âdete bir cennet bahçesi olmuştur. Hasan bu bahçeyi kaleye gizli bir geçitle bağlamıştır. Sabbah, Oluşturulmuş bu sahte cennet sayesinde hedef kişileri seçiyor ve onlardan bir suikastçı ordusu kuruyordu. Aynı zamanda kimsesiz kalan sokak çocuklarını da sahiplenerek birer ölüm makinesine dönüştürüyordu. Sabbah'ın en önemli silahı sürekli kullandığı motivasyon yöntemi idi. Zihinsel zekânın yanı sıra görsel zekânın öneminin de farkındaydı. Bunun için hem beş duyuya hitap edecek, hem tensel zevklerle etkileyecek hem de sözlerinin doğrulduğunu ispatlayacak şeyler ortaya koymalıydı. Zira sahte bahçeyi de bunun için kurmuştu. Hasan, sık sık gençlerle toplanır, dünyaya geliş amaçlarının gerçek lezzet diyarı olan cennete ulaşmak için buranın imtihan yeri olduğunu ve cennette onları bekleyen sonsuz zevklerden ve hakiki lezzetlerden bahsediyordu. Bu sohbetlerinin dozajını ustaca ayarlayan Sabbah, dinleyicilerin kendilerini kaybetmesine ve akıllarında şüpheye yer bırakmıyordu. Diğer taraftan ise cenneti görmek için gençlerin merakı her geçen gün artıyordu. Sabbah etkisi altına aldığı inandığı gençlere, cennetin anahtarının Tanrı tarafından kendisine verildiğini, orayı görmek için ölmeleri gerektiğini söylüyordu. Bu vesileyle hem onların adrenalin seviyeleri bir kat artıyor hem de kutsanmış bir varlık olduğunun delillerini sunuyordu. Son aşama için seçilenler hem ruhen hem de fiziksel olarak hazır hale getiriyorlardı. Ölmeden önce cenneti görmeye hak kazananlar, haşhaş ve benzeri uyuşturucularla kendilerini kaybedecek kadar uyuşturuyorlardı. Uyuşturulmuş bir vaziyette bahçeye bağlanan gizli geçitten sahte cennete ulaştırılıyorlardı. Hasan gençleri birbirinden güzel kızlardan seçtiği sahte hurilerin kucağına bırakıyordu. Onlar, bu gençleri sirkelerle uyandırırken kulaklarına şöyle fısıldanıyordu: “Burası cennet, burası cennetin muazzam bahçelerinden sadece ilki, bizler de sana hizmet etmek için Tanrı'nın emriyle kendini adanmış hurileriz. Şimdilik sadece burayı görmene izin var henüz ölmedin, şu an sadece uyuyorsun ve şeyhinin isteğiyle buradasın. Biraz sonra uyanacaksın, merak etme yürüdüğün yolda ölünce sonsuza kadar bizimle olacaksın.” Belli bir süre bahçede kalmalarına izin verilen bu gençler, sürenin sonunda tekrar aynı şekilde uyuşturulurlar ve aynı yoldan kaleye getirirlerdi. Kendi başlarına uyanmaları beklenen gençler, yeniden kendi yataklarında uyandıklarında artık ölüme can atan, şeyhlerine minnettar, beyinleri yıkanmış birer ölüm makinesi hâline dönüşmüşlerdi. Hasan Sabbah kalesinde Kur'an'da zikredilen cennetin tıpatıp aynısını inşa etmişti. Müritlerinden birinin ölmesini isteyeceği zaman şöyle diyordu “Git ve öldür. Geri döndüğünde meleklerim seni cennete taşıyacaklar. Ölsen dahi, seni cennete almaları için

meleklerimi yollayacağım”. Bu sayede olağan üstü bir motivasyon gücüyle cennete geri dönmek isteyen gençler, sabırsızlıkla düşmanı katletmeye gidiyorlardı. Böylece şeyhlerinin ölümüne karar verdiği kim varsa müritleri sırada bekliyordu. Sabbah’ın elindeki böylesi muazzam gücün yarattığı korku hissi, kendilerini hançerin ucunda hisseden hükümdarları kendisiyle iyi geçinmeye mecbur kılıyordu. Haşhâşiler haçlı seferlerini kendilerine bir fırsat olarak görüyorlardı. Düşmanımın düşmanı dostumdur prensibiyle hareket ediyorlardı. Haçlıların Kudüs’ü işgal etmesi sonrasında bölgede kral olarak Champegne Kontu Henry vardı. Kral, Haşhâşilerin Suriye kolunun şeyhini ziyarete gider. Şeyh krala hem konuksever davranmak hem de gücünü göstermek ister. Kaleyi gezdikleri sırada şeyh, kulelerde nöbet tutan iki gence göz işaretiyle kendilerini atmalarını söyler. Genceler bir an bile düşünmeden kendilerini kulelerden atmış ve kayalıklara çarparak paramparça olmuşlardı. Kont şaşkın bir şekilde manzarayı izlerken hiçbir Hristiyan’ın hatta şövalyelerin efendilerine, taraftarlarının kendisine itaatli olduğu kadar muti olamayacağından emin olduğunu söyler. Şeyh, kendisine korkuyla çevrilen Kontun gözlerine geriye kalan gençlere bunun gibi kendilerini kurban olarak boğazlamalarını emretmeyi teklif eder. Fakat Kont, onların itaati hususunda yeteri kadar delile sahip olduğunu, bu bağlılığın kendi adamlarınkinden çok daha büyük olduğunu söyler. Haşhâşilerin rakip ve düşmanlarına karşı kullandıkları stratejiler, sadece öldürmek değildi. Ölüm onlar için sadece geçerli bir korku silahıydı. Haşhâşiler, Düşmanlarına karşı meydan okuma taktikleri de geliştirmişlerdi. Sultan Sancar Haşhâşilere karşı mücadele başlatarak onları birer birer avlamaya başlamıştır. Bir gün sabah çadırında uyandığından, yastığına saplanmış bit hançer görür. Hançerin üzerine “Sana, senden daha yakınız. Eğer isteseydik bu hançer kalbine saplanmış olacaktı” diye bir not iliştilmişti. Ardından Sultan Sancar onlara karşı olan mücadelesini bırakmıştır. Dönemin ünlü ulemalarından İmam Fahreddin Razi’nin başından geçen bir hadiseyi aktaralım: İmam hakkında gizli bir İsmâilî mensubu olduğu dedikodusu yayılır. Zamanla bu mesnetsiz ithamlar artıyor ve İmamı rahatsız ediyordu. İmamda aksini ispatlamak için minberlerde İsmâilîleri lanetlemeye başlamıştı. Çok geçmeden yeni gelen birisi onun talebelerinin saflarına katılır. Yeni öğrenci diğerlerinden daha akıllı ve zekidir. Öğrenci kısa sürede imamın dikkatini çekmeyi başarır. Artık vaazlar dışında imam ve öğrencisi çokça vakit geçirmekte ve daha çok şey paylaşmaktadırlar. Bir arada oldukları bir günde öğrenci hançerini imamın boğazına dayayarak, bundan sonra İsmâilîlerin aleyhinde konuşmaması gerektiğini, aksi takdirde bir dahaki sefere uyarılmayacak ve öldürüleceğini söyler. O tarihten sonra imam İsmâilîlerin hakkında

hiç kötü söz etmez. Bu durum cemaatin dikkatini çeker, bir gün içlerinden birinin İsmâîlîler aleyhinde neden konuşmadığını sorunca o meşhur sözünü söyler; “Fikirleri ve hançerleri çok keskin, üstelik bana çevrilmiş durumda”, (Batrol, 2012).

Haşhâşilerin XII. Yüzyılda kullandıkları baskı, korku ve sindirme yöntemini günümüzde ise DAEŞ’ın Irak ve Suriye’de kullandığına şahit oluyoruz. DAEŞ’in, önde gelen militanlarının kimsesizlerden oluştuğunu biliyoruz. Sabbah’ın yaptığı gibi bu gençlerin beyinleri öncelikle dinî ritüellerle yıkıyor. Ardından pratik kazanmaları için birkaç kurban öldürmeleri emrediliyordu. Bunların üzerine bir de uyuşturucu maddeler eklenince birer ölüm makinesine dönüşüyorlardı. Şahit olduğumuz bir hadiseyi şöyle aktaralım: “Sene 2014 Temmuz ayının son günleri idi, DAEŞ, Erbil’e Musul üzerinden küçük bir grupla saldırı düzenledi. Kuzey Irak Yönetimi’nin bilenen yüz bin adet Peşmerge kuvveti vardır. Bu yarma hareketi Peşmergeyi zorlar ve azımsanmayacak kadar kayıp veririr. Saldırı esnasında, Peşmergeler mevzilerini bırakarak Erbil’e doğru çekildiler. Bu küçük grup Erbil’in il sınırını aşmış ve şehre 17 km kala koalisyon uçakları tarafından havadan vurularak öldürülmüştür. Bu saldırıdan ürken halk ve Peşmergelerin büyük bir çoğunluğu Erbil’in güneyine yani Kerkük’e kaçmışlardı. Elbette sayıca çok ve eğitimli bir Peşmerge gücünün saldırıyı püskürtememesi insanı hayrete düşürmektedir. Bir Peşmerge üst düzey yöneticisi ile sohbetim sırasında bu durumu sorduğumda: Şöyle “Bizler cepheye gitmeden arkamızda bıraktıklarımızı düşünürüz. Biz para için savaşıyoruz, onlar ise şehit olmak ve ebedi diyar olan cennette avdet için savaşıyorlar. Dolayısıyla onların maneviyatı ve morali bizden daha yüksektir. Ölümünden korkmuyorlar, olabildiğince mevzilerimize yaklaşıyorlar, yoğun ateş altında ilerliyorlar, ölümüne savaşıyorlar, son nefeslerini vermeden zaten mevzilerimizin yakınlarında olmuş oluyorlar ve kendilerini patlatarak daha çok kayıp verdimemi amaçlıyorlar” ifade etmiş idi. İşte bunlara karşı savaşmamamızın nedeni budur. Zaten DAEŞ’in kısa sürede çok geniş topraklar elde etmesi ve düzenli orduların silahlarını bırakıp kaçması durumu anlattıklarımızı ispatlar niteliktedir.

### **1.7.2. Haşhâşilerin yöneticilere karşı yaptıkları suikastlar**

Kendilerine “El-Davatül Cedide (Yeni Dava, Yeni Öğreti) veya “Fedaayin (Fidai-Fedailer) derlerdi. Olağan üstü bir motivasyon gücüne sahip olan bu casus ve katil kişiler, yaşadıkları yüzyılda düşmanların kalplerine korku salmışlardır. Öyle ki batı dillerine assassin (katil) olarak geçmişlerdir. Kurbanlarına bir casusluk kisvesi olan tüccar, din adamı, seyis veya dilenci kılığında yanaşarak onları yok etmişlerdir. Suikast

sırasında hedef kişiye yaşama şansı tanımamak için zehir, ok gibi araçlardan kaçınarak hançer kullanmışlardır. Suikastlarını Pazar, camii avlusu gibi halka açık alanlarda yapmışlardır. Genellikle hedeflerini yok ettikten sonra, kaçmayarak düşmanları tarafından öldürülmeyi tercih etmişlerdir. Bunu bir taktik olarak halkın gözünü korkutmak için kullanmışlardır (Hodgson, 2009).

Dâi Teşkilatı sayesinde propagandalarının fikirsel boyutunu yürütürlerken, fili boyutunu da suikastlarıyla yapmışlardır. Selçuklunun Büyük Veziri Nizam'ül Mülk suikastlarına kurban gidenlerden sadece biridir. İbn'ül Esir'e göre: "Nizam'ül Mülk ile Sultan İsfahan'da idiler ve Bağdat'a dönüyorlardı. Vezir Nihavend yakınlarına gelince mahfesinde içinde harem çadırına giderken İsmâillilerden Deylemlî bir delikanlı şefaath veya yardım isteyen pozisyonda O'na yaklaştı ve yanındaki hançeriyle 14 Ekim 1092 tarihinde O'nu bıçaklayarak öldürdü. Ardından kaçarken ayağa mahfesinde ipine takılıp düştü ve derhal öldürüldü. Öldürülen diğer Selçuklu vezirlerinden biri de Kaşani'dir. Kaşani İsmâillilere karşı ciddi bir mücadele vermiştir. Hatta onların yakalandıkları an öldürülmelerini, mallarını yağma ve ailelerinin esir alınmasını emretmiştir. Bu nedenle vezirin öldürülmesi için iki fedai görevlendirilmiştir. Öncelikle bunlar seyis olarak vezirin hizmetine alınırlar, dindar geçinerek göze girmeyi başarırlar. Nevruz münasebetiyle Sultan Sancar'a hediye edeceği atı seçmek üzere ahıra giden vezir, atları gözden geçirdiği sırada hançerlenerek öldürülmüştür. Daha sonra Nizam'ül Mülk'ün oğlu ve Sancar'ın veziri olan Fahr'ül Mülk'de kendisine uzatılan bir rik'ayı okurken 1106-07 bir fedainin hançeriyle öldürülmüştür. Nizam'ül Mülk'e ve Muhammed Tapar'a bağlı Emir Aksungur ise İsmâillilere karşı pek çok kez sefer düzenlemiş, bir kısmını öldürmüş, mallarını yağmalamış ve köylerini tahrip etmiştir. Bu nedenle fedailerin kurbanı olmuştur (Basuğuy, 2017). Sultan Mahmut'un Rey Emiri olan Abbas İsmâillilerin kafataslarından bir minare yaptırmış, Alamut'u kuşatmış ve onlara ait bir köyü de yağmalamıştır. Bu nedenle 1143 yılında Bağdat'a bir suikast sonucu öldürülmüştür. Ayrıca Sünnî düzene gözdağı vermek için ise Abbasi Halifesi Müsterşid 1136 yılında suikasta kurban gitmiştir. Bu hadise Alamut Kalesi'inde yedi gece kutlanmıştır. İsmâillilere kurban giden bir diğer Abbas Halifesi ise Er-Raşid'dir. İsfahan'da seferdeyken pusuda bekleyen dört fedai tarafından bıçaklanarak öldürülmüştür. Selçuklu sultanı Davud ise Azerbaycan'da Nizârilere karşı sert sindirme politikası izlediğinden, fedailer tarafından Tebriz'de öldürülmüştür. Bunların yanı sıra Salahaddin-i Eyyubiye 1174-1176 yıllarında Suriye'deki Nizâri fedailerini tarafından iki başarısız suikast teşebbüsünde bulunulmuştur. Kaynaklarda İsmâillilerin oluşturduğu

uzun bir cinayet listesinden bahsedilir. Alamut'ta bulunan her yöneticinin bir ölüm listesi olmuştur. Bu listeleri Raşidedin ve Kaşani eserlerinde ayrı ayrı vermişlerdir. Bunlara göre Haşhâşilerin öldürdüğü devlet adamlarının sayısı 74'tür. Ayrıca Kaşanî İran, Horasan, Irak, Mazenderan ve Azerbaycan'da her biri ayrı ayrı olmak üzere toplamda 30 bin civarında devlet adamının suikastlara kurban gittiğinden bahsetmektedir. Verileri referans alarak suikasta uğrayan üst yönetici ve devlet adamlarını sıralayacak olursak; 10 vezir, 24 emir, 1 melik, 1 muhasebeci, 7 kadı, 4 âlim, 3 imam, 2 şahne, 2 sultan, 2 halife, 1 hadim, 1 niab, 3 reis, 5 vali, 8 müftü olmak üzere toplamda 74 kişidir. Suikastların sonucunda ise Sultan Berkyaruk, Vezir Ahmed b. Nizamü'l Mülk ve Salahaddin Eyyubi dışındaki herkesin akıbeti ölüm olmuştur (Arayancan, 2005).

## **1.8. ARAP TOPLUMUNDA İSTİHBARAT**

### **1.8.1. Cahiliye Döneminde (İslâmiyet Öncesi) İstihbarat**

İslâm öncesinde Araplar kabileler halinde çölün zor şartlarında hayatlarını idame ettiriyorlardı. O dönemde Arap Yarımadası'nda Mekke, Medine ve Ta'if (günümüzde de bu şehirler varlıklarını sürdürüyorlar) gibi şehirler vardı. Bu şehirlerde ise genellikle ticaretle uğraşan Yahudi ve Hristiyanların yanı sıra zengin Araplar oturmaktaydı. Arap kabilelerin büyük çoğunluğu hayvancılıkla uğraştığından, mevsim şartlarına göre bir oraya bir buraya olmak üzere sürekli göç halindeydiler, bu yüzden kabileler kendilerine (عرب الرحالة) gezgin Araplar demeyi tercih etmişler idi. Böyle bir yapıya sahip olan Araplar, birbirlerinin niyetlerini, maksatlarını anlamak için ilkel düzeyde de olsa casuslar kullanmışlardı. Bu casuslar sayesinde kabileler savaşa girmeden önce düşmanın gücünü, bulunduğu mevki ve savaş için yapılan hazırlıklar hakkında geniş bilgiler topluyorlardı. Böylelikle üzerlerine yapılacak ani baskınlara karşı teyakkuzda oluyorlardı. Söz gelimi Benû Halil kabilesinden şık giyimli bir kişi Huzaâ kabilesine casusluk yapmak için gönderilmişti. Huzaâlılar ise çöl kültürü gereğince tanımadıkları bu yabancıya ikramda bulunmuşlar, onu karargâhlarına davet etmişlerdir. Bu şık giyimli şahıs Huzaâlar hakkında gereken tüm bilgileri elde edene kadar misafir olarak orada kalmaya devam etmiştir. Elde ettiği gizli bilgilerle kabilesine dönen şahıs kabilesinin savaşı kazanmasına vesile olmuştur (Yılmaz, 2017). Cahiliye Arap Dönemi'nde neseb/soy tespiti işleriyle uğraşan ve Hz. Muhammed Dönemi'nde de varlığını devam ettiren Kâiflik/Kıyâfe adıyla bilinen bir uzmanlık alanı mevcuttu. Bunlar, soyundan



veya geldiği kabileden şüphe duydukları birinin anne ve babasını tespit ederlerdi. Aynı zamanda kişiyi ayak izinden tanıyacak kadar uzmanlardı. Kâfiler; ayak izinden bir kişinin erkek mi, kadın mı, bekâr mı, evli mi, Mısırlı mı, Iraklı mı olduğunu ayırt edebilecek yeteneğe sahip idiler. Öyle ki çölde rastladıkları devenin kime ait olduğunu anlayan Kâfiler vardı. Bu kişiler, nesep belirleme ve ceset teşhisinin yanı sıra, aynı zamanda iyi iz süren birer casus ve istihbarat uzmanlarıydılar. Kâfilik işinde, Nizâroğulları, Benû Müdlîc ve Benû Leheb şöhret yapmış kabilelerdi (Emin, 1996). Ayrıca Cahiliye Arap Dönemi'nde Mekke'de Daru'l Nedve denen bir meclis vardı. Bu, o dönemde Mekke'nin itibarlı şahsiyetlerinin zaman zaman toplandıkları yerin adıydı. Bunlar, hem içerideki hem dışarıdaki gözleri sayesinde ahalinin durumunu, tüccarları, kabilelerin güzergâhlarını ve kabileler hakkında tartışmalar yapar ve kara alırlardı. Aynı zamanda hicretten önce Hz. Muhammed'in ölüm kararı burada alınmıştı.

### **1.8.2. Hz. Muhammed Döneminde İstihbarat**

Konumuz istihbarat olduğundan Hz. Muhammed Dönemi ve vahinin inişiyle birlikte Mekke ve Medine'de neler yaşandığına elbette değinmeyeceğiz. Sadece istihbarat faaliyetleri çerçevesinde kısaca birkaç hadiseye değineceğiz. Cahiliye Döneminde Araplar asabiyetin en uç noktasını yaşıyorlardı. Hz. Muhammed yaşadığı toplumun yapısını bilmekte idi. Bu yapıyı ve akrabalarını tanıdığından, vahiyle birlikte İslâm dinini yayma faaliyetini üç yıl boyunca gizliden yürütmüş ve kendine güvenilir taraftarlar toplamıştı. Yaptığı bu gizli faaliyetin açığa çıkmasıyla birlikte kendi toplumunda horlanmış, zulüm görmüş, amca ve akrabalarının türlü işkencelere maruz kalmıştı. Bu işkenceler altında davetini rahat bir şekilde yayamayacağını anlayınca Mekke'den Medine'ye hicret etme kararı almıştı. Hz. Muhammed'in bu kararı Daru'l Nedve'de duyulmuş ve Medine'ye gitmesi türlü musibetleri beraberinde getireceğinden ölümüne karar verilmişti. Ancak Muhammed'i Mekke'de koruyan dedesi Abdülmuttalib ve amcaları Abbas ve Hamza gibi itibarlı kişiler var idi. Kureyşiler bu suikast planını yürürlüğe sokabilmek ve kabile düşmanlıkların önüne geçebilmek adına on güçlü kabileden on savaşçı seçilmek suretiyle, Muhammed'i öldürme kararı almışlar idi. Böylelikle Muhammed'in kanı bu on kabile arasında dağılacak ve akrabaları on kabileye birden savaş açamayacaktı. Ancak Muhammed'in zekâsı, Allah'ın yardımı ve casusları sayesinde ölümden kurtulabilmişti. Bazı İslâm kaynaklarına göre; Rasulullah'a karşı planlanan bu suikast haberini, Peygamber'in halalarında olan Rukayka getirmişti. Rukayka'nın Mekkelî kadınlar arasında özel bir yeri vardı. Hanımların konuşması

sırasında kulağına çalınan bu bilginin istihbarî değere sahip olduğunu anlar, fakat Kureyşilerin tavrını bildiğinden hemen Muhammed'e koşup ihbar etmez. Zira Muhammed'in evi gözetim altındadır. Mekke, çok sıcak iklime sahip bir şehirdir. Mekke'de Öğle vakitleri uyku ve dinlenme zamanıdır. Rukayka bunu fırsat bilip, herkesin dinlendiği sırada yeğenin yanına giderek "bu gece seni öldürecekler" bilgisini vermiştir. Bir başka rivayete göre ise suikast planı çok geçmeden Allah tarafından Cebrail vasıtasıyla Peygamber'e bildirilmiştir. Bu durum Ayeti Kerime'de "Bir zamanlar o kâfirler seni bağlayıp hapsetmesi, ya öldürmeleri ya da Mekke'den çıkarmaları için sana tuzak kurarlarken, Allah'ta onun karşılığını yapıyordu. Allah, tuzak kuranlara karşılık verenlerin en hayırlısıdır" (Üstüner, 2001, 18) şeklinde desteklenmiştir. Burada Rukayka'nın duyduğu haberi analiz edip sentezleyerek, sonucunu değerlendirmiş, istihbarat uzmanı gibi bilginin önemine binaen yeğeni lehine casusluk yapmıştır. Öte yandan asıl görevi vahi getirmek olan Cebrail'in Allah ile Muhammed arasında bir istihbarat meleği görevini üstlendiğini görüyoruz.

Hiz. Muhammed Medine'ye hicret etmeden bir yıl önce Mus'ab b. Umeyr'i İslâm'a davet ve Kuran'ı öğretmek için Medine'ye göndermiştir. Mus'ab, bir yıl boyunca sürdürdüğü faaliyetleri ve Medine'nin genel durumunu rapor haline getirerek Peygamber'e sunmuştur (Yılmaz, 2017). Raporda, oradaki Müslümanların ve ailelerin Müslümanlara karşı yaklaşımlarının ne olduğu gibi bilgilerin içerdiği aşikârdır. Rapor, Medine'ye hicretin alt yapısını oluşturan bir özelliğe sahip olduğunu ifade edebiliriz.

Bedir savaşı öncesi Hiz. Muhammed Ali, Zübeyr ve Saad hazretlerini bilgi toplamak için Bedir'e göndermiştir. Sahibiler, Bedir kuyuları yakınında Eslem ve Ariz adında Kureyş'e su taşıyan iki köle görmüşler. Onları yakalayıp ordugâha getirerek, Kureyş hakkında bilgi almak için sorguya çekmişlerdir. Köleler Ebu Süfyan'ın değil Kureyş'in kölesi olduklarını söyledilerse de sahabeler buna inanmayıp onları dövmüşlerdir. En son biz Ebu Süfyan'ın kölesiyiz dediklerinde de onları dövmekten vazgeçmişlerdir. Hiz. Muhammed o sırada namaz kılıyordu. Namaz sonrası arkadaşların dönerek "siz doğruyu söyleyince onları dövdünüz, yalan söyleyince bıraktınız" dedi. Hiz. Muhammed kölelere Kureyş ordusunun kaç kişi olduğunu sordu, köleler ise sayılarının bilmediklerini, ancak kalabalık olduklarını söylediler. Bunun üzerine Muhammed, ordunun günde kaç deve kestiğini sordu. Köleler; bir gün dokuz, bir gün on cevabını verdiler. Hiz. Muhammed, Kureyş ordusunun sayısının 900 ile 1000 arasında olabileceğini söyledi (El-seyyid & İbn Hişam, 1995). Hiz. Muhammed düşmanın

ordusunun yediği yemekten sayısını öğrenerek kendi ordusunun düzenini buna göre hazırlamıştır. Böylelikle Kureşilerden az sayıda olmalarına rağmen savaşı kazanmışlardır. Öte yandan Kureşilerin başı konumunda ve tecrübeli bir idareci olan Ebû Süfyan da istihbarat çalışmalarına önem vermiştir. Bedir Savaşı öncesinde Ebû Süfyan bizzat kendisi keşfe çıkmıştır. O sırada tarafsız olan bölge kabilelerinden biriyle karşılaşmıştı. Onlara, bu bölgede Muhammed'in casuslarını görüp görmediklerini sormuştu. Kabile halkı herhangi bir casusa rastlamadıklarını belirtmiştir. Zira ordu henüz Bedir'e gelmemişti. Daha sonra kabileden bir adam Cüheyneli iki kişiyi gördüğünü söyleyerek, ikamet ettikleri yeri göstermiştir. Bunun üzerine Ebû Süfyan gösterilen yere giderek develerin yattığı yeri kontrol etmiştir. Develerin dışkılarını karıştıran Ebû Süfyan, içerisinde hurma çekirdeklerini görmüştür. Ebû Süfyan bu hayvan yemlerinin Medine'ye ait olduğunu anlamıştır. Zira o dönemde Medineliler hurma çekirdeklerini ezerek deve yemi olarak kullanmaktaydılar (Üstüner, 2001, s. 32). Bir akşam Hz. Muhammed yanına Ebu Bekir'i alarak keşfe çıkar. Yolda yaşlı bir şeyhle karşılaşır. Şeyhe Kureyş ve Muhammed hakkındaki görüşlerini sorar. Şeyhte kim olduklarını söylemeden görüşlerini ifade etmeyeceğini ifade eder. Hz. Muhammed şeyhin görüşünü aldıktan sonra kim olduklarını söyleyeceklerini belirtir. Şeyh bu şartı kabul ederek; "Duyduğuma göre; Muhammed ve Ashabı şu gün böyle ve böyle yola çıktılar. Eğer bunu bana söyleyenin sözleri doğruysa, bugün onlar şu yeredirler". Peygamberin olduğu yeri kastetmiştir. Öte yandan "Kureyşlilerin şu gün böyle ve böyle yola çıktılar. Eğer bunu bana söyleyenin sözleri doğruysa, onlar bugün şuradadırlar. Kureyş'in konuşlandığı yeri belirtmiştir. Şeyh, onlara kim olduklarını sorunca Peygamber "Biz sudan" ız diyerek uzaklaşır. Şeyhte hangi sudan Irak'ın suyundan mı? (El-seyid & İbn Hişam, 1995). Peygamber burada üçüncü taraf olarak şeyhe genel bir soru yönelterek, şeyhten istediği malumatları elde etmiştir. Aynı zamanda şeyhin Kureyş casusu olabileceği endişesiyle kimliğini gizleyerek, şeyhin sorusunu genel bir cevapla geçiştirmiştir. Ardından Ebû Bekir ile birlikte hemen oradan uzaklaşmıştır. Zira bölgeyi iyi bilen ve zeki bir şeyhe kimliğini açık etmenin tehlikeli olduğu aşikârdır. Diğer taraftan verilen cevabın ardından hemen oradan uzaklaşması, şeyhin kafasının karışmasına ve başka sorularla karşı karşıya kalmasına engel olmuştur. Buradan Peygamber efendimizin, hem dil almada, hem kimliğini gizli tutmada, hem de karşı tarafın kafasını karıştırmak konusunda uzman olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Hz. Muhammed edindiği bilgileri saklamakta da ustaydı, ketumdu. Halkı galeyana getirecek, devlete zeval verecek bilgileri herkesten gizlerdi. Sefer planlarını en yakın

arkadaşlarından bile gizlerdi. Mekke'yi fetih etmeye karar verdiğinde herkesin hazırlanmasını istemiştir. En yakın arkadaşı Ebû Bekir kızı Ayşe'nin yanına gitti. O da Peygamberin eşyalarını hazırladığını gördü. Ey Ayşe! Peygamber hazırlanmanızı mı istedi? Dedi, O da evet dedi. Ebû Bekir, nereye gideceğini biliyor musun? Dedi, Ayşe, Vallahi nereye gideceğini bilmiyorum diye cevap verdi (Ahmed, 1999) Hz. Muhammed Sefer bilgisini gizli tutarak Kureyş'in Mekke'yi fethi sırasında hazırlık yapmalarını engellemiştir.

## **1.9. TÜRKLERDE İSTİHBARAT**

Pek çok yazar, araştırmacı ve bilim insanı Türk İstihbarat tarihinden bahsedince, söze “Eski Türklerde İstihbarat” şeklinde başlar. Türk sözcüğü, tarihin bilinmeyen zamanlarından itibaren günümüze kadar süregelen süreçte tek bir millet için kullandığından, “Eski Türkler” ifadesini galat-ı meşru bir tabir olarak buluyoruz. Zira Eski Türkler diyebilmek için gelenek-görenek, örf-âdet düşünce biçimi ve normlarıyla evrimleşmiş “Yeni Türklerin” ortaya çıkması gerekiyordu. Böyle bir durum söz konusu olmadığından, biz başlıklarımızı “İslamiyet Öncesi Türkler” ve “İslâmiyet sonrası Türkler” şeklinde atacağız.

### **1.9.1. İslâmiyet Öncesi Türk İstihbaratı**

İnsanlık tarihinde en kadim medeniyete sahip olan Türkler, tarih sahnesine pek çok devlet ve imparatorluk ile çıkmışlardır. Savaşçı bir millet özeliğine sahip olan Türkler, elbette bu devletleri sadece askerî savaşlar neticesinde kurmamışlardır. Devlet kurmak elbette güçlü bir orduyu gerektiren bir husustur. Ancak devletin idamesi ve ayakta kalması güçlü bir gözcü/istihbarat teşkilâtına sahip olunmayı gerektirmektedir. İstihbaratın XIX. Yüzyıl itibarıyla kurumsal bir nitelik kazandığını bildiğimizden, o dönemde Türklerin bugünkü anlamda bir istihbarat teşkilâtına sahip olduklarını düşünmek iyi niyetlilik olacaktır. Türkler devletlerinin temel düzenini yıkmaya, devleti ortadan kaldırmaya, milleti esir etmeye çalışan casuslara “çaşıt/çaşut” ihbar işine de “çaşutlama” derlerdi. Türkler, devletlerarasında gidip gelen Kağan elçilerine bugünkü gibi “elçi” derlerdi. Oğuzlar, boylar arasındaki elçi ve habercilere” yazıkçı/salıklı” derlerdi. Bunun bugünkü dilimizdeki anlamı kâtiptir. Yine sıradan haberci ve casuslara ise “körüg, tıl(dil), tıgrak” da derlerdi. Türklerde “çabar/çapar” sözleri de kurye ve elçi anlamlarına geliyordu. Öte yandan Türklerin “kılağuz/yirçi” dedikleri kılavuzlar, devlet ve ordu içinde çok önemli rol oynuyorlardı. Kılavuzlar; çok görmüş ve çok gezmiş, aynı

zamanda idari ve askerî tecrübeye sahip kişiler arasından seçilirlerdi. Ayrıca Türklerde askerî kılavuzlara “yiezek” denirdi. Bunların yanı sıra Göktürk yazıtlarında haberciler için “sabçı” da denilmiştir (Aydın, 2018). Orta Asya’dan zaman içerisinde dünyaya yayılan Türkler 24 boydan müteşekkiler idi. Bu nedenle casus, haberci ve elçi kavramlarını her boy kendine has ağızıyla tanımlamıştır. Daha sonraki dönemlerde yani İslamiyet’in etkisiyle birlikte özellikle Selçuklularda, casuslar için münhi ve münhiyan, dil almak<sup>6</sup>, sahibi haber/sahibi berid gibi tanımlamaların kullanıldığını göreceğiz.

Eski dönemde en çok casusluk faaliyetinde bulunan meslek erbabı kişiler elçiler olmuştur. Türkler, casusluk yapmadıkları sürece elçilere dokunmamıştır. Şüpheli hareketi görülen yabancı temsilciler hapse atılır veya ülkenin uzak bir yerinde, belirli bir zaman için ikamete memur edilmiştir (Pehlivanlı, 2019). Pek çok kaynak, ilk casusluk faaliyetlerinin Türkler ile Çinliler arasında yapıldığını ifade etmektedir. Nitekim gerek Hun İmparatorluğu gerekse Göktürk Devleti, casusların faaliyeti sonucu yıkıldığını biliyoruz. Çinliler bu iş için genellikle Türk hakanlarına gönderilen prenseslerini kullanmışlardır. Hakanların eşleri olarak elde ettikleri nüfuz sonucu, ülkelerine Türklerle ilgili hayati bilgileri taşımışlardır. Çinliler dışında Ruslar, Sasaniler, Hintliler hatta Avrupa’nın içlerine kadar ilerleyen Türk devlet ve boylarında ise Batı ve Doğu Roma casusları faaliyetlerde bulunmuştur. İlk Türk destanlarından olan Dede Korkut’ta yine casus ve casuslukla ilgili kelimelerin birçok kez geçtiği görülmektedir. Türkler, uyanık ve dikkatli ol anlamına gelen “Sak” deyimini sürekli kullanmışlardır. “Baskın ancak karşı baskınla durdurulabilir” prensibini benimsemişlerdir. İşte bu sebepten dolayı boylar ve küçük aileler uyurken bile “kargu” ve “Yeleme” gözcüler ve öncüler çıkarmak zorunda kalmışlardır (Berkkan, 2017). Türkler, ülkelerini emniyette tutmak ve ani baskınları önlemek için etrafa gözcüler dikerler ve uygun yerlere erken haber almayı sağlayan, içinde daimi nöbetçilerin bulunduğu “kargu/karguy” (ateş kuleleri) inşa etmişlerdir (Pehlivanlı, 2019). Casusluğun ilk örneği sayılabilecek çatışmalar genellikle din adamları oluşturmuştur. Bunlar ya Çinli ya da Hindistan’daki Buda dinine mensup din adamlarıdır. Amaçları Türk topluluklarına kendi inançlarını benimsetmek ve yöneticileri elde ederek sarsıntılar yaratmaktır (Erdal, 2002). Çinli rahipler, seyyah kisvesi altında Türk topluluklarının arasına girerek, bir yandan dinlerini yaymaya çalışırken, diğer yandan Türk toplumun genel yaşayışını, geleneklerini, birbiriyle olan ilişkilerini ve güvenlik konularında araştırma yaparak bilgi toplamışlardır. Ardından

---

<sup>6</sup> Esir, tutsak, düşman hakkında haber almak, düşmanın durumunu söylemek için esir alma işine verilen genel ad.

bunları bir seyahatname şeklinde hükümdarlarına sunmuşlardır. Çinlilerin Hunlar arasına soktukları ilk seyyah casus Chang-Chien'dir. Bu casus, Milat Öncesi 138 yılında Hunlar arasında geziye çıkmış ve 13 yıl dolaştıktan sonra topladığı bilgileri Çin hükümdarına rapor halinde sunmuştur. Burada casusun 13 yıl sonra raporunu tamamlaması, Hun İmparatorluğunun büyüklüğüne delalet etmektedir. Türk tarihinde sürekli casusluk faaliyetine maruz kalan ve bunun sonucunda ikiye bölünen ve daha sonra tarih sahnesinden silinen devletlerden biri Göktürk Devleti'dir. Çinliler iyi bir ajan olan Bakan Cang-Sun Çing aracılığıyla Göktürk yurduna çayıtlar sokmuş, bu çayıtlar zamanla haneden mensupları arasına fitne ve nifak sokarak kavga çıkartmış ve bunun sonucunda devlet 582 yılında ikiye bölünmüştür (Berkkan, 2017). Türklerle uğraşan sadece Çinliler değildi, diğer taraftan Hun ordusunu isyana teşvik etmek ve onlara bağlı kavimleri Hunlardan ayırmak için Bizanslılar Türk yurdunda casusluk şebekesi kurmuştur. Bu durumu ileriye süren Hun İmparatoru Rua, Bizans'ın üzerine yürüyüp onları yıllık vergiye bağlamıştır. Tacir, seyyah kisvesi altında halkı isyana teşvik eden Bizanslıların memlekete girmesini yasaklamıştır. Bu durumu onlarla yaptığı anlaşmada madde olarak ekletmiştir (Aydın, 2018). Atilla'nın Roma üzerine yürüyüşü ve kesin sonuç alınmadan birden savaşa son vermesi yine bir casusluk faaliyeti sonucu olmuştur. Atilla, Roma ordusunu yok ettikten sonra şehri abluka altına almayı başarmıştır. Şehre girmek ve onu almak istediği sırada Papa; şehrin dışında mücevherlerle süslü şaşalı bir elbiseyle Atilla'yı karşılamıştır. Papandan etkilenen Atilla şehre girmekten vazgeçmiştir. Papa, Atilla'nın büyücülerden korktuğu bilgisini casusları sayesinde öğrenmiştir.

### **1.9.2. Börü Budun Teşkilâtı**

Pek çok kaynakta teşkilâtın kuruluş tarihinin 680 olduğu ifade edilmektedir. Teşkilât, İltiş Kutluk Kağan'ın emriyle Göktürk Devleti'nin veziri Bilge Tonyukuk tarafından 680 yılında kurulmuştur. Teşkilât, karşı ordular ve milletler hakkında çeşitli ajanlar kullanarak bilgi toplamak ve sabote etmek amacıyla kurulmuştur. İlk kurulduğunda sayılarının 50 kişi olduğu bilinmektedir. Henüz hükümdarlığını ilan etmemiş ve devlet kurma hazırlığında olan İltiş Kağan, başta Vezir'i Bilge Tonyukuk olmak üzere 17 arkadaşıyla bir birlik oluşturmaya karar verdiğinde, ortaya ilk teşkilat olan "Börü Budun" çıkmıştır (Aydın, 2018). Türk istihbarat tarihinin bilinen en eski teşkilâtıdır." Börü" Kırgız Türkçesinde "Kurt" anlamına gelmektedir. "Budun" ise "millet/ulus" demektir. Bugünkü dilimize çevirecek olursak, Börü Budun

(ulusun/milletin Kurtları) anlamını ifade eder. Ancak burada bir parantez açmamız gerekmektedir. Araştırmacı Kurşad Berkkan teşkilâtla ilgili farklı bir tez ortaya atmaktadır. Ona göre; Göktürk Devleti 552 yılında Cücen adında bir devletin egemenliği altında varlığını sürdürmekteydi. Daha sonra Bumin kağan, bağımsızlığını ilan edip Göktürk Devleti’ni kurmuştur. Börü Budun Teşkilâtı ilk etapta ajan faaliyeti yürütmeyen, teşkilât anlamında var olmayan sadece Bumin Kağan’a bağlı bir yapılanma idi. Teşkilâtın misyonu; düşman ülkelerden gelebilecek her türlü saldırıyı önceden sezinelebilmek, onların içine casuslar sokmak ve bu casuslar sayesinde yapılacak olan saldırıyı öğrenerek, onlardan önce karşı taarruza geçmekti. Bumin Kağan’ın ölümü üzerine devletin başına büyük oğlu Kara İssik Kağan geçmiştir. İssik’in hükümdarlığı bir sene kadar kısa sürerek vefatıyla son bulmuştur. Yerine hükümdarlıkta gözü olmayan, kurt başlı bir miğfer takan Mu-Kan<sup>7</sup> geçmiştir. Mu-Kan, babasının kurduğu Göktürk Devleti dağılma sürecindeyken tahta geçmiştir. Bumin’in ölümü ülkede karışıklığa neden olmuştur. Bu sırada Çinliler bu durumu fırsat bilerek Cücenlere destek vermişlerdir. Mu-Kan sert mizaçlı ve çok iyi savaşçı kişilikte bir adamdı. Chou Shu adındaki Çin yıllığı ondan şu şekilde bahseder: “Kafasının üzerinde sürekli taşıdığı kurt başlıklı miğferi, kafasına geçirdiği zaman daha korkunç birine dönüşüyordu. İşte bu sebeple halk onu Börü Kan/Börü Kağan, yani Kurt başlıklı kağan anlamında Kurt Kağan olarak tanıyordu. Mükemmel bir savaşçı olan Kurt Kan, savaş esnasında uyguladığı taktikler sayesinde Cücenlerle savaşarak, onları tarih sahnesinden silmiştir. Börü Kan/MU-Kan Çin ülkesinde mükemmel bir istihbarat şebekesi kurmuştu. Bu sayede onların Türkler hakkındaki bütün planlarını biliyordu. Hatta Çin’in Tsi (Chi) bölgesine sığınan ve Börü Kan’ın hışmından kaçan Cücenler’in en yüksek generallerini dahi, teşkilâtının getirdiği istihbarat sayesinde ele geçirmiş ve ok ile öldürtmüştü. Bir başka rivayete göre; Börü Kan’ın korkusundan Çin İmparatorluğuna sığınan 3000 kadar Juan Juan askeri, Çin tarafından saklanıyor ve varlığı kabul edilmiyordu. Çin Hükümeti söz konusu askerlerin topraklarında olmadığını söylüyordu. Börü kan bu gizli teşkilâtı sayesinde, Juan Juan askerlerinin Çin Devleti’nde olduğunu ortaya çıkardı. Börü kan, Juan Juan askerlerinin Çin’de olduğunu kanıtlayan bir elçi gönderdi. Elçi, askerlerin Kan’a teslim edilmediği takdirde buldukları şehri yakacağını bildiriyordu. Bunun üzerine Korkuya kapılan Çinliler hemen askerleri Börü Kan’a teslim etti (Berkkan, 2017). İşte araştırmamıza konu olan ve bugün de varlığından söz edilen “Börü Budun Teşkilâtı” böylece tarih sahnesine çıkmıştır. Bu gizli Teşkilât hakkındaki bilgiler şaibeli

---

<sup>7</sup>Mu; efsanevi batık ülke olan Mu terminolojisinden geldiği düşünülmektedir. Bu isim Mu-Kağan olarak Çin kaynaklarından geçmektedir.

de olsa, 16 İmparatorluk kurmuş bir milletin herhangi bir istihbarat örgütüne sahip olmamasını düşünmek iyi niyetli bir yaklaşım olacaktır. Ayrıca Oğuz Devleti'nin komutanlarından biri olan Dukak'ın oğlu Selçuk, kimi araştırmacılara göre bu teşkilâtın üyesiydi. Hatta çocuk yaşta olan Selçuk'un Oğuz Devleti'nden boyuyla birlikte ayrılması ve Cend'e gidip Selçuklu Devleti'ni ilan etmesi yine bu teşkilât sayesinde. Zira liderlik vasfına sahip olan han mensuplarının çocukları, küçük yaştan itibaren teşkilâta alınmış. Diğer taraftan Moğol istilası karşısında dayanamayıp dağılan Selçuklu Devleti'nden türeyen Germiyanogluları, Menteşeoğulları, Saruhanoğulları, Çavdaroğulları ve Karamanoğulları beylikleri ortaya çıkmıştır. Bu beylikler zaman zaman egemenlik için birbiriyle çatışmış ve içlerinde en büyük beylik vasfına sahip olan Karamanoğulları Selçuklu tahtında hak iddia etmişti. Öte yandan, küçük bir beylik olarak Anadolu da hüküm süren, söz konusu beyliklere nazaran hem maddi hem askerî açıdan daha güçsüz olan Osmanoğulları'nın beyi Osman Bey, teşkilât tarafından desteklenerek tarih sahnesine çıkarıldığı ihtimaller arasındadır.

## **1.10. İSLÂMİYET SONRASI TÜRK İSTİHBARATI**

### **1.10.1. Selçuklular**

IX. yüzyıldan itibaren İslâm Dinine kalabalık gruplar halinde giren Türkler, eskiden olduğu gibi düşmanlarına karşı casusluk faaliyetlerini devam ettirmişlerdir. Ancak İslâmiyet'in etkisiyle birlikte “Börü Budun”, “çaşıt” ve “Çaşutlama” gibi kavramların yerini “Sahib-i Haber”, “Sahib-i Berid” ve “Münh” veya “münhiyan”<sup>8</sup> aldığını görüyoruz. XI. Yüzyılın başlarında özellikle Selçuklularda bu kavramlara sıkça rastlamak mümkündür. Bunda Selçukluların, istihbarat işinde önemli bir “Posta ve Berid”<sup>9</sup> teşkilâtına sahip olan Emevilerin yolundan gittiğini görüyoruz. Hz. Muhammed'in, istihbarat ve casusluk çalışmalarını önemseydiğini görmüştük. Tarihî kaynaklar Peygamber'den sonra gelen Râşidî, Emevi ve Abbasi halifelerin hemen hemen hepsi, Peygamberi örnek alarak istihbarat kurumuna önem verdiğini yazmaktadırlar. Zira İslâm hukuku, devletin lehine askeri ve sivil casusluk yapmak için cevaz vermiştir. Hatta bazı Ayetler, devletin bekası tehlike altındaysa casusluk yapmayı

<sup>8</sup> İstihbarat mensuplarına verilen isim.

<sup>9</sup> Sasaniler ve Bizans'ta olduğu gibi Cahiliye Devri Araplarda da vardı. Hz. Muhammed Döneminde daha sık kullanılmıştır. Emeviler Döneminde ise bunu sistemli ve profesyonel hale getiren ilk kişi Muaviye olmuştur. Abbasiler Döneminde de Halife Mehdi Bağdat-Bizans liman şehirleri arasında posta bağlantısı kurmuştu. Haberlerin hızlı ulaştırılması için 12/24 kilometrede bir menzil noktası kurulmuştur. Bu noktalarda habercilerin dinlenmesi ve binek hayvanlarını değiştirmesi imkânı sağlanmıştır. Bu uygulamalar Karahanlılar ve Selçuklular Dönemlerinde de devam etmiştir.



ve istihbarat toplamayı vacip kılmıştır. Nisâ suresi 71. Ayette “Müminlerin düşmana karşı tedbir almaları, Enfâl suresi 60. Ayette “Müminlerin düşmana karşı kuvvet kazanılması” emredilmektedir. Öte yandan “Bir yere ayak basmaları ve düşmana karşı bir başarı elde etmeleri, ancak onların karşılığında kendilerine salih amel yazılması içindir”, ayetinde de görüldüğü gibi düşman topraklarına girerek başarı elde edenler takdirle karşılanmıştır. Selçuklunun meşhur Veziri Nizamülmülk devlet yönetimiyle ilgili kaleme aldığı eseri Siyasetname 'de istihbarat ve casusluğun önemini vurgulamaktadır. O, Cahiliye ve İslâmi Dönemde padişahların bütün şehirlerde olup bitenden haberleri olması için “sahib-i berdi-i” olduğunu örnek göstererek, Selçuklu hükümdarının da uzakta ve yakında, ordu ve ahalinin ahvalini arayıp sormak, olup biteni az çok bilmek görevi olduğunu belirterek şöyle devam eder. “O böyle yapmazsa ayıp olur gaflet, tembellik ve zulme hamlelerler, memlekette olup biten fesadı ve zulmü biliyor veya bilmiyor, eğer biliyor da meselenin çaresine bakmıyorsa tıpkı onlar gibi zalimdir. Zulme rıza göstermiştir. Eğer bilmiyorsa gaflete düşürülmüştür. Tembel ve cahildir. Bu her iki husus da iyi değildir. Mutlaka haberciye (sahib-i beride) ihtiyaç vardır(Aydın, 2018, s. 53).. Bunun yanında Nizamülmülk “Sahib-i haber ve münhî tayin etmenin hükümdarın adalet, uyanıklık ve basiretini gösterir” demektedir. Bunları uyguladığı takdirde hükümdarın otoriteyi sağlayacağını vurgulamıştır. Düşüncesini pekiştirmek adına ise “Cahiliye ve İslâm'da padişahların büyük şehirlerde hayır ve şer, olup bitenden haberdar olan sahibi-i beridi olmuştur”. Selçuklu Devleti'nin yürütme organının adı “ Büyük divan” idi. Bu devletin en önemli organıdır. Vezir-i azam başkanlığında devlet işleri bu organ tarafından yürütülürdü. Bu divan bugünkü bakanlar kurulu anlamını ifade eder ve her divanın başında “Sahibi divan” adını taşıyan bir bakan olurdu. Divanların bir araya gelmesiyle “Büyük divan” oluşurdu. Ancak bir istihbarat kurumu niteliğinde çalışan “Posta divan” ı büyük divanın üyesi değildi. Bu divanı temsil eden kişiye de “Sahib-i berid” adı verilir (Berkkan, 2017, 2.140-141). Ancak Selçuklular, büyük divan içerisinde yer almamasına rağmen, posta divanına çok önem verirlerdi. Bu durum Emeviler, Abbasiler, Gazneliler, Harzemşahlılarda da bu şekildeydi. Posta divanı, Selçuklular ve Osmanlılarda da büyük divan dışında kalarak özelliğini korumuştur. Eskiden olduğu gibi günümüzde de istihbarat teşkilâtlarının bir bakanlık vasfına sahip olmadığını, müsteşarlık düzeyinde faaliyetini sürdürdüğünü, doğrudan hükümdara (Başbakan/başkan) bağlı olduğunu, devletin bel kemiği durumunda bulunduğunu, hatta pek çok bakanlıktan daha geniş yetkilere sahip olduğunu görürüz. Demek ki tarihi süreç içerisinde istihbarat gibi bir takım kurumlar,

özel yapısını koruyarak günümüze kadar varlığını sürdürdüğü ortadadır. İstihbaratın süratli bir şekilde ulaştırılması için yollarda karakol ve daimî kontrol noktaları kurulmuştur. Mülk'e göre "Büyük yolların önemli noktalarına ribatlar yapmak sultanın başlıca vazifelerindedir. Stratejik mevkiilerde kurulan bu ribatlar askerî amaçla da kullanılırdı". İmparatorluklarda "Peykler" ve "Perende" lerden kurulu çabuk haber alma teşkilâtı, muntazam ulak şebekesi, askerî ve ticari yollardaki karakollar ve asayişin sürekli olarak korunması gereken yerlerdeki ribatlar gizli istihbaratın merkezleri olmuştur ve hükümet teşkilâtını tamamlayan unsurlardır. Ayrıca "Bu ribatların içinde veya dışında ateş kuleleri vasıtasıyla, düşmanın herhangi bir hareketi derhal bütün İslâm memleketlerine bildiriliyordu". Öte yandan Nizamü'l Mülk eserinde, istihbarat teşkilâtında görev alacak elemanlarda bulunması gereken vasıfları ve özellikleri hakkında da bilgi vermektedir. Ona göre "Bu iş çok nazik ve üstün bir iştir. Bu iş hakkında şüphe bulunmayan ve gayesiyle meşgul olmayan kimselerin eline, diline ve kalemine bakılmalıdır. Zira memleketin iyileşmesi ve fesada uğramaması onlara bağlıdır" şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca, casuslar doğrudan sultan tarafından atanmalı ve sultana sadakatle bağlı kişiler olmalıydı. Casuslar, görev yaptıkları bölgeyi ve o bölge insanını iyi tanıyan, onların konuştuğu dili bilen, ağız sıkı zeki ve soğukkanlı kişilerden seçilmeliydi. Devlet görevlerinin casusları kendi emelleri için kullanmalarının önüne geçmek için ise onlara dolgun bir maaş eksiksiz olarak hazineден verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca casusların görevlerini yaparlarken şüphe çekmemek için tüccar, seyyah, sufi, satıcı gibi kisveler altında hedef yerlere gitmeli ve edindikleri bilgileri hükümdara bildirmeleri gerektiğini söylemektedir. Bunların yanında Mülk, hükümdarın memurlarını kontrol altında tutmak için valilerin, kadıların ve maliye memurlarının hal ve hareketlerini takip etmek ve bu kişilerin hükümdara karşı besledikleri niyetlerini öğrenmek görevini casuslara yüklemekteydi. Mülk, burada memleketin düzeni ve hükümdarın güvenliğini casusların omuzlarına yüklemektedir. Nizamülmülk, hükümdarın ra'iyesi üzerinde otokontrol mekanizmasını kurmasını savunmaktadır. Bunlara karşın Mülk elçiler; gerek askerî gerek stratejik istihbarat faaliyetleri için önemli birer unsurdu. Elçiler, ordunun herhangi bir sefer esnasında yollar ve boğazlardan kolaylıkla geçip geçmeyeceği, o günün şartlarında ordu için stratejik bir madde olan otun nerelerde bulunup bulunmadığını, karşı tarafın asker sayısının belirlenmesi, alet ve teçhizatın miktarı gibi hususlarda bilgi aktarmaları gerektiğini vurguluyordu (Başdin, 2017 s.7-9-10).Nizamülmülk burada dış istihbarat yükünü büyük ölçüde elçilerin omuzlamasını istemektedir.

Ayrıca elçiler gittikleri rakip veya düşman hükümdarların sofrasının, meclisinin, sarayının, oturuş ve kakışının nasıl olduğunu dikkatle gözlemeliydiler. Diğer taraftan ise Huy ve tabiatı, bahşış verışı, çalışması ve işi hakkında bilgi toplanacaktı. Ayrıca, halkı ve ülkesi hakkında ilişkiler incelenecekti. Bu doğrultuda, zalim mi adil mi, ülkesi memur mu, harap mı ve halkının refah düzeyi incelenecekti. Bunların yanında cömert mi cimri mi, devlet işlerinde uyanık mı gafil mi, dindar mı değil mi, sevdiği ve sevmediği bütün her şey ayrıntısına kadar öğrenilecekti. İlaveten, devlet adamlarının da tahlili önem arz etmekteydi. Bu bakımdan elçiler hükümdarın kabiliyetli bir veziri, iş bilir tecrübeli komutanları, zarif ve liyakatli nedimleri var mı yok mu araştıracaktı. Hükümdarın kişiliğinin önemli bir göstergesi sayılan himmet ve şefkat, ciddiyeti, açık, saçık boş sözlere, gulamlara veya kadınlara meyil edip etmediği elçilerin araştıracakları konular arasındaydı (Aydın, 2018, s. 68). Elçiler, gittikleri ülkelerde tüm bu konular hakkında bilgi edinmeli ve hükümdarlarına rapor şeklinde sunmaları gerekmekteydi. Nizamülmülk; dış istihbarat, askerî ve stratejik istihbarat görevlerini elçilerin yapmasını gerektiğini bildirmekteydi. Günümüzde de istihbaratçıların hedef ülkenin yöneticilerine ve bürokrasideki önemli kişilerin kim oldukları, karakterleri ve şahsiyetleri hakkında biyografik istihbarat çalışması yapmaktadırlar. Selçukluların istihbarat faaliyetleri Nüzamülmülk'ün Siyasetnamesi çerçevesinde belirginleşmiştir. Ancak tüm bunlara rağmen Sultan Alp Arslan istihbaratçılara güvenmemekteydi.

Mülk'ün tüm ısrarlarına rağmen devrin posta teşkilâtının faaliyetini durdurmuştur. Bu nedenle gizli bir şekilde faaliyet gösteren İsmâilî hareketi, zamanla güçlenerek ortaya çıkmış ve Selçuklunun başına bela olmuştur. Alp Arslan istihbarat teşkilâtının olumsuz yönüne vurgu yapmak için “Bana dost olanlar, bu istihbarat memurlarına doğal olarak vermezler, hâlbuki düşmanlarım, maddi ve manevi her araca başvurarak, onunla anlaşır. O da bana, dostlarımı düşman ve düşmanlarımı dost gösterecek haberler verir. İyi ve kötü sözler, ok gibi etkilidir; tekrar edilirse insanı dostlarından soğutur ve düşmanlarına ısındırır. Bunun neticesi olarak da dostlar uzaklaşır ve düşmanlar insanın etrafında kalır” (köprülü, 2003) bu sözleri sarf etmiştir. Sultan, bir istihbaratçının düşman tarafından türlü vesilelerle angaje/bağlamak edilebileceğini, bu nedenle istihbaratçılara fazla güvenilmemesi gerektiğini, mesleği icabı kendisine verilen geniş yetkileri suiistimal edebileceğini ifade etmiştir. Özellikle Soğuk Savaş Döneminde cereyan eden çift taraflı casusluk ve istihbaratçılık vakıaları Sultan'ın haklı olduğunu göstermiştir. Ancak basiretli devlet adamları istihbaratçıların görevlerini kötüye kullanmamaları adına, onları kontrol edebilecek tedbirler alabilirler.

Zira istihbarat ve istihbaratçılık devletin omurgasını oluşturmaktadır. Nitekim Sultan Melikşah Döneminde posta ve berid teşkilâtı tekrardan faaliyet göstermiştir.

### **1.10.2. Osmanlılarda İstihbarat**

Selçukluların küllerinden doğan, çok hızlı bir şekilde yükselen, beylikken devlet olan, devletken üç kıtada at koşturan ve dünyaya nam salan bir imparatorluğa dönüşen, 622 yıl boyunca hüküm süren, kılıcıyla kaleleri, adaletiyle gönülleri fetih eden, Türk devletleri arasında en uzun süre ayakta kalabilen, sistemli yapısıyla her şeyi arşivleyen Osmanlı İmparatorluğu da istihbarat teşkilâtına önem vermiştir. Osmanlılarda; her padişahın hatta her şehzadenin, beylerin ve valilerin kendine ait bir istihbarat birimi olmuştur. İktidardaki kişi veya hanedanın, gerek kendisi gerekse ülkesi adına yapacağı faaliyetler ve alacağı önlemler, edindikleri iç ve dış istihbarî bilgilerle şekilleniyordu. Koca bir devlet olan Osmanlı, hükümdar ve devlet adamlarının iç ve dış istihbarat faaliyetlerine son derece önem vermelerine sebep olmuştur. İç istihbarat, özellikle şehzâdelerin tahta geçmek üzere isyan etmeleri ve ülke içinde asayişsizliklerin ortaya çıktığı dönemlerde önem kazanırken, dış istihbarat faaliyetleri daha çok balkanlarda yoğunlaşmıştır. Osmanlılar bu gaye için dört farklı istihbarat yöntemini kullanmıştır, bunlardan:

#### **1.4.2.1. Gönüllü Casusluk**

Osmanlılarda, bir istihbarat faaliyeti olan gönüllü casusluk özellikle kuruluş döneminde yoğun bir şekilde yürütülmüştür. Gönüllü casuslar, devletin kuruluşu esnasında henüz devlet kurumlarının tam olarak olgunlaşmadığı ve kurumsallaşmanın tamamlanmadığı dönemde, özellikle dış istihbarat alanında, beyler vasıtasıyla yeni fethedilecek yerlerdeki düşmanlar hakkında malumat edinmek ve bu bilgileri süratli bir biçimde merkeze ulaştırmakta önemli görevler yürütmüşlerdir (Eroğlu, 2003). Gönüllü olarak yürütülen bu casusluk faaliyetlerini elbette ki hükümdarlar karşılıksız bırakmamışlardır. Gönüllülere hükümdarlar tarafından çeşitli ihسانlar ve tımarlar tevcih edilmiştir. Söz gelimi Orhan Bey'in oğlu şehzade Süleyman, Rumeli'ye geçmek için alınan dile(verilen bilgiler karşılığında) bol ihسانlarda bulunduğu kaynaklarda yazılıdır. Osmanlı arşivlerinde casuslarla ilgili bilgilerin bulunması istihbarat mantığını gösterir. Kanuni sultan Süleyman Dönemi'nde Pasin Sancağı Kanunnamesi'nde bir takım kişilere fethedilen yerleri şenlendirmek amacıyla tımar tevcihinde bulunduğu ve bu tımarların casusluk şartıyla verildiği kayıtlıdır (Aydın, 2018, s. 76) .26 Rebiülahir

963/09 Mart 1556 tarihli bir fermanla da vilayetinde habercilik ve gözcülük yaptığı, Beğe Bey tarafından bildirilen Arnavut Arslan'ın tımarına terakki yapılması buyurulmaktadır. Aynı şekilde Kemhis sancağı tımar mutasarrıfı Sinan bin Abdullah, Şah Maksud'un ordusu hakkında haber getirdiği için tımarına terakki yapılarak ödüllendirilmiştir. Yine Şah Maksud'un ordusundan haber getiren Mehmet Çavuş bin Memet'e Nemlioğlu Mehmet'in tımarı verilerek ödüllendirilmiş oluyordu (Eroğlu, 2003, s. 18). Osmanlılarda, istihbarat çalışmaları ayrı ve bağımsız bir kurum tarafından değil de, o dönemde bölgesinde görevli olan bey ve beylerbeyi tarafından yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

#### **1.4.2.2.Ulufeli (maaşlı) casusluk**

Ücretli/maaşlı casusluk yönteminde devlet tarafından kendilerine maaş ödenerek görevlerini ifa eden resmî casuslardır. Bu yöntemin, 16. Yüzyılda özellikle devlet sistematığının yerleştiği süreçte uygulandığını görülmüştür. İlk kez maaşlı çarşıtlardan bahseden Osmanlı kaynağı Tarihî Selaniki'dir. Burada, 973 Şaban/1565 Mart tarihinde İkinci Vezir Pertev Paşa'nın, Göle Kalesi'ni fethettiği zaman, kaledeki asker sayısının beş bin kişilik olduğunu ve Hırvat asıllı Karaçi'nin bu kaleye zahire, barut ve asker yardımında bulunduğunu ulufeli çarşıt sayesinde öğrendiği kayıtlıdır (Bahar, 2017, s. 59). Burada Osmanlıların artık gönüllerden değil maaşlı casuslardan istifade ettiği görülmektedir. Bu durum bize devlet sistematığının yavaş yavaş yerleştiğini, kurumların olgunlaştığını göstermektedir. Osmanlılar bu vesile ile henüz ham olan ve kurumsallaşmasını tamamlamamış bir teşkilâtın adımını atmış oluyordular.

#### **1.4.2.3.Dil Alma**

Dil alma yöntemi, "Daha önceki dönem ve devletlerde de uygulanan, düşman hakkında bilgi almak açısından yapılan akınlarda düşman tarafından alınan esirler ve bunlardan elde edilen bilgilere verilen addır". Konuyla alakalı Osmanlı Arşivindeki Mühimme Defterlerinde kayıtlar mevcuttur. Söz konusu kayıtlardan anlaşıldığına göre, Osmanlı akıncıları için savaşlarda dil almak ekonomik ve hiyerarşik açıdan önemli bir fırsattı. Nitekim getirdiği dil yararlı olduğu için "Hısnıkeyf Sancağı mesulü Ferhad Bey'in seferde dil almakta gösterdiği faydadan dolayı tımarının artırılması için Diyarbakır Beylerbeyine gönderilen emir, Alvonya Sancağı tımar mutasarrıfı Dora oğlu Divane Kasım'ın Elbasan Beyi Tarhan Bey ile dil almakta faydalı olduğundan dolayı

tımarının arttırılması için Rumeli Beylerbeyine gönderilen hüküm, Kütahya'nın Lazkiye nahiyesi tımar mutasarrıflarından Paşa oğlu Mustafa'nın Kocaeli Beyi Ferruh Beyi ile dil almak hizmetinde bulunmasından dolayı tımarına yapılan terakkiler örnek verilebilir” (Eroğlu, 2003, s. 19). Bunlara ek olarak Osmanlılar, hiç tımarı olmayan ancak dil almak konusunda yarar sağlayan kişilere de tımar verildiği de olmuştur. Diğer taraftan dil almakta başarılı olanların sadece kendilerine değil, aynı zamanda çocukları da düşünülerek tımar tevdi edildiğini kaynaklardan anlıyoruz. Bunların yanı sıra dil almaktayken yaralanarak hayatını kaybedenlerin çocuklarına tımar verildiği de bilinmektedir. Hizmette kusur etmeyen, dişini canına takan kişilerin Osmanlı Devleti tarafından unutulmadığı ve hatta çocuklarının geleceği bile garantiye alındığı görülmektedir. Günümüzde de vatani görevini ifa eden askerin devlet tarafından eşine ve çocuklarına maaş bağlandığı bilinmektedir. Demek ki Osmanlılar tebaasının hakkını gözetleyecek bir anlayışa sahip idiler.

XVII. Yüzyılda Koçi Bey tarafından kaleme alınan eserde bu işe verilen öneme atıfta bulunarak “Ve erbâb-ı tımandan yararlığı zâhir olmayana ve sefer-i hümayunda baş ve dil getirmeyene terakki olunmazdı” hükmünü vermektedir (Aydın, 2018, s.78). Dil almak için görevlendirilenlerin sayıları bakımından arşiv kayıtlarındaki bilgiler farklılık göstermektedir. 10 Ramazan 961/9 Ağustos 1554 Perşembe tarihli iki ayrı hükümde 13 ve 43 kişi, 19 Ramazan 961/17 Ağustos 1554 Perşembe tarihli iki ayrı hükümde 211 ve 52 kişi, 25 Şevval 961/23 Eylül 1554 Pazar tarihli bir hükümde de 26 kişinin dil almakta yararlılık gösterdikleri için ödüllendirilmiş oldukları kayıtlıdır. Ancak Macaristan sınırında dil almakla görevlendirilenlerin 10 ya da 12 kişilik gruplardan oluşan birlikler olduğu Macar kaynaklarında mevcuttur (Eroğlu, 2003, s. 20). İstihbarat çalışması yapmak ve dil almak için Osmanlı Ülkesi 'ne gelen yabancılarda vardı. Bunlara engel olan kişiler (istihbarata karşı koymak) aynı zamanda tımar ve terakkilerle ödüllendirilmişlerdir.

#### **1.4.2.4. Tüccar ve Gezinler**

Birden fazla dil konuşmaları ve pek çok devlette özel statüleri gereği tüccar ve gezginler casusluk faaliyetlerinde önemli bir rol oynamışlardır. Osmanlılar, yabancı tüccarlara çok fazla önem vermişlerdir. Özellikle Macar tacirler Osmanlı ordugâhına bile girebilme statüsünü kazanmışlardır. Bunların, görevi ise ticaret yaptıkları Balkanlardan Osmanlılara haber getirmek olmuştur. Ancak bunlar özellikle Osmanlı'nın duraklama ve zayıflama dönemlerinde çift taraflı çalışmaya başlamışlardır (Berkkan,

2017). Osmanlılar kuruluş döneminden itibaren dış istihbarata önem vererek, yoğun bir bilgi akışını sağlamışlardır. Özellikle Rumeli'ye geçiş ve Balkanlarda ilerleyiş esnasında düşmanla alakalı istihbarat faaliyetleri büyük önem kazanmıştır. Dolayısıyla Osmanlılar dış istihbarat sağlamak için hemen her yolu denemişlerdir. Bu amaçla serhatteki beylerine istihbarat konusunda özel çaba harcamaları gerektiği şeklinde mektuplar yollanmıştır. Tarih-i Selaniki'de bu bilgi açıkça yer almaktadır “Her canibi sedd idüp Memalik-i Mahruse-i Osmaniye a'da-i dün ü devletten hıfz u hırasette dakika fevt itmeyüb ale't-teali Asıtane-i saadet tarafından ahbardan hali olmayusuz” diyerek uyarılmış hatta bunun ne kadar uygulandığını kontrol etmek için casuslar bile görevlendirilmiştir. Nitekim Osmanlı'nın sınır bölgesinde, özellikle Eflak ve Erdel bölgesindeki hareketlerin hemen tamamı casuslar vasıtasıyla öğrenilen bilgiler doğrultusunda yönetiliyordu ve gerekli tedbirler alınıyordu (Aydın, 2018, s. 79-80).

XVII. Yüzyılda Hazerfen Hüseyin Efendi'nin kaleme aldığı eserinde bu durumu hükümdarın kanunları arasında göstererek “Muttasıl Serhatlar ahvali tecessüs olunup, yoklamak ve doğru casuslar kullanıp, düşmanın fikrinden ağâh olmaktır” demektedir. Hırzû'l Mülük'de ise hükümdarın tayin ettiği beylerini huzuruna çağırıp haksızlık yapmaması gerektiğini, adaletli olmasını aksi takdirde casuslarından kendisine haber gelebileceğini tehditkâr bir üslupla uyardığı kayıtlıdır (Eroğlu, 2003, s. 21). Osmanlılar 'da iç istihbarat genellikle padişahların hükmü altındaki memaliklerin beylerini denetlemek ve şehzadelerin isyanlarına karşı önceden haber alıp tedbirler almak çerçevesinde yürütülmüştür. Söz gelimi, II. Beyazid, oğlu Selim'den haberdar olmak için sarayında casuslar görevlendirmiştir. Hatta II. Beyazid, oğlunun kendisine karşı isyan edeceğini başından beri casusları sayesinde haberdar olmuştur Ancak oğlu ile savaşmamak ve iç kargaşaya sebebiyet vermemek için sulh ile tahtı bırakmak istediğinden oğluna karşı tedbir almamıştır. Diğer taraftan Kanuni sultan Süleyman isyan eden oğlu Beyazıt'a karşı casuslar kullandığını, Beyazıt'ında babası hakkında bilgi toplamak amacıyla İzmit'e kadar casuslar yolladığı kaynaklarda mevcuttur. Osmanlılar ayrıca dış istihbarat konusunda Türk nüfusun az olduğu yerlerde Voynuk ve Martolos Teşkilâtları gibi yabancı casuslardan yararlanmışlardır.

### **1.10.3. Martolos Teşkilâtı**

Martolos, XV-XIX yüzyıllar arasında Balkanlarda faaliyette bulunan, hem dinî hem ırkî olarak Türklerden ayrı olan bir Osmanlı askerî teşkilâtı idi. Fatih ve Kanuni Dönemlerinde casusluk faaliyeti için kullanıldıkları bilinmektedir. Bunlar genellikle

hudut, kale askeri ve akıncı sayılmaktaydılar. Fatih Devrinde Macaristan'a yapılan akınlardan birinde, gerçekte Müslüman, fakat görünüşte Hristiyan 40 adet Martolos haberci kullanılmıştır. Kanuni Döneminde batıya yapılan seferlerde aynı şekilde haber alma işinde Martoloslardan yararlanıldığı bilinmektedir. Martolosların görevlerinden bir tanesi de Osmanlılarla savaşmayı göze alan devletin halkı arasına karışarak, onlara Osmanlıların gücünü ve üstünlüğünü anlatarak morallerini bozmak ve genel güvenliği sarsmaktır. İstihbarat teşkilâtlarının görev kapsamı dâhilinde olan psikolojik yıpratma hareketinde bulunuyorlar idi. Ancak zaman içerisinde teşkilât taşkınlığa sebebiyet vermiş, Osmanlı'nın başını ağrıtmıştır. Bu nedenle Teşkilât III. Ahmed (1703-1730) tarafından lağvedilmiş, fakat sınırlı bir şekilde de olsa XIX. Yüzyıla kadar varlığı devam ettirilmiştir (İlter, 2002).

#### **1.10.4. Voynuk Teşkilâtı**

Voynuk Teşkilâtı ise Rumeli Beylerbeyi Timurtaş Paşa tarafından Birinci Murad Hüdavendigâr Devrinde kurulmuştur. Burada görev yapan kişiler Türk fethinden önce Balkanlarda yaşayan küçük asilzâde sınıfına mensuptular. 1545 tarihli bir Kanunnamede Voynukların, uç bölgelerde casusluk yaptıklarını ve düşman hakkında bilgi topladıklarını yazılmaktadır. Bu hizmetleri karşılığında Voynuklar bütün vergilerden muaf tutulmuşlardır. Voynukların, tımar tasarrufunda bulunmaları yasak olmakla birlikte, ender de olsa tımar sahibi olmuşlardır. Bu Teşkilât Sultan II. Süleyman (1691) tarafından lağvedilmiş, ancak (1693) tekrardan faaliyete geçirilerek varlığı 1878 yılına kadar devam ettirilmiştir (İlter, 2002).



## BÖLÜM II

### SURİYE İSTİHBARATI/EL-MUHABARAT



Şekil 1. Suriye İstihbaratı şeması (2019)

**Kaynak:** <https://syrianoor.net/article/1162>

**İstihbarat ve Güvenlik Servisleri:** Suriye’de İstihbarat ve Güvenlik Servisleri dört ana yapıdan oluşmaktadır. Bu yapılar Ulusal Güvenlik Ofisi tarafından denetlenmektedirler. Bu birimlerin ana merkezi başkent Dimaşk’tedir. Ancak her birimin taşralarda da şubesi vardır. Taşralardaki bu şubeler, ana karargâhın birer küçültülmüşü şeklinde çalışmaktadırlar. Aşağıda her bir şube detaylı bir şekilde incelenmiştir.

#### 2.1. ULUSAL GÜVENLİK OFİSİ

36 sayılı 2012 yılındaki Cumhurbaşkanı Kararnamesiyle Suriye’deki güvenlik politikalarını belirleme görevini uhdesine alarak yetkileri genişletilmiştir. Cumhurbaşkanı Kararnamesi öncesinde Ofis, Baas Partisi’ne bağlı olarak çalışmaktaydı. Üyeleri, hafta da bir kez toplanmak suretiyle ülkenin güvenliği ile alakalı konuları tartışır ve kararlar alırdı. Ancak aldığı kararlar tavsiye niteliğinde idi, bir nevi

güvenlik birimleri arasında koordinasyon sağlama misyonu yürütmekteydi. 2012 yılı Kararnamesi sonrasında, Ulusal Güvenlik Ofisi doğrudan Cumhurbaşkanına bağlanmış ve sorumluluk alan yönlendirici bir birim haline dönüşmüştür. Suriye Güvenlik Ofisi'ne Tuğgeneral Ali Memluk başkanlık etmektedir (El-bünni, 2017).

### **2.1.1. İstihbarat Genel Başkanlığı**

Eski adı “Devlet Güvenliği” idi, 100.000 kişilik(asker ve sivil) kadrosuyla ülkede en geniş istihbarat ağına sahiptir. 14 sayılı 25.01.1969 tarihli kararnameyle kurulmuştur. Hafız Esad iktidarı ele geçirdikten sonra 495 sayılı 1971 yılı kanunla değişikliğe gidilerek yetkileri genişletilmiştir. Bu birim, “1114” adıyla doğrudan cumhurbaşkanına bağlı olup, herhangi bir kuruma veya bakanlığa karşı sorumlu değildir. Ancak Ulusal Güvenlik Ofisi'nin yönlendirmesi ve koordinasyonu ile diğer kurumlar 1114 Başkanlığıyla görüşebilirler. İstihbarat Genel Başkanlığı on iki merkezî şubeden oluşmaktadır ve tüm şehirlerde aktif şubeleri vardır. Personellerini eğitmek ve güvenlik konularında yurtdışına kurslara göndermek adına başkanlık bünyesinde 2007 senesinde Yüksek Güvenlik Bilimleri Enstitüsü faaliyete geçirilmiştir. İstihbarat Genel Başkanlığını ayrıcalıklı kılan şey, bünyesinde çok sayıda sivil memurun bulunmasıdır. Başkanlık, subaylarını içişleri ve savunma bakanlıklarından seçmektedir. Teşkilâtta güç merkezi, karar alma ve yönetici kadroyu subaylar oluşturmaktadırlar. Siviller ise askerlerin kontrollünde idarî/ masa başı işleri ifa etmektedirler. İdari kadronun yaklaşık olarak %70'ni aleviler, %30'luk dilimini ise diğer mezhepler oluşturmaktadırlar. Kapıcılık ve koruma gibi işleri de görevlendirme yoluyla Suriye Ordusu'na kayıtlı askerler yapmaktadırlar. Yönetici kadrosunun asker kökenli olmasına rağmen kanununa göre teşkilât sivil bir yapıdadır.

İstihbarat Genel Başkanlığının yapısı:

1. İstihbarat Genel Başkanlığının Başkanı: Cumhurbaşkanı kararnamesiyle atanmaktadır. 2012 yılı Cumhurbaşkanı Kararnamesiyle Başkanlığın başına Tuğgeneral Muhammed Deyip Zeytun getirilmiştir.
2. İstihbarat Başkanın yardımcıları: İstihbarat Başkanın birden fazla yardımcısı vardır. Bunların da İstihbarat Başkanı gibi Cumhurbaşkanı Kararnamesiyle atamaları yapılmaktadır. Yardımcıların; uzmanlıkları, görevleri, yetkileri ve özlük hakları idari direktör tarafından belirlenmektedir. Hâlihazırda başlarında Tuğgeneral Muhammed Halluf ve Tuğgeneral Züheyr El-Hamed vardır.

3. Bilgi Şubesi 255: Misyonu; siyasî, iktisadî ve sosyal alandaki bilgileri elde etmenin yanı sıra dinî, partici/ hizbi ve medya sektörünü takip etmektir. Ayrıca merkez ve diğer şehirlerdeki şubelerden gelen tüm bilgiler burada toplanarak arşivlenmektedir. Arşivden yararlanarak başkanlığın şubeleri tarafından fişlenen/suçlu bulunan kişiler hakkında yurtdışına çıkış yasakları ve kararları bu şubede alınmaktadır.
4. Soruşturma Şubesi 285: Bu merkezi bir şube olarak kendisine diğer şube, kaynak veya muhbirlerden gelen bilgileri sorgulamak ile uzmanlaşmıştır. Ayrıca diğer şehirlerdeki şubeler tarafından alıkonan bazı tutuklular, şubelerde sorgulamaları yapıldıktan sonra bu şubeye tevdi edilmektedirler. Alışılmış bir gelenek olarak bu şubenin başkanı ve soruşturmacıları alevi taifesinden seçilmektedir.
5. Terörle Mücadele Şubesi 295: Bu şube başkanlık için personel temininden sorumludur. İlâveten bu şube birtakım askerleri güvenlik ve askerî bilimler konusunda eğitmektedir. Ayrıca elemanlarının fiziksel gücünü artırmaları için sıkı bir idman programı düzenlemesinin yanı sıra, asıl görevleri olan baskın, adam kaçıırma, suikast ve terörle mücadele konusunda onları eğitmektir. Deraa ve Baniyas'ta devrim hareketini bastırmak için ilk olarak rejim bu Şube'den yararlanmıştır.
6. Casuslukla Mücadele Şubesi 300: Bu Şube, yabancı ve şüphelileri takip etmenin yanı sıra yurtdışı ile iş/alışveriş yapan devlet veya özel kurumları takip etmekle görevlendirilmiştir. Ayrıca şube, parti ve siyasi kişilerinin işlerini ve ilişkilerini takip etmektedir.
7. Dış Bölüm 279: Bu Şube, dünyanın değişik yerlerinde bulunan Suriye konsoloslukları ve elçiliklerinde istihbarat istasyonlarını kurmak ve yönetmekle yükümlüdür. Ayrıca dışişleri bakanlığının yanı sıra dış görevlere personellerini gönderen bakanlıklara gelen tüm bilgileri araştırmak ve soruşturmaktadır. İlâveten yurtdışındaki Suriye vatandaşlarının siyasî ve sosyal faaliyetlerini takip etmektedir.
8. İç Bölüm 251: Merkezi Dimaşk'tedir. Genel de tüm ülkede, özelde Dimaşk ve kırsalında istihbarata karşı koyma/kontrespiyonaj faaliyeti yürüten tek şubedir. Bu Şube; sendika ve ticaret odası başkanlarını, genel müdürleri, üniversitelerin rektör ve dekanlarını, partinin genel sekreterleri gibi ülkedeki bütün hassas makamlara yapılan atamalardan sorumludur. Bu Şube'nin başına sadece alevi

mezhebinden olan kişiler gelebilmektedirler. Behçet Süleyman, Muhammed Nasif ve Tefvik Yunus bu şubenin başkanlığını yapmışlardır. Hâlihazırdaki şubenin sorumlusu Ahmet Edip'tir.

9. Eğitim Şubesi 290: Bu Şube, yoğunlaştırılmış kurslar düzenleyerek servis mensuplarını teorik güvenlik bilimleri, idari ve teknik konulardaki eğitimden sorumludur.
10. Ekonomik Şubesi 260: Bireysel, özel ve resmi firmalarla alakalı, yani ekonomiyi ilgilendiren tüm konularda takip ve araştırma yapmaktadır.
11. 111 Şubesi: Bu şube, istihbarat başkanının ilgisi dâhilinde olan bütün dosyaları hazırlamakla yükümlü kılınmıştır. 111 mensuplarının, kurumdaki tüm şubelerin arşiv dosyalarına erişme serbestisi vardır. Burada çalışanların büyük bir kısmı alevi taifesindedir.
12. Teknik Şube 280: Bu şubenin görev alanı dinleme, sinyal bozma ve teknik izlemenin yanı sıra bütün şubelerin teknik hizmetinden (mühendislik, elektrik ve mekanik) ve malzeme tedarikinden sorumludur. Bu şubenin alt birimleri ise; telsiz, bilgisayar, teknik istihbarat, posta kontrolü, şifreleme, internet ve uydu istihbarattır.
13. İstihbarat Başkanlığının diğer şehirlerdeki şubeleri: Suriye'nin tüm şehirlerinde, ilçelerinde, kasabalarında ve nahiyelerinde birer şubesi, onlarca elemanı ve yüzlerce muhbiri vardır. Görevleri buldukları kent ve çevresiyle kısıtlanmıştır. Ayrıca taşralardaki şubelere sorgulama ve soruşturmanın yanı sıra operasyon yapma yetkisi de verilmiştir. Böylece halkı kontrol altına almaları kolaylaşmıştır (Tala, 2016).

### **2.1.2. Askerî İstihbarat Başkanlığı**

Bu bölüm idarî, finansal ve teçhizat yönünden savunma bakanlığına bağlıdır. Ancak bakanın veya bakanlığın bu bölüm üzerinde herhangi bir yaptırım gücü yoktur. Bilakis onlar savunma bakanını, yardımcılarını, genelkurmay başkanlarını ve ordudaki subayların atamalarına ve tayinlerine müdahil olmaktadır. Bu bölümün başkanı cumhurbaşkanı kararı ve onayıyla atanmaktadır. Bu bölüm, askerî tesislerin, subayların, askerî memurların ve sınırın güvenliğinden sorumludur. Bu bölümün başına 2015 yılında Tuğg. Muhammed Mahle atanmıştır. Ayrıca Askerî İstihbarat, ordunun güvenlik kolu niteliğindedir. Ordunun faaliyetlerini, hareketliliğini ve ordu mensuplarının davranışlarını takip ve kontrol etmektedir.

## Askerî İstihbaratın Yapısı:

- A. Askerî İstihbaratın merkez Şubelerinin tamamı Dimaşk'te bulunmaktadır:
1. Şube 291: Bu İdarî bir şubedir, aynı zamanda karargâh veya personel şubesi olarak da adlandırılmaktadır. Bu şubenin görevi divan ve çalışanları takip etmektir. Aynı zamanda sızmaları önlemek için serviste/birimde/başkanlıkta çalışanların performansını izlemekte ve takip etmektedir.
  2. Şube 293: Bu şube personellerle alakalı işlem yapmaktadır. Kendi içinde özerktir. Birimde, kimseye hesap vermek zorunda değildir. Bu şubenin sorumlusu doğrudan cumhurbaşkanını arama ve olayları rapor etme yetkisine sahiptir. Bu şubede, birimdeki bütün subayların takip ve izleme dosyaları mevcuttur. Aynı zamanda bu şubenin değerlendirme yapması, personellerin görevden uzaklaştırılması, tayini veya görevinde yükseltilmesini etkilemektedir. Bu askerî istihbaratın otokontrol şubesidir.
  3. Şube 294/Güvenlik Kuvvetleri Şubesi: Bu şube, ordunun ve silahlı kuvvetlerin hareketliklerini(hava kuvvetleri ve hava savunma hariç) takip etmekle yükümlüdür. Bu şubede ayrıca kışlalar, askerî malzemeler, ordunun savaş durumu, hazırlığı ve çalışanların hâkim aileye bağlılık derecesi şeklinde dosyalar/bilgiler mevcuttur. Buradaki subaylar, Esad ailesine kendi komutanlarından daha çok bağlıdırlar. Ordudaki herhangi bir bölüğün yer değiştirmesi bu şubenin onayı ve koordinasyonu ile gerçekleşmektedir. Aynı zamanda şube, askerî polis ve bunun gibi askerî teşkilâtlara bağlı birimleri denetlemektedir.
  4. Şube 235/Filistin Şubesi: Askerî istihbaratın en eski ve en önemli şubelerindendir. Kendisine tevdi edilen görevin büyüklüğü askerî istihbaratın tamamına tekabül etmektedir. Zira yurtiçinde ve yurtdışında istihbari çalışmalar yapmaktadır. Başlangıçta bu şubenin misyonu, yurtiçinde ve yurtdışındaki İsrail karşıtı faaliyetleri ve Filistin hareketleriyle alakalı çalışmalar yürütmek idi. Ancak daha sonra görev alanları genişletilerek şubenin terörle mücadele kısmı İslâmî faaliyetleri takip etmek, kovalamak, onların içine sızarak yönlendirmek ve kontrol altında tutmak olmuştur. Ayrıca şube, Suriye topraklarında mülteci konumunda olan Filistinlileri takip etmektedir. Bu şubeye bağlı Fedailer Kontrol Birliği(El-zabita El-fidaiye) ise Suriye topraklarında resmî olarak silahlarıyla birlikte varlık gösteren FKÖ ve Filistin'in Kurtuluşu için Halk Cephesi (FKHC) gibi örgütleri takip ve kontrol etmektir.

5. Bilgi Şubesi: Bu şube askerî istihbaratla alakalı bilgileri toplamakta ve değerlendirmektedir. Ayrıca bu şubeye bağlı çalışan pek çok birim vardır. Bunlar, siyasî partilerle ve dinî gruplarla ilgili çalışma yürütmektedirler. Aynı zamanda şube, yerel ve uluslararası medya ile alakalı çalışmalar yapar ve askerî istihbaratı ilgilendiren konularda doğrudan veya dolaylı olarak medya sektörleriyle irtibata geçmektedir.
6. Şube 211/Sinyal Şubesi: Bu şube ordu sinyallerini takip ve kontrol etmektedir. Ayrıca giden ve gelen sinyalleri şifreleyerek güvenliğini sağlamaktadır.
7. Bilgi işlem Şubesi: Bu şubenin görevi, birim içinde bilgisayar ve internetle alakalı hizmet sunmaktır. Bu şube ayrıca bütün sanal etkinlikleri izlemenin yanı sıra hacker/kırıcı gibi işlemlerle de ilgilenmektedir. Aynı zamanda birtakım sitelerin engellenmesini ve engellerin kaldırılması işlemini de yapmaktadır.
8. Şube 225/Telekomünikasyon: Bu şube, ordu ve silahlı kuvvetlerdeki bütün kablolu ve kablosuz hatları kontrol etmekle görevlendirilmiştir. Aynı zamanda ülkede tüm telekomünikasyon/haberleşme projelerini izler ve denetlemektedir.
9. Şube 248/Askerî Soruşturma Şubesi: Silahlı kuvvetler içerisindeki soruşturmaları açmakta ve yürütmektedir. Şube, insan hakları konusunda yaptığı ihlallerden dolayı kötü bir üne kavuşmuştur. Filistin Şubesi'nden sonra işkence hususunda ikinci sıradadır.
10. Şube 215: Bu şube faaliyetlerini gizli bir şekilde yürütmektedir. Özel görevler için bünyesinde iyi eğitilmiş 4000 unsuru barındırmaktadır. Bunlar baskın, adam kaçırmaya, suikast ve arananları tutuklama konularında uzmanlaşmıştır.
11. Devriye Şubesi: Bunlar devriyeye çıkma, bölgelerinde kimlik sorma ve kontrol gibi merkezden veya şubelerden gelen tüm emirleri uygulamaktadırlar.
12. El-kunaytara İstihbarat Şubesi /Sa'sa Şubesi: Bu şube işgal altındaki Golan tepeleriyle alakalı istihbarat çalışmaları yapmaktadır.
- B. Diğer şehirlerdeki şubeler: Askerî istihbaratın şubeleri hemen hemen ülkenin her kentinde vardır. İhtiyaca göre kimi zaman bu şubelerin emrine müfrezelere verilmektedir. Askerî istihbarat başkanlığında çalışanlarının yaklaşık olarak %80'i alevi taifesindedir (Suriye İnsan hakları, 2019, s. 6-7).

### **2.1.3. Hava İstihbarat Başkanlığı**

Hafız Esad Döneminde kurulmuştur. İktidara bağlılığıyla bilinmektedir. Liyakatli insan ve teknik bakımdan en verimli birimdir. Bu, diğeriyle

kıyaslandığında alevi taifesinin sayı olarak en az olduğu birim niteliğindedir. İdarî, finansal ve teçhizat bakımından savunma bakanlığına bağlıdır. Ancak askerî istihbarat gibi özerk bir yapıdadır. Askerî istihbaratla birlikte savunma bakanının çalışmalarını denetlemektedirler. Ayrıca savunma bakanlarını atanmasında görüşü alınan bir kurumdur. Tuğg. Muhammed El-huli uzun süre bu kurumun başında kalmıştır. Hava istihbarat, Hafız Esad'in düşmanlarını bastırmak konusunda etkili rol oynamıştır. En önemli görevi ise Suriye Hava Kuvvetlerini korumak ve yurtdışı seyahatlerinde başkanın uçağının güvenliğini sağlamaktır.

Hava İstihbarat Başkanlığının yapısı: Dimaşk'te altı adet şubesinin yanı sıra taşrada da altı şubesi mevcuttur:

1. Personel Şubesi: Bu şubede birimde herkesin dosyası mevcuttur. Sızmaları önlemek için ise bütün çalışanlarını takip etmektedir. Kurum içinde yükselme, uzaklaştırma ve tayin işlerinden sorumludur.
2. Bilgi Şubesi: kurumun tüm bilgilerini depolamak ve birtakım çalışmalar yürütmek konusunda uzmanlaşmıştır. Bu şubede, dinler ve siyasi partilere yönelik çeşitli alt birimler vardır. Aynı zamanda şube, yerel ve uluslararası medya sektörünü(görsel-işitsel) takip etmektedir. Kurumla alakalı doğrudan ve dolaylı olarak bu tür sektörlerle irtibat kurma yetkisine sahiptir.
3. Sorgulama Şubesi: Hava istihbarat başkanlığıyla alakalı soruşturma açmakta ve yürütmektedir. İnsan hakları ihlali ve işkence konusunda istihbaratın bilinen en kötü imajlı şubesidir.
4. Havaalanı Şubesi: Bu şube El-mezze havaalanında faaliyet yürütmektedir. Cumhurbaşkanı Havaalanı'nı ve cumhurbaşkanı uçağının güvenliğinden sorumludur. Şubeden ayrılan muhalif kişilerin beyanatına göre Şube, başkanın yurtdışı seyahatlerinde güvenliği ile alakalı istihbarat çalışmaları da yapmaktadır.
5. Operasyon Şubesi: Şube, hava kuvvetlerinin yurtiçi ve yurtdışı operasyonlarından sorumludur. Başkanın güvenliği ile alakalı yurtdışı istihbarat toplama konusunda Havaalanı Şubesi ile koordineli bir şekilde çalışmaktadır. Bu şubenin çalışanları, yurtdışındaki Suriye Hava Yolları ofislerinde mevcudiyet göstermektedirler.
6. Özel Operasyonlar Şubesi: Bu şubenin çalışanları ülkenin tüm şehirlerinde varlık göstermektedirler. Operasyonlarında hava savunma birimleri, askerî

ve sivil havaalanları, buradaki bütün uçak, silah ve mühimmatları, yani istediği kurumdan istediği yardımı talep etme ve teçhizatına el koyma yetkisine sahiptir.

7. Diğer şehirlerdeki şubeler: Suriye'nin tamamını kapsayacak şekilde altı adet şubesi vardır.
  - a) Bölge Şube: Görev sahası Dimaşk ve kırsalıdır. Merkezi Dimaşk'tedir.
  - b) Güney Bölgesi Şubesi: Görev sahası Humus ve Hama'dır. Merkezi Humus'tadır.
  - c) Kuzey Bölgesi Şubesi: Görev sahası, Halep ve İdlip'tir. Merkezi Halep Şehri'ndedir.
  - d) Doğu Bölgesi Şubesi: Görev Sahası, Deyr El-zur, Rakka ve Haseke'dir. Merkezi Deyr El-zur'dadır.
  - e) Sahil Bölgesi Şubesi: Görev sahası Lazkiye ve Tartus'tur. Merkezi Lazkiye'dedir. Bu şubenin karargâhının olmadığı diğer şehirlerde de alt birimleri vardır. İlçe ve beldelerde ise ihtiyaca göre bu alt birimlere müfreze tahsis edilmektedir (Horani, 2017).

#### **2.1.4.Siyasî Güvenlik Bölümü**

Bu Bölüm, teknik anlamda idarî ve finansal açıdan içişlerine bağlıdır. Ancak kendi içinde özerk olup içişleri bakanın, subayların, unsurların ve ona bağlı bütün birimlerin kontrol ve değerlendirmesini yapmaktadır. Cumhurbaşkanıyla doğrudan irtibat kurma yetkisine sahiptir. Bu, diğer güvenlik birimlerine nazaran toplumun içine daha çok nüfuz etmiş ve toplumun bütün kesimleriyle sürekli olarak irtibat halindedir. Söz gelimi bir iş yeri açma, resmî kurumlara herhangi bir başvuruda bulunmak gibi işlerle bu bölüm ilgilenmektedir. Bu bölüm, iktidarın bilgi bankası niteliğindedir, bu da çalışanlarının nüfuzlarını suiistimal etmelerine ve vatandaşlardan rüşvet almalarına neden olmuştur (El-bünni, 2017). Bu bölümün subay ve çalışan memurları İçişleri Bakanlığı kadrosundan seçilmektedirler. Ancak bölüm başkanı Cumhurbaşkanı Kararnamesiyle atanmaktadır. Bu bölümün başkanlığını yapan ve öne çıkan isimlerden Tuğg. Adnan Bedir El-hasan, Tuğg. Kanan ve Tuğg. Muhammed Diyip Zeytun'dur. Hâlihazırdaki Başkanı Tuğgeneral Nezih Hasun'dur. Bir gelenek olarak bu bölümün başkanları güvenlik birimleri ve ordudan seçilmektedirler Bu bölüm tamamen kendi vatandaşlarına/Suriyelilere yönelik faaliyetler yürütmekte ve aynı zamanda da istihbarat



çalışmaları da yapmaktadır. Bölüme bağlı olan Arap ve Yabancılar Şubesi ülkeye gelen diğer Arap ve yabancı uyrukluları takip etmektedir. Diğer birimlerde olduğu gibi üçlü kodlu rakamlar yerine, bu bölümün merkez dışındaki şubeleri şehir (Halep Siyasi Güvenlik Şubesi gibi) isimleriyle anılmaktadırlar (Tala, 20016).

**Siyasî Güvenlik Bölümünün Yapısı:** Bu bölümün Dimaşk'te birkaç ana şubesi dışında diğer şehirlerde de şubeleri vardır:

1. Polis Güvenlik Şubesi: Kendi bünyesinde çalışan bütün mensupların dosyası bu şubede mevcuttur. Bu şube sızmaları önlemek için otokontrol görevi yaparak kendi çalışanları takip etmektedir. Siyasî Güvenlik Bölümünün çalışanlarının yükseltilmesi, uzaklaştırılması veya tayinlerinde bu şubenin rolü büyüktür. Ayrıca içişleri bakanlığının her türlü makam ve görevdeki çalışanları hakkında dosya ve bilgileri de bu şubede arşivlenmektedir.
2. Bilgi Şubesi: Bölümün, merkez ve taşra şubelerinden gelen tüm bilgi ve çalışmalar burada toplanmaktadır. Bu şubenin; üniversiteler, enstitüler, okullar, öğrenci ve sorumlularla alakalı uzmanlaşmış alt birimleri vardır. Bu alt birimler söz konusu kurumlarda istihbarat ve casusluk çalışmaları yürütmektedirler. Aynı zamanda bu şube, yerel ve uluslararası medyayı takip ederek kendi alanıyla ilgili konularda bu kuruluşlarla doğrudan ya da dolaylı olarak irtibat kurmaktadır.
3. Sorgu Şubesi: Bu Şube, Siyasî Güvenlik Bölümü'nün ana soruşturma organı niteliğindedir. Merkez ve taşrada iktidar için önem arz eden tutuklu suçlular bu şubeye transfer edilmektedirler.
4. Takip ve Devriye Şubesi: Bu şubenin pek çok çalışanı vardır. Misyonu, Dimaşk ve kırsalında devriye atma, kimlik kontrolü gibi işlerle alakadar olmaktır. Bir nevi karakol polisi görevini yürütmektedirler Aynı zamanda baskın, tutuklama gibi işlerin yanı sıra ihtiyaç halinde ise taşradaki şubeleri desteklemektedirler.
5. Parti ve Diğer Organlar Şubesi: Bu şube dost ve karşıt fark etmeksizin bütün partilerin faaliyetlerini kontrol etmektedir. Ayrıca şube karşıt görüşlü dinî, siyasî veya terör gruplarının yanı sıra tüm camii ve sinagogları gözlemlemektedir. İmam, hatip, camii hizmetlileri ve dinî kursların yanında yardımsever ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini ifa etmek için ruhsat/izin bu şubeden verilmektedir. Öte yandan şube, lehte ve aleyhte yapılan konferans, toplantı ve kutlamaları takip etmektedir. Şube iktidarın bir nevi siviller üzerindeki gözü ve kulağıdır.

6. Ekonomik ve Güvenlik Şubesi: Ekonomik durumla ilgili genel, özel veya ortak sektörlerde yapılan işler, şehirlerdeki şubeler vasıtasıyla malumatlar elde edilmekte ve burada toplanmaktadır. Ayrıca bu şubenin bütün devlet dairelerini takip etmek yükümlülüğü vardır. Bunun yanında şube, cumhurbaşkanının ekonomik faaliyetleriyle alakalı periyodik sunumlar yapmaktadır. Görevini suiistimal eden ve soruşturma geçiren memurların dosyası bu şubede saklanmaktadır. Öte yandan memurların dinî inancını tespit etmek ve gözlemlemek görevi yine bu şube tarafından ifa edilmektedir.
7. Divan Şubesi: Tüm şubelerden, dairelerden ve diğer yerlerden gelen yazışmaları düzenlemektedir. Söz konusu yazışmalar bölüm başkanına sunulduktan sonra ilgili yerlere tekrardan bu şube tarafından gönderilmektedir.
8. Arap ve Yabancı Uyruklular Şubesi: Suriye’de bulunan diğer ülkelerden gelen Arap ve yabancı uyruklularla alakalı tüm bilgiler burada toplanmaktadır. Yurtdışından gelen raporlar da bu şubeye aktarılmaktadır. Aynı zamanda yabancıların oturum izinlerinin onayı bu şubeden çıkmaktadır. Ayrıca bu şube yabancıların sosyal ve ekonomik faaliyetlerini de takip etmek ve denetlemektedir.
9. Bilişim Sistemleri Şubesi: Hem Suriye vatandaşlarının hem Suriye’de ikamet eden bütün vatandaşların kişisel bilgileri bu şubede toplanmaktadır.
10. Alım-satım Şubesi: Silah, Mühimmat, mobilya, binaların alımı, teşkilâtın merkez veya taşradaki şubelerine malzeme tedariki, işleriyle koordineli bir şekilde bu şube tarafından karşılanmaktadır.
11. Teknik Şube: Teşkilâtın kablolu veya kablosuz iletişim cihazlarının tedariki bu şube tarafından temin edilmektedir. Ayrıca şube ve işleri bakanlığı çalışanlarının telefonları da bu şube tarafından takip edilmekte ve denetlenmektedir.
12. Şehirlerdeki Şubeler: Siyasî Güvenlik Şubesi’nin El-kunaytra hariç 13 şehirde 13 şubesi vardır. Dimaşk Şubesi’nin içerisinde El-kunaytra adını taşıyan bir alt bölüm vardır. El-kunaytra Bölgesi güvenlik açısından buradan desteklenmektedir. Bütün ülkede bu şubenin bölümleri, ilçe ve nahiyelerde ise müfrezeleri vardır. Ülkenin genelini kapsayacak şekilde tüm vatandaşlar bu şubeler tarafından takip edilmekte ve denetlenmektedirler. Bu bölüm ve müfrezeler kendi bölgelerinde teşkilâta elemen angaje/bağlamak etmekle yükümlüdürler. Muhbirlerden gelen raporlar bu şubelerde düzenlenmekte ve daha sonra şehirdeki ilgili bölüme

gönderilmektedir. Siyasî Güvenlik Şubesi mensuplarının çoğu polis akademisi veya üniversitelerin değişik bölümlerinden mezun kişiler olduğundan, halkla daha kolay iletişim kurmaktadır. Elimizdeki raporlar, Siyasî Güvenlik Şubesi'nde çalışan alevi taifesinin sayısının az olduğunu göstermektedir<sup>10</sup>.

Suriye İstihbarat Birimleriyle paralel olarak çalışan ordu, polis ve jandarma gibi kolluk kuvvetleri de vardır. Örneğin sayıları on bini bulan “özel Birlik” Dimaşk'a tüm teçhizatıyla girebilen tek kolluk kuvvetidir. Birlik, içeride ve dışarıda Esad rejimini ve ailesini korumakla mükellef kılınmıştır. “Özel Birlik” gibi Suriye'de pek çok asker birliğe rastlamamız mümkündür. Ancak araştırmamız kapsamına girmediğinden, bu tür kolluk kuvvetlerden bahsetmemek daha uygun görülmüştür. Kanunla yönetilen Batı Avrupa ve Amerika gibi ülkelerde istihbarat sözcüğü; ülkesini ve vatandaşlarını, dışarıdan gelebilen her türlü tehdide karşı koruyan ve kollayan kurumları ifade ederken, Suriye'de “İstihbarat” kavramıyla birlikte şiddet ve korku sözcükleri özdeşleşmiştir. Öyle ki rejim istihbaratını dışarıyla ilgilenmesinden ziyade, kendi vatandaşlarını bastırmak için kullanmıştır. Nitekim Suriye'de her 153 reşit vatandaş başına bir istihbarat memuru düşmektedir. Suriye İnsan Hakları'nın yaptığı araştırmada (2011 Devrimi sonrası bir araştırma); 215 bin vatandaşın tutuklandığını, 70 binden fazlasının zorunlu kayıplar listesinde olduğunu, bunların içerisinde neredeyse 9 bin kişinin 18 yaşından küçük olduğunu, 35 bini ise üniversite öğrencisi konumunda bulunduğunu, ayrıca tutukluların arasında 4500 kadının ve içlerinden 400 tanesinin üniversite öğrencisi olduğunu saptamıştır. Buradan Suriye Hükümeti'nin uluslararası anlaşmalara uymayan kendi vatandaşları hakkında bilinçli ve programlı bir şekilde baskı uyguladığı görülmektedir. Eldeki raporlar tutuklulara yapılan işkenceler neticesinde 2571 vatandaşın öldüğünü, içlerinden 84'nün çocuk, 25'nin kadın, 51 tanesinin 60 yaş üstü insanların oluşturduğunu, 107 kişinin ise silahlı devrimcilerden olduğunu göstermektedir. Öte yandan kaynaklar, mezkûr birimlerin sorgu odalarında 700 kadına tecavüz edildiğini ifade etmektedirler.

## 2.2. EL-MUHABARAT'IN TÜRKİYE'YE YÖNELİK OPERASYONLARI

MİT, CIA, KGB, MOSSAD, MI6, DGSE, BND VE SAVAMA dünyanın en büyük istihbarat örgütleri arasında sayılmaktadırlar. Bu örgütlerin hemen hepsi Suriye

---

<sup>10</sup> Bu bölümde; istihbarat, Ulusal Güvenlik, Hava İstihbaratı, Güvenlik Birimleri, Şubeleri ve Burada Görev Yapan Sorumlular, Suriye'deki İstihbaratın Genel Yapısı adlı çalışmalardan istifade edilmiştir.

topraklarında faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bu örgütler, kimi zaman El-muhabarat ile ortaklaşa çalışabilmekte, kimi zaman ise kendi ulusal çıkarlarına yönelik El-muhabarat'a karşı olabilmektedirler. Tüm bu örgütlerin faaliyetlerine karşın, El-muhabarat boş durmamakta ve karşı atak hamleleri yapmaktadır. Hal böyleyken, sınır komşumuz olan Suriye istihbaratı El-muhabarat ile MİT'in karşı karşıya gelmesi kaçınılmaz bir durumdur. Türkiye, muhalif grupları insanî yardım ve lojistik anlamında destekleyerek güçlü bir muhalefet oluşturmak istedikçe, El-muhabarat karşı atağa geçerek Türkiye'nin hamlelerini boşa çıkarmaktadır. El-muhabarat Arap aşiretleri üzerinden Nusra'ya, eski ordu mensupları üzerinden Özgür Suriye Ordusu'na(ÖSO) sızarak provokasyon/kışkırtma faaliyetleri yürütmektedir. Nusra ve ÖSO gibi muhalif gruplar bir yandan Esad ile diğer yandan PYD ile çarpışmaktadırlar. Ancak El-muhabarat'ın kışkırtması nedeniyle söz konusu güçler zaman zaman birbirine düşerek, ortak ve güçlü bir birlik haline gelememektedirler. Söz gelimi, Özgür Suriye Ordusu'na bağlı gruplardan biri olan Ceyş El-Nasr isimli cihatçı örgütün Hama'daki saha komutanı olan ve örgütün katıldığı birçok operasyonu doğrudan yöneten Ahmad Al-Shamali adlı kişinin, Suriye Hava Kuvvetleri istihbaratına bağlı bir devlet görevlisi olduğu ortaya çıkmıştır. Operasyon; Suriye Ordusu'nun İdlib operasyonları sürerken Al-Shamali'nin Suriye Hava Kuvvetleri İstihbaratı'na görevini tamamladığını bildirmesiyle sonra ermiştir. Al-Shamali'nin kimliği, Hama'da Suriye Hava Kuvvetleri İstihbarat Şefi Wafiq Nasser ile çekildiği fotoğrafın basına yansması üzerine ortaya çıkmıştır. MİT ve El-muhabart çatışması Türkiye sınırları dışında farklı gruplar üzerinden devam ederken, Türkiye hudutları içerisinde de bizzat kendi eliyle yakın tarihten geçmişe dönük imza attığı eylemler mevcuttur.

11 Mayıs 2013 tarihinde Hatay'ın Reyhanlı İlçesinde meydana gelen eylemde 53 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu eylem El-muhabarat'ın Türkiye'de gerçekleştirdiği en kanlı eylem olarak bilinmektedir. Söz konusu saldırının uygulayıcısı Yusuf Nazik adlı kişidir. Nazik ifadesinde, El-muhabarat mensubu "Hacı" kod adlı "Muhammed" isimli şahıstan saldırı emirini aldığını belirtmiştir. Patlayıcıların Suriye'den Türkiye'ye intikalini sağladığını ve iki transit tipi araç temin ederek, patlayıcıların araçlara yerleştirilmesini organize ettiğini belirtmiştir. Ayrıca El-muhabarat'tan aldığı emir doğrultusunda Türkiye'de eylem arayışına girerek, alternatif eylem yerlerine yönelik keşif çalışması yaptığını da beyan etmiştir (Nazik, 2018). Suriyeli muhalif aktivist Orouba Barakat ile gazeteci kızı Halla Barakat, Üsküdar'daki evlerinde vahşice katledilmişlerdir. Boğularak öldürüldükten sonra bıçaklandıkları tespit edilen anne-kızın

cesetleri 4 gün sonra 22.09.2017 tarihinde bulunmuştur. Suriye'nin önde gelen aktivistlerinden gazeteci Orouba Barakat, Suriye'deki cezaevlerinde işkence gören muhaliflerle ilgili röportaj yapmaktaydı. Olay yerinde, asayiş Şube Cinayet Büro Amirliği ekipleri evde inceleme yapmıştır. 3-4 gün önce boğularak öldürüldükleri ardından da anne kızın cesetlerinin üzerine kokmayı engellemek için deterjan döküldüğü tespit edilmiştir. Kapıda zorlama izi bulunmaması, boğulma sonucu ölüme rağmen cesetlerin sonradan bıçaklanarak, adi cinayet süsü verilmeye çalışılması gibi tespitleri değerlendiren emniyet yetkilileri “siyasi suikast” üzerinde durmuştur. MİT'ten de bir ekibin olayın siyasî boyutunu araştırıldığı öğrenilmiştir. Adi vaka görüntüsü verilmeye çalışılan cinayette ilk tespitlerin Suriye İstihbaratı El-muhabarat'ı işaret ettiği belirtilmiştir (Özel Büro İstihbarat, 2017). Suriye İstihbaratı bünyesinde 25 yıl görev yapan, katliamların artmasıyla görevinden ayrılan Abu İbrahim adlı şahıs “son 5 yılda Türkiye’de gerçekleşen tüm terör eylemlerinde El-muhabarat’ın parmağı var” ifadesinde bulunmuştur. “Türkiye’de son beş yılda gerçekleşen terör saldırılarında kullanılan malzeme ve militanların tamamına yakınının Suriye’den geldiğini, bu süre zarfında El-muhabarat tüm sınır hattını rahat bir şekilde kullandığını, El-muhabarat o dönemde sınırdaki görevli asker ve sivil FETÖ’cülerin desteğini aldığını, ayrıca “FETÖ’cülerle bağlantı sağlayan Şam Merkez Ofis’te çalışan üst düzey Muhabaratçılar olduğunu, DEAŞ, PKK, PYD; DHKP-C, Acilciler ve El-muhabarat ajanlarının Türkiye’ye geçişlerinde FETÖ’cüler tarafından her türlü kolaylık sağlandığını” beyan etmiştir (Ebu İbrahim, 2018). Buradan, Türkiye’nin Suriye’ye yönelik “Fırat Kalkanı”, “Zeytin Dalı” gibi başarılı operasyonlarına karşın, El-muhabarat’ın öç almak istediği anlaşılmaktadır. El-muhabarat Türkiye’de eylem yapan yeni bir örgüt değildir. Söz gelimi, 1986 yılında Yahşiyân, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKE) ve TNT tesisleri El-muhabarat tarafından havaya uçurulduğu bilinmektedir (Özdağ, 2016). 30.10.2015 tarihli Anadolu Ajansı’nın geçtiği bir haberde ise, İstanbul Terörle Mücadele ile istihbarat Şube Müdürlüğü ekiplerinin düzenlediği iki ayrı operasyonda, Suriyeli Ahmed D ve Valid Ö El-muhabarat ajanı oldukları iddiasıyla gözaltına alınmışlardır. İstanbul Emniyeti’nin resmî beyanatına göre; Ahmed D’nin üst aramasında elektronik cihaz ve İstanbul haritası ele geçirilmiştir. Teknik elemanlarca yapılan incelemede, cihazla bazı ülkelerin Beyoğlu’ndaki Konsolosluk binaları çevresinde tanımlanan koordinatların uydu üzerinden Şam’daki bir merkeze aktarıldığını, Zeytinburnu’nda yakalanan Valid Ö’nün ise Suriye’den gelmesini beklediği özel bir ekiple kent genelinde sansasyonel/dalgalandırıcı/ses getirici eylemler

hazırlığında olduğu, bu ekibin Türkiye'ye girişini hızlandırmak için insan kaçakçılarıyla irtibat kurulduğu tespit edilmiştir (AA, 2015). El-muhabarât ayrıca Türkiye'ye yönelik eylemlerinde PKK gibi taşeron örgütleri de kullanmaktadır. 14.10.2017 tarihinde Suriye'den balıkçı teknesiyle Muğla'ya Gemiler Burnu Koyu'ndan giren 3 PKK'lı terörist yakalanarak tutuklanmıştır. O yılın Eylül ayında sahile botla teröristleri indiren balıkçı teknesine yapılan bir operasyonda, Kaptan Ossama J. İle birlikte 4 şüpheli daha yakalanmıştır. Ossoma J. İfadesinde şunları söylemiştir: “Türkiye'ye 26 Ağustos'tan önce Amir isimli Suriyeli kaptanın “Şam” isimli teknesiyle geldik. Sahil Güvenlik'i görünce, silahları denize atıp Lazkiye'ye döndük. El-muhabart tarafından Amir'e 260.000 dolar ceza kesildi ve ardından öldürüldü. Bu işi “Santo” isimli tekneyle ben yapmaya başladım. El-muahabarât'a çalışan Cafer. Z.'nin ayarladığı PKK'lıları Türkiye'ye taşıyordum. Tekneye, Lazkiye'de Suriye veya ABD, 12 mil sonra da Kongo, Türk Kara sularına yaklaştığımızda ise Türk bayrağı çektiklerini belirtti”. Seydikemer'de yakalanan Gabar kod adlı Ekrem A. İle ve Köyceğiz'de öldürülen Xalid kod adlı terörist üzerinde çıkan bir programda saldırı yapılması planlanan emniyet müdürlükleri, valilikler, hükümet konakları, askeri binalar ve AK Parti binalarının işaretlendiği görülmüştür. Operasyonlarda 4M-16 tüfek, bir Kalaşinkof, 180 zırh delici uzun namlulu silah fişegi. 30 el bombası, 6 Glock tabanca, bir HS tabanca, 2,5 kilogram plastik patlayıcı ve çok sayıda mermi ele geçirilmiştir (A Haber, 2017) . Ağustos 2012 yılında Gaziantep Şehitkâmil Emniyet Müdürlüğü'nün yakınında yapılan bombalı bir eylemde 9 kişi ölmüştür. Sivillerin öldüğü bu eylemi PKK terör örgütü üstlenmiştir. Ancak dönemin Gaziantep Milletvekili Şamil Tayyar, “Suriye'den Gaziantep'e çok sayıda terörist geçişinin olduğunu, bunların Gaziantep şehir merkezindeki birçok evi birer cephaneliğe dönüştürdüğünü” (Haberler. Com, 2012), “MİT ve Jandarmadan El-muhabarât ajanlarının bölgeye yoğun bir şekilde geçiş sağladığını bu nedenle gezilerimizi ertelememiz yönünde uyarıldığını” (Tayyar, 2012) ifade etmiştir. El-muhabarât'ın Türkiye'deki eylemlerinde kimi zaman bizzat kendi ajanları vasıtasıyla, kimi zaman da taşeron örgütler olan PKK ve DHKP-c'yi kullandığını görmekteyiz. Ayrıca El-muhabarât'ın eylemlerinde bahsi geçen örgütler dışında Türkiye'ye yabancı olmayan birtakım örgütleri de kullandığı aşağıdaki başlıklarda incelenmiştir.

### **2.3. PKK'YA YÖN VEREN AJANLAR**

Aşağıda verilen isimler Suriye vatandaşları El-muhabarât ajanları olup, aynı zamanda PKK terör örgütüne yön veren isimlerdir. Bunlar:

### **2.3.1.Nurettin Halas El-muhammed (Sofi Nurettin)**

1990 yılında örgüte katılmıştır. Hakkâri-Yüksekova-Şemdinli kırsalında sözde bölge sorumluluğunu yapmıştır. Söz konusu bölgelerde pek çok eyleme katılmıştır. 2003-2007 yıllarında Diyarbakır kırsalında sözde eyalet koordinatörlüğün görevini üstlenmiştir. Bu dönemde Diyarbakır'da gerçekleştirilen eylemleri organize etmiştir. 2008'de terör örgütü KCK/PKK'nın silahlı kanadı olan HPG'nin ana karargâh komutanı olmuştur Nurettin, Fransızca dâhil üç dil bilmektedir.

### **2.3.2. Fehman Hüseyin (Doktor Bahoz)**

Suriye'de tıp eğitimi aldığı sırada PKK terör örgütüne katılmıştır. Beşar Esad ile sınıf arkadaşı ve Esad'in kardeşi ile sıkı dostluklar kurmuştur. 1992'de Şırnak kırsalında sözde Cudi bölge sorumluluğunu yapmıştır. 2003'te sözde HPG ana karargâh komutanlığına getirilmiştir. 2009'a kadar örgütün gerilla faaliyetlerini üst düzeyde sorumluluğunu üstlenmiştir. 2007 yılının Ekim ayında Dağlıca, 2008 yılının baharında AKtütün Jandarma Karakolu baskınlarının planlamasını yapmış ve eylem talimatlarını vermiştir.

### **2.3.3.Çiya Kobani (Kod)**

Ali Kiçi kod adlı teröristin yardımcısı iken Haziran 2010'da sözde Hakkâri sorumluluğuna atanmıştır. Kureyşin Tepe askerî Üs Bölgesi'ne yapılan saldırıyı koordine etmiştir.

### **2.3.4. Zozan Kobani**

2007-2008 yıllarında Hakkâri merkez Kavaklı Kato Bölgesi'nde terörist faaliyetler yürütmüştür. Zap Kampı'nda sözde takım komutanı olarak faaliyet göstermektedir.

### **2.3.5.Savaş (kod)**

1999 yılında örgüt saflarına katılmıştır. Halen Haftanın Ore alanında sözde takım komutanı olarak faaliyet göstermektedir (CHA, 2012).

## 2.4. DEVRİMCİ HALK KURTULUŞ PARTİSİ-CEPHESİ (DHKP-C)

Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi, 30 Mart 1994 tarihinde Devrimci Sol örgütünün partileşme kararı alması ile Dursun Karataş liderliğinde kurulan Türkiye’de yasa dışı kabul edilen Marksist-Leninist bir partidir. Parti siyasal faaliyetler ve propagandadan, Cephe ise askerî örgütlenme ve silahlı eylemlerden sorumludur. DHKP-C’nin kuruluş yeri Suriye’nin başkenti Şam’dır. DHKP-C’nin Lazkiye’ye bağlı Ras el Basit’te kampı bulunmaktadır. Eski bir okul olan ve binanın her bloku üç kattan olduğundan, 1500 militanın sığabileceği bir kampa çevrilmiştir. İstihbarat birimlerinin tespitlerine göre hâlihazırda kampta 200 militanın olduğu kaydedilmiştir. Muhasker Talaya adıyla bilinen kamptaki militanların eğitimini El-muhabarat sağlamaktadır (Arabacı, 2013). Bu eğitimler içerisinde silah kullanma, suikast ve bombalı eylemler de vardır. El-muhabarat bu militanları kimi zaman muhaliflerle çatıştırmakta, kimi zamanda eylem yaptırmak üzere Türkiye’ye göndermektedir. 2011 Devrim’inden sonra sonra Türkiye-Suriye’ye müdahil olarak taraf tutmuştur. Türkiye, ulusal güvenliği ve dış politikası gereği böyle bir tutum izlemeyi uygun görmüştür. Yakın geçmişte Türkiye-Suriye konusunda ne zaman kritik bir hamle yapsa, ülkenin sınırları içerisinde bombaların patlatıldığı görülmüştür. Birçok araştırmacı, Suriye’den Türkiye’ye mülteci kılığında giriş yapan El-muhabarat ajanlarının olduğunu ifade etmektedirler. Koray Kamacı’ya göre; “Ajanlar, yakalanmamak için parmağını dahi kesebiliyorlar. Bu sayede güvenlik birimlerinin de dikkatini bu yönde çekmeden kolayca ülkeye giriş yapabiliyorlar. Parmaksız yakalanan birkaç El-muhabarat ajanının da olduğunu” ifade etmiştir (Kamacı, 2015).

DHKP-C; PKK gibi uyuşturucu kaçırıcı, kara para aklayan ve böylelikle 100 milyonlarca dolarlık para trafiğini yöneten bir örgüt değildir. Örgüt, son dönemlerde işine son verilen işçilerin çalıştığı fabrikaların sahiplerinden tehdit yoluyla para toplamıştır. Fakat şu anda örgütün asıl para kaynağı Suriye’dir (Ünlü, 2013), yani El-Muhabarat’tır. DHKP-C, PKK ve PYD gibi sol eğilimli örgütler Mart 2016’da Türkiye’yi kan gölüne çevirecek bir plan yapmışlardır. Plana göre, DHKP-C ve MLKP 11 Mart’ta sansasyonel eylemler yapacaktır. 20 Mart’ta ise Kandil’in talimatıyla 11 bin PKK’lı Yüksekova’yı kurtarılmış bölge ilan edecektir. Suriye’den gelecek 8 bin DYP’li ise Türkiye’deki güvenlik noktalarına saldıracaktır. Mezkûr plan gerçekleşmemiştir, ancak irili ufaklı ülkenin değişik yerlerinde saldırılar olmuştur. Buna paralel olarak Yeni Şafak’ta yayımlanan bir yazıda “Türkiye’de büyük şehirleri kan gölüne çevirmek



isteyen sol terör örgütlere silah ve cephane desteği Suriye istihbaratı El-muhabarar tarafından temin edildiğini, Aralık ayından bu yana Kesep hattında önemli oranda silah ve cephane sevkiyatı gerçekleştirildiği” belirtilmiştir (Yeni Şafak, 2016). DHKP-C sadece El-muhabarar tarafından desteklenen bir örgüt değildir. Günümüzde DHKP-C yöneticilerinin önemli bir kısmı İtalya, Almanya, Belçika, Hollanda ve Yunanistan gibi ülkelerde olması, aklımıza Avrupa ülkelerinden de destek gördüğü sorularını getirmektedir. Özellikle örgütün ismi Almanya ile birlikte kaynaklarda sık sık anılmaktadır. Ayrıca örgütün Suriye dışında Yunanistan (Lavrion, Kinesa ve Dileysi’de) ve Lübnan’da da kamplarının olduğu bilinmektedir. Bu haliyle DHKP-C’nin çok uluslu bir örgüt niteliğinde olduğunu ifade edebiliriz. Ancak örgütün diğer ülkelerle bağlantısına, her ülkeye ait konu başlığı altında değinilecektir.

#### **2.4.1. DHKP-C’nin Türkiye’deki Eylemleri**

1. 09.01.1996 tarihinde Sabancı Center’in 25’inci katında Sabancı Holding Yönetim Kurulu Üyesi Özdemir Sabancı, Toyota SA Genel Müdürü Haluk Görgün ve başkanlık sekreteri Nilgün Hasefe’nin öldürülmesi,
2. 10.10.2001 tarihinde Taksim Gümüşsuyu’ndaki polis noktasına DHKP-C üyesi Uğur Bülbül tarafından canlı bomba saldırısı düzenlendi. Saldırıda canlı bombanın dışında polis memurları Halil İbrahim Doğan ve Tuncay Karataş ile Âmânda Rigg isimli Avustralyalı turist hayatını kaybetti. Saldırı sonucu, 17 polis memuru ile altı vatandaşın yaralanması.
3. 9 Haziran 1995’de Rüştü Erdem adlı polis memuru DYP Şişli binası önünde nöbet tutarken, aralarında Sibel Yalçın isimli örgüt üyesinin de bulunduğu üç DHKP-C üyesi tarafından öldürülmesi,
4. 29 Eylül 1995’de Tarkan Yağcı ve Serdar Öztürk isimli Jandarma erleri İstanbul Maslak’ta İl Jandarma Alay Komutanlığı giriş kapısı önünde gece nöbeti tutarlarken DHKP-C üyesi Mustafa Duyar ve İsmail Akkol isimli militanlar tarafından çapraz ateşe alınarak öldürülmeleri,
5. 3 Ocak 2001’de Şişli İlçe Emniyet Müdürlüğüne, kendisini işadamı olarak tanıtarak giren Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi mensubu Gültekin Koç, İlçe Emniyet Müdürü Selçuk Tanrıverdi’nin odasına giderken dördüncü katta karşılaştığı Tanrıverdi’nin makam şoförünün kendisini durdurması üzerine paniğe kapıldı ve üzerindeki patlayıcıları infilak ettirerek intihar saldırısı

- gerçekleştirdi. Patlamanın sonucunda saldırganla birlikte bir sivil ölmesi ve 7 kişi yaralanması,
6. 16 Haziran 2012'de Gaziosmanpaşa'da Zekeriya Yurdakul isimli polis memuru Hasan Gönen ve Sultan Işıklı isimli DHKP-C'liler tarafından vurularak öldürölmesi,
  7. 21 Temmuz 2012'de İstanbul Sultangazi 75.yıl mahallesinde kimlik kontrolü yapan polislere bir taksinin içinden ateş açılması üzerine bir polis yaralanması,
  8. 11 Eylül 2012'de İstanbul Sultan gazi 75. Yıl Polis Merkezi'ne DHKP-C üyesi İbrahim Çuhadar tarafından intihar saldırısı düzenlendi. Saldırıda canlı bombanın dışında polis memuru Bülent Özkan hayatını kaybetmesi ve 7 kişi yaralanması,
  9. 1 şubat 2013'te Ankara'da ABD Büyükelçiliğine Ecevit şanlı adlı örgüt üyesinin düzenlediği intihar saldırısı sonucu büyükelçilikte çalışan güvenlik görevlisi Mustafa Akarsu öldü, Didem Tuncay adlı gazetecinin de ağır yaralanması,
  10. 31 Mart 2015'te İstanbul Çağlayan'daki Adalet Sarayı'nda Berkin Elvan davasına bakan Cumhuriyet Savcısı Mehmet Selim Kiraz rehin alınması ve vurulması,
  11. 1 Nisan 2015'te örgüt üyesi Elif Sultan Kalsen tarafından İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne el bombası ve Kalaşnikof tüfeği ile saldırı düzenlendi. Bu olay saldırganın öldürölmesi, 1'i polis ve 2 kişini yaralanmasıyla sonuçlanması,
  12. 3 Mart 2016'da örgüt üyesi Çiğdem Yakşi ve Berna Yılmaz tarafından İstanbul Bayrampaşa'da bulunan Çevik Kuvvet şube Müdürlüğü'ne silahlı ve el bombalı saldırılarının yapılması (İnternet Haber, 2016).
  13. 2013 yılında Reyhanlı saldırısının yapılması ve bu saldırının sonucunda 53 kişinin hayatını kaybetmesi ve 140'ten fazla vatandaşın yaralanmasıyla sonuçlanması gibi eylem örnekleri git gide uzatılabilir.

## **2.5. ASALA VE EL-MUHABARAT İLİşKİSİ**

ASALA, bir Musul Ermeni'si olan Harityun Tagusyan tarafında 20 Ocak 1975 yılında Lübnan'nın Anjar'a kasabasında kurulmuştur. Kurucusu Agop Agopyan, Mihran Mihranyan, Minas Ohanyan gibi başka takma isimleri de kullanmıştır. Agopyan, Musul'da lise eğitimini tamamlamadan daha 15 yaşındayken evden kaçarak Suriye'ye gelmiştir. Bir sene sonra yani 16 yaşına geldiğinde Filistin'in Kurtuluğu için Halk Cephesi'ne (FKHC) katılmıştır. FKHC, 1967'de Yaser Arafat'ın El Fetih yönetiminden dışlanan Corc Habaş ve Beyrut Amerikan

Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden tanıştığı Wadie Haddad tarafından kurulmuştur. Agopyan FKHC'nin iki numaralı adamı ve dış operasyonlar sorumlusu olan Haddad'ın kısa sürede gözüne girmiş ve âdeta çırağı olmuştur. İleride terör eylemlerinde kullanacağı bütün taktikleri Haddad'tan öğrenmiştir. Haddad'ın yönlendirmesiyle paravan örgüt niteliğinde olan Kara Eylül'ün ya içinde ya hazırlığında yer almıştır. Bu eylemler arasında 1972 Münih Olimpiyat Köyü'nde İsraili sporcuların öldürülmesi, 1973 yılında Roma-Beyrut-Tahran seferini yapacak Alitalia uçağının Atina'ya kaçırılıp rehinelere öldürülmesi ve 1974'te Kuveyt'teki Japon Büyükelçiliği'nin basılması eylemleri vardı(Yetkin, 2017 s.165).

ASALA'nın amacı; işgal altında olduğunu iddia ettikleri Ermeni topraklarını kurtarmak, birleşik demokratik ve sosyalist bir Ermenistan kurmak, topraklarına döndüklerinde, Ermeni halkına en azından kendi kararını belirleme hakkının tanınmasını sağlamak ve sözde katliamın tarihi bir gerçek olarak Türkiye tarafından kabulünü temin ettirerek, Türkiye'yi bu sebeple tazminat ödemeye mahkûm etmek olarak bildirilerinde açıklamıştır ASALA kurulduğu dönemde FHKC'dan yani Corc Habaş ve Filistin Kuruluş Örgütü'nden(FKÖ) geniş ölçüde lojistik destek ve eğitim almıştır. ASALA'nın Suriye kontrolünde olan Lübnan'daki Bekaa Vadisi'nde kurulması ve Filistinli silahlı grupların kamplarında eğitilmesi El-muhabarat ile olan ilişkisini gözler önüne sermektedir. Öte yandan Habbaş'a bağlı Filistinli gerillaların, El Fetih ve Suriye istihbaratı denetimindeki El-saika gerillalarıyla birlikte 1970'li yıllarda Kırım'daki Simferopol Rus Askerî Akademisi'nde eğitildikleri, teorik eğitimlerinin ise KGB ve Sovyet askerî istihbaratı örgütü GRU tarafından FKÖ Moskova temsilcisi Hikmet Abu Zaid gözetiminde verildiği hatırlandığında, ASALA'ya kuruluş aşamasında Moskova-Şam üzerinden Habaş aracılığıyla verilen desteğin önemi daha iyi anlaşılacaktır (Kenan'da Bir Kuyu, 2015).

### **2.5.1. Asala'nın Yurtiçinde ve Yurtdışındaki Eylemlerinden bazıları**

1. 1973 yılında Amerika'nın Santa Barbara şehrindeki Baltimore Oteli'nin lobisinde, Türkiye'nin Los Angeles Başkonsolosu Mehmet Baydar ve Konsolos Bahadır Demir Gurgun Yanikyan adlı Ermeni tarafından öldürülmeleri. Suikastın arkasında Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Örgütü (ASALA) çıktı. Bu ASALA'nın diplomatlarımıza yönelik ilk eylemiydi (Kuzu, 2018, s. 38).

2. Türkiye'nin Paris Büyükelçisi İsmail Erez ve makam şoförü Talip Yener, 02.10. 1975 tarihinde büyükelçilik yakınlarında pusuya düşürülerek öldürülmeleri,
3. 22.10.1975 Türkiye'nin Viyana Büyükelçisi Daniş Tunalıgil 3 saldırgan tarafından makamında katledilmesi,
4. 09.06.1977 tarihinde Türkiye'nin Vatikan Büyükelçisi Taha Carım, büyükelçilik ikametgâhının önünde çapraz ateşle öldürülmesi,
5. 2 Haziran 1978 (İspanya) Türkiye'nin Madrid Büyükelçisi Zeki Kuneralp'in makam aracına 3 terörist tarafından ateş açılması suretiyle eşi Necla Kuneralp ve emekli büyükelçi Beşir Balcıoğlu hayatlarını kaybetmeleri,
6. 12 Ekim 1979 (Hollanda) Türkiye'nin Lahey Büyükelçisi Özdemir Benler'in oğlu Ahmet Benler, silahlı saldırı sonucu katledilmeleri,
7. 22 Aralık 1979 (Fransa) Türkiye'nin Paris Turizm Müşaviri Yılmaz Çolpan bir saldırı sonucu öldürülmesi,
8. 31.07. 1980 tarihinde Türkiye'nin Atina Büyükelçisi idari Ataşesi Galip Özmen ile 14 yaşındaki kızı Neslihan Özmen'in silahlı saldırıya kurban gitmeleri,
9. Türkiye'nin Avustralya Başkonsolosu Şarık Arıyak ile koruma görevlisi Engin Sevet'in 17. 12,1980 tarihinde ASALA tarafından katledilmeleri,
10. Türkiye'nin Paris Büyükelçiliği basın danışmanı Selçuk Bakkalbaşı'nın, 26 Eylül 1980 tarihinde uğradığı silahlı saldırı sonucunda hayatını kaybetmesi,
11. 04.03.1981 Türkiye'nin Paris Büyükelçiliği çalışma Ataşesi Reşat Moralı ile din görevlisi Tecelli Arı, çalışma Ataşeliği önünde silahlı saldırıya uğramaları ve ardından hayatlarını kaybetmeleri,
12. Türkiye'nin Cenevre Başkonsolosluğu sözleşmeli sekreteri olan Mehmet Savaş Tergüz, 09.06.1981 tarihinde uğradığı saldırı sonucu hayatını kaybetmesi,
13. 24 Eylül (Fransa) Türkiye'nin Paris Başkonsolosluğu ile kültür Ataşeliğinin bulunduğu binayı işgal eden 4 örgüt üyesi, 56 Türk görevli ve vatandaşı rehin aldı. Teröristler, kendilerine müdahale etmek isteyen güvenlik görevlisi Cemal Özen'i öldürmüş ve Başkonsolos Kaya İnal'ı yaralamıştır,
14. 28 Ocak 1982 (ABD) Türkiye'nin Los Angeles Başkonsolosu Kemal Arıkan öldürülmesi.
15. 5 Mayıs 1982 (ABD) Türkiye'nin Boston Fahri Başkonsolosu Orhan Gündüz, uğradığı silahlı saldırıda hayatını kaybetmesi,

16. 7 Haziran (Portekiz) Türkiye'nin Lizbon Büyükelçiliği idari Ataşesi Erkut Akbay otomobilinde uğradığı silahlı saldırıda öldürüldü; eşinin ise yaralı olarak kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetmesi,
17. 27 Ağustos 1982 (Kanada) Türkiye'nin Ottawa Büyükelçiliği Askeri Ataşesi Atilla Altıkat silahlı saldırı sonucu öldürülmesi (Kenan'da Bir Kuyu, 2015).
18. 9 Eylül 1982 (Bulgaristan) Türkiye'nin Burgaz Başkonsoloslugu idari Ataşesi Bora Suelkan öldürülmesi,
19. 8 Ağustos 1982 (Türkiye) 2 ASALA örgüt üyesi (Levon Ekmekçiyan ve Zohrap Sarkisyan) Ankara Esenboğa Havalimanında düzenlediği silahlı baskında 9 kişi öldü ve 82 kişi yaralandı (Kuzu, 2018, s,139). Bu eylem Asala'nın Türkiye'deki ilk eylemi olmuştur,
20. 9 Mart 1983 (Yugoslavya) Türkiye'nin Belgrad Büyükelçisi Galip Balkara'ya 2 örgüt üyesi tarafından silahlı saldırı düzenlendi. Olayda ağır yaralanan Balkar, 11 Martta hayatını kaybetmesi,
21. 14 Temmuz 1983 (Belçika) Türkiye'nin Brüksel Büyükelçiliği idari Ataşesi Dursun Aksoy silahlı saldırı sonucu hayatını ölmesi,
22. 27 Temmuz 1983 (Portekiz) Türkiye'nin Lizbon Büyükelçiliği 5 örgüt üyesi tarafından basıldı ve büyükelçilik müsteşarı Yurtsev Mihçioğlu'nun eşi Cahide Mihçioğlu hayatını kaybetti. Portekiz polisinin düzenlediği operasyon sonucunda 5 terörist ölü ele geçirilmiş ve rehinelere kurtarılmıştır.
23. 16.06.1983 tarihinde İstanbul Kapalıçarşı'da bir terörist tarafından halkın üzerine ateş açılmıştır. Olayda 2 kişi hayatını kaybetmiş ve 21 kişide yaralanmıştır. Saldırgan ise olay yerinde öldürülmüştür.
24. 15.07.1983 tarihinde THY'nin Paris Orly Havalimanı'ndaki bürosu önünde bomba patlatılmıştır. Olayda, 2'si Türk, 4'ü Fransız, 1'i Amerikalı, 1'ide İsveçli olmak üzere 8 kişi ölmüştür. Ayrıca 28'i Türk olmak üzere 56 kişi de yaralanmıştır. Bu olay tarihe "Orly Katliamı" olarak geçmiştir,
25. 28.04.1984 tarihinde Türkiye'nin Tahran Büyükelçilik sekreteri Şadiye Yönder'in eşi, İran ile Türkiye arasında ticaret yapan işadamı Işık Yönder bir ASALA militanı tarafından öldürülmüştür.
26. 20.06.1984 tarihinde Türkiye'nin Viyana Büyükelçilik çalışma Ataşesi Erdoğan Özen, otomobiline yerleştirilen bombanın patlaması sonucu hayatını kaybetmiştir.

27. 19. 11. 1984 tarihinde (Avusturya) Türkiye'nin BM temsilciliğinde görevli Enver Ergun, aracına yerleştirilen bombanın patlaması sonucu yaşamını yitirmiştir (Tarihi Olaylar, 2015).

Ermeni Terör Örgütü ASALA'nın yurtdışında gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle 34 Türk diplomatı ve yakınının, yurtiçinde ise 11 Türk'ün yaşamına mal olmuştur. Ayrıca 300'den fazla masum kişinin yaralanmasına sebebiyet vermiştir. ASALA PKK gibi birçok ülkeyle bağlantılı bir örgüt niteliğindedir. Bu ülkelerden bir kısmına ilerleyen bölümlerde değinilecektir. Bunun yanında Türkiye'den toprak koparmaya çalışan, eylem ağırlıklı PKK gibi terör örgütleriyle içli dışlıdır. Asala, "düşmanımın düşmanı dostumdur" mantığıyla hareket ederek, FKHC ve DHKP-c gibi örgütlerle de işbirliği yapmıştır.

## **2.6. PKK, ASALA VE EL-MUHABARAT İLİŞKİSİ**

Abdullah Öcalan PKK'yı, Ankara Siyasal Fakültesi yıllarından tanıdığı bir grup arkadaşıyla 27 Kasım 1978'de Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Fis (yeni adıyla Akziyaret) Köyü'nde kurmuştur. Öcalan, daha örgütü kurar kurmaz harekât merkezini yurtdışına çıkarma hazırlığına başlamıştır. İlk aklına gelen 12 Mart öncesi ve sonrasında silahlı sol grupların izlediği rotaydı, yani Suriye üzerinden Filistin kampları olmuştur. Bu kampların bir kısmı Habaş'ın FKHC'sine, ama çoğu Havatme'nin Demokratik Cephesi'ne bağlı olarak faaliyet gösteriyordu. Öcalan ve ekibi Lübnan'ın Bekaa Vadisi'nde Zahle yakınlarındaki kamplara yerleştirilmiştir. Burada ASALA ve PKK birlikte silahlı eğitim almıştır. Öcalan Suriye'den 1998'de Türkiye'nin baskısıyla çıkıncaya kadar Ali Ammar adıyla FKHC üyesi olduğunu gösteren sahte kimlikle yaşamıştır (Yetkin, 2017). Bu iki örgütü işbirliğine iten ortak amaç; Marksist-Leninist ideoloji doğrultusunda Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bağımsız devlet kurma düşüncesidir. Öte yandan birinin Türkiye'de, ötekini Lübnan'da kurulması, daha sonra aynı bölgede birleşmesi ve aynı ülkenin lojistik desteğini alması El-muhabarat'ın Türkiye'ye karşı derin planlarının olduğunu göstermektedir. Nitekim Miraç Ural, propaganda faaliyetlerinde (bir dönem lideri olduğu "Acilciler" adıyla örgüt) sürekli Hatay'ın Suriye'ye ilhakından bahsetmesi bu kanımızı doğrulamaktadır. Demirel'in 1993'te Şam'ı ziyareti sırasında Hafız Esad'dan Öcalan'ın iadesini talep ettiğinde, Esad, yıllarca Türkiye'yi oyalamıştır. Ancak Türkiye'nin baskısı karşılığında pes eden Esad, 1998'de Öcalan'ı Suriye'den çıkarmıştır.

Siyasî ve askerî eğitimlerini Lübnan'ın Bekaa ve Zeli kamplarında tamamlayan PKK ve ASALA terör örgütleri, ilk ortak toplantılarını 1979'da Lübnan'ın Sayda kentinde yapmışlardır. Nisan 1980'de ise Sidon-Lübnan'da bir araya gelen bu iki örgüt, Türkiye ve Türklere karşı ortak eylem kararı aldıklarını açıklamışlardır. 1975'lerde başlayan FKÖ'nün mücadelesini bağımsızlık yolunda örnek olarak kullanan ASALA, 1980'lerde PKK ile Ermeni-Kürt Federe Devleti üzerinde anlaşmış ve bunu ortak bir deklarasyonla açıklamıştır (Kenan'da Bir Kuyu, 2015). 30. 11.1980'de Tahran'da dağıtılan ASALA-PKK ortak bildirisinde "Ermeni, Kürt ve Arap halklarının bölgede emperyalizme ve Türkiye'ye karşı iş birliği yapmaları gerektiği" yazıyordu. 1987 yılına gelindiğinde PKK ile Ermeniler arasında bir anlaşma yapılmıştır. Buna göre;

1. Ermeniler, PKK terör örgütü içinde eğitim faaliyetlerinde bulunacaklar.
2. Ermeniler tarafından, bir yılda her PKK militanına 5000 ABD doları ödenecek.
3. Ermeniler, küçük çaplı terör eylemlerine katılabilecektir (Çiftçi, 2019).

Bu iki örgüt arasında 1987'de böyle bir anlaşma yapılmıştı ama Melkonyan ve Cantürk'e göre; ASALA, 7 Ağustos 1982'deki Esenboğa baskınını PKK'nın desteğiyle yapılabilemiştir (Yetkin, 2017). Bazılarına göre ise, Kasım 1980'de, Strasbourg'daki Türk Konsoloslugu'na düzenlenen kanlı saldırıyı ASALA-PKK ittifakı ortaklaşa yaptığını ifade edenler var (Hamşioğlu, 2019). Ancak PKK, 1984'ten sonra silahlı eyleme geçtiğini savunmaktadır. ASALA'nın kurulduğu yer olarak bilinen, Beyrut'un Ermeni kasabası olan Anjar'da terörist başına Ermeniler tarafından ev verilmiştir. Öcalan, uzun yıllar misafir/gazetecileri burada ağırlamıştır. Doksanlı yıllara kadar ASALA-PKK iş birliği bu şekilde devam etmiştir. Söz konusu ortaklığı pekiştirmek için ise 18 Nisan 1990 tarihinde aralarında yeni bir anlaşma daha yapılmıştır Buna göre;

1. PKK ve ASALA terör örgütleri artık ortak yönetilecektir,
2. Türk güvenlik kuvvetlerine yönelik eylemlerde istihbaratı Ermeniler yapacaktır.
3. Muhtemel devrimden sonra elde edilen topraklar eşit olarak bölüşülecektir.
4. Kamp masraflarının % 75'ini Ermeniler karşılayacaktır.
5. Türkiye'deki metropol/anakent şehirlerde eylemler yapılacaktır (Çiftçi, 2019).

PKK ve ASALA sadece Türkiye konusunda değil, Kafkasya’da da ortak saldırı ve planlama kararı almıştır. 19-20 Mayıs 1992’de bir grup PKK’lı 3 araçla Urumiye’den, Ermenistan’a geçmiştir. Burada Azerbaycan Türklerine karşı savaşmıştır. 1993’te Hınçak Partisi, PKK ve ASALA Beyrut’ta bir toplantı gerçekleştirmişlerdir. PKK’nın elebaşı Öcalan, Ermeni Yazarlar Birliği tarafından ”Büyük Ermenistan hayali fikrine katkılarından dolayı”, birliğin onur üyeliğine seçilmiştir (Çiftçi, 2019). Bu toplantının ardından Ermeni Halk Hareketi bünyesinde bir ”Kürdistan” komitesi oluşturulmuştur. Bu sırada PKK bir toplantı yaparak 24 Nisan tarihini sözde ”Ermeni Soykırım” günü olarak kabul etmiştir. 21-28 Nisan 1980 tarihini ise ”Kızıl Hafta” olarak ilan etmiştir (Kenan’da Bir Kuyu, 2015). 2016 yılında CIA, terör örgütleri PKK ve ASALA’nın işbirliği içerisinde olduklarını ve çalışmalarını beraber yaptıklarını belgelerle açıklamıştır. CIA’nın açıkladığı belgelerde, ASALA bünyesindeki militanların Ağrı Dağı ve Erivan’da askeri eğitim faaliyeti yürüttüğü belirtilmiştir. Ayrıca PKK ve ASALA, yine bu iki bölgede kamplaşmaya çalışmıştır. Bir başka belgede de terör örgütü PKK’nın Türkiye’deki ideolojik ve silahlı yapısı anlatılmıştır. 26.08. 1985 tarihli belgede, PKK ile Ermeni teröristlerin ilişkisi hakkında “1984 yazında PKK, kendi militanlarından, diğer Kürt ve sol gruplardan ve muhtemelen bazı Ermeni teröristlerden oluşan ‘HRK’ ismiyle anılan bir birim oluşturdu” ifadesi kullanılmıştır. Aynı belgede ayrıca PKK’nın yapılanma ve eylem düzenleme konusunda Ermeni terör örgütlerini kendisine model olarak seçtiğini, bu şekilde şiddeti “Psikolojik etki” yaratmak için kullandığı beyan edilmiştir (Çiftçi, 2019). 15.08.1984 tarihinde PKK silahlı mücadeleye geçtiğini resmi olarak ilan etmiştir. 15 Ağustos 1984’te Öcalan’ın talimatıyla akşam 21:30 civarında Siirt’in Erüh ve Hakkâri’nin Şemdinli ilçelerine PKK’lı teröristler tarafından saldırılar düzenlenmiştir. Bu saldırıların ardından basında PKK tarafından kullanılan silahların ASALA tarafından tedarik edildiği yönünde iddialar yer almıştır (Kenan’da Bir Kuyu, 2015). Anne tarafından Ermeni baba tarafından Kürt asıllı iş adamı Behçet Cantürk mahkemede; “ASALA ve PKK’nın uyuşturucu kaçakçılığını ortak yürütmeleri için, 1981’de Suriye’ye gittiğini ve tarafları ikna ettiğini” ifade etmiştir (Yetkin, 2017). Serxwebûn dergisinin Ağustos 2001 sayısında, Ermeni asıllı bir PKK’lı anısına yazılmış bir yazıda “Kürtler ve Ermeniler Aryan halkları içerisinde hem coğrafi, hem kültürel, hem de tarihi olarak en uzun süre iç içe ve bir arada yaşamış olan iki halktır” ifadeleri bulunmaktadır (Çiftçi, 2019). Bu durum tarafların silahlı mücadeleye paralel olarak, siyasî mücadeleyi de beraber yürüttüklerini göstermektedir.



## 2.7. FKÖ, FHKC, ASALA ve El-muhabarat ilişkisi

Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) 1964'te Kahire'de kurulmuştur. Örgüt, Yaser Arafat döneminde en popüler noktaya ulaşmıştır. Ülkemizde El-Fetih adıyla bilinmektedir. Filistin'in Kurtuluşu için Halk Cephesi(FHKC) 1967'de El-Fetih yönetiminden dışlanan Corc Habaş ve Wadie Haddad tarafından kurulmuştur. Habaş ve Haddad ile birlikte El-Fetih'ten ayrılan ve onlardan yaşça daha küçük olan Nayif Havatme de vardı. FKHC 1969 kongresinde Marksist-Leninist çizgisini ilan ettiğinde, Havatme El-muhabarat'a çalıştığı düşüncesiyle aforoz edilmiştir. Havatme ise Filistin'in Kurtuluşu için Demokratik Cephe(FKDC) örgütünü kurmuştur. FKDC, 1970-80 yılları arasında Türkiye'deki silahlı gruplara eğitim ve lojistik sağlayan bir örgüt niteliğindedir (Yetkin, 2018). ASALA'nın üyeleri uzun bir süre FKÖ ile birlikte çalışmış, kurulduğu yıllarda El-Fetih kamplarında eğitim almışlardır. ASALA, daha sonraki zamanlarda ılımlı olan El-Fetih kanadından ayrılmayı tercih ederek, daha radikal Marksist-Leninist olan FKHC kanadına kaymıştır. ASALA'nın lideri Agopyan 1980 yılında bir röportaj sırasında örgütün FKÖ ile olan ilişkisine dair bir soruya "Bizim dünyadaki tüm ihtilalci örgütlerle ilişkimiz vardır" cevabını vermiştir. İsrail, Lübnan'daki terkedilmiş Filistin kamplarında ASALA militanlarının FKÖ tarafından eğitildiğine dair emareler elde etmiştir. İsrail, silahlı Filistinli grupları barındırmasını öne sürerek Lübnan'ı 1982 yılında işgal etmiştir. ASALA FKÖ gibi Lübnan'ı terk etmek zorunda kalmış ve örgüt üyeleri Suriye, Yunanistan ve İran'a gitmişlerdir. FKÖ'nün İsrail, ASALA'nın Türk hedeflerine karşı düzenledikleri saldırılarda paralel terörist saldırıları öngören bir anlaşma imzalandığını iddia eden araştırmacılar vardır. ASALA Türkiye'de ilk kez 7 Ağustos 1982'de Filistin terör örgütlerinin destek ve yardımıyla eylem yaparak Ankara Esenboğa havaalanına saldırı düzenlemiştir (Kenan'da Bir Kuyu, 2015). Lübnan'da meydana gelen iç savaş FKÖ ve FKHC arasındaki çekişmeyi daha sonraki tarihlere bırakmış, bütün Filistinli gruplar İsrail işbirlikçisi Falanjistlere karşı eylem birliğine gitmişlerdi. Operasyonu Arafat'ın sağ kolu ve istihbarat şefi Abu Eyad kod adlı Salah Halaf yönetmiştir. Bu sırada Filistinli grupların Hristiyan mahallerine özellikle de Burç Hamud'a girme ihtiyacı doğmuştur. Abu Eyad o sırada Wadie Haddad'ın çırağı ve komutası altındaki Agopyan'a bir öneride bulunmuştur. "Neden Taşnaklar'dan ayrı Kara Eylül benzeri bir grup kurup, ortak düşmana, yani İsrail dostu Türkiye'ye karşı eyleme geçilmiyordu (Yetkin, 2017, s. 165-166). Bu öneriyle birlikte yarım asırdır uykuda olan Ermeniler uyandırılmış ve ASALA

terör örgütü adında bir teşkilât ortaya çıkmıştır. Bu bilgiler ışığında birkaç soru sormamız icap etmektedir. Abu Eyad'ın önerisinden Arafat haberdar mıydı? Yıllarca Türkiye'nin başını ağrıtan bu örgütü kurma ve destekleme nedenleri sadece ülkemize karşı bir tepkimeydi? Henüz bu gerçekler ortaya çıkmadı, zaman bunu gösterecektir.

Haziran 1967 hezimetinden sonra, Ahmed Cebril ve bir grup arkadaşı Arap milliyetçilerinin Dr. Corc Habaş'ın başkanlığında kurduğu FHKC'ne katılmışlardır. Cibril, burada kısa bir süreliğine faaliyet gösterdikten sonra FHKC'den ayrılarak Filistin'in Kurtuluşu için Halk Cephesi-Genel Komutanlık (FHKC-GK) adında bir yapılanmaya gitmiştir. Bu sırada Arafat, İsrail'in Lübnan'ı işgaline sessiz kalan ve Filistinlilere yardım etmeyen Suriye'ye ağır eleştiriler yöneltmiştir. Bu eleştiriler sonucunda Arafat'ın Şam ile arası açılmıştır. Arafat'ın Suriye'deki temsilcilikleri kapatılmıştır ve ardından Arafat Lübnan'ı terk etmek zorunda kalmıştır Ahmet Cibril bir dönem Suriye Ordusu'nda subay rütbesiyle çalışmıştır. El-muhabarât Cibril'i devreye sokarak hem Arafat'ın hareketini kısıtlamak hem de Filistinlileri zaptı-rabıt altına almak istemiştir. Öte yandan El-muhabarât El-Fetih'teki casusları Abu Musa (Ürdün Ordusunda Subay-Filistinli) ve Abu Halid'e buradan ayrılıp Fetih El-intifada adında bir yapılanma teşkil etme emrini vermiştir. Arafat Lübnan'dan çıkarılmıştır. Ancak destekçileri oradaki kamplarda kalmaya devam etmiştir. Abu Musa ve Ahmet Cibril 1986-1988 yıllarında kamplara saldırarak onlarca Filistinliyi öldürmüştür. Bu savaşlar tarihe "kamplar savaşı" olarak geçmiştir (Ebu Matar, 2005). El-muhabarât güçlü yapıya sahip, Orta Doğu'da faaliyet gösteren bir örgüttür. İstedığı zaman kurumların veya grupların içerisine ajan sokmakta ve çalışmalarını sabote etmektedir. Uygun zamanlarda kullanılmak üzere uyuyan hücreleri bulunmaktadır. Çıkarına paralel çalışan paravan örgütleri desteklemekte ve hatta yeni örgütler kurabilmektedir. Ulusal çıkarına ters düştikleri zaman ise bu örgütleri güçsüz bırakmaya ve hatta yok etmeye gidecek kadar uzun vadeli planlar yapmaktadır.

## 2.8. İRAN İSTİHBARATI

1979 Humeyni İslam Devrimiyle birlikte, İran'da köklü bir değişikliğe gidilmiş ve bu değişiklik tüm Orta Doğu'yu etkilemiştir. Bu devrim ile birlikte İran'da, yüz yıllardır süre gelen sınıfsal ideoloji hepten silinerek, yerine dinî ideoloji sistemi esas kılan bir yönetim tarzına geçilmiştir. İlk defa Orta Doğu'da devlet başkanın siyasî bir kimlik yerine dinî bir kimliği olmuştur. Üstüne üstünlük artık devlet başkanına fahri bir unvan olan "İmam" lakabı verilmiştir. Uluslararası mahfillerde kendisine özel bir yer

edinmek için İran; siyasetini İslam âleminin tüm kaynaklarını kullanmak üzerine oluşturmuştur. Bölgede, dinî ideolojiye hâkim ülkelerin yanında saf tutmuş, bu tutumda ona devrimi ihracı konusunda Yakın Doğu ve Orta Doğu'da yeni bir alan sağlamıştır. Öyle ki İran, dünyaya bir boşluk olarak bakıyordu, bu boşluğu da “İran İslam Devrimi” nin doldurması gerektiğine inanmıştır. Bu hedefi gerçekleştirmek adına ise yeni İran Devleti'nin tüm kurumları seferber edilmiştir. Bu kurumların başında İstihbarat ve İran Ulusal Güvenlik bakanlıkları gelmektedir (İlyas, 2018). Modern İran istihbaratı; Bilgi Bakanlığı, İstihbarat Bakanlığı, Askerî İstihbarat, Kontrespiyonaj ve Devrim Muhafızları İstihbaratı'ndan oluşmaktadır. Bu kurumlar, liyakatli uzmanların yanı sıra ABD, Avrupa ve Japonya gibi ülkelerin gelişmiş teknik cihazlarıyla donatılmıştır. Söz gelimi İstihbarat ve Ulusal Güvenlik Bakanlığının (SEVAK) 4000 memuru ve 40'tan fazla ülkede ise 30.000 casusu vardır. Bunun yanında Kudüs Gücü'nün/Ordusu İstihbaratı da; SEVAK ile paralel olarak ülkede bulunan muhalifler, casuslukla mücadele ve komşu ülkelerle istihbarat toplama faaliyetleri yürütmektedir. Ayrıca Askerî İstihbarat ve Kontrespiyonaj İran'daki güç yapılarının casuslukla mücadele konusundan sorumlu birimlerdir (El-faris, 2019).

Diğer taraftan barış ve savaş zamanında “İran Devrim Muhafızları” nın misyonu İran Ordusu ile örtüşmektedir. Ancak Teknik donanım, mensuplarının liyakati gibi hususlarda İran Ordusu'ndan farklılık göstermektedir. En iyi askerleri bu birime İmam Hüseyin Üniversitesi kazandırmaktadır. Kudüs Gücü, İran Devrim Muhafızlarının özel kuvvetleri bünyesinde vurucu gücü niteliğindedir. Kudüs Gücü, kendine has yöntemiyle dışarıda İran'ın çıkarlarını korumak görevini uhdesine almıştır. Kudüs Gücü memurları yurtdışında resmî olarak diplomat ve askerî ateşe kisvesiyle çalışırken, gayri resmî olarak da yasa dışı göçmenler gibi faaliyet göstermektedirler. Bunların ana görevi; İslamcı yerel kişilerden casusluk şebekesi kurarak Avrupa, Kuzey ve Güne Amerika, Asya ve Afrika'da İran adına diaspora yaptırmak ve tarassut faaliyetlerini yürütmektir. İran bu faaliyetlerini, özellikle Şii Lübnanlıların kök saldıği ülkelerde yerel mescitler, dinî okullar, yardım ve kültürel kuruluşlar üzerinden yürütmektedir. Söz gelimi Avrupa ve Asya'daki tasfiye operasyonlarında İran, özellikle Lübnanlı göçmenleri kullanmıştır. Genel olarak İran yurtdışındaki özel operasyonlarında, dinî ve ırkî azınlıkları kullanmayı tercih etmektedir. Misal olarak Türkiye'de İran İstihbaratı; Kürtlerle, Lübnan'da; Şii Araplarla, Birleşik Karlık'ta; İrlandalılarla çalışmaktadır. Daime Şii kökenli veya Hristiyanlar diğerlerine tercih edilmektedirler. Genel bir kaide olarak da İranlı Hintliler, Tacikler ve diğer etnik gruplardan kimseler de İran İstihbaratı tarafından

desteklenmektedirler. İlaveten Sami ırkına mensup olanlarla ve Türkler, hedef ülkelerde güvenilir başka kimseler olmadığı zaman kullanılmaktadırlar. İran istihbarat kurumlarının çeşitliliği sayesinde; yaklaşık olarak Orta Doğu'daki tüm ülkelerde, Afrika'nın birçok ülkesinde, Afganistan, Pakistan ve Tacikistan'da bugün güçlü bir etkiye sahiptir. Bunlara ilaveten İran'ın etkisi, Asya'nın güney doğusu, Kuzey ve Güney Amerika ve Batı Avrupa'daki İslami örgütler ve topluluklar üzerinde mevcuttur (İlyas, 2018).

### 2.8.1. Devrimden Önce İran İstihbaratı (Savak)

SAVAK Farsça 'da Ulusal İstihbarat ve Güvenlik Örgütü'nün سازمان اطلاعات و امنیت کشور kısıltılmasıdır (Muntazeri, 2019). İran'da 1957 yılında kurulmuştur. SAVAK, İran'da ilk bağımsız istihbarat kurumudur. Bu kurum Şah Muhammed Rıza Pehlevi'nin öncülüğünde, CIA ve MI6'in yardımıyla kurulmuştur. Ayrıca İsrail bu kurumun yapılandırılmasında aktif rol oynamıştır. İsrail, Şah'ı muhtemel sosyalist tehditlere karşı korumak amacıyla desteklemiştir. Özellikle Amerikalıların SAVAK'a yardımlarının temel nedenlerinden biri; Sovyetler Birliği'ne karşı ellerinde etkili bir aracın olmasını istemeleri, ikincisi ise Suriye ve Irak'ta istihbarat çalışmaları yürütmek adına MOSSAD tarafından görevlendirilmesi yatmaktadır. SAVAK'ın en önemli başarıları İran'daki komünist Tude Partisini ortadan kaldırması olmuştur. Richard Holm ve Alan Dallas gibi CIA direktörleri SAVAK'a çok önem vermişlerdir. Alan Dallas sert mizaçlı ve şiddet kullanmayı seven bir kişilik idi. Bu sert üslubunu SAVAK'a da yansıtmıştır. Sorgulama sırasında kullanacakları işkence yöntemlerini onlara öğretmiştir. CIA'de İran dosyasına bakan siyasi analist bir Amerikan gazetesine “ O ve arkadaşlarının İranlı muhaliflere SAVAK tarafından uygulanan işkencelerden haberdar olduklarını” ifade etmiştir. Zira SAVAK sorumluları CIA'den işkence yöntemleri eğitimini almıştır. Dolayısıyla İranlılar, SAVAK'ın cinayetlerinin arkasında Amerikan Birleşik Devletleri'nin olduğunu düşünmüştür. Ayrıca Amerikalıların aracılığıyla MOSSAD'da SAVAK mensuplarını eğitmiştir. Bölgedeki gizli ve karşıt yapıların faaliyetlerini öğrenmek ve hüsrana uğratmak amacıyla, özellikle ABD bölge ülkelerinin istihbarat konusunda işbirliğine gitmelerini teşvik etmiştir. Böylece İran İstihbaratı işkence konusunda İsraili uzmanlardan yardım almıştır. Netice itibarıyla 1976 yılında SAVAK'taki uzman Yahudilerin sayısı 500'ü bulmuş ve bunlar SAVAK'ın tüm şubelerine nüfuz etmişlerdir (El-faris, 2019). Şah rejimi İran İstihbaratını; okullar, üniversiteler, gazeteler, kurumlar, muhalifler ve sendika üyelerine karşı kullanmıştır.

SAVAK'ın vahşice bastırma yöntemi, "İslam Devrimi" nin yapıldığı tarihe kadar Şah'ın popülaritesinin revaçta kalmasında önemli bir faktör olmuştur. Şah rejimi SAVAK'ın içinde dış operasyonlar bölümünü kurarak, binlerce casusu bu konuda istihdam etmiştir. Şah rejimi bu iş için milyonlarca dolar tutarında yatırım yapmıştır. SAVAK, yurtdışında birçok medya ajansları ile ortaklık kurarak, bu vesileyle Şah rejimi aleyhinde çalışan muhaliflerle ilgili bilgi alabilmiştir. Pek çok kaynak, SAVAK'ın bunun için 12000-15000 unsuru istihdam ettiğini ifade etmektedir. Bunların yanı sıra Şah rejimi SAVAK için özel mahkemeler kurdu muştur. Bu mahkemeler, 1957 ile 1979 yılları arasında 250.000 kişi hakkında idam ve müebbet olmak üzere değişik cezalar vermiştir. Ayrıca SAVAK suçlu bulduğu 23.000 kişiyi yurtdışına sürgün etmiştir. Bunlara ilaveten bugüne kadar 180.000 kişi de halen kayıplar listesinde dir. Söz konusu kişiler, Şah rejimine karşı casuslukla ilgili suçlanmışlardır. İran'da devrimin başarılı olup Şah rejiminin yıkılmasından sonra SAVAK lağv edilmiş, tüm mensuplarının devrim mahkemelerine teslim olunmaları istenmiştir. Bunlardan bir kısmı idam cezasına çaptırılmış, geriye kalanlar ise hapse gönderilmiştir. Devrimin ardından ise SAVAK istihbarat bakanlığı çevrilmiştir (İlyas, 2018).

### **2.8.2. Devrimden Sonra İran İstihbaratı (Savama)-(Sevak)**

1979 yılında İran'da "İslami Devrim" tüm ülkeye yayılmıştır. Humeyni'nin liderliğinde din adamları iktidarı ele geçirmiştir. Kısa bir süre sonra yeni hükümet farklı misyonlara sahip birkaç küçük istihbarat birimleri oluşturmaya başlamıştır. Devrimden sonra kurulan bu küçük birimler, içeride ve dışarıda İran istihbarat çalışmalarının etkinleştirilmesinde büyük rol oynamıştır (El-faris, 2019). SAVAK'ın halefi ve İran'ın ana istihbarat servisi durumunda olan SAVAMA ise bilgi toplamak yerine, daha çok içeride ve dışarıda devrim karşıtlarının üzerinde yoğunlaşarak onları yok etmiştir. O dönemde Humeyni'nin İran'ı Şah'ın bakiyeleriyle şiddetli bir mücadele vermek ile meşgul olmuştur. Tam bu sırada FKÖ birçok istihbari bilginin yanı sıra özellikle İsrail ile alakalı olan bilgileri Humeyni rejimi ile paylaşmıştır. Devrimden birkaç yıl sonra 1984'te, tüm istihbarat kurumları İran İstihbarat ve Ulusal Güvenlik Bakanlığı (VEVAK) altında toplanmıştır. وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی ایران / İran İstihbarat ve Ulusal Güvenlik Bakanlığı doğrudan İran başkanına bağlıdır. Özellikle Yüce Rehber Humeyni 1979'da Şah'ın bakiyesinin karşıt devrime geçeceği korkusuyla, doğrudan kendisine bağlı İran Devrim Muhafızları ordusunu tesis etmiştir. Bunun başlangıçta devrimin müktesebatını kurmak dışında belli kural ve kaidelere bağlı bir niteliği

mevcut değil idi. öyle ki üyeleri Şah rejimine karşı olan din adamları, polis ve bazı ordu mensuplarından oluşmuştur. Bunlara devrimin güvenliğini sağlama misyonunun verilmesinin yanında, Şah rejimi taraftarı ve özellikle SAVAK'ta çalışan generaller ile ilgili çalışmalar yapmışlardır. Bu gruplar; Teymur Bahtiyari, Gen. Hasan Bakırfan ve Gen. Nasır Mikdam gibi SAVAK'ın önde gelen sorumlularını yakalamayı başarmışlardır (Askerî Bilimler Arap Formu, 2016).

**Tablo 1**

**Kuruluşundan beri SAVAK'ta görev yapan başkanların isimleri ve görev süreleri**

Sırası ile başkanlar	İsim	Görev süresi
1	Gen. Teymur Bahtiyarî	1957-1961
2	Gen. Hasan Bakırfan	1961-1964
3	Gen. Nimetallah Nasirî	1964-1978
4	Gen. Nasır Mikdam	1978-1979

Temmuz 1980'de İran Hava Kuvvetlerine mensup subayların darbe girişimi hazırlığında oldukları ortaya çıkmıştır. Bu dönemde İran Cumhurbaşkanı olan Muhammed Ali Recai 1981 yılında İstihbarat Başkanlık Dairesi'ni kurarak istihbarat çalışmalarını; Devrim Muhafızları, ordu (askerî istihbarat) ve polis arasında bölüştürmüştür. 1984 ise pek çok istihbarat kurumunu Muhammed Reşihri Başkanlığında (1984-1989) VEVAK'ın altında toplatmıştır. VEVAK, İran'da en önemli bakanlıklardandır. Kurulduğundan beri operasyonlarını büyük gizlilik içinde yürütmüştür. Kendisine hazineden önemli bir bütçe ayrılmaktadır. İran İstihbarat Bakanlığının görevleri zaman içerisinde gelişme göstermiştir. Özellikle 90'ların başından itibaren yabancı ülkelerde istihbari çalışmalarını yanı sıra İran Devrimi'ni ihraç etmeye başlamıştır. Ayrıca bunların yanında komşu ve yabancı ülkelerde İran İstihbaratı casusluğa karşı koyma faaliyeti de yürütmüştür. İran İstihbaratı 1992'de Şah rejimi eski Başbakanı Şahbur Bahtiyar'ı Berlin'de öldürmüştür. Ayrıca İran İstihbaratı Kürt muhalifleri Mikanos Lokantası'nda tasfiye etmiştir. İlaveten İran İstihbaratı 1994 yılında Arjantin'deki İsrail Kültür Merkezi'ni havaya uçurmuştur. 1996 yılında ise İran İstihbaratı Suudi Arabistan'da El-haber Sitesi'ni patlatmıştır. İran İstihbarat Bakanlığı 2000'li yılların başından itibaren istihbarat operasyonlarını, Devrim Muhafızları'na

bağlı Kudüs Kuvveti İstihbarat Birimi ile koordineli bir şekilde gerçekleştirmektedir. İran'ı çevreleyen tehditler artıkça, buna paralel olarak da İstihbarat Bakanlığı çeşitlendirmeye giderek operasyonlarını artırmaktadır. Söz gelimi İran İstihbaratı; siyasî rejimin ayakta kalmasını sağlamak, muhalifleri tasfiye etmek gibi görevlerin yanı sıra, nükleer programında çalışan uzmanları koruyup kollamak misyonunu da üstlenmiştir. İran İstihbaratı çeşitli istihbarat birimlerini hayata geçirerek, beraber çalışmayı amaçlamıştır. Örneğin Devrim Muhafızları İstihbaratının içerisinde; yurtdışından sorumlu Kudüs Kuvveti İstihbarat birimi ve yurtiçinden sorumlu Pasij'i kurmuştur (İlyas, 2018).

## 2.9. İRAN İSTİHBARAT BAKANLIĞI

İran İstihbarat Bakanlığı'nın kurulmasını tetikleyen amaçlar aşağıdaki gibidir:

1. Egemenliğin ve İran İslam Cumhuriyeti'nin ulusal çıkarlarının korumak,
2. Cumhuriyetçi İslami rejimi muhafaza etmek,
3. İran İslam Cumhuriyeti'nin karşılaştığı içsel ve dışsal tehditlere karşı mücadele etmektir.

İran'ın 1979'daki Anayasası'nda istihbarat bakanlığının kurulmasındaki ana hedefin; dâhili ve harici tehditlere karşı ulusal güvenliğin korunması, bunun yanında ulusal güvenlikle alakalı belge, arşiv ve haberlerin casusluk ve sabotaj eylemlerine karşı muhafaza edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca yurtiçi ve yurtdışından gelen bilgi ve verilerin analizi görevini yürütmesi gerektiği de ifade edilmiştir. İlâveten İran Anayasası'nda, istihbarat bakanlığının yabancı istihbarat örgütleriyle mücadele etmesi gerektiği de vurgulanmıştır. İran İstihbarat Bakanlığı dış operasyonlarını Kudüs Kuvvet'i istihbarat birimiyle koordineli bir şekilde yapmaktadır. Ayrıca Hizbullah'ın istihbarat birimi de bunlara yardımcı olmaktadır. Tüm bu istihbari görevler Rehber'in Ofisi'nden çıkan tavsiyeler üzerine yürütülmektedir. Rehber'in Ofisi de tüm istihbarat kurumları arasındaki bağlantı noktası niteliğindedir. Ayrıca Irak, Suriye ve Lübnan'daki askerî ataşelerin yürüttükleri çalışmalar sonucunda bir

bütünleşme meydana gelmektedir. Tüm bu birimler İran'daki siyasî rejimin-velayeti fakihin<sup>11</sup> varlığının devamı için çalışmaktadırlar (İlyas, 2018).

### 2.9.1. İstihbarat Bakanlığının Yapısı

Bakanlık, teorik olarak yürütme organı ve bu organın başı olan cumhurbaşkanına bağlanmıştır. İstihbarat bakanın atanması Yüce Rehber'in tavsiyesi üzerine cumhurbaşkanı tarafından yapılmaktadır. Rehber'in onayı olmadan cumhurbaşkanı istihbarat bakanını görevinden alamaz. İstihbarat bakanı olabilmenin en önemli şartı; Şii Fıkıh'ında müçtehit mertebesine hâsıl olabilmek veya en azından Hücetül İslam/İslam'ın delili olmak gerektirmektedir. 1984 yılından beri istihbarat bakanlarının özgeçmişlerine bakıldığı zaman, ya Devrim Muhafızları bünyesinde ya da Rehber'in temsilcisi olarak askerî komisyon veya yargı organlarında görevler almışlardır. İstihbarat bakanlığı 15 bölüm/daireden oluşmaktadır. Bunlar: Genel sekreterlik, casuslukla mücadele, dış operasyonlar, güvenlik soruşturması, modern teknoloji ve teknolojik casusluk, politika değerlendirmesi, stratejik işlemler, eğitim, araştırmalar, arşiv ve belgeler, iş gücü ve yardım çalışmaları, idarî ve mali işler, yasal ve parlamenter ilişkiler, ekonomi, kültür ve toplum daireleridir. Bu bölümler altında çalışan şubeler/masalar mevcuttur. Söz gelimi dış operasyonlar bölümü, dünyayı coğrafi bölgelere göre ayırarak, her bölgeye bir şube/masa bakmaktadır. Her masa sorumlu olduğu bölge veya ülkedeki tüm bilgi akışını ve hareketlikleri gözlemlemektedir(Nehar, 2006). Kaynaklar; bakanlığın subay ve memurlarının 30.000 civarında olduğunu ifade etmektedirler. Bakanlık her yıl bünyesine yeni personel almaktadır. Bakanlığın bütçesini hükümetler belirlemez ve bakanlık bütçesini açıklamak zorunda değildir. Bu konudaki tasarruf Rehber'in uhdesindedir. Ayrıca istihbarat bakanlığı kendisine bağlı şirket veya kurumlar vasıtasıyla kendi kendini de finanse etmektedir. Bakanlık personellerini üç kategoride işe almaktadır. 1. Bakanlığa bağlı Muhammed Bakır Üniversitesi'ne girmek ve mezun olmak, 2. Bakanlıkta üst düzeyde çalışan birinin olurlarını almak 3. Yurtdışında çalışan İranlı veya İranlı olmayan yetenekli kişilerin kuruma angaje edilmesi (Biyografi, 2019).

---

<sup>11</sup> "Velayet-i fakih" din hukuku bilgini anlamına gelen fakihin vesayet ve yönetim yetkisi anlamına gelmektedir. Şii siyasal düşüncesinde dini ve siyasi otorite İslam Peygamberi Muhammed'in damadı Ali'nin soyundan gelen "İmam"lara ait olduğu ifade edilir. Bunların kendilerini Hz. Ali'nin temsilcisi şeklinde kendilerini görürler.



### **2.9.2. İstihbarat Bakanı ve İran Ulusal Güvenlik Başkan'ın haiz olması gereken özellikler:**

1. Dinî okullardan müçtehitlik derecesine haiz olmak,
2. Takva sahibi olmak,
3. İtibarlı ve dürüst olmak,
4. Siyaset ve politikada daha önce çalışmış ve dürüstlüğünü ispat etmiş biri olmak.

### **2.9.3. İstihbarat mensubunun sahip olması gereken özellikler:**

1. İran Anayasası'nın 12. Maddesi, istihbarat bakanlığında çalışan herhangi bir mensubun, herhangi bir partiye üye olmasını katiyen yasaklamaktadır.
2. İstihbarat bakanlığında çalışacak olan personellerin titiz bir tahkikat sürecinden geçmektedirler. İstihbarat bakanlığı iki farklı şekilde personellerini seçmektedir.
  - Tahran'da İstihbarat bakanlığına bağlı İmam Muhammed El-bakır Üniversitesi'nin sınavlarını başarıyla geçmek. Ya da tavsiye yoluyla sağlıklı, itibarlı ve zeki insanların istihbarat bakanlığında yapılacak olan gerekli mülakat ve tahkikatlar sonucunda işe alınmak.
  - İstihbarat bakanlığında yapılan fiziksel testler, ordu ve özel kuvvetlerinkine nazaran daha kolay olmaktadır. Zira istihbarat teşkilâtları için fiziksel güçten ziyade zihinsel güç daha önemlidir.
3. İstihbarat bakanlığının fiziksel ve zihinsel sınavları İran'ın Batısındaki Hamedan Eyaleti'nde yapılmaktadır.
4. 28 yaşından gün almamış olmak.
5. Dindar ve velayeti fakihe inanıyor olmak. Sünni, Hristiyan ve Yahudi vatandaşlar velayeti fakihe inanmasalar dahi, tahkikatlarında bir pürüz çıkmadığı sürece istihbarat bakanlığına kabul edilmektedirler. İlaveten istihbarat bakanlığı bünyesinde kadınları çalıştırmayı tercih etmemektedir (İlyas, 2018).

### **Tablo 2**

**Kuruluşundan günümüze kadar İran İstihbarat ve Ulusal güvenlik Bakanlığı'nda görev yapan başkanların ismi ve görev süreleri**

İsim	Görev süreleri	Dönem
1 Muhammed Rişehri	1984-1989	Başbakan Mir Hüseyin Musevi 1981-1989
2 Ali Felahi	1989-1997	Cumhurbaşkanı Haşimi Refisnecani 1989-1997
3 Kurban Bakırî Duri Necef Abad	1997-2000	Cumhurbaşkanı Muhammed Hatemi 1997-2005
4 Ali Yunus	2000-2005	Cumhurbaşkanı Muhammed Hatemi 1997-2005
5 Gulam Hüseyin Muhsini	2005-2009	Ahmed-i Nejad 2005-2013
6 Haydar Muslahi	2009-2013	Ahmed-i Nejad 2005-2013
7 Mahmut Alevi	2013-	Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani

Kaynak: [https://www.newiraqcenter.com/archives/4354#\\_ftnref12](https://www.newiraqcenter.com/archives/4354#_ftnref12)

## **2.10. İRAN İSTİHBARATININ GÜCÜ**

İran İstihbarat Bakanlığı Orta Doğu'da çalışmalar yürüten en faal istihbarat teşkilâtıdır. İran istihbaratı, iç ve dış kabiliyetini geliştirmek ve kapasitesini etkinleştirmek adına bünyesinde uzaktan algılama sistemleri, insan zekasına dayalı istihbarat ve kontrespiyonaj (karşı casusluk/casuslukla mücadele) birimlerini hayata geçirmiştir. Ayrıca bölgede çalışan diğer istihbarat örgütlerine karşın üstünlük elde etmek adına bakanlıkta revizyona gidilmiştir. Bunun yanı sıra daha fazla etkinlik elde etmek için SEVAK; Kudüs Kuvveti'nin İstihbarat birimi ve İran Savunma Bakanlığına bağlı askerî istihbarat (J2) ile operasyonlarını koordineli bir şekilde yapmaya başlamıştır. İlaveten SEVAK, Orta Doğu ve Akdeniz'de sinyal istihbarat istasyonları kurmuştur. Pek çok istihbarat raporu, İran'ın Irak'ın sınırında Kuzey

Doğu Suriye’de El-cezire Bölgesi ve Güney Suriye’deki Golan Tepelerinde iki adet sinyal istihbarat istasyonunun hayat geçirdiğini ifade etmektedirler. Ayrıca elimizdeki raporlar İran’ın Suriye’nin Kuzey’inde iki adet daha sinyal istihbarat istasyonunun 2007’de kurduğunu ve bu iki istasyonun da daha çok Hizbullah’ın askerî stratejisi için hizmet ettiği bilinmektedir. Ancak 2010 yılında STUXNET adlı virüsün İran’ın uranyum zenginleştirme çalışmalarını ele geçirmesi, istihbarat teknoloji sistemi alanındaki zafiyetini ortaya koymuştur. Bunun üzerine 2011’den sonra İran, siber saldırılara karşı kendini korumak ve karşı saldırıya geçmek için siber savunma sistemlerini geliştirmiştir. Öte yandan insan istihbaratı alanında da İran istihbaratı faal çalışmaktadır. İstihbarat çalışmaları yapabilmek için İran, diplomatik ve kültürel kanallar kullanmaktadır. İran istihbaratı hedef ülkelere diplomatları vasıtasıyla pek çok ekipman ve silah sokmuştur(İlyas, 2018).

### **2.10.1. İran İstihbaratı’nın Kullandığı Araçlar**

#### **a. Sınır ötesi silahlı örgütlerle hareket etme kabiliyeti**

İran istihbaratı, küresel saldırılar gerçekleştirebilme yeteneğine sahiptir. Orta Doğu’da İran’ın çağırısı üzerine harekete geçen silahlı örgütler mevcuttur. Genel Kurmay Başkan yardımcısı Muhammed Hicazi; İran istediği anda Gazze ve Lübnan’daki silahlı gruplara İsrail’i bombalamak için emir verebileceğini ifade etmiştir. İran, bölgede Filistin’in Kurtuluşu Halk Cephesi-GK, Hamas, Filistin İslami Cihat Hareketi ve Somali Gençlik Hareketi örgütlerini desteklemektedir. Ayrıca İran bu örgütlere kendi adını karıştırmadan da operasyon yaptırabilme becerisine sahiptir (The Washington Institute,2016).

#### **b. İnsanî Yardım ve Eğitim Faaliyetleri**

İran, Kudüs Gücü’nün istihbarat çalışmalarını örtbas etmek için yardım faaliyetleri adı altında tüm dünyada geniş bir ağ kurmuştur. Böylece İranlıların hedef ülkelere girişleri kolaylaşarak, hem istihbarat çalışmaları yaparlar hem de adam devşirirler. Söz gelimi Uluslararası Ehl-i Beyit Kuruluşu, hedef ülkede İran lehine kamuoyu oluşturmak adına gereken bilgiler toplamaktadır. Söz konusu kuruluş yabancı ülkelerdeki öğrencilerin ilgisini çekmenin yanı sıra para ve gereken araç-gereçleri Kudüs Gücü’ne temin etmektedir. Bunun yanında ABD’de İran lobisi konferans ve seminerler düzenlemenin yanı sıra Amerikalı ve yabancılarla iyi dostluklar kurarak, pek çok istihbarat çalışması yürütmektedir (İlyas, 2018).

### **c. Keşif ve Casusluk Ağlarını Oluşturma Gücü**

El-vatani Stratejik Araştırma Merkezinin müdürü Yb. Halit Akşe “İran’ın dünya çapında 20.000 casusluk ağına olduğunu” ifade etmiştir. Bunlar araştırma veya kültür merkezleri adı altında faaliyet yürütmektedirler. 2009 yılında Almanya’da yayımlanan bir istihbarat raporunda sadece Körfez İşbirliği Ülkelerinde (GCC) İran’ın 2000 ile 3000 arasında casusunun olduğunu, bu casusların çoğunluğunu Hizbullah militanlarının oluşturduğuna yer verilmiştir. Bunların yanında söz konusu ülkelerde İran’ın diplomat kisvesi altında çalışan 800 ajanının olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Körfez ülkeleri (Suudi Arabistan 2013, Kuveyt 2010-2015 Bahreyn 2010-2011 ve Arap Birleşik Emirlikleri 2013) İran’ın diplomatik misyonlarının kurmuş oldukları casusluk şebekelerini ortaya çıkardıklarını ilan etmişlerdir. 2014’ten beri İran’ın geniş çapta elektronik casus cihazlarını kullandığı ortaya çıkmıştır. İran, bu araçları Körfez ülkelerdeki kurumlar, bürokrasi ve asker kişilere yönelik kullanmaktadır (İlyas, 2018).

## **2.12. SEVAK’IN BÖLGE VE KÖRFEZ ÜLKELERİNDE YAPTIĞI OPERASYONLAR**

Ulusal Güvenlik ve İstihbarat Bakanlığı farklı bölge ve coğrafyalarda pek çok örtülü operasyon yapmıştır. Bu operasyonlardan bir kısmı aşağıdaki gibidir:

### **2.12.1.Kuweyt**

Ağustos, 2015’te Kuveytli yetkililer El-abdeli Bölgesi’nde bir terörist hücrenin üyelerini yakaladığını ilan etmiş ve bu hücreye ait pek çok silahı ele geçirdiğini duyurmuştur. Sanıklar, İran ve Hizbullah lehine casusluk yaptıklarını ve Kuveyt’in birlik ve bütünlüğünü bozacak davranışlarda buldukları suçlamasıyla gözaltına alınmışlardır (Zuayter, 2017). Irak sınırına yakın El-abdeli Bölgesi’ndeki çiftlikte söz konusu hücreye ait 19 ton mühimmat, 144 kilogram patlayıcı, 68 adet çeşitli silah ve 204 tane el bombası ele geçirilmiştir (El-ziyâdi, 2017). Sonuç olarak Kuveytli yetkililer, çatışmayı önlemek adına, İranlılara karşı diplomatik önlem almak suretiyle ile yetinmişlerdir. Literatüre bu olay El-abdeli Davası olarak geçmiştir (İlyas, 2018). 2011 yılında ise İran istihbaratının Kuveyt’te yerel kişilerden oluşan bir istihbarat şebekesi kurduğu ortaya çıkmıştır. Bu istihbarat şebekesinin amacı; Kuveyt ve Amerikan tesislerini gözetlemek ve gereken bilgileri Devrim Muhafızlarına iletmek olmuştur. İran, kendisine karşı yapılan bu suçlamayı pek çok mahfilde reddetmiştir. Kuveyt bu olay

üzerine bir grup İranlı diplomatı ülkesinden çıkarmıştır. 2012 yılında ise Kuveyt güvenlik birimleri memleketin batısında yer alan Benid El-kar Bölgesi'ndeki Şiilere ait bir mescitte 39'ü Devrim Muhafız subay, 58'i de değişik rütbelerden olan İranlı casusluk hüccresini ortaya çıkardıklarını açıklamışlardır (El-şeyh, 2017).

### **2.12.2. Bahreyn**

Yüce Rehber'in özel kalemi ve İran Şura Meclisi'nin Eski Sözcüsü Ali Ekber Natik; Bahreyn'in 1970 yılına kadar İran'ın 14. Şehri olduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine 9 Haziran 2007 yılında Keyhan Gazetesi'nde, Bahreyn'in İran'a ait olduğunu gösteren belgeler yayımlanmıştır. Aynı gazete Ada'nın İran'ından koparılmasının meşru olmadığını belirtmiştir. Buna mukabil Bahreyn, İran'ın bu açıklamaları egemenlik haklarının ihlal ettiği anlamına geldiğini resmi kanallarla ifade etmiştir (Hitte, 2003). Bu açıklamalarla birlikte İran'ın Bahreyn üzerindeki emelleri açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. 7 Haziran 2015 yılında Bahreyn İçişleri Bakanlığı El-aşter Tugayları adında terörist bir grubu yakaladığını açıklamıştır. Bu grup aynı yılda Setre Köyü'ne saldırı düzenlemiş, sivil ve askerleri hedef almıştır. Bunun yanında 2015'in Eylül ayında Bahreyn İçişleri Bakanlığı bir evin sığınağında bir buçuk tondan fazla patlayıcı madde bulunduğunu açıklamıştır. Ayrıca yetkililer farklı adreslerde ise kimyasal ve patlayıcı maddeler, otomatik silahlar, mayınlar, tabanca ve el bombaları bulduklarını belirtmişlerdir. Araştırma ve soruşturma neticesinde ise yakalananların İran'daki terörist gruplarla yakın ilişki içerisinde oldukları ortaya çıkmıştır (El-Humeydi, 2016).

### **2.12.3. Yemen**

İran diğer Arap ülkelerinde olduğu gibi uzun zamandan beri Yemen topraklarına sızmak istemiştir. İran Şii nüfusunun yoğun olduğu Irak, Lübnan ve Suriye'de olduğu gibi Yemen'e de İslam Devrimi'ni ihraç etmek istemiştir. Arap Baharı sonrasında Orta Doğu'da meydana gelen iç karışıklık ve kargaşa ortamının İranlıların nüfuz alanlarını genişletmek için kaçınılmaz bir fırsat olmuştur. Özellikle 18 Mayıs 2011'de Sanaa'da Juma'a el-Karama Değişim Meydan'ında Cuma namazı sonrası sivil göstericilerin üzerlerine ateş açılmak suretiyle, 45 kişi öldürülmüş ve 200'e yakın kişi de yaralanmıştır İranlıların etkisi bu tarihten sonra Yemen'de ve Yemenliler üzerinde daha belirgin bir şekilde görülmeye başlamıştır. İran, Yemenli aktivistleri, gençleri, akademileri ve kabile reislerini, konferans ve seminer adı altında Beyrut, Tahran ve

Dimaşk 'a davet etmiştir. Bu insanlara medya, politik, güvenlik ve askerî alanlarda kurslar verilmiştir (Yemen, 2012).

### **2.12.3.1. İran İstihbaratının Yemen'deki faaliyetleri**

1. İran İstihbaratı Yemen'deki Husilere 2006'dan beri silah, mühimmat ve füze göndermektedir.
2. Mayıs 2013 yılında mahkeme bir grup Yemenli 'ye İran lehine (bunların 1997 yılından beri İran lehine casusluk yaptıkları ortaya çıkmıştır) casusluk suçundan beş yıl ceza vermiştir. Bunlar, Yemen Ulusal Güvenliğini ilgilendiren hassas bilgileri Sanaa'daki İran elçiliğine bildirmişlerdir.
3. İran istihbaratı, Husiler ve ayrılıkçı gruplara silahlı eğitim vermektedir. Ayrıca Hizbullah'ta bu gruplara silah ve medya eğitimi vermektedir.
4. Arap Baharı sonrasında Yemen'de de demokrasi rüzgârı esmeye başlamıştır. İran, bu uğurda kimi zaman amacına hizmet eden siyasi partileri desteklemiş veya yeni siyasi partiler kurmuştur. Ayrıca dinî, siyasî ve kültürel geziler amacıyla yüzlerce Yemenli genç için periyodik bir şekilde İran'a seyahatler düzenlenmiştir. Medya sektöründe ise İran Yönetimi, 2012 yılında Yemenliler için üç televizyon kanalı kurmuştur. Ayrıca Yemenlilere yönelik günlük iki gazetenin çıkmasını da finanse etmiştir (El-maktari, 2015).

### **2.13. İRAN'IN SURİYE'DEKİ NÜFUZU**

Suriye'de iç savaşın patlak verdiği 2011'den itibaren, rejime aktif olarak destek veren İran'ın ülkedeki konumu ve yapılanması giderek güçlenmiştir. Devrim Muhafızları'na bağlı Kudüs Gücü tarafından Şii nüfusun yaşadığı ülkelerden getirilen ve eğitimden geçirilen milisler Suriye'de rejimin yanında savaşmaya gönderilmiştir. Zaman içerisinde bu Şii milisler muhaliflere karşı ciddi kazanımlar elde ederek rejimin ömrünün uzamasına katkı sağlamıştır. Ayrıca bu milis güçler Tahran'ın Suriye'nin geleceğinde söz sahibi olmasına imkân tanımıştır. Zaman içerisinde İran'ın Şii nüfusa sahip ülkelerde oluşturduğu vekil unsurları kendi çıkarları doğrultusunda caydırıcı bir güç olarak kullandığı görülmüştür. 1982'de Lübnan'da Hizbullah'ı kurarak, Suriye üzerinden Lübnan'daki nüfuzunu kuvvetlendirmiştir(Ünal, 2015). Saddam'dan sonra Irak'ta kendi güdümünde Şii kökenli bir yönetim oluşturan İran, Afganistan'da Hazaralar, Yemende ise Husiler üzerinden etki alanını genişletmiştir. Irak, Lübnan ve Suriye'deki Şii milis gruplarını oluşturup desteklemesi ve Suudi Arabistan'a karşı

Yemen’de Husiler’in örgütlenmesi, İran’ın geliştirdiği çok boyutlu stratejinin devamı olarak görülmüştür(Nadir, 2015).

### **2.13.1. İran’ın Güdümünde Suriye’de Çatışan Silahlı Örgütler**

#### **2.13.1.1. Hizbullah**

1982’de İran’ın desteği ile Lübnan’da kurulan Şii silahlı bir örgüttür. Nisan 2013’ten itibaren Suriye’deki iç savaşa dâhil olmuştur. Örgütün iç savaşa dâhil olmasıyla birlikte sahada hem rejimin hem de İran’ın ele kuvvetlenmiştir. Hizbullah,40 yıla yakın militana tecrübesiyle bölgedeki silahlı grupları eğitmektedir. İran’ın yönlendirmesiyle Hizbullah Lübnan sınırını güvence altına alarak, Humus ’un rejim kontrolüne geçişinin önünü açmıştır(Orhan, 2015). İran ve Hizbullah arasındaki ilişki hem siyasî hem ideolojiktir. İran, Hizbullah’ın ekonomik, siyasî ve askerî destek kaynağı konumundadır. Hizbullah, Lübnan’daki Şii nüfusa hizmet veren hastane, okul, sosyal yardımlaşma kurumlarını İran’ın her yıl sağladığı maddi destek sayesinde finanse etmektedir. İran, Hizbullah’a her yıl 500 milyon doların üzerinde maddi destek sağladığı tahmin edilmektedir(Ünal, 2015). İran’ın desteğiyle Hizbullah, Lübnan’ın en güçlü siyasî partisi ve en önemli askerî gücü olarak, neredeyse devlet içinde bir devlet haline gelmiştir(Abbas & Şahin, 2017). Hizbullah bugün, Lübnan’da İsrail’e karşı bir örgüt olmasının çok ötesinde bir misyonla, Suriye’de Esad rejimini bizatihi ayakta tutan güçlerden biri olmuştur (Tınaş, 201). İsraili yetkili bir subayın “Hizbullah’ın toplam militan sayısının 25 bin adet olduğunu, bunların içerisinde 6000-8000 unsurun Suriye’de rejimin lehine savaştığını” (Orient Net, 2015) ifade etmiştir.

#### **2.13.1.2. Fatimiyyun Tugayı**

Bu tugayın çoğunluğunu Afganistan savaşında İran’a iltica eden Şii kökenli Afganlar oluşturmaktadır. Suriye’de iç savaşın patlak vermesi ve Esad güçlerinin muhalifler karşısında zayıf düşmesinin ardından, Suriye’ye gelerek rejimin yanında savaşmışlardır. Tahran yönetimi, topraklarında bulunan sığınmacı Afganları, Suriye’ye çatışmak için göndermektedir. İran’da, 2 milyondan fazla Afganlı sığınmacı yaşamaktadır. Afgan Hazaralar’dan oluşan Fatimiyyun Tugayı’nın sayısı 10 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir (Ünal, 2015). Esad rejiminin yanında savaşan ve Arap orjinli olmayanlar arasında en büyük katılımı Şii Afganlar sağlamaktadırlar.

Suriye’de Afganlar; Fatimiyyun ve Afganistan Hizbullah’ı Tugayları adı altında savaşmaktadırlar. Afganlar, bu iki tugayın yanı sıra Iraklı milis güçler olan Asaib Ehlul Hak ve Zülfikar Tugayları bünyesinde de savaşmaktadırlar (Orhan, 2015).

### **2.13.1.3. Asaib Ehlul Hak**

Bu grup, Mukteda El-sadr’a bağlı Mehdi Ordusu’ndan 2006 yılında ayrılmıştır. İran, Mukteda’nin düşmanı olan Kays El-Hazali’yi bu silahlı gruba liderlik etmek için seçmiştir. Ayrıca İran, bu grubu eğitmek için Hizbullah’ın önde gelenlerinden Ali Musavi Dakduk’u görevlendirmiştir. Asaib Ehlul Hak, doğrudan Kudüs Gücü’ne bağlıdır. El-sadrların aksine Asaib Ehlul Hak, İran İslam Cumhuriyet’ine tam bağlı olarak, vilayet-i fakih mefkûresini yaymaktadır. Bu özelliği ile Lübnan’ın Hizbullah’ına benzemektedir. Asaib Ehlul Hak, 5000 ile 10.000 savaşçısını finanse etmek için İran’dan 1 buçuk ile 2 milyon dolar aldığı söylenmektedir (Nadir, 2015). Asaib Ehlul Hak gibi diğer savaşçılarda İran’daki kamplarda eğitilmiş ve Suriye’deki yerel kontaklar sayesinde ülkeye girişleri sağlanmıştır (Orhan, 2015).

### **2.13.1.4. Iraklı Milisler**

2012 yılından itibaren Suriye rejiminin yanında savaşmaktadırlar. Zaman içerisinde Suriye’de hem askerî gücünü hem milis sayısını artıran, Iraklı milis grupları şunlardır: Zülfikar, Ebul Fadıl El-abbas, Kataibül Hizbullah, Seyyidül Şüheda, Kefil Zeynep, El-vaat Es-sadık Birliği, Esedullah Galip Tugayı, İmam Hüseyin, Muemmel Tugayı(Mehdi Ordusu) ve Nuceba Hareketi’dir Kudüs Gücü tarafından eğitilen ve koordine edilen toplam 10 binin üzerinde Iraklı milisin Suriye’de rejimin yanında savaşmaya devam ettiği bilinmektedir. Ayrıca Yemen’den Ensarullah ile bağlantılı Zeydiler, Pakistanlı Şiiler, Hindistan’daki Şiiler, Somali ve Fildişi Sahili gibi Afrika ülkelerinde yaşayan Şii nüfus içinden gönüllüler ve hatta ABD ve Kanada vatandaşı Şii Arap kökenli savaşçılar Suriye’de rejim yanlısı milis güçler bünyesinde mücadele etmektedirler (Mecdi, 2015).

## **2.14. İRAN’IN IRAK’TAKİ NÜFUZU**

Saddam’dan sonra İran, Irak siyasetinde nüfuzunu artırmak için üç yol izlemiştir.

1. Dinî nüfuzunu güçlendirmek için velayet-i fakih mefkûresine inandırmaya teşvik ettirmek.



2. İran, Irak'taki siyasî-politik mücadelede kendisine hakem rolü biçmiştir İran, daha fazla siyasî güç kazanmak için müttefiklerinin çatışmasını teşvik eder. Ardından müttefiklerin arasına düşmanlık tohumları eker. İhtilafların artmasıyla birlikte en sonunda kurtarıcı olarak araya girer ve çatışmaya son verir. Böylece taraflara istediğini yaptırabilmektedir.
3. Kendi güdümündeki Şii milisler arasındaki şiddet faaliyetlerini kalibre ederek, bunu siyasî aktörler üzerinde baskı kurmak için bir araç olarak kullanmaktadır.

İran Irak'taki nüfuzunu Şii çevreler üzerinden sağlamlaştırmaktadır. Bu doğrultu da 2003'ten bu yana Irak Merkezi Hükümetlerin kendi güdümünde teşkil edildiği görülmüştür. İran, Orta Doğu'daki siyasetini sağlamlaştırmak için Suriye, Lübnan ve Körfez ülkelerinde olduğu gibi Irak'ta da Kudüs Gücü komutanı Kasım Süleymani'yi öne sürmüştür. Süleymani'nin Şii-Sünni Arap ve Kürt liderleri ile iyi ilişkileri olduğundan, 2005'teki geçici parlamento seçimlerinden bu yana Irak siyasetinde belirleyici unsur olduğu görülmüştür. 2005'ten itibaren Süleymani, İran'a bağlı grupları maddi ve manevi olarak desteklemiş, ilk olarak Cafari'nin ardından Maliki'nin Irak başbakanı olmalarında aktif rol oynamıştır. 2008'de Irak Merkezi Hükümet ile Mukteda Sadr arasındaki çatışmaya son vermek için Kürt Lider Talabani'nin çağrısı üzerine müdahil olmuş ve çatışmaların durdurulmasında aktif olmuştur. 2010'daki Irak seçimlerinde Eyyad Allevi liderliğinde laik bir çizgi de olan Irak Koalisyon'un seçimleri kazanmasına rağmen Süleymani'nin müdahalesiyle Irak Başbakanı Nuri El-maliki olmuştur (Nadir, 2015). Süleymani, İran'ın Irak'taki büyükelçilerinin atanmasıyla da yakından ilgilenmektedir. Süleyman'ın başdanışmanı olan Gn. İrej Mescid, Mart 2017'de İran'ın Bağdat Büyükelçisi olarak atanmıştır. Mescidi'nin iki selefi olan Danan Danaifer ve Gasan Kazımi Kumi de Devrim Muhafızları geçmişi olan ve İran güvenlik yapısında geniş tecrübeye sahip kişilerdir. 2014'te İŞİD'in Irak'ın 4/3'nü ele geçirmesinden sonra Süleymani hemen Irak'a gitmiştir. O dönemde Irak Hükümetine askerî danışmanlık yaptığı açıklanmıştır. Süleymani, kısa sürede yeni oluşan Haşid Şabi ile Irak Federal Polisi'nin fiili komutanı haline gelmiştir. Süleymani, Irak'taki nüfuzunu ABD tarafından İran'a uygulanan ambargoyu delebilmek için kullanmıştır. Bu doğrultuda, Maliki hükümetleriyle yüzlerce milyon dolarlık sanal projeler yürüttüğü belirtilmektedir. Bu çerçevede Irak bankalarından, İran'a yüklü miktarda fon aktarılmıştır. Ayrıca Süleymani, İran'ın Irak hava sahasını kullanarak Esad'a askerî destek ulaştırması konusunda Iraklı yetkilileri ikna etmiştir (Abbas\*Şahin, 2017). Irak'taki Şiiler takriben nüfusun yüzde altmışını oluşturmaktadırlar. İran'ın, Irak Şiilerini hem Saddam rejimi süresince hem de Saddam sonrasında desteklemiştir. Bedir

Tugayı, Saddam Rejimi 'ne karşı Devrim Muhafızları ile birlikte savaşmıştır. Iraklı Şiiiler, Şii olmaları hasebiyle Arap dünyasında farklı bir yere sahiptirler. İran, Saddam sonrasında Irak Şiiilerini ideolojik ve milli menfaatleri doğrultusunda demokratik sürece dâhil olmalarını sağlamıştır. Irak'ta (2007-2008) mezhep eksenli gerginliklerin artması ve Sünni bölge ülkelerin Şiiilerin güçlenmesinden rahatsızlık duyması, Şiiilerin İran'a daha olumlu bakmasına neden olmuştur(Sinkaya, 2013).

#### **2.14.1. İran'ın İllegal Şii milislere Desteği**

İran 2003 sonrası Irak'ta, güdümündeki siyasî partileri maddi ve manevi olarak desteklemiştir. Siyasî partilerin yanı sıra Irak'ta varlık gösteren Şii cihatçı grupları da desteklemiştir. Aynı zamanda siyasî aktörleri kısıtlayarak almak ve İran İslam Cumhuriyeti'ne hizmet ettirmek için yeni milis gruplarının kurduğunu, eğittiğini ve bunları finanse ettiği de görülmüştür. İran, Irak Merkezi Hükümeti'ne istediğini yaptırabilmek adına ise milis güçleri büyük oranda desteklemiştir. Zira milis güçlerin kuvvetlenmesi, merkezi hükümetin zayıflatılması anlamına gelmektedir. Kimi zaman desteklediği milis güçler kuvvetlenmiş, kendi ayaklarının üzerinde durmaya başlamış ve İran'ın güdümünden çıkmıştır. İran, tekrardan bu grupları tabiiyeti altına alabilmek için aynı yöntemle farklı bir grup meydana çıkarmıştır.

##### **2.14.1.1. Bedir Örgütü**

Bu örgüt, 9. Tugay adıyla Devrim Muhafızı liderlerinin girişimi, o dönemde İran'da göçmen/göçe zorlanan statüsünde yaşayan Iraklıların yardımı ile İran'da kurulmuştur. Daha sonra 9. Tugayın adı Bedir Kolordusu olarak değiştirilmiştir. 2003 öncesi örgütün savaşçı sayısının 10.000 ile 15.000 olduğu belirtilmiştir. Örgütün unsurları hafif ve ağır silahları kullanmak da yetenekli olup, hatta uçak ve tank gibi savaş araçlarını kullanabilmektedirler. Örgüt, Irak'a girmesiyle birlikte sayısının 100.000 bine ulaştığını açıklamıştır. Örgüt, Irak İslam Devrim Konsey'inin askerî koludur. Hâlihazırdaki Başkanı Ammar el-Hâkim'dir. Örgüt, 2004'te merkezi Bağdat'ta olmak üzere İslami bir kültür merkezi kurmuştur. Merkezin amacı; Iraklı gençleri İran İslam Cumhuriyeti öğretilerine göre eğitmektir. Merkezin, diğer Şii kentlerde de şubeleri vardır (Nadir, 2015)

##### **2.14.1.2. El-sadr Grubu**

Mukteda El-sadr Irak siyasetinde kimi zaman Iraklı bir milliyetçi, kimi zaman ise İran yanlısı olarak görülmüştür. Sadr, Ayetullah Hamaney'e diğer Iraklı Şiiler gibi bağlı değildir ve tabiiyeti kabul etmemektedir. Kendisini dini merci/lider olarak görmektedir. Sadr, 2003 senesinde Hizbullah'ın yardımı ile Mehdi Ordusu'nu kurmuştur. 2004 yılında Amerikalılara karşı cihat ilan ettiğinde ise Kudüs Gücü; Mehdi Ordusu'nu hem eğitmiş hem de finanse etmiştir. Mehdi Ordusu, 2006'daki mezhep savaşlarına güçlü bir şekilde katılarak o dönemde sayılarının 15000 kişiye çıktığı görülmüştür. Sadr, 2008 senesinde ise Mehdi Ordusu'nu hal ettiğini beyan etmiştir. 2014 yılında DAES'in ortaya çıkmasıyla birlikte Sadr, DAES ile mücadele etmek adına Saraya El-selam'ı kurduğunu ilan etmiştir (Nadir, 2015).

#### **2.14.1.3. Asaib Ehlül Hak**

2006'da Bedir Ordusu'nun sözcüsü Kays El-hazali'nin ayrılması üzerine kurulmuştur. Amacı; Amerikan işgaline karşı Mehdi Ordusu'ndan bağımsız bir şekilde mücadele etmektir. Kaynaklarda, bu grubun koalisyon güçlerine karşı 6000 operasyon düzenlediği ifade edilmiştir. Irak'ta farklı kesimler tarafından kabul gören bir hareket olarak bilinmektedir. 2007'de sayıları 3000 iken, 2011'de 10.000'nin üzerine çıkmıştır. DAES'e karşı mücadele ederek, özellikle Sünni bölgelerinin geri alınmasında aktif rol oynamıştır. Sadece Anbar'daki El-Cuğayfe, El-ulusiye, Elbu-nemir, Elbu-fehed ve İlvan gibi Sünni aşiretlerinden 4000 unsur bünyesine almayı başarmıştır. Sadr grubunun aksine Hamaney'ye bağlılıklarını bildirmiştir. Savaşçıları İran tarafından eğitilmekte ve finanse edilmektedir. Sadr Hareketi'ni dizginlemek adına İran'ın desteğiyle kurulmuştur. 2011'de El-hazali, siyasete katılacaklarını ilan etmiştir. O dönemde Başbakan olan Maliki tarafından Hazali'nin bu girişimi desteklenmiştir. Maliki-Hazali'yi, Kanun Devleti Koalisyon'un ortaklarından biri yapmıştır. Maliki, bu hareketi ile Sadr'a karşı denge siyaseti izlediğini göstermiştir. Zira Sadr Iraklı Şiilerin geniş kitleleri tarafından sevilmektedir. Asaib Ehlül Hak'ın dul ve kimsesizlere yardım amaçlı sosyal kuruluşları vardır. Ayrıca, İran İslam Cumhuriyeti'nin öğretilerini yaymak için "Peygamberlerin Mührü" adında bir dizi okulları mevcuttur (Asaib Ehlül Hak, 2017).

#### **2.14.1.5. Kataib Hizbullah**

2007'de Mehdi Ordusu'ndan Ebu Mehdi El-mühendis(Cemal İbrahimi) öncülüğünde ayrılan bir grup tarafından Kudüs Gücü'nün desteğiyle kurulmuştur.

Amerikalılar; “Asaib Ehlül Hak ve Kataib Hizbullah’ın İran Devrim Muhafızları’nın operasyonlardaki doğrudan kolu” olduklarını ifade etmişlerdir. Kataib Hizbullah’ın savaşçı sayısı 3000’dir. Ancak bunlar diğerlerine nazaran İran yönetimi tarafından çok iyi eğitilmiş ve donatılmıştır. Bunlar; Asaib Ehlül Hak’ın aksine sadece askeri operasyonlarda bulunmaktadırlar. Ayrıca İbrahimi Maliki ve Süleymani gibi kişilere yakınlığıyla bilinmektedir (Mecdi, 2015).

Türklerle-Farlar arasındaki mücadele 17 Mayıs 1639’da imzalanan Kas-ı Şirin Antlaşması ile birlikte sona ermiştir. Ayrıca bu antlaşma ile birlikte İran ile olan bugünkü hudutlarımız da çizilmiştir. Bu tarihten sonra bu iki millet konvansiyonel anlamda birbiriyle savaşmamıştır. Ancak örtülü operasyonlar bazında İran, Türkiye’nin başını ağrıtmıştır. 2012’de İran, Suriye’ye tırlarla Türkiye üzerinden silah sevkiyatı yapmıştır. Ancak söz konusu tırlar Kilis’te yakalanmıştır. Buna kızan İran, Kudüs Gücü vasıtasıyla İğdır Bölgesine 8 istihbaratçısını yollamıştır. Aynı yılın Mart ayında söz konusu istihbaratçılar ve yerel işbirlikçileri yakalanmıştır. İranlıların İğdır bölgesini hedef almasının nedeni ise bu yörede Caferi vatandaşların yaşamasıdır. Zira mezhep yoluyla bu insanların diğerlerine nazaran daha kolay angaje edebilmektedirler. Yakın tarihte İran, doğrudan Türkiye’ye karşı belirgin bir faaliyette bulunmamıştır. Ancak bahse konu olan ülkelerdeki nüfuzu sayesinde Türkiye’nin o ülkelerdeki elini kolunu bağlamıştır. Orta Doğu’da Türkiye’ye yakın olan ülke ve unsurlar vardır. Türkiye Orta Doğu’da daha etkin olabilmek için İran benzeri bir dış politika izlemelidir. Türkiye, Orta Doğu halklarının gönlüne girmek için yumuşak güç(insanî yardım) kullanmaktadır. Ancak yumuşak güç politikası, siyasî arenada çok fazla etkili olamamaktadır. Türkiye, yakın gelecekte İran gibi benzer unsurları devreye sokmalıdır.

## **2.15. İSRAİL İSTİHBARAT TEŞKİLÂTLARI**

### **2.15.1. SHAI**

MOSSAD’dan önce Yahudi İstihbarat Teşkilatı’nın adı SHAI’dır. SHAI, İbranicede Bilgi (istihbarat) Servisi demektir (Bahar, 2017). SHAI, 1948’e kadar Haganah’ın(devlet öncesi Yahudi ordusu) istihbarat kolu olarak görev yapmıştır. Fakat İsrail Devleti’nin resmen kurulmasıyla Haganah İsrail Ordusu’nun içinde erimiştir. SHAI ise devletin kurulmasından 6 hafta sonra yerini yeni kurulan MOSSAD’a bırakmıştır. SHAI’nin son başkanı Isser Beeridir (Kuzu, 2018).

## 2.15.2. MOSSAD

İsrail Dış İstihbarat Servisi'dir. 13 Aralık 1949'da Reuven Shiloah'un önerisi ve İsrail Başbakanı David Ben Gurion'in talimatı üzerine kurulmuştur. İlk başkanı Reuven Shiloah olmuştur. Başlangıçta güvenlik ve istihbarat servislerinin faaliyetlerini koordine eden bir merkez olarak çalışmıştır. Daha sonra tüm ülkelerden ve özellikle Arap ülkelerinden gelebilecek tehditleri bertaraf etmek amacını gütmüştür. İsrail ülke dışında istihbarat çalışmaları yaparak bilgi toplar ve arından gizli operasyonlar yürütür (BBC, 2018). MOSSAD, tüm dünyada faaliyet gösteren en gizli, en bilinmeyen, en korkutucu ve belki de en etkili istihbarat örgütüdür. MOSSAD'ın dünya çapında 20.000 aktif ve 15000 uyuyan ajanı vardır (Kuzu, 2018). Örgütün ilk başkanı Reuven Shiloah, dünya üzerinde MOSSAD'ın kurulmasını destekleyen Siyonist liderlere özel bir rapor hazırlayarak, tüm dünya istihbarat servisleri ile irtibata geçeceklerini, ancak bundan önce elzem olarak dünya üzerinde yaşayan Yahudilerin hepsine ulaşılması gerektiğini belirtmiştir. Böylece dünya üzerindeki her Yahudi kendisini birer MOSSAD ajanı kabul etmektedir. Bir Yahudi mahallesinde bile kayda değer bir bilgi elde ettiğinde ilgili birimlere aktararak istihbarat anlamında destek olur (Berkkan, 2017, 62-63). Hem nüfus olarak az hem de coğrafi olarak küçük bir ülke olan İsrail'in istihbarat gücü buradan gelmektedir. Yahudiler, asırlar boyu buldukları ülkelerde sosyal yaşamdan dışlanmışlardır. Bu durum ise onları komün bir topluluk olarak yaşamaya itmiştir. Böylece kültürel bağları kuvvetlenerek birbirlerine karşı sorumlulukları da artmıştır. Sonuç olarak kendi ulusları adına yapılan her çalışmada, istihbarat örgütlerini desteklemişlerdir.

İsrail MOSSAD'ı bilgi toplama, analiz etme ve ülke sınırları dışında gizli operasyonlar yürütmekle görevlendirmiştir. MOSSAD'ın faaliyet alanları küresel terörle mücadele, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi, İran ve Hizbullah'tan gelebilecek olan tehditlerin ve saldırıların ortadan kaldırılması olarak belirlenmiştir. MOSSAD, İsrail'in düşman olduğu tüm coğrafyalarda, Batı Avrupa ve ABD'de etkili bir örgüttür. Arap ülkelerin askerî potansiyellerini, başka ülkelerle yaptıkları antlaşmaları, özellikle de silah antlaşmalarını takip etmektedir. MOSSAD, kendine özgü bir yöntemle para ve seks gibi araçları kullanarak çıkarları doğrultusunda hareket etmesi sağlanan pek çok insan vardır. MOSSAD, Fransa'da Irak'ın nükleer projesi için görev yapmakta olan Iraklı bir bilim adamını kandırarak, Irak nükleer programının sırrına vakıf olmuştur (Yesevi, 2014).

### 2.15.2.1. MOSSAD'ın yapısı

1. Bilgi Toplama Şubesi: Bu bölüm bilgileri toplamak ve analiz etmek ile yükümlüdür.
2. Operasyon Şubesi: Çok gizli suikastların düzenlenmesi, askerî ve psikolojik harbin yürütülmesinden sorumludur. Adam kaçırmaya, adam öldürme ve imha gibi özel operasyonlar yapmaktadır.
3. Psikolojik Savaş Şubesi: Psikolojik savaş yöntemleri ile ilgili özel planlar yapar ve uygular. Hedef ülkenin maneviyatını çökertir ve inancını yok eder (El-mareke, 2015).
4. Siyasal Faaliyet ve Bağlantı Şubesi: Dost istihbarat örgütleri ve İsrail ile diplomatik ilişki kuramayan ülkelerle işbirliğinde bulunur.
5. Araştırma Bölümü: İstihbarat çalışmaları yapmak ile yükümlüdür. Bu bölüm günlük, haftalık ve aylık raporlamalarda bulunmaktadır.
6. Teknoloji Şubesi: Bünyesinde endüstri mühendisleri ve bilgisayar konusunda uzmanlaşmış bilim adamları çalışmaktadır. Bu görevlilerin amacı, MOSSAD'ın istihbarat faaliyetlerini arttırmaktır (Yesevi, 2014).

### 2.15.2.2. MOSSAD'ın Görevleri

1. Yurtdışında casusluk ağları kurmak ve yönetmek.
2. Casusları eğitmek, hazırlamak ve yurtdışında görevlendirmek.
3. Adam kaçırmak, öldürmek ve sabotaj görevlerini yerine getirmek.
4. İslami Hareketlerin faaliyetlerini ve personelleri talip etmek.
5. Açık ve gizli tüm bilgileri toplamak ve analiz etmektir (El-mareke, 2015).

### 2.15.2.3. MOSSAD'ın İlgi Alanları

Servis, hedef ülkelerdeki önemli kişiler, askerî personel ve liderlerle ilgili bilgi toplar. Hedef kişilere yönelik dosya oluşturur. Bu dosyalarda; kişilerin alışkanlıkları, adresleri, zayıf noktaları ve her zaman uğradıkları mekânların bilgisi yer alır. Bu kişileri fiziki ve teknik takibe alır. Bunların arasından İsrail için tehlike oluşturabilecek kişileri “idam listesi” ne alır. Bu kişilerin idam kararlarına başbakan imza atar. Teorik düzeyde MOSSAD, bu çalışmaları yaptıktan sonra pratiğe geçerek ele geçirdiği bilim adamı, aydın, düşünür, siyasî ve de askerî şahsiyetleri öldürür. Bu suikastları yaparak hem

Yahudi toplumun maneviyatını yüksekte tutmaya çalışır, hem de Siyonist varlığa karşı mücadele edenlerin kalplerine korku salar (El-mareke, 2015).

#### **2.15.2.4. MOSSAD'ın Operasyonları**

##### **2.15.2.4.1. Ürdün Nehri Operasyonu**

1950'lerin sonlarında İsrail, Ürdün suyunun bir kısmını çöl arazisi olan Necefe taşıyacak bir boru hattı ve kanal projesi başlatmıştır. Bu hadise üzerine Arap zirvesi toplanmış ve zirvede projenin sonlandırılması kararına varılmıştır. İsrail'e su akışının kesilmesi görevini ise Arap ülkeleri Suriye'ye vermiştir. Suriye, İsrail'i susuz bırakmak için Ürdün Nehri'nin yönünü değiştirmeyi planlamıştır (Yesevi, 2014). Bunun üzerine MOSSAD, İskenderiyeli Mısırlı bir Yahudi olan Elie Cohen'i devreye sokmuştur. MOSSAD, kısa sürede ajanına dinî eğitim vererek Kur'nı ezberletmiş ve Suriye lehçesini öğretmiştir. Aynı zamanda MOSSAD, Elie Cohen'in için Arjantin'de yaşayan Suriyeli zengin bir iş adamı kisvesi altında ve adının da Kamil Emin Saibit olduğu şekilde sahte bir kimlik düzenlemiştir. Zengin bir iş adamı olarak Suriye'ye dönen Kamil, kısa süre sonra siyasî ve askerî liderlerle iyi ilişkiler kurmayı başarmıştır. Bu sayede elde ettiği Suriye'nin savunma ve saldırı planlarını birinci elden MOSSAD'a iletebilmiştir. Suriye'deki iktidar partisiyle ilişkilerini o kadar iyi sürdürmüştür ki cumhurbaşkanı koltuğuna bile getirilmeyi planlanmıştır. İsrail Kamil'den gelen istihbarat doğrultusunda Suriye mevzilerini bombalamıştır. MOSSAD, Ürdün Nehri'nin üzerinde yapılan kanal çalışmalarını tahrip etmiştir. Bu olay üzerine Suriye istihbaratı içeride bir ajan olduğunun farkına varmıştır. Köstebeği yakalamak için ise Suriye ordu iletişimi bir gün için durdurulmuştur. Ancak Suriye istihbaratı, mors sinyallerinin Kamil Emin Sabit'in evinden geldiğini fark etmiştir. Sonuç olarak MOSSAD'ın ajanı yakalanmış ve 1965 yılında El-merce Meydan'ında idam edilmiştir. İbreti âlem olması için de cesedi idam edildiği yerde birkaç gün asılı kalmıştır (Sabbata, 2015).

##### **2.15.2.4.2. Adolf Eichmann'ın Yakalanması**

MOSSAD, Yahudilerin katledilmesinden sorumlu olan ve SS liderlerinden biri olan Eichmann'ı Arjantin'de 1960 yılında yakalamıştır. Eichmann, sorgulanmak üzere MOSSAD tarafından İsrail'e getirilmiştir. 1961 yılında Eichmann, yargılanmış ve bir sene sonra da idam edilmiştir (Yesevi, 2014).

#### **2.15.2.4.3. Münih Olimpiyat Köyü**

1972 yılında 8 FKÖ üyesi tarafından söz konusu yere baskın yapılarak İsraili futbolcular rehin alınmıştır. Daha sonra Alman polisiyle girilen çatışma sonucunda bir Alman polisi 11 İsrail'i futbolcu ve beş FKÖ üyesi öldürülmüş ve 3'ü sağ olarak ele geçirilmiştir. MOSSAD, bu olayın intikamını almak için ise 12 Filistinliyi öldürmüştür. Bu kişilerin içerisinde eylemle ilgili olmayan Filistinli aydınlar da vardır (Berkkan, 2017).

#### **2.15.2.4.4. Entebbe Baskını**

27 Haziran 1976'da Tel Aviv-Atina-Paris seferi yapan Air France yolcu uçağı Atina'dan kalktıktan kısa bir süre sonra Filistinliler tarafından kaçırılmıştır. Uçak Libya'da yakıt ikmali yaptıktan sonra, tekrardan havalanmış ve Uganda'nın Entebbe Şehri'ne ulaşmıştır. Uçakta 248 yolcu ve iki mürettebat vardı. Entebbe'de rehinelere Yahudi olanlarla olmayanlar şeklinde ikiye ayrılmıştır. 106 kişi tutularak diğerleri serbest bırakılmıştır. Eylemciler yetkililerle temasa geçerek, İsrail, Kenya, Fransa, İsviçre ve Batı Almanya'da bulunana 53 Filistinli mahkûmun serbest bırakılmasını aksi takdirde rehinelere öldürüleceğini bildirmişlerdir. İsrail Hükümeti rehinelere kurtarmak için komandolarını Uganda'ya göndermiştir. Entebbe Havaalanında yapılan operasyon 53 dakika sürmüştür. Operasyon sırasında yedi eylemcinin yanı sıra 33-45 Ugandalı asker öldürülmüştür. 106 rehineden 4'ü operasyon sırasında öldürülmüş ve 102'si de kurtularak Kenya üzerinden İsrail'e götürülmüştür (Şalom, 2012).

#### **2.15.2.4.5. Mısır'ın Füze Geliştirme Programı**

21 Temmuz 1962 tarihinde Mısır, dört tip füze yaptığını açıklamıştır. Bu füzeler Alman bilim adamları tarafından üretilmiştir. Almanlar, Mısır'da üç gizli tesisin kurulmasını sağlamışlardır. Füze üretimi İsrail için büyük bir tehdit oluşturmuştur. MOSSAD, füze üreten fabrika ve 333 adet çalışanına yönelik saldırılarda bulunmuştur. Fabrika çalışanları MOSSAD'ın hazırladığı bombalı paketler nedeniyle hayatlarından olmuşlardır. MOSSAD, yaptığı başarılı operasyonları sayesinde Mısır'ın füze üretimini sekteye uğratmıştır (Yesevi, 2014).



#### **2.15.2.4.6. MOSSAD ve Barzani İlişkisi**

MOSSAD'ın kütllere desteği 1958 yılında başlamıştır. Askeri danışmanlık, cephaneye ve silah yardımı ise 1963 yılında ilişkilerin doruğunu oluşturmuştur. Aynı yılda MOSSAD Kürtler için eğitim kampları düzenlemiştir. Mustafa Barzani, 1967 ve 1978 yıllarında İsrail'e bir dizi ziyaretler yapmıştır. MOSSAD, 1967'deki Arap-İsrail Savaşı'nda ele geçirdiği silahları KDP'ye vermiştir. Kürt-İsrail ilişkisi 1963 yılından itibaren stratejik ortaklık haline gelmiştir. İsrail, Irak Hükümeti'ne karşı Mustafa Barzani'yi desteklemiştir. Bu işbirliği neticesinde, Kürt mislileri İsrail subayları tarafından eğitilmiştir. Uğur Mumcu 1993'teki bir yazısında MOSSAD'ın Barzani 50 milyon dolar verdiğini aktarmıştır. Bir başka kaynakta ise miktarın aylık 500 bin dolar olduğu şeklinde geçmiştir. Iraklı bir pilotu, Kürtlerin yardımıyla kullandığı uçağı kaçıırarak İsrail'e gitmiştir. Bu sayede İsrail, Sovyet yapımı Mig uçağı ile ilgili bilgi sahibi olmuştur (Yesevi, 2014). Ayrıca 1971 yılında İsraili subayların Irak'ta Kürtler aracılığıyla bağlantılar kurmuştur. Bunun yanında İsrail, 1969'da Kerkük petrollerine sabotaj eylemi düzenlemiştir.

#### **2.15.2.4.7. MOSSAD'ın Orta Doğu'daki Diğer Operasyonları**

1972'de Filistinli tanınan meşhur romancı Gassan keffani'nin Beyrut'ta arabası bombalanmıştır. El-fetih Hareketi'nin ikinci adamı olan Halil El-vazir Tunus'ta 1988 yılında İsrail komandosu tarafından öldürölmüştür. Hizbullah'ın Eski Genel Sekreteri Abbas El-musavi'nin 1992'de arabası bombalanmıştır. Filistin İşlami Cihat Hareketi'nin kurucusu Fethi El-şakaki, Malta'da 1995 yılında MOSSAD tarafından kurşunlanarak öldürölmüştür. Kataib El-kassam'ın liderlerinden Yahya Ay'yaş cep telefonuna yerleştirilen bombanın infilak etmesi sonucunda ölmüştür. Hamas'ın kurucularından Ahmet Yasin ve Abdölaziz'in 2004 yılında havadan bombalanmaları suretiyle öldürölmüşlerdir. Dimaşk'ta 2008 yılında Hizbullah'ın askerî kanadının lideri olan İmat Muğniye havaya uğurularak öldürölmüştür. 2010 yılında ise Hamas'ın liderlerinden Dubai'deki odasında boğdurularak öldürölmüştür (Sabbata, 2015).

Ayrıca MOSSAD, 2010-2012 yıllarında İran'ın nükleer programında çalışan dört İranlı bilim adamını öldürmüştür (BBC, 2018). İran'ın Savunma Bakanı eski yardımcısı Ali Rıza Askârî 2006 yılında İstanbul'da kaçıırılmış ve daha sonra İsrail'deki bir cezaevinde öldüğu ortaya çıkmıştır (Haberler, 2010). 1981 yılında Irak'ın nükleer programını durdurmak için İsrail uçakları Osirak Nükleer Tesisini bombalamıştır

(Haberler. Com, 2010). MOSSAD, Kıbrıs'tan Sibiryaya uzanan Irak, Suudi Arabistan, Pakistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne Seylan üzerinden ajan sokan tek örgüt ve Afrika ile Latin Amerika'ya ajan ihraç eden belalı bir şirkettir. Türkiye, güneydoğu sorununa ilişkin sıkı önlemler alırken MOSSAD, okun ucunu Irak ve Suriye'ye yöneltmiştir. Türkiye'nin güneydoğusundaki eylemler, çeşitli ülkelerdeki faili meçhul cinayetler, mafyanın örgütlenmesi, kontrgerilla ve terör örgütlerinin teşkilatlandırılması, tüm dünyadaki konralara verilen destekler hep MOSSAD'ın belirli noktalardan müdahaleleriyle sonuçlanmıştır. MOSSAD, kurulduğundan beri Türkiye ile doğrudan çatışmamış, ilişkilerini geliştirmeye çalışan bir örgüt şeması çizmiştir (Kuzu, 2018). Taner, Türkiye İsrail arasındaki ilişkiyi, dost gibi görünen düşman, düşman gibi görünen dost olarak betimlemektedir (Yesevi, 2014).

### **2.15.3. Aman**

Aman İsrail'in askerî istihbarat teşkilatıdır ve orduya bağlıdır. 28 Aralık 1953'te kurulmuştur. İbranice adı "İstihbarat kanadı" anlamında "Agaf Hamodi'dir. Görev alanı Arap orduları hakkında malumat edinmek ve İsrail Ordusu içindeki güvenliği temin etmektir (Kuzu, 2018). Aman, iyi derecede organize olmuş askerî bir birliktir. Aman altı bölümden oluşmaktadır. özellikle toplama ve prodüksiyon bölümleri tarafından yönetilmektedir. Toplama bölümü, sınır ötesine ajanlar göndermek, radyo kanallarını ele geçirmek ve hedef ülkelerdeki telefon konuşmalarını dinlemekten sorumludur. Prodüksiyon bölümünde Amanlı 7000 kişinin 3000'i çalışmaktadır. Konuları, dış ülkelere çalınan belgelerin ve bilgilerin analizidir. Bu analizler politikacıların karar vermesinde yardımcı olmaktadır. Ayrıca Aman, basına verilen bilgileri de kontrol altında tutmaktadır (Berkkan, 2017, s. 400). Aman'ın bir diğer bölümü Sayeret Matkal'dır. Bu, sınır ötesi operasyonlar yapan gizli bir komando birliğidir. Sayeret Matkal'a bağlı Unit 131, Mısır'daki Amerikan ve İngiliz hedeflerine sabotaj ve bombalama eylemi düzenlemiştir. Bundaki amaç söz konusu ülkelerin Mısır aleyhine politika geliştirmelerini sağlamaktır (Kuzu, 2017). Ayrıca Aman'a bağlı başka bir eylem grubunun adı Gadna'dır. Gadna, yarı askerî bir gençlik grubudur (Berkkan, 2017).

### **2.15.4. Şabak/Shin Bet**

İsrail'in iç güvenliğinden sorumludur. Açık adı ise Genel Güvenlik Kurumu'dur. Bu örgüt doğrudan başbakana bağlıdır. Şabak, destek ve operasyon olmak üzere iki bölüme

ayrılmıştır. Destek bölümünde; sorgulama teknolojileri, koordinasyon ve operasyonlar için destek (Stratejik Ortak, 2017). Operasyon bölümü de yine üçe ayrılmıştır. Bunlar:

1. Koruma ve güvenlik. İsrail elçiliklerini ve görevlilerini, başkanı ve İsrail Savunma Sanayisini korumakla mükelleftir.
2. Müslüman ülkelerle ilişkiler bölümü. Özellikle Arap ülkeleriyle ilgilenmektedir.
3. Müslüman olmayan ülkelerle ilişkiler yürüten departman. Bu bölüm, geniş bir kadroya sahiptir. Karşı casusluk, yabancı diplomatların takibi, komünistler ve diğer aşırı uçlarla mücadele eder (Kuzu, 2018).

Ayrıca Şabak tarafından tezkiye edilmeyen biri güvenlik teşkilâtına alınamamaktadır. Aynı zamanda devlet içinde üst makamlara gelebilmek için Şabak'tan tezkiye alınması gerekmektedir.

#### **2.15.5. VARASH**

VARASH'ın Türkçesi Yabancı İstihbarat Servisi'dir. VARASH, çok gizli bir yapıya sahiptir. Toplantı yeri ve saati görevliler ve üst düzeyler haricinde kimse tarafından bilinmemektedir. Faaliyetleri hiçbir zaman halka açıklanmamıştır. Temel görevi ise çeşitli gizli servisler arasında bağlantı kurmaktır (Stratejik Ortak, 2017). Politika Şubesi Machlakit Medinit adıyla İsrail istihbaratının deniz aşırı kolunu oluşturur. Bu şubenin çalışanları diğer gizli servislerle süresiz bağlantı içerisindeyler. Bu şubenin çalışanları; Londra, Roma, Paris, Viyana, Bonn ve Cenevre'de İsrail Konsolosluklarında diplomat kisvesi altında çalışmaktadırlar (Kuzu, 2017).

#### **2.15.6. ALIYAH BETH ENSTİTÜSÜ**

Aliyah Beth'in Türkçesi; Yeraltı Gizli İşler Servisi'dir. Servis, 1937'de Haganah tarafından kurulmuştur. Görevi ise dünyadaki tüm Yahudilerin Filistin'e kaçmasını sağlamak ve bu işi yasal hak haline getirmektir (Berkkan 2017). Aliyah Beth, dünyanın pek çok yerinde düzenlediği provokasyonlarla sahta bir Yahudi aleyhtarı hava estirmiştir (Bahar, 2017). Siyonistlerin suni antisemitizm yaratma taktiklerini uygulama görevini bu söz konusu üstlenmiştir. Bunun en güzel örneklerinden birisi sihirli halı operasyonudur. Bu gizli görevin gayesi; Yemen ve Aden topraklarında yaşayan Yahudileri İsrail'e kaçırmaktır. Bu iş için bölgede Near East Air Transport Corporation adında paravan bir şirket kurulmuştur. Şirket, 1948-1949 yılları arasında 50,000 Yahudi'yi İsrail'e nakletmiştir. Öte yandan Irak Hükümeti ülkeye terk etmek isteyen

Yahudiler için meclisten bir yasa geçirmiştir. Yahudilerin bu hakkı kullanabilmeleri için tek yapmaları şey, Irak vatandaşlığından çıkmaktır. Yahudi karşıtı olan Irak Hükümeti'nin bu yasayı teklif etmesi ve meclisten geçirmesi şaşkıncı olmuştur. Yasanın kanunlaşmasını sağlayan kişi o dönemde Irak Başbakanı olan Tevfik El-sawidi'dir. Irak Başbakanı aynı zamanda "Iraq Tours" adlı şirketin yönetim kurulu başkanıdır. Daha sonra Iraq Torus'un, Near Esat Air Transport Corporation'in yetkili acentesi olarak çalıştığı ortaya çıkmıştır (Kuzu, 2017). Ayrıca 1960'ların başında MOSSAD Başkanı Esther Harel'in emriyle, terör olaylarını tırmandırmak için Mağrib'e bir tim yollanmıştır. Kısa bir süre sonra güvenlik birimleri MOSSAD adına çalışan Mağripli iki casusu yakalamıştır. İşkence sırasında bu iki casus ölmüştür. Öte yandan üçüncü bir Yahudi daha hapiste öldürülmüştür. Üç Yahudi'nin Mağrip hapishanelerinde ölmesi dünyada büyük bir yankı uyandırmıştır. Bu olay, Mağrip Kralı'nı İsrail ile anlaşma yapmak zorunda bırakmıştır. Anlaşma; arzu eden her Mağripli Yahudi'ye İsrail'e göç etme hakkı tanımıştır (Alaoual, 2017). Aliyah Beth'in Orta Doğu'da uyguladığı provokasyonlar neticesinde ortaya koyduğu sahte bir Yahudi aleyhtarlığı hedefine ulaşmıştır. Kurulan yeni İsrail'e göç ettirdiği Yahudiler sayesinde hem nüfusunu hem de nüfuzunu artırarak güçlü bir Siyonist Devlet meydana çıkarmıştır. Bu durum başta Araplar olmak üzere, bütün Müslüman dünyası için vurulmuş bir darbedir.

### **BÖLÜM III**

#### **TÜRK İSTİHBARATININ TARİHSEL GELİŞİMİ**

Türk istihbaratı denilince aklımıza ilk olarak Teşkilâtı Mahsusa gelmektedir. Örgüt, bugünkü istihbarat teşkilâtlarımızın babası durumundadır. Bu örgüt yarı militer

bir yapıda çalışmıştır. Osmanlı eyaletlerinde Panislamizm ve Pantürkizm düşüncesini sentezleyerek yaymış ve İmparatorluğun ömrünü ayakta tutmaya çalışmıştır. Orta Doğu, Kafkasya ve Avrupa'da yaptığı istihbarat, istihbarata karşı koyma ve düşman birliklerine karşı uyguladığı başarılı sabotaj taktikleriyle tarih sayfalarında adının altın harflerle yazılmasına sebebiyet vermiştir.

### **3.1. TEŞKİLÂTI MAHSUSA'NIN KURULUŞU, AMAÇLARI VE ÖRGÜTLENMESİ**

İttihat ve Terakki'nin bir toplantısında Enver Paşa, “İster savaşa katılalım, ister katılmayalım ordularımızın ileride düşman topraklarındaki hareketlerini kolaylaştırmak için bir Teşkilât-ı Mahsusa kurulmalıdır. Bu teşkilât sayesinde silahlandırılacak çeteler savaş sırasında düşman topraklarına girecekler, düşmanın hareketi ve sayısı hakkında ordularımıza gerekli bilgiyi vereceklerdir.” Sözü'nün üzerine teşkilât, 5 Ağustos 1914 tarihinde kurulmuştur. Kuşçubaşı 'ya göre örgüt, 1911-1913 yılları arasında gayri resmî olarak Teşkilât-ı Mahsusa diye adlandırılmıştır. Ayrıca Kuşçubaşı; “İster Garbi Trakya Hükümeti Muvakkatesi, ister Fedai Zabitan, ister Umur-i Şarkiye, ister Teşkilâtı Mahsusa ismini taşıyan, aynı liderin yönetiminde (Enver) aynı tür faaliyette bulunan aynı insanlardan oluştuğundan sonra, bunun bir önemi yoktur”. Stoddard (2003). Ancak söz konusu tarihten sonra Sultan Reşat'ın resmi olmayan fermanı ve onayıyla kurulmuştur. Teşkilât sadrazamlığa/başbakanlığa bağlı olarak kurulmuş, fakat bu bağlantı idari bir bağlantıdan ileriye gitmemiştir. Örgüt, bağımsız bir şekilde çalışarak sadece Harbiye Nazırına ve Sadrazam'a bilgi vermiştir. Ayrıca teşkilâtın isim babası Veteriner Miralay Albay Rasim olmuştur (Hiçyılmaz, 1996). Teşkilât Enver Bey'in direktifleriyle, çalışma arkadaşı olan Süleyman Askerî tarafından kurulmuş ve aynı zamanda ilk başkanı olmuştur. Teşkilât-ı Mahsusa'nın son başkanı ise Hüsametdin Ertürk'tür. Teşkilât personellerinin birçoğu 1913 yılı boyunca Osmanlı'nın Rumeli Bölgesi'nde yetiştirilmiştir. Osmanlı Hükümeti 1913'te Edirne'yi Bulgarlara bırakmaya kani olmuştur. Teşkilât, hükümetin bu tavrına tepki göstererek, Edirne'nin tekrardan Osmanlı'ya katılmasında aktif rol oynamıştır. Edirne'nin geri alınmasından kısa bir süre sonra, Enver Bey bölgenin Bulgar tehdidinden tamamen kurtulması için çalışmaya başlatmıştır. Enver Paşa'nın direktifiyle bölgedeki Teşkilât-ı Mahsusa ajanları Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'ni kurmuştur. Enver'e göre; düzenli ordunun maneviyatının bozukluğu ve karşıtların gücü karşısında, etkili olabilecek tek askeri kuvvet niteliğini taşıyan çetelerdir. Osmanlı Hükümeti Eylül 1913'te Bulgaristan ile

barış anlaşması imzalamıştır. Buna rağmen Enver Bey, Trakya'da çeteler oluşturmak ve bu çeteleri eğitmek için, oraya iş adamı ve hoca kılığında ajanlar göndermeye devam etmiştir. Aynı zamanda Enver Bey, Makedonya ve Batı Trakya'da yaşayan Türklerin Doğu Trakya ve Anadolu'ya iskânını sağlamak için, teşkilât ajanlarını seferber etmiştir. Enver Paşa, teşkilât için tutarlı bir ideoloji oluşturamamıştır. Ancak teşkilâtın iki hedefinin olduğu görülmüştür. Birincisi; bütün İslâm Âlemi'ni tek bir bayrak altında toplayarak Panislâmizm'e ulaşmak, diğer ise; Türk ırkını siyasi bir birlik içinde bulundurarak güçlendirmek ve bu vesileyle Pantürkizm'i hakikat sahasına sokmak olmuştur. Stoddard (2003).

### 3.1.1. Teşkilatı'n Yapısı

Osmanlı İmparatorluğu I. Cihan Harbine girince Teşkilâtı Mahsusa'nın vasfı değişmiştir. Savaş öncesi teşkilât Enver Paşa'ya kişisel olarak bağlı, küçük, gizli bir grup durumundaydı. Savaş sırasında ise teşkilât Harbiye Nezareti içinde yeniden örgütlenerek yarı-açık bir statü kazanmıştır. Fakat teşkilât yine de Enver Paşa'nın denetiminde kalmıştır. Yeni statü ile birlikte teşkilâtın personel sayısı artmış ve operasyonlarının kapsamı genişlemiştir. Dolayısıyla bütçeden daha çok pay almaya başlamıştır. Teşkilâtı Mahsusa'nın düzenli ajanlarını Türkler oluşturmuştur. Ancak yurtdışındaki hücre liderlerinin birçoğu da diğer etnik gruplardan oluşmuştur. Bunlar Osmanlı vatandaşları olup Türkçe konuşan Müslümanlar idi. Enver Paşa, Türk olmayanlarının sadakatinden ve samimiyetle kendisine bağlanacaklarından şüphe duymaktaydı. Yine de Türk olmayan Müslümanlar, teşkilâtın müdürlük makamlarına ve şube şefliği sorumluluklarına yükseltilmişlerdir.

1916 yılında teşkilâtın personel sayısı 30.000 kişiyi bulmuştur. Bunlar pek çok görev kuvvetine şubelere ve daha küçük birimlere ayrılarak görevlerini ifa etmişlerdir. Teşkilâtın kadrosunu; doktorlar, mühendisler, gazeteciler ve fırka mensubu politikacılar oluşturmuştur. Aynı zamanda geçmişleri şüpheli, ama sadakatlerine güvenilen pek çok çete uzmanı teşkilâtın bünyesine alınmıştır. Teşkilâtın asıl yönetici kadrosunu da subaylar oluşturmuştur. Personelin geri kalan kısmını ise devletin yaptığı pek çok sayıdaki savaşta askerî tecrübe kazanmış siviller oluşturmuştur. Söz gelimi Kuşçubaşı orduda daha evvel çeşitli mertebelerde hizmet vermiştir. Eşref, I. Cihan Harbi'nde düzenli kuvvet üniforması taşımasına ve askeri rütbesine rağmen, teknik olarak sivil kalmıştır. Kuşçubaşı'nın daimi rütbesi binbaşılıktı. Resmî amaçlarla kurmay yarbaylığı terfi olunmuş ve Enver Paşa kendisine bir generalin maaşını ve diğer ödeneklerini

sağlamıştır. Teşkilâta yaptığı hizmetlerinden dolayı paşa tarafından ödüllendirilmiştir Stoddard(2003).

Görevini ifa edebilmek adına Teşkilâtı Mahsusa'nın bütçesi iki şekilde oluşturulmuştur; 1. Savaş Bakanlığı'nın gizli bütçesinden verilen ödenekler. 2. ise Almanlar tarafından düzenli olarak İstanbul'a gönderilen altınlardır. Kaynakların tümünden teşkilâtın eline geçen toplam miktar 4000.000 altın lira (1918 fiyatıyla 18.000.000 dolar) civarında olmuştur. Teşkilâtın yetiştirdiği ve idare ettiği yardımcı kuvvetler; Dürzi, Çerkez, Kürt, Laz, Yemenliler ve diğer paralı askerlerden oluşturulmuştur (Güneş, 2013).

### **3.1.2. Teşkilâtın Faaliyetleri**

Teşkilâtı Mahsusa, 1914 Ağustos yeniden örgütlenip genişlediği zaman Rusya, Fransa ve İngiltere'ye karşı ciddi faaliyetler yürütmüştür. Özellikle Enver'in has bir düşmanlık beslediği İngilizlere karşı etkili sabotaj eylemleri düzenlemiştir. Söz konusu devletlerin kontrolündeki bölgelerde bulunan gruplara farklı ideolojik çağrılar yapmıştır.

Dünya Harbi'nde teşkilâtın çeşitli faaliyetler de bulunması amaçlanmıştır. Bunlar şöyledir.

1. Yıkıcı faaliyetlere karşı mücadele etmek, İmparatorluk içindeki ayrılıkçı ve milliyetçi grupların düşmanla ilişkilerini kesmek.
2. Tecrübeli casuslardan yararlanmak. Bunları, kurulacak hücrelerin temelini oluşturmak üzere İngiliz ve Fransız sömürgelerine ve Osmanlı İmparatorluğu'nun düşman işgaline uğrayabilecek yerlere yerleştirmek.
3. Rus-Ermeni işbirliği ve planlarını önlemek adına, Rusya'daki Müslüman Türkleri ayaklandırmak.
4. Çeşitli türlerde askerî hareketler. Teşkilâtın silah altına aldığı ve eğittiği çetelerle baskınlar; sabotaj, şaşırtma hareketleri yapmak ve düşmanın haberleşme hatlarını bozmak.

Teşkilâtı Mahsusa'da görev yapmış bazı ünlü isimler şunlardır: Enver Paşa, Süleyman Akeri, Eşref Kuşçubaşı, Mustafa Kemal Paşa, Teğ. Yakup Cemil, Dr. Bahattin Şakir, Fuat Balkan, Teğ. Hilmi Musallimi, Mithat Şükrü Bleda, Ohirli Eyüp Sabri, Piyade Subayı Rasuhi Bey, İsmail Canbulat, Filibeli Hilmi Bey, Nuri ve Halil

Paşalar, Ali Fethi Okyar, Hacı Selim Sami, Havacı ilk şehitlerden Sadık Bey ve Rauf Orbay'dır (Göç, 2013). Teşkilâtın Yakındoğu ve Kuzey Afrika'ya yayılmış pek ajanı vardı. Bunların, pek azı teşkilât mensubu olarak tanınmıştır. Teşkilâtın gün yüzüne çıkmış resmî bir üyelik listesi bulunmamaktadır. Kuşçubaşı 'ya göre, "Tam bir listenin yayınlanmasından Yakındoğu'da pek çok devlet adamı rahatsızlık duyacaktır. Böyle bir liste Birinci Cihan Harbi öncesinde ve harp sırasında Türkler için neler yaptıklarını ve karşılığında ne kadar para aldıklarını gösterecektir". Teşkilâtı Mahsusa'nın Türk olmayan bölge sorumluları, Osmanlı yıkıldıktan sonra bölgelerinde ya devlet adamı olmuşlar, ya da kanaat önderi vasfını kazanmışlardır. İsimler ise şöyledir: Cezayir'de Muhammed Abdülkerim El-hattabi (1882-1963). Emir Ali (Emir Kadir El-cezairi'nin oğlu). Fas Teşkilâtı Mahsusa Ticani hücresinin başı olan Hoca Abbas ve Tunus'ta Şerif Burgiba (Habib Burgiba'nın babası). Ali Başamba ve Şeyh Salih et-Tunusi. Bingazi'de Şeyh Ahmet eş-Şerif es-Sünusi. Mısır'da Abdülaziz Şâvîş. Ferit Bey, Dr. Fuat, Dr. Nasır ve Dr. Tabit Maheab ve Arabistanlı İbnül Reşid (Stoddard, 2003).

### **3.1.3. Teşkilâtı Mahsusa'nın Operasyonları-Sabotaj ve Eylemleri**

1914 yılının Ağustos ve Ekim ayları arasında, Teşkilâtı Mahsusa'nın faaliyetlerinin çoğu üç yere yönelik olarak gerçekleşmiştir. Süveyş Kanalı'na yönelik saldırıya destek için İngilizlere karşı bir isyanın temelini oluşturmak amacıyla Mısır'a; İngiliz idaresine karşı bir ayaklanma çıkartmak ve hiç olmazsa Hindular ile Müslümanlar arasında çatışma çıkarmak amacıyla Hindistan'a; Osmanlı düzenli ordusuna hizmet verecek Bedevi yardımcı kuvvetleri toplamak için Irak ve Suriye'ye (Stoddard, 2003). Teşkilâtı Mahsusa, İtalya'nın Trablusgarp'ı işgal etmesi ile birlikte, bölgede direniş örgütleri oluşturmaya başlamıştır. Bölgedeki bütün Araplar İtalyan işgaline karşı birleşmişlerdir. Teşkilâtın ajanlarını ve Arap Kuvvetlerinin sayesinde İtalyanların uzun bir süre ilerlemesi engellenmiş ve sahil şeridinde hapis edilmeye zorlanmışlardır. Savaş bütün hızı ile tüm cephelerde devam ederken Enver Paşa bölgeye silah-cephane yetiştirmiş ve personel takviyesi yapmıştır. Teşkilâtı Mahsusa'nın bölgedeki sevkiyat memuru Hacı Kemal Bey, Teşkilât tarafından gönderilen tüm mühimmatı ve diğer nesnelere teslim almış ve Polo (Adriyatik Sahilinde) ambarında muhafaza etmiştir. Ayrıca İstanbul'dan gidecek postaları deniz altına vermeyi başarmış, Afrika'dan gelecek postayı da Viyana Ataşemiliterliği aracılığıyla İstanbul'a göndermiştir. Bunların yanı sıra İstanbul'dan Afrika'ya gidecek subaylar için



Viyana’da karşılamalarını sağlayarak kalacak yer temin etmiş ve ardından söz konusu subayları Polo’ya göndermiştir (Güneş, 2013).

Bu sırada Almanya Mısır’da bulunan İngilizleri oyalama taktiğiyle bölgede tutmak istemiş ve bu sayede Avrupa cephelerinde başarı elde etmeyi hedeflemiştir. Nitekim İngilizler, sömürgelerinden Mısır’a getirilerek Avrupa cephelerine gönderilmek istenen 35.0000 askeri, Mısır’da toplamıştır. Bu nedenle Mısır Teşkilat-ı Mahsusa’nın da ana hedefi haline gelmiştir. Cemal Paşa komutasındaki 4. Ordu ile kanala saldırarak bir yarma hareketi yapmıştır. Nuri Paşa emrindeki Teşkilat-ı Mahsusa ve Sunusi birlikleri batıdan Mısır’a saldırarak Cemal Paşa’nın işini kolaylaştırmıştır. Teşkilat bu saldırıyla birlikte İngilizlere büyük darbe indirmiştir. İngilizler l demiryollarına, çöl arabalarına ve daha hesapta olmayan birçok işe para harcamak zorunda kalmıştır. Teşkilat-ı Mahsusa’nın saldırı ve sabotaj eylemleri, İngiltere ve müttefiklerini Filistin ve Suriye’de doğuya ve kuzeye doğru ilerlemeye geçmelerini üç yıl geciktirmiştir. Bu durum İngilizleri hem zaman hem de maddi kayba uğratmıştır (Güneş, 2013).

Osmanlı Devleti’nin Suriye ve Irak eyaletlerinde Teşkilat-ı Mahsusa operasyonları 1914 yazında başlamıştır. Temmuz 1914’te Enver Paşa, Necd Emir’i İbn s-Suud’a telgraf çekerek kuvvetlerini eğitecek subaylarla birlikte birlikte silah ve cephanenin kendisine yollandığını bildirmiştir. Aynı zaman Enver Paşa Basra Valisi’ne şu bilgiyi iletmiştir: Aralarında Alman subayları da bulunan otuz üç ajan Hindistan, Afganistan ve Bulgaristan’da cihat propagandası yapmak üzere yola çıkmıştır. Ayrıca Alman bayrağı altında silah ve cephane yollanmıştır. İlaveten Enver Paşa kardeşi Nuri’nin komutasında en iyi etecilerini ve yetenekli propagandacılarından oluşan 600 kişilik bir fedai grubunu Halep’e göndermiştir. Teşkilat-ı Mahsusa ajanlarının bölgedeki görevleri şu şekilde sıralanabilir: 1. Halife’nin cihat çağrısına uyulması için Müslümanlar üzerinde dinî propaganda yapmak, 2. Aşiret reislerine para dağıtarak onların taraf değiştirmelerini engellemek, 3. Yerel milis güçleri oluşturmak, 4. Küçük çaplı gruplarla düşman saflarına sabotaj(ikmal hatlarını kesmek, bombalı eylemler, suikast vb.) düzenlemek, 5. Espiyonaj ve kontrespiyonaj çalışmaları yapmak (Stoddard, 2003). Ancak Teşkilat-ı Mahsusa’nın tüm bu çabaları kısa vadede yararlı olmuş ve devletin ömrünü biraz daha uzatmıştır. Netice itibariyle Dünya Harbi İttifak Devletlerinin yenilgisiyle sonuçlanmıştır. 1918 yılında İngiliz işgal kuvvetlerinin İstanbul’a girmesi ile birlikte Teşkilat-ı Mahsusa’nın lider kadrosu yurtdışına çıkmak

zorunda kalmıştır. Bunun üzerine Enver Paşa teşkilatın lağv edilmesini istemiştir. Teşkilat-1 Mahsusa'da yıllarca çalışmış ve tecrübe kazanmış olan kişilerden, Mustafa Kemal'in milli mücadele döneminde yaralandığını ileriye bölümlerde değinilecektir.

### 3.2. KARAKOL CEMİYETİ

Milli mücadele döneminin başarıya ulaşmasına katkı sağlayan ve İngilizler tarafından işgal edilmiş İstanbul'da çok zor şartlar altında pek çok sayı da teşkilât kurulmuştur. Bunlar, Millî Mücadele süresince Ankara'nın ihtiyaç duyduğu istihbarat çalışmalarının yanı sıra subay, asker ve uzmanları Anadolu'ya geçirmişlerdir. Ayrıca Osmanlı depolarından sağladıkları silah, cephane ve mühimmatı başarı ile Anadolu'ya ulaştırmışlardır. Bu teşkilâtların başında Karakol Cemiyeti gelmektedir.

Enver Paşa, Teşkilat-1 Mahsusa'ya kendilerini lağv etme emrini 1918 yılının Ekim ayında vermiştir. Ancak Enver Paşa Alman denizaltısıyla İstanbul'dan ayrılmadan önce giderayak Teşkilat-1 Mahsusa'ya yeni bir misyon çizmiştir. Teşkilat-1 Mahsusa'nın son başkanı Hüsametdin Ertürk, Enver Paşa'nın teşkilâtı "Umum Alem-i İslam İhtilal Teşkilâtı" adı altında devam ettirmesini kendisinden istediğini hatıratından belirtmektedir. Karakol, Müdafaa-i Hukuk Hareketi'ni desteklemek amacıyla, Kasım 1919'da İstanbul'da kurulan gizli bir teşkilâttir. Teşkilâtın merkezi ve kuruluş yerinin; Bâb-1 Âli Caddesi Resme Fotoğrafhanesi Baha Sait Bey'in Yazıhanesi olarak belirlenmiştir (Aslan, 2004). Örgütün adı kurucuları olan Kara Vasıf Bey ile Kara Kemal Beylerin adlarından esinlenerek "Karakol" olarak belirlenmiştir. Cemiyet ilk olarak İttihat-Terakki ve Teşkilat-1 Mahsusa'dan arda kalan arkadaşlarının hayatını korumak görevini görmüştür. Daha sonra Karadeniz Kıyıları, Ege ve Doğu Anadolu'da güçlü bir şekilde örgütlenmiştir. Üyeleri deşifre olmamak için "55", "555" ve "88" gibi kodlu rakamlarla anılmıştır (Aydın, 2018). Karakol Cemiyeti, Damat Ferit Hükümeti'nin ve İngilizlerin kontrolleri altındaki ambar ve depolardan, yeni kurulan Millî Ordu'nun ihtiyaçlarını karşılamak adına; 56000 mekanizma, 320 makineli tüfek, 1500 adet tüfek, bir batarya top, 3000 sandık cephane, 10.000 takım elbise, 100.000 nal ve mih, 15000 matara, 1000 ton kadar malzeme ve askerî malzemeyi Anadolu'ya geçirmeyi başarmıştır (Ekinci, 1994).

#### 3.2.1. Örgütün Beyannamesi

Örgütün gizli yayınlayıp ve gerekli yerlere gönderdiği beyannamesi şu şekildedir:

1. Beşerin saadetini temin, millî istiklal ve hakları istihsal ve vatanın tamamını müdafaaya çalışan bir cemiyet vardır. İsmi “Karakol” dur.
2. Karakol’un maksadı vicdani inanç ve vatanın haklarına ve menfaatlerine muhalif, her nevi istibdadı kırmak esas-ı dairesinde çalışan, bütün hükümetler ve cemaatlerle birlikte çalışmaktadır.
3. Karakol, kuvvetini insaniyet âleminin en necibi bulunan sulhsever heyetlerin ve gruplarının milletlerarası müzaheretinden ve Türk Müslüman âleminin yüreğinden ve maksadını kabul eden her fert ve cemiyetin yardımından alır.
4. Zaruret duyuldukça ihtilal silahına sarılacak ve kırılmaz bir azimle yumruğunu sallayacak, hür ölecek fakat esir ve zelil yaşamayacaktır.

Karakol Cemiyeti’nin genel konuları içeren 50 maddelik talimatnamesinde ise bir sahra ordusunun kurulması ve muharebe çetelerinin durumu da yer almıştır. Ayrıca, “Haince mesai ile fikirlere nüfuz ve tesir yapmaya muktedir olanlar ihtara rağmen, faaliyetlerine ettikleri takdirde derhal idam olunurlar. Hain şahısları idam etmek için ayrıca fedailer teşkil olunur” ifadeleri yer almaktadır (Bahar, 2017, 236-237).

### **3.2.2. Örgütün Yönetimi**

Karakol Örgütü yönetmeliğinde amaç şöyle belirlenmiştir:

Arapların çoğunluğu teşkil ettiği yerlerden gayri olan Türk topraklarından düşmanlar çıkarılacaktır. Bunun için de memleket bir harabe haline gelinceye ve bütün millet yok oluncaya kadar mücadele edilecektir. Örgüt, mücadelenin genişlemesine kadar tüm çalışmalarının gizli yapılmasını esas tutmuştur. Esas dışında olanları yargılamak üzere yönetimden seçilecek üç kişiye görev verilmiştir. Verilecek kararların başkanın onayına sunulduktan sonra tatbik edilecek üzere anlaşılmıştır. Örgüt, yargılamalarda idama neden olacak hareketleri şöyle saptamıştır:

1. Emirleri yerine getirmemek, bunların yerine getirilmesi sırasında gerekli fedakârlık ve basiret göstermemek, cemiyet nüfuzunu kullanarak kişisel çıkar sağlamak,
2. Düşmanla iş birliği yapmak ve Türkleri imha etmeye çalışmak,
3. Hayatı pahasına da olsa, örgütün sırlarını düşmanlarına veya kendi yakınlarına açıklamak.

Yönetim konusunda örgütü temsil yetkisi başkana verilmiştir. Başkan, gerekli siyasi ve askerî tüm önemleri alma konusunda yetkili kılınmıştır. Örgüte yeni üye alma hususu hemen hemen tüm Türk teşkilâtlarında olduğu gibi belli bir ritüele bağlı olarak gerçekleşmiştir. Örgüte yeni alınan üyeler, siyah bir Türk bayrağına sarılan Kur'an-ı Kerim ve silah üzerine yemin ederek alınmışlardır (Aydın, 2018, 252-253).

### **3.2.3. Örgütün Faaliyet Alanları**

1. Anadolu ve İstanbul çevresinde kadrolaşma sürdürülecek ve etki alanındaki semtlerde örgütlenme tamamlanacaktır.
2. Anadolu ile bağlantıyı temin etmek adına sivil çeteler kurulacaktır.
3. İstanbul Hükümeti'nin ve İşgal Kuvvetlerinin karar ve eylemlerini öğrenmek ve mücadele etmek için bir istihbarat şubesi oluşturulacaktır.
4. Anadolu hareketini güçlendirmek amacıyla, İstanbul'dan silah, cephane ve diğer araç gereçleri göndermek amacıyla bir kaçakçılık bölümü kurulacaktır.
5. Propaganda bölümü oluşturulacak ve böylece mücadelenin etkinliği sağlanacaktır (Bahar, 2017).

### **3.2.4. Karakol Cemiyeti'nin İstihbarat Yapısı**

Örgütün istihbarat yapısı; basın, propaganda ve casusluk bölümlerinden meydana gelmiştir.

#### **3.2.4.1. Basın Bölümü**

Örgüt, basın yoluyla mücadelesinde genellikle uyandırıcı ve halkı aydınlatıcı bir politika izlemiştir. Ali Rıza Bey, bu hususta ileri gazetesinde yazılar yazmıştır (Aydın, 2018).

#### **3.2.4.2. Propaganda Bölümü**

İstanbul Kafkas Fırkası Kumandanı bulunan Kemalettin Sami (Berlin Büyükelçisi), bu çalışmayı genellikle aydınlar grubu ile oluşturmuştur. Bu bölümün ana görevi ise Türk haklarını; İngiliz, Fransız ve İtalyanlara anlatmak ve kamuoyu oluşturmaktır (Bahar, 2017).

### 3.2.4.3. Casusluk Bölümü

Bu bölüme, Kurmay Yarbay Edip Servet başkanlık etmiştir. Bu bölüm ajanlarını bir yandan düşman karargâhlarına, bir yandan da işbirlikçilerinin arasına yerleştirmeyi başarmıştır. Yabancı elçilik personelleri arasına yerleştirilen ajanlar vasıtasıyla çok sayıda belge elde edilmiştir. Aleyhte alınan karar ve bilgiler şifreli telgraflarla Anadolu'ya ulaştırılmıştır. Ali Galip ve adamlarının Sivas'a gönderileceği, Tevfik Paşa hükümetinin bir darbeye işbaşından uzaklaştırılacağı, bazı İngilizlerin Erzurum'a gönderileceği yolundaki haberler hep bu gizli çalışmanın ürünü olmuştur (Aydın, 2018). Karakol Cemiyeti pek çok başarılı işe imza attıktan sonra İngilizler tarafından deşifre edilerek personelleri tutuklanmıştır. Bu olay üzerine örgüt büyük bir darbe yemiş ve Heyet-i Temsiliye'nin emri üzerine örgüt kendini lağv etmiştir. Yerine ise "Zabitan Grubu" ve "Mim Mim" örgütleri kurulmuştur (Ekinci, 1994).

### 3.3. MİLLÎ MÜDAFAA GRUBU/MİM MİM

Enver Paşa İstanbul'dan ayrılmadan önce "Batı devletlerine karşı resmen kaldırılmasını, ancak gerçekte çalışmalarını sürdürmesini" salık vermiştir. Bunun üzerine Mahsusacılar kendilerine; Umum Âlem-i İslam İhtilal Teşkilâtı adını vermişlerdir. Sadrazam ve Harbiye Nazır'ı Müşir İzzet Paşa da Teşkilâtı Mahsusa'nın İtilaf Devletleri aleyhinde çeşitli ülkelerde çalışması nedeniyle "Bu devletlerin örgütün lağvını ve elindeki silah ve cephanelerin teslimini istediklerini" Hüsamettin Ertürk'e iletmiştir. Ertürk, örgütün kaldırıldığını resmen kabullenmiştir. Ancak deneyimli Teşkilât-ı Mahsusacıları İstanbul'dan Ankara'ya göndermiştir. Silah ve cephaneleri de Anadolu'ya göndermek için çaba harcamıştır. Millî Mücadele döneminde Teşkilât-ı Mahsusa, Anadolu'da geniş ölçüde yararlı olmuştur. Teşkilât-ı Mahsusa'nın kaldırılmasından sonra Atatürk ve Fevzi Çakmak, ilk önce Ankara'da MM- Müdafaa-yı Milliye İstihbarat Grubunu Ertürk'e kurdurmuşlardır. Grubun amacı; Milli Ordu'nun ihtiyacını karşılamak üzere, İstanbul'daki ambarlardan her türlü malzemeyi ele geçirmektir (Arcayürek, 2007). MİM MİM grubu; 55.000 tüfek, 800 sahra topu, 215 makineli tüfeği kazılan gizli tünellerden Anadolu'ya sevk etmiştir (Aydın, 2018). Örgüt, İstanbul İşgal Kuvvetleri Karargâhı'na sızmayı başararak, birçok önemli bilgi ve belge elde etmiştir. Karakol'un aksine MİM MİM Grubu'nun çalışmaları 1921 yılında TBMM tarafından onaylanmıştır (Kuzu, 2018).

### **3.3.1. Teşkilâtın Yapısı**

#### **3.3.1.1. Komutanlıklar**

Beyoğlu: (Alibeyköy'den Rumelikavağı'na kadar olan bölüm) Alb. Kemal Bey.

İstanbul: (Küçükçekmece'ye kadar olan bölüm) Binbaşı Ferhat Bey.

Üsküdar: Binbaşı Ziya Bey.

Deniz Alb. Ramiz Bey, örgütün organizasyonunda aktif görevlerde bulunmuştur.

İstihbarat Şubesi Şefi: Polis Müdürü Miralay Esat Bey'dir. Yardımcıları ise; Yüz. Saffet ve Teğ. Burhan Beyler idi (Bahar, 2017).

Ayrıca teşkilâta çalışan ve önemli bir faktörü olan Camii İmamı Cemal Öğütçü Hoca'nın pek çok başarılı hizmeti olmuştur. Cemal Hoca; gözü pek, dindar ve vatansever Müslümanları Teşkilât bünyesine kazandırmıştır. Ayrıca Türk Kışlalarındaki vatansever subaylarla irtibata geçerek, kışlada asker öldü bahanesiyle İngilizlerin gözü önünde cemaatiyle birlikte kışlalara girmek suretiyle, ölü yerine tabutlarla silah ve mühimmat çıkarmıştır. Bu silahlar, bir Türk diplomatının kızı olan Cemile Hanım'ın çalışmaları sayesinde Anadolu'ya kolay bir şekilde ulaştırılmıştır. Cemile Hanım, bu iş için Fransız istihbaratının İstanbul bürosunun ikinci şefi Alb. Blanc'ı kullanmıştır (Aydın, 2018). Cumhuriyet döneminde bizzat Atatürk, Cemal Hoca'ya diyanet işleri başkanlığını teklif etmiş, ancak o kabul etmemiştir.

### **3.4. ZABİTAN GRUBU**

Karakol Cemiyeti, yaptığı başarılı çalışmalarının yanı sıra birtakım yanlış politikalar izlemiştir. Cemiyet, Ankara Hükümeti'ne rağmen Bolşeviklerle anlaşma imzalamıştır. Bu hamle Cemiyet'i Mustafa Kemal ile karşı karşıya getirmiştir. Cemiyet, kendi bünyesindeki kişisel yanlışlıklar ve örgütün izlemiş olduğu genel politika yüzünden, üyelerinin bir kısmının tutuklanmasına, bir kısmının da dağılmasına neden olmuştur. Yüz. Emin Ali Bey, Bekirağa Bölüğü'nde İngiliz İşgal Polisi tarafından tutuklu bulunan Kara Vasıf Bey'den örgütün mührünü ve şifre anahtarını alarak, yeniden İstanbul'un semt ve mahallerinde toparlanmak istemiştir. Ancak bu hususta pek başarı elde edememiştir. Daha sonra Karakol Cemiyeti'nin Üsküdar Şube Sorumlusu Erkan-ı Harp Kaymakamı Muğlalı Mustafa Bey, önceki deneyimlerden de yararlanarak

örgütü yeniden toplar ve adını da “Zabitan” olarak değiştirmiştir. Zabitan, Karakol’un bir uzantısı olarak faaliyetlerine başlamış ve yeni bir örgütlenme yoluna giderek, bazı bünyesel değişiklikler yapmıştır. Zabitan, kuruluş tarihi olan 27 Ekim 1920’den itibaren Ankara ile ilişki kurmuştur. Ancak Karakol Cemiyeti’nin bir uzantısı olduğu için, daima Ankara tarafından bir kuşku ile karşılanmıştır. Zabitan üyelerinin hemen hemen tamamının İttihat ve Terakki üyesi olmaları, Ankara tarafından sıkı bir takibe alınmalarına neden olmuştur. Karakol Cemiyeti ve Ankara Hükümeti arasında gelişen olaylar ve gösterilen tepkiler Zabitan Grubunu ’da etkilemiştir. Bu nedenle TBMM tarafından hiçbir zaman tanınmamıştır. Oysa aynı tarihlerde kurulan Hamza Grubu TBMM tarafından tanınmış ve daha sonra elemanları Türk Ordusu’nun değişik kadrolarına alınmıştır (Ekinci, 1994).

### **3.5. YAVUZ GRUBU**

Önce Karakol ve daha sonra Zabitan olarak faaliyetine başlayan teşkilâtın yıldızı hiçbir zaman Ankara Hükümeti ile barışmamıştır. Zabitan’dan sonra yine Muğlalı Mustafa Bey başkanlığında Yavuz Grubu adında bir teşkilât hayata geçirilmiştir. Resmî mühür olarak Grup, Yavuz Sultan Selim’in resmini kullanmıştır. Mustafa Bey tarafından Ankara’da Genelkurmay Reis Vekili Fevzi Çakmak Paşa’ya, üzerinde Yavuz Grubu’nun mührü bulunan “Çok acele” başlığıyla 1921 tarihli şifreli bir rapor gönderilmiştir. Raporda “Anadolu’ya teknelerle taşınmak üzere Sarıyer Bölgesi’nde sahile yakın bir yerde Teşkiat tarafından gizlenen 570 adet mavzer ile 4 hafif makineli tüfek ve 10 sandık cephanenin, Askerî bekçilerin İngilizlere ihbarı sonucunda kaybedildiğini, ancak gönüllü subayların kaçarak saklanmayı başardıklarını bildirilmekte, ayrıca İngilizler adına ajanlık yapan şahıslardan bahsedilmekte ve bu şahısların Adapazarı yönünden Anadolu’ya gönderildikleri bildirilmektedir”. Muğlalı Mustafa Bey, yakalanma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığından, Eylül 1921’de İstanbul’dan Anadolu’ya geçmiştir. Bu hadise üzerine Yavuz Grubu’nun faaliyetleri sekteye uğramıştır (İlter, 2002).

### **3.6. FELÂH GRUBU**

İşgal yıllarında Ankara’daki Genelkurmay Başkanlığı’nın onayıyla İstanbul’da kurulan ilk gizli teşkilâttir. Grubun kuruluş amacını üç başlık altında toplamak mümkündür: 1-İstanbul’da işgalcilerin denetiminde bulunan silâh, cephane ve mühimmat depolarından, ihtiyaç duyulan silah, cephane ve mühimmatın Anadolu’ya

kaçırılması, 2-Mondros Mütarekesi'nin 5.Maddesiyle terhis edilen ve büyük çoğunluğu İstanbul'a dönen Osmanlı Ordusu'nun subay ve askerî personelini, yeni oluşturulan Millî Ordu'nun ihtiyaçları doğrultusunda Anadolu'ya kaçırmak. 3-Ankara'nın elini güçlendirecek istihbarat bilgilerini toplayarak göndermektir. Belirtilen amaçlar doğrultusunda kurulan ve TBMM hükümetinin İstanbul'daki tek ve hakiki temsilcisi olan Felâh Grubu'nun ilk ismi Hamza Grubu'dur. Grup, işgalcilerin takibinden kurtulmak amacıyla sık sık adres değiştirmiştir.. Felâh Grubu'nun ilk teşkilâtı ve çekirdeği olan Hamza Grubu, 23 Eylül 1920 tarihinde kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır. Grup daha sonraları Mücâhid, Muhârib ve Felâh adlarıyla faaliyetlerini yürütmüştür (Aydın, 1989).

### 3.7. HAMZA GRUBU

23.09.1920 tarihinde İstanbul'da kurulmuştur. Hz. Hamza'nın gücü ve cesaretinden ilham alınarak, Gruba bu ismin verildiği bilinmektedir. Grubu'un kurucusu Yüz. Neşet Bey'dir. Neşet Bey, Hamza Grubunu kurmadan önce "Molteke" adlı gizli bir teşkilât kurarak faaliyette bulunmuştur. Bu teşkilât, Hamza Grubu'nun çekirdeğini teşkil etmiştir. Molteke Grubu; mensupları, çalışması ve teşkilâtın halet-i ruhiyesi itibariyle Felâh Grubu'nun ilk teşkilâtı olarak kabul edilmiştir. Ancak Molteke Teşkilâtı maddi yönden takviye edilmediğinden varlık göstermemiştir. Neşet Bey, teşkilâta ve başlattıkları faaliyetlere resmî bir sıfat kazandırmak amacıyla Ankara'ya gitmiştir. Mustafa Kemal Paşa'dan hüsnü kabul gördükten ve ondan aldığı direktifle İstanbul'a geri dönmüştür. Hamza Grubu İstanbul'da Ankara adına istihbarat çalışmaları yapmıştır. Bunun yanında İstanbul'dan Anadolu'ya; subay, silah, cephane ve mühimmat sevkiyatı hususları ile de uğraşmıştır (Aydın, 1989). Hamza Grubu, deşifre veya tehlike anında teşkilât içerisinde yerine geçebilecek alt birimler oluşturmuştur. Hamza'nın yerine Ferhat Grubu, onun da bertaraf olması durumunda Kerimî Grubu geçecektir. Nitekim Hamza Grubu 31 Ağustos 1921 tarihinde yeniden teşkilatlanmıştır. Felah Grubu, İstiklal Savaşı'nın sonuna kadar faaliyetlerini sürdürmüştür (Aydın, 2018).

#### 3.7.1. Hamza Grubu'nun Teşkilât ve Kadrosu

Hamza Grubu üç şubeden meydana gelmiştir:

- I. Şube
- 1) İstihbarat



- 2) Matbuat
- 3) Propaganda

## II. Şube

- 1) Subay Temini
- 2) Subay, er ve askerî personelin sevkı
- 3) Kurye Temini

## III. Şube

- 1) Mühimmat Temini
- 2) Sanatkâr Temini
- 3) Mühimmat Sevkiyatı.

Gurubun I. Şube Müdürlüğü görevini “Yıldız” kod adıyla anılan Yüz. Seyfettin Bey yürütmüştür. Bu şubenin görevi Yunan Ordusu’nun teşkilât ve harekâtı hakkında istihbarat toplamaktır (Aydın, 2018). Ankara’dan gelen emirler doğrultusunda harita bulma, propaganda ve gazetecilik faaliyetlerinin yanında, İstanbul’un durumu hakkında yapılan istihbarat faaliyetleri, bu şubenin önde gelen meşguliyetleri arasında olmuştur. İstihbarat Şubesi’nin bir diğer görevi ise Anadolu’daki Milli Mücadele Savaş’ın İstanbullulara yapmak idi. II. Şube işleriyle Yüz. Neşet Bey ilgilenmiştir. Neşet Bey, gruptan ayrıldığı 4 Şubat 1921 tarihine kadar, Mücahit Grubu şefliğini de yapmıştır. Şubenin görevi, teknik ekipmanı sağlamak, siparişleri ve satın almaları gerçekleştirmektir. III. Şube şefi ise Yüz. Şakir Muzaffer Bey’dir. Şakir Bey saraya yakınlığı ile bilinmekteydi. İngilizlere bilgi taşıdığı konusunda üzerine toplanan şüpheler sebebiyle, grupta vazife yapması mahzurlu görülmüş ve uzaklaştırılmıştır. Şubenin görev alanı, Anadolu’ya gidecek olan subayların seçimiyle ilgilenmek, sevklerini sağlamak ve posta işleri olmuştur. Ayrıca Anadolu’ya gidecek olan casus, kötü niyetli cemiyet ve fırka mensuplarının tespit edilmesi, takibi ve kurye temini de gibi işler de bu şubeye ait idi (Aydın, 1969).

### 3.8. ASKERÎ POLİS TEŞKİLÂTI (P)

Mustafa Kemal’im emri ve Fevzi Çakmak’ın çalışmasıyla 18 Temmuz 1920 tarihinde kurulmuştur. Merkezî Eskişehir olmak üzere faaliyete başlayan teşkilâtın kısa adı “P” dir. Görevi; ordu gerisinden ve içinde düşmanın faaliyetlerini ve yıkıcı propagandasını, gizli örgüt kurmasını, karışıklık çıkarmasını engellemek ve karşı önlemler almaktır. Ayrıca sahillerden, sınırlardan giriş ve çıkışları kontrol etmek, gerekirse tutuklamak ve kanıtlarla birlikte Türk adli makamlarına teslim etmektir

(Ekinci, 1994). Teşkilâtın tüm ajanları askerlerden oluşmuştur. P'nin kurulması ordu içerisinde tedirginliklere sebep olmuştur. Bunun üzerine Fevzi Paşa, teşkilâtın ordu içerisinde çalışmayacağını, düzenli ve disiplinli bir kurum oluşturmak için bütün personelinin ordu mensuplarından seçildiğini belirterek, ordu mensuplarının gönlüne su serpmiştir. İstihbarat çalışmalarında hayli başarılar elde etmişlerdir. İngilizler, Fransızlar, Sovyetler, İtalyanlar ve özellikle de Yunanlılar hakkında oldukça geniş bilgiler toplamışlardır. Ancak P mensupları Fevzi Paşa'nın talimatına rağmen ordu içerisinde haz etmedikleri subaylar hakkında düzmece raporlar düzenlerler ve hatta daha ileriye giderek milletvekillerini bile takip etmişlerdir. Türk İstihbarat tarihinde ilk düzenli rapor yazma P Teşkilâtı ile başlamıştır (Bahar, 2017). Başlangıçta başarılı işlere imza atan Teşkilât, daha sonra yetkisini aşan işlere karışmış ve gizliliğe riayet etmeyerek görevini kötüye kullanmıştır. Bunun üzerine Teşkilât 21 Mart 1921 tarihinde lağvedilmiştir (İlter, 2002).

### **3.9. TETKİK HEYETİ ÂMİRLİKLERİ**

P'nin kapatılmasının ardından istihbarat faaliyetleri açısından bir boşluk doğmuştur. Bunun üzerine Genelkurmay Başkanlığı tarafından 1 Nisan 1921 tarihinde Tetkik Heyeti Amirlikleri kurulmuştur. Teşkilât Anadolu'nun tüm şehirlerinde; komünist faaliyetler, ajan faaliyetleri, azınlıkların tutumu, davranış ve düşmanla işbirlikleri, Yunanlıların işgalleri ve zulümleri ve halkın Millî Mücadele karşısındaki tavrı gibi konular üzerinde çalışmıştır. Tetkik Heyeti Amirlikleri'nin personellerinin kimlikleri deşifre olması sebebiyle 22.06.1922 tarihinde lağvedilmiştir (İlter, 2002).

### **3.10. GEÇİT TEŞKİLÂTI (GTK)**

1922 yılı sonları ile 1923 yılı başları arasında Genelkurmay Başkanlığı tarafından 1. Ordu Komutanlığına bağlı olarak kurulmuştur. Teşkilât, İstanbul ve Trakya'ya yeniden yapılacak bir saldırıya karşı koymak, İngiliz İşgal birliklerini takip ve kontrol etmek gayesiyle kurulmuştur. Lozan Barış Görüşmeleri 24.07.1923 tarihinde Lozan Barış Antlaşması ile sonuçlanmasından sonra, Fevzi Paşa'nın emri ile 08.08.1923 tarihinde teşkilâtın faaliyetlerine son verilmiştir (Bahar, 2017).

Tetkik Heyeti Âmirlikleri'nin kapatılmasından sonra, meydana gelen istihbarat boşluğunu Ordu Kurmay Başkanlıklarına bağlı olarak çalışan İstihbarat Şubeleri tarafından doldurulmuştur. 1922 yılının ortasından, 1926 yılının başlarına kadar

bunların yaptığı propaganda, takip ve araştırma görevlerini ordu Müfettişlikleri İstihbarat Şubeleri devam ettirmiştir. Daha sonra Ordu Müfettişlikleri de bu görevleri Genelkurmay'ın talimatı üzerine, Millî Emniyet Hizmeti (MEH) Riyâseti Şubeleri 'ne devretmiştir (İlter, 2002).

### 3.11. MİLLÎ EMNİYET HİZMETİ/MEH/MAH

Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte Atatürk, Türk Halkı'nın kültürel seviyesini muasır medeniyetler seviyesine çıkarmak için birtakım inkılaplar başlatmıştır. Ancak bu inkılaplara karşı çıkanların hedefleri Mustafa Kemal olmuştur. 1926'da İzmir'de Atatürk'e suikast teşebbüsünde bulunulmuştur. Atatürk, hem Genç cumhuriyette yapılacak olan inkılap hareketleriyle rejimi korumak ve kollamak amacıyla, hem de yabancı devletlerin espionaj çalışmalarını ve bölücü odakların faaliyetlerini önlemek adına "Bu böyle olmaz, çağdaş devletlerde olduğu gibi biz de modern bir istihbarat kurmak zorundayız" ifadelerini kullanmıştır (İlter, 2002). Cumhurbaşkanı Atatürk'ün direktifleri doğrultusunda modern bir istihbarat teşkilâtının kurulması çalışmaları, Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Paşa'nın uhdesine verilmiştir. Başlangıçta Teşkilât sadece yurt içinde istihbarat çalışmaları yapmak üzere kurulduysa da, daha sonra kapsamı genişleyerek yurt dışına yayılmıştır. Teşkilât, EHUR'un İstihbarat Dairesi'ne bağlı olarak kurulmuştur. 6 Ocak 1926 tarihinde, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in direktifleri doğrultusunda Genelkurmay'a bağlı olarak kurulan ve yapılanma çalışmalarını 1926 Kasım'ında tamamlayan Millî Emniyet Hizmeti Riyâseti'ne, Bakanlar Kurulu'nun 19 Aralık 1926 tarihli ve "Gazî Mustafa Kemal" onaylı "Gizli Kararnâmesi" ile resmîyet kazandırılmış ve Riyâset, Başbakanlığa bağlanmıştır (Bahar, 2017). Kararnâmede, Riyâsetin reisleri ile memurlarının tayinlerinin Cumhurbaşkanı'nın onayına, Başbakan tarafından arz olunacağı belirtilmektedir. MAH'ın resmîyet kazanmasından bir hafta sonra Fevzi Paşa'nın yakından tanıdığı, Başbakan İsmet İnönü'nün teklifi ve Atatürk'ün onayıyla Yarbay Şükrü Ali Ögel 25 Aralık 1926 tarihli Kararnâme ile MAH ilk başkanı olarak tayin edilmiştir. Ögel MAH'ın başına geçmeden önce EHUR İstihbarat Dairesi'nde görevli olarak Almanya, İstanbul ve Ankara'daki istihbarat kursları ve konferanslarına katılmıştır. Teşkilâtın kısaltması olarak önce MEH kullanılsa da daha sonra söyleyiş uyumu bakımından MAH tercih edilmiştir (İlter, 2002).

### 3.11.1. MAH'ın Yapısı

MAH başlangıçta içe dönük bir teşkilât olarak doğmuştur. Kuruluşundan kısa bir süre sonra ise istihbarat ihtiyacını karşılamak için Teşkilât Tüzüğü'ne uygun olarak hem iç hem de dış yapılanma çalışmaları bitirilmiştir. Buna göre, ilk merkezî yapılanmanın 4 ana şubeden meydana gelmesi kararlaştırılmıştır.

A Şubesi : İstihbarat [Espiyonaj].

B Şubesi : Müdâfaa [Kontr Espiyonaj].

C Şubesi : Propaganda.

D Şubesi : Teknik Destek.

A Şubesi personeli (İstihbarat=Espiyonaj), Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı subaylardan oluşmuştur. B Şubesi (Müdâfaa=Kontr Espiyonaj), İçişleri Bakanlığı'na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü ile Jandarma Genel Komutanlığı personelinde meydana gelmiştir. C Şubesi (Propaganda), Dışişleri Bakanlığı personelinde ve D Şubesi ise asker ve sivil personelden meydana gelmiştir.

Ekim/Kasım 1926'da İstihbarat Heyeti tarafından yapılan çalışmalar sırasında hazırlanan Teşkilât Tüzüğü'ne uygun olarak Riyâset'in iç ve dış yapılanması çalışmaları tamamlanmıştır. Çalışmalar sırasında birçok şema üzerinde çalışılarak Türkiye'ye uygun bir yapılanma üzerinde mutabık kalınmıştır. Buna göre, ilk merkezî yapılanmanın 4 ana şubeden meydana gelmesi kararlaştırılmıştır.

A Şubesi : İstihbarat [Espiyonaj].

B Şubesi : Müdâfaa [Kontr Espiyonaj].

C Şubesi : Propaganda.

D Şubesi : Teknik Destek.

A Şubesi (İstihbarat=Espiyonaj), Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı subaylardan; B Şubesi (Müdâfaa=Kontr Espiyonaj), İçişleri Bakanlığı'na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü ile Jandarma Genel Komutanlığı personelinde; C Şubesi (Propaganda), Dışişleri Bakanlığı personelinde; D Şubesi, asker ve sivil personelden meydana gelmiştir. Kasım 1926'da Millî Emniyet Hizmeti Riyâseti'nin ilk bağımsız binası olan

Hacı Bayram Camii civarındaki binaya taşınmıştır (İlter, 2002). Yurt içinde, daha önce 6 Ocak 1926 tarihinde ana merkeze (Ankara) bağlı olarak İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır ve Kars'ta kurulan 5 şubeye ilâve olarak 3 şube daha açılmış, ancak bu defa bu şubelerin bütünü genişletilerek 8 Mıntıka (Bölge) Amirliği adı altında değerlendirilmiştir (Bahar, 2017). Buna göre, yurt içindeki Merkezler (Mıntıka Âmirlikleri); yapılandırılmış ve bu merkezlere gidecek âmirlerin hareket tarzları bir esasa bağlanmıştır. Böylece, tayin edilen Mıntıka Âmirleri yeni görev yerlerine hareket etmişlerdir.

Adana Mıntıkası	:	A ve B Âmirlikleri halinde,
Ankara Mıntıkası	:	B Âmirliği halinde,
Antalya Mıntıkası	:	B Âmirliği halinde,
Diyarbakır Mıntıkası	:	A ve B Âmirlikleri halinde,
İstanbul Mıntıkası	:	A ve B Âmirlikleri halinde,
İzmir Mıntıkası	:	A ve B Âmirlikleri halinde,
Kars Mıntıkası	:	A ve B Âmirlikleri halinde,
Samsun Mıntıkası	:	B Âmirliği halinde,

Bu dönemde, merkezlerdeki A (İstihbarat=Espiyonaj) ve B (Müdâfaa=Kontr Espiyonaj) Âmirleri bağımsız çalışmıştır. Bunlar Millî Emniyet Hizmeti Riyâseti ile doğrudan ayrı ayrı haberleşmişlerdir. Ankara, Antalya ve Samsun merkezleri B Âmirleri tarafından idare edilmiş, bu merkezlere A Âmirleri gönderilmemiştir. Ayrıca merkezlerin hiç birisine, C ve D şubelerinin temsilcileri tayin edilmemiştir. Ülke içerisindeki yapılanmada Merkezler (Mıntıka Âmirlikleri) açılırken, yurt dışında açılacak Merkezler ile ilgili çalışmalar da sürdürülmüş ve Türkiye dışında Viyana (Kuzey), Tahran (Doğu) ve Kahire (Güney) olmak üzere 3 adet istasyon faaliyetine başlamıştır. 1926 Kasım sonunda, Hacı Bayram Camii civarındaki Şehit Keskin Sokak'ta bulunan Millî Emniyet Hizmeti Riyâseti'nde personel sayısı 10 olarak tespit edilmiştir (İlter, 2002).

Teşkilât'ın Dış İstihbarat Bölümü'nün kurulması için, Birinci Cihan Harbi'nden önce ve savaş döneminde Alman Genelkurmay İstihbarat Servisi'nin Başkanı olan ve daha sonra emekliye ayrılmış bulunan Albay Walther Nicolai ile temas kurulmuş ve

Türkiye'ye davet edilmiştir. Walther Nicolai, MAH personellerini eğitmek için Türk Hükümeti'ne Almanya'da görülecek olan istihbarat kursunun programını sunmuştur (Kuzu, 2017). Mart 1926'da Türk Hükümeti Nicolai'n sunmuş olduğu programını uygun görmüştür. Hükümet Almanya'da istihbarat kursu için, o sırada Boğazlar Komisyonu'nda görevli olan ve Harp Akademisi'nde Harp Tarihi Dersleri veren Kurmay Yarbay Şükrü Âli (Ögel) Bey, Kurmay Subay Hüseyin Rahmi (Apak) Bey, Hasan Reşit (Tankut) Bey, Kemal (Güçsav) Bey ve Hariciye Vekâlet'inden yüksek dereceli bir memuru göndermiştir. Almanya'da 20 günlük bir kurstan sonra heyet Türkiye'ye geri dönmüştür. Akabinde protokole uygun olarak Walther Türkiye'ye gelerek İstanbul'da sivil ve askerden oluşan 12 kişiye konferans vermiştir. Konferansta; espionaj, kontrespiyonaj, propaganda gibi hususlar işlenmiş ve konferans sonunda teşkilâtın tüzüğü oluşturularak dersler son bulmuştur. A Şubesi'ne Kurmay Binbaşı Mehmet Nuri Bey, B Şubesi'ne Jandarma Yarbay Kemal Bey, C Şubesi'ne Dışişleri Bakanlığı Şube Müdürlerinden Muhiddin Raşit Bey, D Şubesi'ne Kurmay Binbaşı Şahap Bey, Müdür olarak tayin edilmişlerdir (Bahar, 2017).

### **3.11.2. MAH'ın Kadrosu ve Bütçesi**

Teşkilatı'n kendine özgü bir kadrosu olmamıştır. Kuruluş ve İntibak dönemlerinde Riyâset'in kadrosu, Millî Savunma Bakanlığı kadrosundaki askerlerden, İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkları ile Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'ndan gelen personelden oluşturulmuştur. 1935 yılından itibaren Teşkilât bünyesine sivil memurlar almaya başlamıştır. Personelin terfi, tayin ve diğer özlük işleri, Teşkilâtın göstereceği lüzum üzerine ait oldukları kurumlarca yürütülmüştür. Her bir personel maaşını bağlı olduğu kurumdan almıştır. Teşkilâtın diğer harcamaları ise başbakanlığın örtülü ödeneğinden karşılanmıştır. Riyâset'in 1928 yılı bütçesinin (ödeneğinin) yaklaşık 800 TL. civarında olduğu anlaşılmaktadır. 1954 yılının bütçesi (ödeneği) ise yaklaşık 2,5 Milyon TL. civarında olmuştur (İlter, 2002).

### **3.11.3. MAH'ın Operasyonları**

#### **a) Yıkıcı ve Bölücü Faaliyetlerle Mücadele:**

Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte doğal olarak saltanat ve hilafette kaldırılmıştır. Ardından Osmanlı Hanedan mensupları ülkeden sürülmüştür. Bu nedenle genç Cumhuriyet'in aleyhinde yurt içinde ve dışında çalışanların sayısı artmıştır. Doğu

Anadolu'da Şeyh Said İsyanı başlamış ancak bastırılmıştır. Fakat sükûnet tam olarak sağlanamamıştır. Ermeniler ile Kürtler 1927'de Hoybun Cemiyeti'ni kurmuşlardır. Öte yandan gizli Komünist Partisi'nin faaliyetleri devam etmekteydi. Ayrıca 24.07.1923 tarihinde kaldırılan Kapitülâsyon artığı yabancı kuruluşlar da faaliyetlerine devam ediyorlardı. Karadeniz Bölgesi'nde ise, Kızıl Lazistan'ı kurma hevesi sürdürülürken, Akdeniz'de Mussolini İtalya'sının saldırgan emelleri sezilmekte, Rum Patrikhanesi'nin davranışları da devamlı bir huzursuzluk kaynağı olmakta idi. MAH, kurulduktan sonra ülke içinde ve dışında rejimi korumak adına, bu yıkıcı faaliyetler ile mücadele etmek zorunda kalmış ve başarılı hizmetler vermiştir (İlter, 2002).

**b) Hatay Meselesi:**

Millî Emniyet Hizmeti Riyâseti, Dışişleri Bakanlığı'na ve Genelkurmay Başkanlığı'na çok önemli bilgiler vermiş ve Hatay konusunda gerekli tedbirlerin alınmasında etkili olmuştur. Karşı tarafın niyetleri öğrenilerek Atatürk'e ulaştırılmıştır. MAH'ın katkısıyla Hatay 30 Haziran 1939'da Türkiye'ye katılmıştır (Bahar, 2017).

### **c) Ticari İşletmelerin Devletleştirilmesi:**

Bu dönemde, çözülmesi gereken hayati öneme haiz ülke meselelerinin başında, bir kısmı ticari ve ekonomik imtiyazlar bulunmaktaydı. Bunlardan, demiryolları, tramvay işletmeleri, liman tesisleri, kömür ocakları, elektrik ve havagazı tesisleri, düyûn-i umumiye karşılığı olan tütün, sigara ve tuz gibi tekel maddeleri ile balık avcılığı yabancıların elinde idi. Bunları kontrol etmenin ve siyasi istikrarı sağlamanın imkânı bulunmuyordu. İşte bu sebeplerle, Cumhuriyet Hükümeti derhal tasfiye çalışmalarına girişmiştir. Bu işletmeler yabancılardan satın alınarak millileştirilmiştir. Fakat satın alma teşebbüslerinde bir takım zorluklar yaşanmış ve bunları Devlet'e fiyatının üstünde verilmeye çalışılmıştır. MAH, yabancı kuruluşların kendi aralarındaki yazışma ve değerlendirmelerinin içeriğinden haberdar olarak Hükümet'e bildirmiştir. Bu sayede işletmelerin düşük bir fiyata alımı sağlanmıştır. Bu doğrultuda MAH, ülkeye maddi ve manevi katkı sağlamıştır (İlter, 2002).

### **d) İkinci Dünya Savaşı Yıllarında ve Sonrasında Yabancı Servislere Karşı Verilen Mücadele:**

MAH Riyâseti, bilgi-birikim ve tecrübesiyle İkinci Cihan Harbi yıllarında da göstermiştir. Bu dönemde Alman ve İngiliz gibi güçlü İstihbarat Servisleri ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu dönemde, yabancı servis operasyonlarına dâhil hedeflerden birçoğuna suçüstü yapılarak Adalet'e teslim edilmiştir.

İkinci Cihan Harbi yıllarında MAH elemanı olan ve yüzyılın ajanı olarak nitelendirilen Çiçero (İlyas Bazna)'nın faaliyetleri de entelijans konusunda tipik bir örnektir. Çiçero, 1930-1944 yılları arasında Yugoslavya, Amerika Birleşik Devletleri, Alman ve İngiliz Büyükelçiliklerinde şoför, kavas ve özel hizmetli olarak çalışmıştır. Savaş yıllarının sonunda Çiçero'nun İngiliz Büyükelçiliği'nde özel hizmetli olarak bulunduğu sırada, Türkiye'nin müttefiki İngiltere aleyhine Alman Gizli Servisi hesabına casusluk yaparak, savaş sırlarını Almanlara aktarmıştır. MAH'ın Kontr Espiyonaj unsurları bu dönemde, hayati değerdeki bilgi, belge ve manevra olanaklarını siyasi iktidara sunarak Türkiye'nin harbe dahil olmamasında etkin rol oynamışlardır (Bahar, 2017).



### 3.12. MİLLÎ İSTİHBARAT TEŞKİLÂTI (MİT)

İkinci Dünya Savaşı beraberinde siyasî, ekonomik, askerî sosyal ve teknik alanlarda çok hızlı değişimler meydana getirmiştir. Türkiye’de bundan etkilenerek siyasî, ekonomik ve sosyal alanlarda da radikal değişimler meydana gelmiştir. Böylece Türkiye’de çok partili hayata geçilmiş, yeni ve çok etkili yayınlar başlamış, sendikalarda gelmişler kaydedilmiş, üniversiteler geniş ölçüde dışa açılmışlardır. Dünyada meydana gelen bu gelişmelere ve değişmelere karşın Türkiye’de kayıtsız kalamamıştır. Bu değişimler özellikle istihbarat faaliyetlerini eskiye nazaran daha karmaşık bir hala getirmiştir. İkinci Savaş süresince istihbarat temininde önemli başarılar imza atmış MAH’ın yerine, daha verimli ve çağdaş tarzda çalışacak yeni bir teşkilâtın kuruluşu zorunlu bir hal almıştır. Bu sebeplerle, devletin güvenliğini ve millî politikası ile ilgili istihbarat çalışmalarını bir bütün olarak ele almak, istihbarat ile uğraşan kurumlar arasında koordinasyonu sağlamak, devletin millî güvenlik politikası ile ilgili planların hazırlanmasında esas olacak askerî, siyasî, iktisadî, ticari, malî, sinaî, teknik, ilmî, biyografik, psikolojik ve millî güvenlikle ilgili istihbaratı devlet çapında üretmek gayesiyle 06 Temmuz 1965 tarihli ve 644 sayılı “Millî İstihbarat Teşkilât Kanunu” çıkarılmıştır. 22.07.1965 tarihinde yürürlüğe giren bu kanuna ile “Başbakanlığa” bağlı olarak Millî İstihbarat Teşkilâtı kurulmuştur. Millî Emniyet Hizmetleri ise aynı adla Başkanlık halinde Haber Toplama Ünitesi olarak MİT bünyesinde faaliyetine devam etmiştir (İlter, 2002).

Yeni yasa MİT’in bir müsteşar tarafından yönetilmesini öngörürken, müsteşar görevlerini yeni getirmesinde başbakan karşı sorumlu tutulmuştur. MİT Kanunu ile devlet çapında istihbarat çalışmalarının yönlendirilmesi ve Koordinasyonun sağlanmasında görüş bildirmek üzere “Millî İstihbarat Koordinasyon Kurulu”(MİKK) adıyla ilk defa yeni bir yapılanma oluşturulmuştur (Kuzu, 2017). 644 Millî İstihbarat Teşkilât Kanunu ile birlikte MİT; Millî Emniyet Hizmetleri Başkanlığı (MAH), İstihbarat Başkanlığı (İB), Psikolojik Savunma Başkanlığı(PSB), İdari İşler Başkanlığı (İİB), Teftiş Kurulu Başkanlığı ve Hukuk Müşavirliği ile diğer gerekli dairelerden oluşmuştur. MAH bu kanunla ile ortadan kaldırılmamış, MİT’e bağlı bir başkanlık olarak faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Ancak 1984 yılında MİT bünyesinde yeniden yapılandırmaya giderek, MAH Başkanlığı görevlerini diğer birimlere devrederek kapatılmıştır (Çıtak, 2017).

### 3.12.1. MİT'in Görevleri (644 Sayılı Kanun Çerçevesinde)

644 sayılı kanunun 3. Maddesinde Millî İstihbarat Teşkilâtı'nın görevleri şu şekilde açıklanmıştır: Devletin millî güvenlik politikası ile ilgili planların hazırlanmasında esas olacak askerî, siyasal, iktisadi, ticari, mali, sınaî, ilmi, teknik, biyografik ve psikolojik ve millî güvenlikle ilgili istihbaratı devlet çağında istihsal etmek, elde edilen istihbaratı Başbakan'a, Millî Güvenlik Kuruluna (MGK) ve gerekli resmî makamlara ulaştırmak, yaymak, istihbaratla uğraşan bütün daire ve kurumlar arasında koordinasyonu sağlamak, psikolojik savunma icaplarını yapmak ve istihbarata karşı koymaktır.

- a. Millî Emniyet Hizmetleri Başkanlığının görevleri; Millî Güvenlik ile ilgili istihbarata esas olarak haberleri toplamak ve istihbarata karşı koymaktır.
- b. İstihbarat Başkanlığının görevleri; MAH ve PSB ile çeşitli devlet daireleri ve resmi kurumlar tarafından derlenen millî güvenliğe ait haber ve istihbaratı almak, devlet çapında yorumlamak, tasnif etmek, yaymak ve MİT içindeki istihbarat faaliyetlerini koordine etmektir.
- c. Psikolojik Savunma Başkanlığının görevleri; barışta ve savaşta millî bünyeye içten ve dıştan gelecek psikolojik tesirlere ait açık haberleri toplamak, yorumlamak ve karşı koymaktır.
- d. İdari İşler Başkanlığının görevleri; topyekûn istihbaratın sağlanması için gerekli destek görevlerini yapmaktır.
- e. Teftiş Kurulu Başkanlığının görevleri; MİT'in teftiş, denetim ve soruşturma işlerini yapmaktır.
- f. Hukuk Müşavirliğinin görevleri; MİT ile ilgili hukuki işleri yönetmektir.

MİT'e bağlı dairelerin bu ana görevleri istikametinde tespit edilecek olan eğer görevleri Başbakanın onaylayacağı bir gizli talimatta belirtilir. MİT'e bu görevler dışında hizmet yüklenemez ve bu teşkilât devletin güvenliği ve millî politikaları ile ilgili istihbarat hizmetlerinden başka hizmet istikametlerine yöneltilemez (MİT Kanunu, 1965).

1 Kasım 1983 yılında kabul edilen ve 1 Ocak 1984'te yürürlüğe giren 2937 sayılı "Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanunu" Türkiye'nin istihbarat tarihinde önemli bir hukuki köşe taşı oluşturmuştur. İlk kanundan 18 yıl sonra, dönemin şartlarına ve Türkiye'nin ihtiyaçlarına binaen yeni bir yasal düzenlemenin yapılması gerekmiştir. 2937; sadece MİT'i değil devletin istihbarat

hizmetlerini ve yapısını düzenleyen bir kanun niteliğindedir. Bu kanunla doğrudan Başbakanlığa bağlı bir Millî İstihbarat Teşkilâtı Müsteşarlığı oluşturulmuştur. Müsteşarlık; müsteşar, müsteşar yardımcıları, bakanlıklar, daireler ve şubeleri ile diğer teşkilât birimlerinden oluşturulmuştur. Kanunun 4. Maddesinde kanunun 4. Maddesinde Millî İstihbarat Teşkilâtı'nın görevleri sayılmıştır (Çıtak, 2017). MİT'in (2937 sayılı kanun) görevleri şunlardır:

### **3.12.2. MİT'in (01.11.1983 tarihli 2937 sayılı kanun) Görevleri**

- a. Türkiye cumhuriyetinin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, Anayasal düzenine ve millî gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında millî güvenlik istihbaratını devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genel Kurmay Başkanı, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak.
- b. Devletin millî güvenlik siyasetiyle ilgili planların hazırlanması ve yürütülmesinde; Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile ilgili bakanlıkların istihbarat istek ve ihtiyaçlarını karşılamak.
- c. Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat faaliyetlerinin yönlendirilmesi için Millî Güvenlik Kurulu ve Başbakana (Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Milli Güvenlik Kuruluna) tekliflerde bulunmak.
- d. Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerine teknik konularda müşavirlik yapmak ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak.
- e. Genelkurmay Başkanlığınca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genel Kurmay Başkanlığına ulaştırmak.
- f. Millî Güvenlik Kurulunda belirlenecek diğer görevleri yapmak.
- g. İstihbarat karşı koymak.
- h. Dış güvenlik terörle mücadele ve millî güvenliğe ilişkin kanunlarda (Cumhurbaşkanınca veya) Bakanlar Kurulunca verilen görevleri yerine getirmek.
- i. Dış istihbarat, millî savunma, terörle mücadele ve uluslararası suçlar suçlar ile siber güvenlik konularında her türlü teknik istihbarat ve insan istihbaratı usul,

araç ve sistemlerini kullanmak suretiyle bilgi, belge, haber ve veri toplamak, kaydetmek, analiz etmek ve üretilen istihbaratı gerekli kuruluşlara ulaştırmak.

- j. İstihbarat kapasitesini, niteliğini ve etkinliğini artırmak amacıyla çağdaş istihbarat usul ve yöntemlerini araştırmak, teknolojik gelişmeleri takip etmek ve uygun görülenleri temin etmek (MİT Kanunu, 1983).

15.08.2017 tarihli ve 694 sayılı KHK'nin 61 inci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan "Milli Güvenlik Kurulu ve Başbakana" ibaresi "Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Milli Güvenlik Kuruluna" şeklinde ve ikinci fıkrasında yer alan "Başbakanca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiş ve aynı maddenin birinci fıkrasının (h) bendine "konularda" ibaresinden sonra gelmek üzere "Cumhurbaşkanınca veya" ibaresi eklenmiş, daha sonra bu hüküm 1.02.2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanunun 57'nci maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır. Daha sonra, 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 152'nci maddesiyle, bu maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde yer alan "Başbakan" ibareleri ile (h) bendinde yer alan "veya Bakanlar Kurulunca" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Millî İstihbarat Teşkilâtı'na bu görevler dışında görev verilemez ve bu teşkilât devletin güvenliği ile ilgili istihbarat hizmetlerinden başka hizmet istikametlerine yönetilemez. MİT, birimlerinin görev, yetki ve sorumlulukları Cumhurbaşkanınca onaylanacak bir yönetmenlikle belirtilmektedir. Daha önce Başbakanlığa bağlı olarak görev yapan MİT, sistem değişikliği ile birlikte Cumhurbaşkanlığına bağlanmış ve Kanuna Hükmünde Kararnameyle MİT Müsteşarlığı-MİT Başkanlığı olarak değiştirilmiştir.

2014 yılında "Yeni MİT Yasası" olarak da basında yer alan ve istihbarat alanında önemli değişiklikler yapan 6532 sayılı kanun gündeme gelmiştir. "2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanun'unda Değişiklik Yapılmasına Dair 6532 Sayılı Kanun" 17.04.2014 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda edilmiş ve 26.04.2014 tarihinde Resmî Gazete 'de yayınlanmıştır. Türkiye'nin güvenlik ve istihbarat anlayışının çağının gereklerinin çok arkasında kaldığı, yeni tehditlere karşı ciddi bir çalışmanın gerektiği ve MİT'in daha etkin ve önleyici olması gerektiği yönünde süren tartışmalar yasaya da yansımış ve hukuki bir çerçeve çizilmiştir. Kanun'un (17.04.2014-6532/3 md.) 3. Maddesi ise 1983 Kanun'un 6. Maddesindeki MİT'in yetkileri bölümünü önemli ölçüde yenilemiştir (Çıtak, 2017, s. 297-299).

### 3.12.3. MİT'in Görev Alanının Genişletilmesi

- a) Yerli ve yabancı her türlü kurum ve kuruluş, tüm örgüt veya oluşumlar ve kişilerle doğrudan ilişki kurabilir, uygun koordinasyon yöntemlerini uygulayabilir.
- b) Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamındaki kurum ve kuruluşlar ile diğer tüzel kişiler ve tüzel kişiliği bulunmayan kuruluşlardan bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilir, bunlara ait arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim alt yapısından yararlanabilir ve bunlarla irtibat kurabilir. Bu kapsamda talepte bulunulanlar, kendi mevzuatlarındaki hükümleri gerekçe göstermek suretiyle talebin yerine getirilmesinden kaçınamazlar.
- c) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dört, Beş, Altı ve Yedinci bölümlerinde yer alan suçlara (318, 319, 324, 325 ve 332'nci maddeleri hariç olmak üzere) ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarda ifade tutanaklarına, her türlü bilgi ve belgeye erişebilir, bunlardan örnek alabilir.
- d) Görevlerini yerine getirirken gizli çalışma usul, prensip ve tekniklerini kullanabilir.
- e) İstihbari faaliyetler için görevlendirilenlerin kimliklerini değiştirebilir, kimliğin gizlenmesi için her türlü önlemi alabilir, tüzel kişilikler kurabilir. Kimliğin oluşturulması veya tüzel kişiliğin kurulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belge, kayıt ve dokümanlar ile araç ve gereçler hazırlayabilir, değiştirebilir ve kullanabilir.
- f) Yabancıların ülkeye giriş ve çıkış ile vize, ikamet, çalışma izni ve sınır dışı edilmesi gibi konularda, ilgili kurum ve kuruluşlardan talepte bulunabilir.
- g) Telekomünikasyon kanallarından geçen dış istihbarat, millî savunma, terörizm ve uluslararası suçlar ile siber güvenlikle ilgili verileri toplayabilir.
- h) Yabancı unsurların ülkenin ve vatandaşların iletişim güvenliğini tehdit eden faaliyetlerinin engellenmesine yönelik çalışmalar yapabilir, ilgili kurum ve kuruluşlardan talepte bulunabilir.
- i) MİT'te görev alan veya alacak kişilerin güvenilirliklerini ve uygunluklarını belirlemek için yalan makinası uygulaması dâhil test teknik ve yöntemlerini kullanabilir.

j) MİT mensupları görevlerini yerine getirirken ceza ve infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülerle önceden bilgi vermek suretiyle görüşebilir, görüşmeler yaptırabilir, görevinin gereği terör örgütleri dâhil olmak üzere millî güvenliği tehdit eden bütün yapılarla irtibat kurabilir.

Bu Kanunun (03.07.2005 – 5397/3 md.) 4.üncü maddesinde sayılan görevlerin yerine getirilmesi amacıyla Anayasanın 2'nci maddesinde belirtilen temel niteliklere ve demokratik hukuk devletine yönelik ciddi bir tehlikenin varlığı halinde Devlet güvenliğinin sağlanması, casusluk faaliyetlerinin ortaya çıkarılması, Devlet sırrının ifşasının tespiti ve terörist faaliyetlerin önlenmesine ilişkin olarak, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Teşkilat Başkanı veya yardımcısının yazılı emriyle telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir, kayda alınabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, yirmi dört saat içinde yetkili ve görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir derhal kaldırılır. Bu halde dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on gün içinde yok edilir.

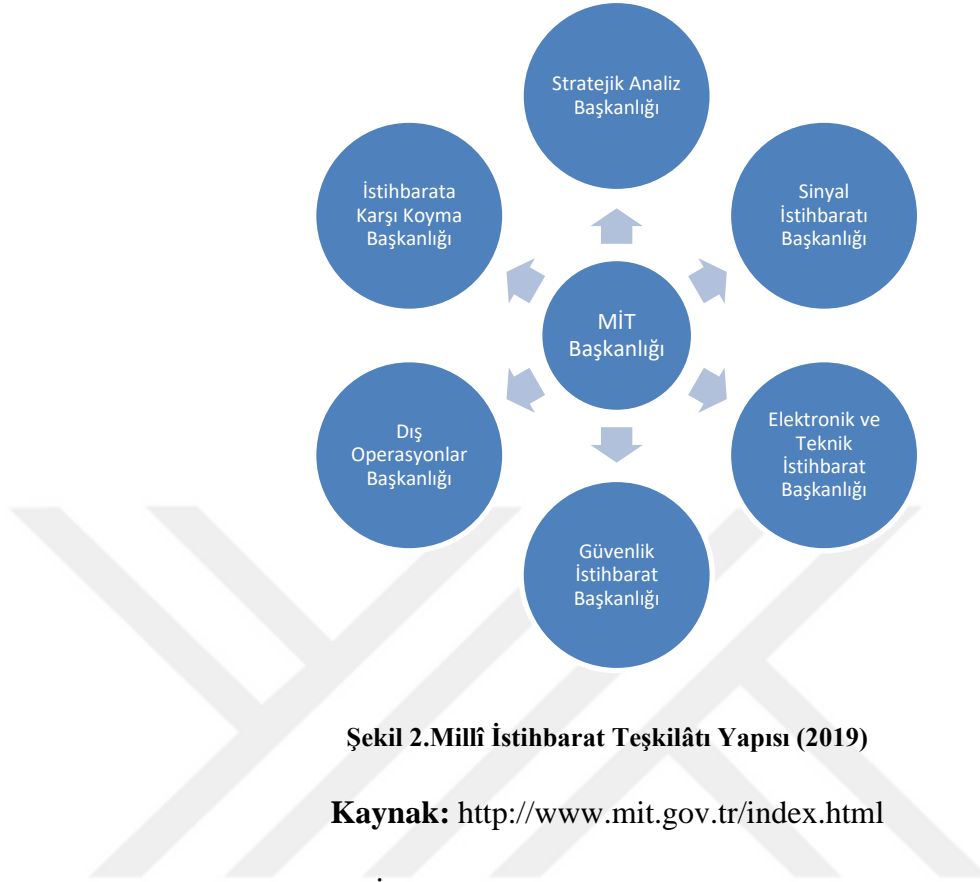
MİT çalışanlarının görevleri nedeniyle yaptıkları eylemlerle ilgili herhangi bir ihbar ve şikâyet, Cumhuriyet savcıları tarafından Başkanlığa bildirilecek ve başka herhangi bir işlem yapılmayacaktır. Ayrıca, MİT personelinin görevlerini yerine getirirken vermiş oldukları zararlar da idare tarafından karşılanacaktır. Ayrıca bu yasa MİT'in ihtiyaç duyması halinde, kamu ve diğer kurum ve kuruluşların envanterlerindeki her türlü malzeme, ekipman, teçhizat ve cihazı geçici veya sürekli olarak tahsis etmekle sorumlu kılmaktadır. Böylece Başkanlık, yasa ile belirlenmiş görev ve sorumluklarını yerine getirirken devletin ve özel sektörün her türlü imkânından yararlanma hakkı elde etmiştir. Bu yetki ile MİT'in finansal, teknolojik ve lojistik gücünün artırılması sağlanmıştır.

Önleyici istihbarat elde etmek ve analiz yapabilmek amacıyla yukarıdaki hükümlere ve diğer kanunlardaki düzenlemelere bağlı kalmaksızın; Teşkilat Başkanı veya yardımcısının onayıyla yurtdışında veya yabancılar tarafından gerçekleştirilen iletişim ile ankesörlü telefonlarla gerçekleştirilen iletişim ve MİT mensuplarının, MİT'te görev almış olanların veya görev almak üzere başvuranların iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir, kayda alınabilir. Teşkilat Başkanı 4.üncü maddede belirtilen görevlerin yerine getirilmesinden Cumhurbaşkanına

karşı sorumlu olup, Cumhurbaşkanının dışında herhangi bir kişi veya makama karşı sorumlu tutulamaz (MİT Kanunu, 1983). 1983 yılında çıkartılan 2937 sayılı “Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî istihbarat Teşkilât Kanunu” ve 2014’te çıkarılan 6532 sayılı değişiklik kanunu Türkiye’de istihbarat hizmetlerinin ve MİT’in genel çerçevesini çizmektedir.



### 3.12.4. MİT Başkanlığı



Şekil 2. Millî İstihbarat Teşkilâtı Yapısı (2019)

**Kaynak:** <http://www.mit.gov.tr/index.html>

Günümüzde Millî İstihbarat Teşkilâtı insan istihbaratı ve açık kaynak istihbaratı başata olmak üzere, görüntü istihbaratı, sinyal istihbaratı, ölçüm ve iz-işaret toplayabilen bir kurum haline gelmiştir (Çıtak, 2017). Başkanlık; Stratejik Analiz Başkanlığı, İstihbarata Karşı Koyma Başkanlığı, Dış Operasyonlar Başkanlığı, Güvenlik İstihbaratı Başkanlığı, Elektronik ve Teknik İstihbarat Başkanlığı ve Sinyal İstihbarat Başkanlığı olmak üzere altı temel birim üzerine teşkilâtlanmıştır.

Stratejik Analiz Başkanlığı: Türkiye'nin stratejik istihbarat ihtiyacını karşılamak için kısa-orta-uzun vadeli stratejik analiz üretmekle görevlidir. Başkanlık, bu amaçla bölgesel ve küresel gelişmeleri yakinen izlemektedir. Ayrıca toplumsal dinamikleri tahlil etmenin yanı sıra birbirinden bağımsız görünen olaylar arasındaki nedensellik bağımlılığını ortaya çıkararak öngöründe bulunmaktadır (MİT, 2019).

İstihbarata Karşı Koyma Başkanlığı: Bu; yabancı devlet, istihbarat servisi, kurum/kuruluş ve şahısların Türkiye'ye yönelik casusluk faaliyetlerini tespit etmek ve engellemekle görevlidir. Başkanlık, bu amaçla kontr-espiyonaj çalışmaları yürüterek, espiyonaj faaliyetlerinin hedefi olan kamu ve özel sektör kurum/kuruluşları ile işbirliği ve koordinasyon faaliyetlerini sürdürmektedir (MİT, 2019).



Dış Operasyonlar Başkanlığı: Başkanlık, Türkiye'nin stratejik çıkarlarının korunması ve geliştirmesi görevini uhdesine almaktadır. Başkanlık, yurt içi ve yurt dışındaki birimlerle birlikte çalışmalar yapmaktadır. Türkiye'nin Millî Güvenlik Stratejisini destekleyen çizgide ve siyasî konjonktürle paralellik arz edecek şekilde çalışmalarını sürdürmektedir (MİT, 2019).

Güvenlik İstihbarat Başkanlığı: Başta terör örgütleri ve terörist faaliyetler olmak üzere, Türkiye'nin milli gücüne yönelik tehditlere karşı güvenlik istihbaratı toplamakla görevlidir. Başkanlık tarafından yurt içinde ve yurt dışında toplanan istihbarat güvenlik tedbirlerinin alınması ve tehdidin bertaraf edilmesi için kullanılmaktadır (MİT, 2019).

Elektronik Teknik İstihbarat Başkanlığı: Devlet sırrının ifşasının tespiti ve terörist faaliyetlerinin önlenmesi için telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi tespit etmek ve dinlemek, sinyal bilgilerini değerlendirerek kaydetmekle görevlidir. Başkanlık, ses ve görüntü analizi yapmakta olup, görüntü istihbaratı (IMINT) üretmektedir. Ayrıca kriptoloji verileri çözmenin yanı sıra siber tehdit unsurlarına karşı da çalışmalar yürütmektedir (MİT, 2019).

Sinyal İstihbarat Başkanlığı: Muhabere ve muhabere dışı sinyalleri kullanarak erken ihbar ve ikaz bilgileri de dâhil olmak üzere sinyal istihbaratı üretmekle görevlidir. Başkanlık, bu amaçla haberleşme ve radar sinyallerini yakalayıp, bu sinyalleri analiz ederek istihbarata dönüştürmektedir (MİT, 2019).

### **3.13. MİLLÎ İSTİHBARAT KOORDİNASYON KURULU (MİKK)**

MİT'e paralel olarak 06.07.1965 tarihli ve 644 Sayılı Millî İstihbarat Teşkilât Kanunu'nun 8. Maddesi uyarınca Millî İstihbarat Koordinasyon Kurulu teşkil edilmiştir. İstihbarat çalışmaları ile ilgili koordinasyonun sağlanması ve bu çalışmaların yönetilmesinde temel görüşleri bildirmek amacıyla MİKK kurulmuştur. Kurul, MİT müsteşarı başkanlığında Millî Güvenlik Kurulu Sekreteri veya yardımcısı, MAH ve İstihbarat Başkanları, Genelkurmay İstihbarat Başkanı veya yardımcısı, bakanların istihbaratla görevlendirdiği birimlerin ve benzeri kurumların daireleri ile MİT Müsteşarı tarafından gerekli görülen kişilerin katılımıyla oluşmaktadır. Kurul en az üç ayda bir toplanmaktadır. MİKK'in görev ve yetkileri ile çalışma esasları Başbakan tarafından onaylanacak bir talimat ile belirtilmektedir. İstihbaratın ancak ilgili tüm kurum ve kuruluşların ortak çabasıyla başarılı olabileceği yönündeki bu madde ile ortaya

konulmuş ve istihbarat faaliyetlerinin hangi kurumlar tarafından yürütüldüğü de net bir biçimde belirtilmiştir (MİT Kanunu, 1965).

Ancak Koordinasyon, yıllarca işlevsiz kalmış ve uhdesine yüklenen görevi yerine getirememiştir. Bu nedenle sorunun çözümü için Cumhurbaşkanı doğrudan müdahil olarak yeni bir adım atılmıştır. Olağanüstü hal kapsamında MİT yasasında yapılan bazı değişikliklerle 25.08.2017 tarihli ve 30165 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereği; “Millî İstihbarat Koordinasyon Kurulu Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanacaktır” ifadesi getirilmiştir. Kurulun sekretaryası da MİT başkanı tarafından yapılacaktır. MİKK’na ek olarak 2912 yılında ise kurumların elde ettikleri bilgileri koordine etmek ve işlevsel hale getirmek etkin-etkili istihbari bilgi paylaşımı, koordinasyonun hızlı ve verimli bir şekilde kullanılması için Operasyonel Bilgi Paylaşımı Sistemi (OBİPAS) hayat geçirilmiştir. Öte yandan güvenlik birimlerinin istihbarat paylaşımını tek çatı altında toplamak amacıyla, Müşterek İstihbarat Koordinasyon Merkezi (MİKM) 2013 yılı sonunda faaliyete geçirilmiştir. Taşralarda ise valilik bünyesinde Müşterek İl İstihbarat Koordinasyon Merkezi kurulmuştur (Ateş, 2017).

### **3.14. MİLLÎ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ (MGKGS)**

Her devlet, millî varlığına, bekasına ve güvenliğine yönelik tehditlere karşı tedbirler almak zorundadır. Bu gereklilik doğrultusunda devletler; bölgesel ve küresel ortamın izlenerek tehdit ve fırsatlarını tespit edilmesi ile bu hususlara atıf edilen siyasetin belirlenmesini ve en uygun politikaların uygulanmasını sağlayacak süreç ve unsurları içerisine alan millî güvenlik sistemlerini tesis etmektedirler (MGKGS, 2018). Ülkemizin millî güvenlik yapılanmasının ilk adımı, 1933’te bir Kararname ile Yüksek Müdafaa Meclisi ve Umumi Kâtipliği adıyla kurulmuştur. 1949 yılında ise Kurul, Millî Savunma Yüksek Kurulu ve Genel Sekreterliği ismini almıştır (Çıtak, 2017). Söz konusu yapılanma, güvenlik anlayışının gelişimine paralel bir değişimden geçmiş ve son olarak 1982 Anayasası ile Millî Güvenlik Kurulu teşkil edilmiştir. Kurul iki ayda bir toplanmaktadır. MGK, devletin en üst koordinasyon kurulu niteliğindedir. Cumhurbaşkanı’nın başkanlığında, Cumhurbaşkanı Yardımcıları, Adalet, Millî Savunma, İçişleri ve Dışişleri Bakanları ile Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlarının anayasal bir platformda bir araya gelmelerini sağlamaktadır.

Anayasa'nın 118'inci maddesinin son fıkrasında yer alan "Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nin teşkilâtı ve görevleri Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenir" hükmü gereğince çıkarılan 6 sayılı Kararname ile düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi çerçevesinde gerçekleştirilen yasal değişikliklerden sonra şimdiki halin alan ve Cumhurbaşkanı'na bağlı olarak, yapılandırılan Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği; "Millî Güvenlik Kurulu'na ait faaliyetlerin işlemlerini yapmak, Millî Güvenlik Siyaseti Belgesi'nin hazırlanmasına ilişkin çalışmalar yürütmek ve Cumhurbaşkanı tarafından verilen diğer görevler ile mevzuatla kendisine verilen görevleri yerine getirmekle" görevlendirilmiştir (MGKGS, 2018).

### **3.15. GENELKURMAY BAŞKANLIĞI İSTİHBARAT DAİRESİ BAŞKANLIĞI**

Anayasa'nın ve diğer ilgili kanunların kendisine yüklediği görevler ve tanıdığı yetkiler kapsamında ülke güvenliğine gelebilecek dış tehditlere, güvenlik sorunlarına ve risklere karşı mücadele veren Türk Silahlı Kuvvetleri, insani ve teknik kaynakların kullanıldığı istihbarat faaliyetleri de yürütmektedir. 669 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 34. Maddesine göre Genelkurmay Başkanı istihbarat alanında şunları yapmakla mükelleftir: Genelkurmay Başkanı, silahlı kuvvetlerin savaşa hazırlanmasında; personel, istihbarat, harekât, teşkilât, eğitim, öğretim ve lojistik hizmetlerine ait ilke ve önceliklerle ilgili ana programlarını tespit ve koordine eder. Bunlardan:

- a. Personel hizmetleri, özel kanunlara göre yürütülür.
- b. Lojistik tedarik hizmetleri için, tespit etmiş olduğu ilke, öncelik ve ana programları, bu hizmetleri yürütecek olan Millî Savunma Bakanlığına bildirir.
- c. Askerî okullardaki eğitim ve öğretim hizmetlerine ilişkin önerilerini, bu hizmetleri yürütecek olan Millî Savunma Bakanlığına bildirir (Genelkurmay Başkanlığı, 2019).

Genelkurmay Başkanlığı, istihbarat faaliyetleri konusunda kendi bünyesindeki personel ve teçhizatlardan yararlanmaktadır. Terörizmle mücadele ve istihbarat alanında Genelkurmay Başkanlığı sürekli kendini yenilemekte ve daha etkin olmaktadır. Genelkurmay Başkanlığı; sahip olduğu kara, hava ve deniz tesisi, araç ve mühimmatları, kullandığı ileri teknoloji sayesinde savaş ve barış durumları için istihbarat toplamakta, askerî istihbaratın eşgüdümünü yapmakta ve istihbaratı gerekli yerlere göndermektedir. Ayrıca komuta-kontrol, muhabere, bilgisayar, istihbarat, keşif

ve gözlem sistemlerini geliştirerek bölgesel ve küresel düzeydeki modern askerî istihbarat yarışına kendini uyarlamayı hedef edinmiştir. Geniş personel ağıyla topladığı insan istihbaratını, güvenlik bütünlüğünün sağlanması açısından MİT gibi diğer istihbarat paydaşlarına ulaştırmaktadır (Çıtak, 2017).

### **3.16. EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İSTİHBARAT DAİRESİ BAŞKANLIĞI**

İçişleri Bakanlığı bünyesinde Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan bir kurumdur. İstihbarat Dairesi Başkanlığı, 3201 sayılı Emniyet Teşkilâtı Kanununa göre düzenlenen ve 13 Şubat 1989 tarihinde çıkartılan Yönetmelik hükümlerine uygun olarak teşkilâtlandırılmıştır (EGM, 2019). 1037’de kurulan Önemli İşler Müdürlüğü’nden bugünkü konuma gelinen süreçte çeşitli yasal düzenlemelerle, Emniyet İstihbaratı yapılandırılmış ve yenilenmiştir. Başkanlığın görev, yetki ve teşkilatlanması 3201 sayılı “Emniyet Teşkilâtı Kanunu”, 2559 sayılı “Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu” ve Emniyet İstihbarat Dairesi Başkanlığı Merkez ve Taşra Üniteleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği çerçevelerinde oluşturulmuştur (Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, 1934). Emniyete 03.07.2005 tarihli ve 5397 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 1. Maddesi 2559 sayılı kanunun Ek-7. Maddesine yeni fıkralar eklenerek, suçların önlenmesi amacıyla hâkim kararı ile ya da gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda Emniyet Genel Müdürlüğü veya İstihbarat Daire Başkanı’nın yazılı emri ile telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi tespit etme, dinleme, sinyal bilgilerini değerlendirme ve kayda alma yetkisi verilmiştir (EGM, 2019). Bu Kanun ile birlikte MİT’te verilen yetkinin bir benzeri Emniyete de verilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı; kaçakçılık, terör saldırıları, suikast, ekonomik saldırılar ve siber savaş gibi güvenlik sorunlarıyla ilgili mücadele etmede önemli bir rol oynamaktadır. İstihbarat Dairesi Başkanlığı; Başkanlık 3 Daire Başkan Yardımcılığı ve 81 ilde bulunan İstihbarat Şube Müdürlüklerinden teşekkür etmektedir (EGM-İstihbarat Daire Başkanlığı, 2019). Başkanlık görevini “Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve yasal yetkiler çerçevesinde; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, anayasal düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirler almak; emniyet ve asayiş sağlama üzere iç ve dış tehdit oluşturan faaliyetlere karşı ülke seviyesinde istihbarat faaliyetlerinde bulunarak bu amaçla elde edilen bilgileri hızlı, etkin ve güvenilir bir şekilde değerlendirerek, ilgili

*makam, kurum ve kuruluşlara gizlilik kurallarına uygun olarak ulaştırmak*” (EGM-İstihbara-misyon-vizyon, 2019) şeklinde ifa ettiğini tanımlamaktadır.

### **3.17. JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI İSTİHBARAT BAŞKANLIĞI**

1706 sayılı ve 10.06.1930 tarihli “Jandarma Kanunu” Jandarma Genel Komutanlığı hukuki statüsünü kazanmıştır. 1983 yılında ise 2803 sayılı “Jandarma Teşkilâtı, Görev ve Yetkileri Kanunu” ile zamanın şartlarına göre yapılanması sağlanmıştır. Kanun kapsamında Jandarmanın görevleri 7. Maddede mülki, adli, askeri ve diğer başlıkları altında işlenmiştir. Söz konusu Kanun, mülki görevlerin yerine getirilmesinde gerekli istihbarat faaliyetleri yürütmek, elde edilen bilgileri değerlendirmek, yetkili mercilere ulaştırmak ve diğer istihbarat ve güvenlik kuruluşlarıyla yakın işbirliği yapmak ve adli görevlerinin yerine getirilmesinde suçluları aramak, istihbarat tekniklerinden yararlanarak suçları ortaya çıkarmak şeklinde yetkilere başvurmaktadır (Jandarma Yetkileri Kanunu, 1983).

03.07.2005 tarihli 5397 sayılı “ Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 2. Maddesi 2803 sayılı “Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanunu”na EK-5. Maddeyi eklemektedir. “Aynı kanunla MİT ve Emniyet’e verilen yetkilerle paralel bir şekilde Jandarma’ya da kendi sorumluluk alanına giren belirli suçların önlenmesi amacıyla yetkiler verilmiştir. Jandarma hâkim kararıyla ya da gecikmenin sakınca doğuracağı durumlarda yirmi dört saat içerisinde yetkili ve görevli hâkimin onayına sunulmak şartıyla Jandarma Genel Komutanı veya İstihbarat Başkanı’nın yazılı emriyle telekomünikasyon ile yapılan iletişimin tespiti, takibi ve kaydını yapma yetkisi verilmiştir” (Çıtak, 2017). Jandarma İstihbarat Başkanlığı’nın görev alanı Emniyet Teşkilatının istihbarat birimlerinin görev alanı dışında kalan yerlerde faaliyet göstermektedir. Jandarma İstihbarat Başkanlığı, terörle mücadele konusunda etkin bir rol üstlenmektedir. Jandarma Genel Komutanlığı hem insan istihbaratından hem de açık ve teknik istihbarattan yararlanmaktadır (JGK, 2019).

### **3.18. SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI İSTİHBARAT BAŞKANLIĞI**

Sahil Güvenlik Komutanlığı, Türkiye’nin bütün sahillerinde, iç suları, Marmara Denizi ile İstanbul ve Çanakkale boğazlarında, liman ve körfezlerinde, karasularında, münhasır ekonomik bölgesi ile ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimi altında bulunan deniz alanlarında hizmet vermektedir.

09.07.1983 tarihli ve 2692 sayılı “Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu” ile kurulmuştur. Başkanlık deniz yoluyla yapılan kaçakçılığın önlenmesi ve izlenmesi, suçlular hakkında işlem yapılması, sahil ve karasularının korunması, arama ve kurtarma faaliyetlerinin yürütülmesi, devlet, kurum, kuruluş ve şirketlerin yaptıkları faaliyetlerin takip edilmesi gibi görevleri üstlenmiştir (SGKK, 2019)..

Sahil Güvenlik Komutanlığı diğer Kuvvet Komutanlıkları gibi Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı bağımsız bir yapıdayken, 15 Temmuz Darbe girişiminden sonra uygulanan olağan üstü hal tedbirleri kapsamında çıkarılan KHK ile İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. İstihbarat Başkanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı altında yapılandırılmıştır. Sahil Güvenlik Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı, İstihbarat Daire Başkanlığı, Plan, Koordinasyon ve Güvenlik Daire Başkanlığı ve Teknik Elektronik Arama Şube Müdürlüğü olmak üzere üç alt birimden teşekkül etmektedir. Sahil güvenlik komutanlığının insan, silah, uyuşturucu gibi konularda kaçakçılıkla, yasa dışı göçle, çevre kirliliğiyle, ülkenin ilgili bölgelerdeki hak ve sorumluluklarına yönelik saldırılarla, ülkeye denizden gelebilecek türlü tehlikelerle mücadele ederek, yürüttüğü istihbarat çalışmaları sayesinde ülkenin güvenliğine katkı sağlamaktadır (Çıtak, 2017).

## BÖLÜM IV

### SONUÇ

İstihbarat dünyanın en eski mesleklerinden biri sayılmaktadır. İstihbarat güvenlik ve savunmada olduğu kadar dış politikada da hayati bir öneme sahiptir. İstihbarat, yeni terörizm şekillerinin, silahlanmanın organize suçluların ve hatta insani felaketlerin olumsuz etkilerini bertaraf etmenin temel unsurunu oluşturmaktadır. Geleceği görebilmek, muhtemel sorunlar hakkında önceden bilgi sahibi olmak, olayların perde arkasına uzanabilmek, ancak sağlıklı bir istihbarat üretimiyle mümkün olabilir. Genellikle istihbaratla ile casusluk kavramları karıştırılmakta ve birbirinin yerine kullanılmaktadır. Casusluk istihbarat faaliyetlerinde ihtiyaç duyulacak bazı özel bilgileri elde etmek üzere gizli ve ulaşılmaz güç kaynakları ele geçirmek için başvurulan yoldur. Bu faaliyet sonucu elde edilecek bilgiler istihbarat faaliyetini besleyen malzemenin çok az bir kısmını teşkil etmektedir. Yani casusluk istihbarat faaliyetinin geniş kapsamı içinde küçük bir yer tutmaktadır.

İstihbarat (إستخبارات) Arapça kökenli bir kelime olup haber (خبر) kökünden türemiştir. İstihbar (إستخبار) kelimesi ise Türkçe Sözlük'te; haber ve bilgi alma, istihbar etmek, haber almak, duymak ve öğrenmek şeklinde tanımlanmıştır. Kavram olarak istihbarat geniş bir manaya sahiptir. Bu nedenle hakkında, hem ülkemizdeki hem de yabancı bilim adamları tarafından değişik tarifler yapılmıştır. Atay'a göre "İstihbarat, yabancı bir hükümetin veya siyasî partinin yıkılması, yabancı devlet adamları veya hedeflerinin ziyana uğratılması, kişi veya ajanlarının kaçırılması veya öldürülmesinden ayrı olarak bir ülkenin rakiplerinden daha fazla avantaj sağlamasını veya en azından yaşamaya devam etmesini sağlayan bilginin toplanmasıdır". Muazzez Şenel ve Turhan Şenel ise "İstihbaratı; hasım veya hasım olması muhtemel devletlerin niyetleri, planları ve bu planları gerçekleştirme kapasiteleri hakkında her şekilde haber toplama veya bilgi sahibi olmadır". İstihbarat, ülkeyi koruyan, iç ve dış güvenliğinden sorumlu olan, hükümetlerin her türlü politika çizmesinde yardımcı aktör rolü üstlenen, kamuya kapalı ve makamlar üstü görünen, sivillerin en merak ettiği mesleklerden biri olan, ancak hakkında az bilinen ve bu yüzden komplo teorilere maruz kalan meslek dalıdır.

İnsan, doğası gereği meraklı doğmuştur. Bu dürtü, O'nu araştırma-incelemeye, yeni icatlar bulmaya ve farklı yerleri keşfetmeye itmiştir. Kişioğlu, yerleşik hayata geçmesiyle birlikte kendine has bir medeniyet oluşturmuştur. Zaman içerisinde

buldukları yerlerde çoğalmış, güçleşmiş ve zenginleşmişlerdir. Dolayısıyla yeni nüfuz alanlarına ihtiyaç duyulmuştur. Bunu gerçekleştirmek ve birbirlerinin niyetlerini ve planlarını öğrenmek için ise gözcülere ihtiyaç duyulmuştur. Dünyanın en eski medeniyetlerden sayılan Mısır, Hitit ve Yunanlılar gözcülerinin verdiği bilgiler sayesinde birbirine karşı akınlar gerçekleştirmiş veya meydan muharebesi yapmışlardır. Bu dönemde casuslar; tüccar, seyyah veya zanaatkâr kisvesi altında görev yapmışlardır. Dolayısıyla her topluluk, kendini rakiplerine karşı korumak ve onlar hakkında bilgi edinmek için istihbarata ve istihbaratçıya ihtiyaç duymuştur.

Milat öncesi Türk İmparatorlukları Çin'e doğru genişlediğinden, ilk casusluk faaliyetlerinin Çinlilere karşı gerçekleştirdikleri bilinmektedir. Bu dönemde Türkler, çadır İmparatorluklarına sahip idiler. Korunaklı ve yüksek duvarlarla çevirili olmayan Türk ülkeleri, düşman saldırılarına açık idiler. Dolayısıyla Türkler, uyanık ve dikkatli ol anlamına gelen "Sak" deyimini sürekli kullanmışlardır. Baskın ancak karşı baskınla durdurulabilir, prensibini benimsemişlerdir. İşte bu sebepten dolayı boylar ve küçük aileler uyurken bile "kargu" ve "Yeleme" gözcüler ve öncüler çıkarmak zorunda kalmışlardır. Türkler, ülkelerini emniyette tutmak ve ani baskınları önlemek için etrafa gözcüler dikerler ve uygun yerlere erken haber almayı sağlayan, içinde daimi nöbetçilerin bulunduğu "kargu/karguy" (ateş kuleleri) inşa etmişlerdir. Türkler devletlerinin temel düzenini yıkmaya, devleti ortadan kaldırmaya, milleti esir etmeye çalışan casuslara "Çaşıt/aşut" derlerdi. İhbar işine ise "Çaşutlama" derlerdi. Ayrıca Türk tarihinde bilinen ilk Teşkilât, Börü Budun'dur. Casusluğun ilk örneği sayılabilecek çaşıtlar genellikle din adamları oluşturmuştur. Bunlar ya Çinli ya da Hindistan'daki Buda dinine mensup din adamlarıdır. Amaçları Türk topluluklarına kendi inançlarını benimsetmek ve yöneticileri elde ederek sarsıntılar yaratmaktır. Çinli rahipler, seyyah kisvesi altında Türk topluluklarının arasına girerek, bir yandan dinlerini yaymaya çalışırken, diğer yandan Türk toplumun genel yaşayışını, geleneklerini, birbiriyle olan ilişkilerini ve güvenlik konularında araştırma yaparak bilgi toplamışlardır.

IX. yüzyıldan itibaren İslâm Dinine kalabalık gruplar halinde giren Türkler, eskiden olduğu gibi düşmanlarına karşı casusluk faaliyetlerini devam ettirmişlerdir. Ancak İslâmiyet'in etkisiyle birlikte "Börü Budun", "Çaşıt" ve "Çaşutlama" gibi kavramların yerini "Sahib-i Haber", "Sahib-i Berid" ve "Münh" veya "Münhiyan" aldığını görüyoruz. XI. Yüzyılın başlarında özellikle Selçuklularda bu kavramlara sıkça rastlamak mümkündür. Bunda Selçukluların, istihbarat işinde önemli bir "Posta ve



Berid” teşkilâtına sahip olan Emevilerin yolundan gittiğini görüyoruz. Hz. Muhammed’de istihbarat ve casusluk çalışmalarını önemsemiştir. Tarihî kaynaklar Peygamber’den sonra gelen Râşidî, Emevi ve Abbasi halifelerin de hemen hemen hepsi, Peygamberi örnek alarak istihbarat kurumuna önem verdiğini yazmaktadırlar. Zira İslâm hukuku, devletin lehine askeri ve sivil casusluk yapmak için cevaz vermiştir. Hatta bazı Ayetler, devletin bekası tehlike altındaysa casusluk yapmayı ve istihbarat toplamayı vacip kılmıştır. Nisâ suresi 71. Ayette “Müminlerin düşmana karşı tedbir almaları, Enfâl suresi 60. Ayette “Müminlerin düşmana karşı kuvvet kazanılması” emredilmektedir. Öte yandan “Bir yere ayak basmaları ve düşmana karşı bir başarı elde etmeleri, ancak onların karşılığında kendilerine salih amel yazılması içindir”, ayetinde de görüldüğü gibi düşman topraklarına girerek başarı elde edenler takdirle karşılanmıştır.

Selçukluların küllerinden doğan, çok hızlı bir şekilde yükselen, beylikken devlet olan, devletken üç kıtada at koşturan ve dünyaya nam salan bir imparatorluğa dönüşen, 622 yıl boyunca hüküm süren, kılıcıyla kaleleri, adaletiyle gönülleri fetih eden, Türk devletleri arasında en uzun süre ayakta kalabilen, sistemli yapısıyla her şeyi arşivleyen Osmanlı İmparatorluğu da istihbarat teşkilâtına önem vermiştir. Osmanlılarda; her padişahın hatta her şehzadenin, beylerin ve valilerin kendine ait bir istihbarat birimi olmuştur. İktidardaki kişi veya hanedanın, gerek kendisi gerekse ülkesi adına yapacağı faaliyetler ve alacağı önlemler, edindikleri iç ve dış istihbarî bilgilerle şekilleniyordu. Koca bir devlet olan Osmanlı, hükümdar ve devlet adamlarının iç ve dış istihbarat faaliyetlerine son derece önem vermelerine sebep olmuştur. İç istihbarat, özellikle şehzâdelerin tahta geçmek üzere isyan etmeleri ve ülke içinde asayişsizliklerin ortaya çıktığı dönemlerde önem kazanırken, dış istihbarat faaliyetleri de daha çok balkanlarda yoğunlaşmıştır.

Suriye İstihbarat Birimleriyle paralel olarak çalışan ordu, polis ve jandarma gibi kolluk kuvvetleri de vardır. Örneğin sayıları on bini bulan “Özel Birlik” Dimaşk’a tüm teçhizatıyla girebilen tek kolluk kuvvetidir. Birlik, içeride ve dışarıda Esad rejimini ve ailesini korumakla mükellef kılınmıştır. “Özel Birlik” gibi Suriye’de pek çok askerî birliğe rastlamamız mümkündür. Kanunla yönetilen Batı Avrupa ve Amerika gibi ülkelerde istihbarat sözcüğü; ülkesini ve vatandaşlarını, dışarıdan gelebilen her türlü tehdide karşı koruyan ve kollayan kurumları ifade ederken, Suriye’de “İstihbarat” kavramıyla birlikte şiddet ve korku sözcükleri özdeşleşmiştir. Nitekim Suriye’de her

153 reşit vatandaş başına bir istihbarat memuru düşmektedir. Suriye’de intifadanın başlamasından bu yana: 215 bin vatandaşın tutuklandığını, 70 binden fazlasının kayıplar listesinde olduğunu, bunların içerisinde neredeyse 9 bin kişinin 18 yaşından küçük olduğunu, 35 bini ise üniversite öğrencisi konumunda bulunduğunu, ayrıca tutukluların arasında 4500 kadının ve içlerinden 400 tanesinin üniversite öğrencisi olduğu saptanmıştır. Buradan Suriye Hükümeti’nin uluslararası anlaşmalara uymayan, kendi vatandaşları hakkında bilinçli ve programlı bir şekilde baskı uyguladığı görülmektedir. Suriye hapishanelerinde tutuklulara yapılan işkenceler neticesinde 2571 vatandaşın öldüğünü, içlerinden 84’nün çocuk, 25’nin kadın, 51 tanesinin 60 yaş üstü insanların oluşturduğunu, 107 kişinin ise silahlı devrimcilerden olduğunu göstermektedir. Öte yandan kaynaklar, mezkûr birimlerin sorgu odalarında 700 kadına tecavüz edildiğini ifade etmektedirler.

El-muhabarât Orta Doğu’da etkin olan bir istihbarat örgütüdür. Özellikle 1970’de Hafız Esad’ın iktidara gelmesiyle birlikte Lübnan, Filistin ve Türkiye’de yaptığı operasyonlarla gündemimize oturmuştur. Ayrıca Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), PKK ve ASALA militanlarını eğitmesi ve topraklarında barındırması, hem hükümetlerimizin hem de istihbarat birimlerimizin dikkatini çekmiştir. ASALA’nın Suriye kontrolündeki Lübnan’ın Bekaa Vadisi’nde kurulması ve Filistinli silahlı grupların kamplarında eğitilmesi El-muhabarât ile olan ilişkisini gözler önüne sermektedir. Ermeni Terör Örgütü ASALA’nın yurtdışında gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle 34 Türk diplomatı ve yakınının, yurtiçinde ise 11 Türk’ün yaşamına mal olmuştur. Ayrıca 300’den fazla masum kişinin yaralanmasına sebebiyet vermiştir. ASALA, PKK gibi birçok ülkeyle bağlantılı bir örgüt niteliğindedir. Bunun yanında Türkiye’den toprak koparmaya çalışan, eylem ağırlıklı PKK gibi terör örgütleriyle içli dışlıdır. Asala, “Düşmanımın düşmanı dostumdur” mantığıyla hareket ederek, FKHC ve DHKP-c gibi örgütlerle de işbirliği yapmıştır.

Lübnan kamplarında ASALA ve PKK birlikte silahlı eğitime başlamıştır. Öcalan, Suriye’den 1998’de Türkiye’nin baskısıyla çıkıncaya kadar Ali Ammar adıyla FKHC üyesi olduğunu gösteren sahte kimlikle yaşamıştır. Bu iki örgütü işbirliğine iten ortak amaç; Marksist-Leninist ideoloji doğrultusunda Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bağımsız devlet kurma düşüncesidir. Öte yandan birinin Türkiye’de, ötekini Lübnan’da kurulması, daha sonra aynı bölgede birleşmesi ve aynı ülkenin lojistik desteğini alması El-muhabarât’ın Türkiye’ye karşı derin planlarının olduğunu

göstermektedir. Nitekim Miraç Ural, propaganda faaliyetlerinde (bir dönem lideri olduğu “Acilciler” adıyla örgüt) sürekli Hatay’ın Suriye’ye ilhakından bahsetmesi bu kanımızı doğrulamaktadır. Demirel’in 1993’te Şam’ı ziyareti sırasında Hafız Esad’dan Öcalan’ın iadesini talep ettiğinde, Esad, yıllarca Türkiye’yi oyalamıştır.

Temmuz 1980’de İran Hava Kuvvetlerine mensup subayların darbe girişimi hazırlığında oldukları ortaya çıkmıştır. Bu dönemde İran Cumhurbaşkanı olan Muhammed Ali Recai 1981 yılında İstihbarat Başkanlık Dairesi’ni kurarak istihbarat çalışmalarını; Devrim Muhafızları, ordu (askerî istihbarat) ve polis arasında bölüştürmüştür. 1984’te ise pek çok istihbarat kurumunu Muhammed Reşihri Başkanlığında (1984-1989) VEVAK’ın altında toplatılmıştır. VEVAK, İran’da en önemli bakanlıklardandır. Kurulduğundan beri operasyonlarını büyük gizlilik içinde yürütmüştür. Kendisine hazineden önemli bir bütçe ayrılmaktadır. İran İstihbarat Bakanlığının görevleri zaman içerisinde gelişme göstermiştir. Özellikle 90’ların başından itibaren yabancı ülkelerde istihbarî çalışmalarını yanı sıra İran Devrimi’ni ihraç etmeye başlamıştır. Ayrıca bunların yanında komşu ve yabancı ülkelere İran İstihbaratı casusluğa karşı koyma faaliyeti de yürütmüştür. İran İstihbaratı 1992’de Şah rejimi eski Başbakanı Şahbur Bahtiyar’ı Berlin’de öldürmüştür. Ayrıca İran İstihbaratı Kürt muhalifleri Mikanos Lokantası’nda tasfiye etmiştir. İlâveten İran İstihbaratı 1994 yılında Arjantin’deki İsrail Kültür Merkezi’ni havaya uçurmuştur. 1996 yılında ise İran İstihbaratı Suudi Arabistan’da El-haber Sitesi’ni patlatmıştır. İran İstihbarat Bakanlığı 2000’li yılların başından itibaren istihbarat operasyonlarını, Devrim Muhafızları’na bağlı Kudüs Kuvveti İstihbarat Birimi ile koordineli bir şekilde gerçekleştirmektedir. İran’ı çevreleyen tehditler artıkça, buna paralel olarak da İstihbarat Bakanlığı çeşitlendirmeye giderek operasyonlarını artırmaktadır. Söz gelimi İran İstihbaratı; siyasî rejimin ayakta kalmasını sağlamak, muhalifleri tasfiye etmek gibi görevlerin yanı sıra, nükleer programında çalışan uzmanları koruyup kollamak misyonunu da üstlenmiştir. İran İstihbaratı çeşitli istihbarat birimlerini hayata geçirerek, beraber çalışmayı amaçlamıştır. Örneğin Devrim Muhafızları İstihbaratının içerisinde; yurtdışından sorumlu Kudüs Kuvveti İstihbarat birimi ve yurtiçinden sorumlu Pasij’i kurmuştur.

İran 2003 sonrası Irak’ta, güdümündeki siyasî partileri maddi ve manevi olarak desteklemiştir. Siyasî partilerin yanı sıra Irak’ta varlık gösteren Şii cihatçı grupları da desteklemiştir. Aynı zamanda siyasî aktörleri kısıp almak ve İran İslam Cumhuriyeti’ne hizmet ettirmek için yeni milis gruplarının kurduğunu, eğittiğini ve

bunları finanse ettiği de görülmüştür. İran, Irak Merkezi Hükümeti'ne istediğini yaptırabilmek adına ise milis güçleri büyük oranda desteklemiştir. Zira milis güçlerin kuvvetlenmesi, merkezi hükümetin zayıflatılması anlamına gelmektedir. Kimi zaman desteklediği milis güçler kuvvetlenmiş, kendi ayaklarının üzerinde durmaya başlamış ve İran'ın güdümünden çıkmıştır. İran, tekrardan bu grupları tabiiyeti altına alabilmek için aynı yöntemle farklı bir grup meydana çıkarmıştır. İran, Irak'ta uyguladığı siyaseti Suriye, Lübnan, Katar ve Yemen'de de devam ettirmiştir.

Türklerle-Farslar arasındaki mücadele 17 Mayıs 1639'da imzalanan Kas-ı Şirin Antlaşması ile birlikte sona ermiştir. Ayrıca bu antlaşma ile birlikte İran ile olan bugünkü hudutlarımız da çizilmiştir. Bu tarihten sonra bu iki millet konvansiyonel anlamda birbiriyle savaşmamıştır. Ancak örtülü operasyonlar bazında İran, Türkiye'nin başını ağrıtmıştır. 2012'de İran, Suriye'ye tırlarla Türkiye üzerinden silah sevkiyatı yapmıştır. Ancak söz konusu tırlar Kilis'te Türk yetkilileri tarafından yakalanmıştır. Buna kızan İran, Kudüs Gücü vasıtasıyla Iğdır Bölgesine 8 istihbaratçısını yollamıştır. Aynı yılın Mart ayında söz konusu istihbaratçılar ve yerel işbirlikçileri yakalanmıştır. İranlıların Iğdır bölgesini hedef almasının nedeni ise bu yörede Caferi vatandaşların yaşamasıdır. Zira mezhep yoluyla bu insanların diğerlerine nazaran daha kolay angaje edebilmektedirler. Yakın tarihte İran, doğrudan Türkiye'ye karşı belirgin bir faaliyette bulunmamıştır. Ancak bahse konu olan ülkelerdeki nüfuzu sayesinde Türkiye'nin o ülkelerdeki elini kolunu bağlamıştır. Orta Doğu'da Türkiye'ye yakın olan ülke ve unsurlar vardır. Türkiye Orta Doğu'da daha etkin olabilmek için İran benzeri bir dış politika izlemelidir. Türkiye, Orta Doğu halklarının gönlüne girmek için yumuşak güç (insanî yardım) kullanmaktadır. Ancak yumuşak güç politikası, siyasî arenada çok fazla etkili olamamaktadır. Türkiye, yakın gelecekte İran gibi benzer unsurları devreye sokmalıdır.

MOSSAD, tüm dünyada faaliyet gösteren en gizli, en bilinmeyen, en korkutucu ve belki de en etkili istihbarat örgütüdür. MOSSAD'ın dünya çapında 20.000 aktif ve 15000 uyuyan ajanı vardır. Örgütün ilk başkanı Reuven Shiloah, dünya üzerinde MOSSAD'ın kurulmasını destekleyen Siyonist liderlere özel bir rapor hazırlayarak, tüm dünya istihbarat servisleri ile irtibata geçeceklerini, ancak bundan önce elzem olarak dünya üzerinde yaşayan Yahudilerin hepsine ulaşılması gerektiğini belirtmiştir. Böylece dünya üzerindeki her Yahudi kendisini birer MOSSAD ajanı kabul etmektedir. Bir Yahudi mahallesinde bile kayda değer bir bilgi elde ettiğinde ilgili birimlere aktararak

istihbar anlamında destek olur. Hem nüfus olarak az hem de coğrafi olarak küçük bir ülke olan İsrail'in istihbarat gücü buradan gelmektedir.

İsrail MOSSAD'ı bilgi toplama, analiz etme ve ülke sınırları dışında gizli operasyonlar yürütmekle görevlendirmiştir. MOSSAD'ın faaliyet alanları küresel terörle mücadele, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi, İran ve Hizbullah'tan gelebilecek olan tehditlerin ve saldırıların ortadan kaldırılması olarak belirlenmiştir. MOSSAD, İsrail'in düşman olduğu tüm coğrafyalarda, Batı Avrupa ve ABD'de etkili bir örgüttür. Arap ülkelerin askerî potansiyellerini, başka ülkelerle yaptıkları antlaşmaları, özellikle de silah antlaşmalarını takip etmektedir. MOSSAD, kendine özgü bir yöntemle para ve seks gibi araçları kullanarak çıkarları doğrultusunda hareket etmesi sağlanan pek çok insan vardır. MOSSAD, kurulduğundan beri Türkiye ile iyi ilişkiler içerisinde olmuştur. Doğrudan Türkiye ile karşı karşıya gelmemiştir. Ancak Irak'ta Barzani'ye, Güneydoğu'da PKK'ya, Suriye'de PYD'ye ve Akdeniz'de Yunanlılara destek vererek, bölgede Türkiye'yi uğraştırmıştır.

14 Temmuz 1914 tarihinde Birinci Cihan Harbi patlak vermiştir. Bu harp, Güçlü imparatorlukların, zayıf imparatorlukları yutma ve parçalama harbidir. 11 Kasım 1918'de dünya savaşı sona erdiğinde, İtilafı tarafı, Osmanlı'nın içerisinde de bulunduğu İttifakı yenmiş ve topraklarını paraparça etmiştir. Osmanlı 1700 yılının başında itibaren, dünyadaki gelişmeleri yakalamayarak çağdaşlarının gerisinde kalmıştır. Osmanlı'nın zayıflığını anlayan rakip güçler, Osmanlı'ya var gücüyle saldırmışlardır. Aynı zamanda Türk olmayan ve Osmanlı'nın vatandaşı durumunda olan diğer etnik grupları da Osmanlı'ya karşı kıskırtmışlardır. Osmanlı bu dönemde hasta adam olarak ad edilmiştir. Kültürümüzde "Düşenin dostu olmaz" atasözünden hareket edilerek, hem içerideki hem de dışarıdaki düşmanlar hasta adamı yıkmak için tüm hünelerlerini seferber etmişlerdir. Bu gelişmelerin ışığında Osmanlı'nın yıkılmasını önlemek veya en azından ömrünü uzatmak için, bir grup vatanperver Türk, Teşkilâtı Mahsusa adındaki yapıyı kurmuştur. Teşkilât hem savaş öncesi hem de savaş sırasında Osmanlı'yı savunmak için var gücüyle çalışmıştır. 30.000 kişilik ajanıyla Orta Doğu, Balkanlar ve Afrika'da faaliyet göstermiş, pek çok başarılı operasyona imza atmıştır. Ancak Osmanlı'nın yıkılmasına mani olamamıştır.

İstanbul'un İngilizler tarafından işgal edilmesiyle birlikte, teşkilâtın ajanlarının bir kısmı Anadolu'ya geçmiş, bir kısmı da mücadele etmek için İstanbul'da kalmıştır. Teşkilât ajanları önce Müdafaa-i Hukuk Hareketi'ni, daha sonra Milli Mücadele'ye

destek vermek adına, İstanbul'da tekrardan toparlanmışlardır. İlk önce Karakol, MİM MİM, Zabitan ve Yavuz grubu olarak toplanmışlar ve daha sonra farklı kişilerin katılımı ve Ankara'nın desteği ile Hamza ve Felah Grupları olarak teşkilatlanmışlardır. Bu grupların hepsi İstanbul'dan Anadolu'daki direnişe kaynak sağlamak amacıyla var güçleri çalışmışlardır. Kurtuluş Savaşı sırasında ise söz konusu teşkilâtların ajanları Kuvayı Milliye ordusuna katılmıştır. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte teşkilatın ajan ve lider kadrosu çeşitli görevlerde yer almıştır. Teşkilâtı Mahsusa bundan yüz küsur yıl önce bugünkü anlamda kurulan ilk istihbarat teşkilatıdır. Bu yüzden Teşkilât, Türk İstihbarat'ın babası sayılmaktadır.

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ve Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte, içeride Genç Cumhuriyeti güçlendirmek ve dışarıda düşmanlara karşı korumak için, çağdaş araçlarla donatılmış bir istihbarat teşkilâtına ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaçla 1926 yılında MAH kurulmuştur. MAH, kurulduğu günden beri hem içeride hem de dışarıda önemli hizmetler sunmuştur. MAH misyonunu MİT'e devredene kadar; ülkede meydana gelen kanlı isyanları bastırması ve Hatay'ın geri alınmasında aktif rol oynamıştır. Ayrıca uyguladığı taktik ve manevralarla Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'nda taraf olmasını engellemiştir.

İkinci Dünya Savaşı beraberinde siyasî, ekonomik, askerî sosyal ve teknik alanlarda çok hızlı değişimler meydana getirmiştir. Türkiye'de bundan etkilenerek siyasî, ekonomik ve sosyal alanlarda, radikal gelişmeler meydana gelmiştir. Böylece Türkiye'de çok partili hayata geçilmiş, yeni ve çok etkili yayınlar başlamış, sendikalarda gelmişler kaydedilmiş, üniversiteler geniş ölçüde dışa açılmışlardır. Dünyada meydana gelen bu gelişmelere ve değişmelere karşın Türkiye'de kayıtsız kalamamıştır. Bu değişimler özellikle istihbarat faaliyetlerini eskiye nazaran daha karmaşık bir hale getirmiştir. İkinci Savaş süresince istihbarat temininde önemli başarılar imza atmış MAH'ın yerine, daha verimli ve çağdaş tarzda çalışacak yeni bir teşkilâtın kuruluşu zorunlu bir hal almıştır. Bu sebeplerle, devletin güvenliğini ve millî politikası ile ilgili istihbarat çalışmalarını bir bütün olarak ele almak, istihbarat ile uğraşan kurumlar arasında koordinasyonu sağlamak, devletin millî güvenlik politikası ile ilgili planların hazırlanmasında esas olacak askerî, siyasî, iktisadî, ticari, malî, sınaî, teknik, ilmî, biyografik, psikolojik ve millî güvenlikle ilgili istihbaratı devlet çapında üretmek gayesiyle 06 Temmuz 1965 tarihli ve 644 sayılı "Millî İstihbarat Teşkilât

Kanunu” çıkarılmıştır. 22.07.1965 tarihinde yürürlüğe giren bu kanuna ile “Başbakanlığa” bağlı olarak Millî İstihbarat Teşkilâtı kurulmuştur.

MİT’e paralel olarak 06.07.1965 tarihli ve 644 Sayılı Millî İstihbarat Teşkilât Kanunu’nun 8. Maddesi uyarınca Millî İstihbarat Koordinasyon Kurulu teşkil edilmiştir. İstihbarat çalışmaları ile ilgili koordinasyonun sağlanması ve bu çalışmaların yönetilmesinde temel görüşleri bildirmek amacıyla MİKK kurulmuştur. Kurul, MİT müsteşarı başkanlığında Millî Güvenlik Kurulu Sekreteri veya yardımcısı, MAH ve İstihbarat Başkanları, Genelkurmay İstihbarat Başkanı veya yardımcısı, bakanların istihbaratla görevlendirdiği birimlerin ve benzeri kurumların daireleri ile MİT Müsteşarı tarafından gerekli görülen kişilerin katılımıyla oluşmaktadır. Kurul en az üç ayda bir toplanmaktadır. MİKK’in görev ve yetkileri ile çalışma esasları Başbakan tarafından onaylanacak bir talimat ile belirtilmektedir. İstihbaratın ancak ilgili tüm kurum ve kuruluşların ortak çabasıyla başarılı olabileceği yönündeki bu madde ile ortaya konulmuş ve istihbarat faaliyetlerinin hangi kurumlar tarafından yürütüldüğü de net bir biçimde belirtilmiştir

Ancak Koordinasyon, yıllarca işlevsiz kalmış ve uhdesine yüklenen görevi yerine getirememiştir. Bu nedenle sorunun çözümü için Cumhurbaşkanı doğrudan müdahil olarak yeni bir adım atılmıştır. Olağanüstü hal kapsamında MİT yasasında yapılan bazı değişikliklerle 25.08.2017 tarihli ve 30165 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereği; “Millî İstihbarat Koordinasyon Kurulu Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanacaktır” ifadesi getirilmiştir. Kurulun sekretaryası da MİT başkanı tarafından yapılacaktır. MİKK’na ek olarak 2012 yılında ise kurumların elde ettikleri bilgileri koordine etmek ve işlevsel hale getirmek etkin-etkili istihbari bilgi paylaşımı, koordinasyonun hızlı ve verimli bir şekilde kullanılması için Operasyonel Bilgi Paylaşımı Sistemi (OBİPAS) hayat geçirilmiştir. Öte yandan güvenlik birimlerinin istihbarat paylaşımını tek çatı altında toplamak amacıyla, Müşterek İstihbarat Koordinasyon Merkezi (MİKM) 2013 yılı sonunda faaliyete geçirilmiştir. Taşralarda ise valilik bünyesinde Müşterek İl İstihbarat Koordinasyon Merkezi kurulmuştur. 1983 yılında çıkarılan 2937 sayılı “Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî istihbarat Teşkilât Kanunu” ve 2014’te çıkarılan 6532 sayılı değişiklik kanunu Türkiye’de istihbarat hizmetlerinin ve MİT’in genel çerçevesini çizmektedir. Türk istihbarat tarihine bakıldığında, dünyadaki gelişmelere ve teknolojik ilerlemelere paralel olarak geliştiğini

görürüz. Kendini her döneme göre geliştiren ve çağdaşlarının gerisinde kalmayan MİT, bugün güçlü dünya istihbarat kurumları arasında yerini almıştır. FETÖ, PKK, DHKP-C gibi terör örgütlerine yönelik hem yurt içinde hem de yurt dışında yaptığı başarılı operasyonlarla, düşmanların gözünü korkutmuştur. El-mubarat ve SEVAK ile kıyaslandığında, vatandaşlarını sindirmek yerine, aksine; sınır ötesinden gelebilecek saldırıları önlemek ve vatandaşlarının canını ve malını korumak için çaba göstermektedir.





## KAYNAKÇA

### Kitaplar/Tezler

- Ahmed, İ. A. M. (1999). El-İstihbarat fi Devlet'ül Medine El-Münevverre. Suudi Arabistan: Riyad.
- Alkan, N. (2017). Nili: Orta Doğu'da Casuslar Savaşı. İstanbul: Kronik kitap,.
- Arcayürek, C. (2007). Derin Devlet. İstanbul: Detay Yayıncılık.
- Aydın, N. (2018). Osmanlı İmparatorluğu'nda İstihbarat. İstanbul: Parola Yayınları.
- Bahar, İ. (2017). Teşkilât-ı Mahsusa Mit ve İstihbarat Örgütleri. İstanbul: Kamer Yayınları.
- Bartol, V. (2012). Fedailerin kalesi Alamut. (Çev.) Ender Nail, İstanbul: koridor Yayıncılık.
- Berkkan, K. (2017). İstihbarat Savaşları. İstanbul: Eftalya Yayınları.
- Çıtak, E. (2017). Yeni Güvenlik Politikaları ve Türkiye'de İstihbaratın Dönüşümü (Güvenlik ve İstihbarat). İstanbul: Yeni Yüzyıl Yayınlar.
- El-Reyyis R. N. (2006). Osmanlının Çöküş Döneminde Arap Casusları.(Çev.) İhsan Batur. İstanbul: Selenge Yayınları.
- El-Seyid, M. F. (1995). Siret-ül El-nebi. Mısır: Darül Sahabbe Lil-suras Bi-tanta. Eserin sahibi (İbn Hişam) hicri 183 yılında vefat etmiştir.
- Er-Reyyis, R. N. (2006). Osmanlının Çöküş Döneminde Arap Casusları. (Çev.) Dr. İhsan Batur, İstanbul: Selenge Yayınları.
- Hiçyılmaz, E. (1996). Teşkilat-ı Mahsusa ve Casusluk Örgütleri. İstanbul: Kamer Yayınları.
- Hüseyin Üstüner (2001). Hz. Peygamber Devri'nde İstihbarat. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi Ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- İlter, E. (2002). Türklerde İstihbarat (Başlangıcından 1926 yılına kadar). Ankara: MİT Basım Evi.
- Kuzu, A. (2018). MİT, MOSSAD, CIA, GLADIO. İstanbul: kariyer Yayınları.
- Munasıra, A. (1987). İstihbarat-ül Arabiye Fi'l İslam: Beyrut.
- Özdağ, Ü. (2017). İstihbarat Teorisi. Ankara: kripto Yayın Evi.
- Reston, Jr. F. (2014). Tanrı'nın Savaşçıları Salahaddin Eyyubi ve Kral Richard. (Çev.) Elif Bozkurt, Ankara: Panama Yayıncılık.

- Stoddard, P. H. (2003). Teşkilat-ı Mahsusa. (Çev.) Tansel Demirel, İstanbul: Arba Yayınları.
- Şenel, M., & Şenel, T. (1997). İstihbarat ve Genel Güvenlik Konularımız. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü yayınları.
- Tzu, S. (2008). Savaş Sanatı. (Çev.) Adil Demir, İstanbul: kastaş Yayınevi.
- Yesevi, Ç. G. (2014). İsrail İstihbaratı ve Mossad. (Ed.) Ümit Özdağ, İstihbarat Örgütleri. Ankara: Kripto Yayınları.
- Yetkin, M. (2018). Meraklısı için Entrikalar Kitabı. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.
- Yılmaz, M.(2017). Hz. Muhammed Dönemi'nde İstihbarat. İstanbul: Siyer Yayınları.
- Serkan BAŞOL(2006). Hitit Askerî Teşkilatı ve Sefer Organizasyonu. Pamukkale Üniversitesi, sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

### **Makale/Bildiri/Rapor**

- Arayncan, A. A. Hasan Sabbah Ve Halefleri Tarafından Suikasta Uğrayan Devlet adamları(1090-1257). Ankara Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Orta Çağ Tarihi Anabilim Dalı-Doktora Öğrencisi- Türk Tarih Kurumu(TÜSOKTAR) Proje Öğrencisi.
- Atay, M. (1996). Stratejik Ulusal Güvenlik İstihbaratı. Strateji Dergisi, 1, s.80.
- Aydın, M. (1989). Hamza Grubu 23 Eylül 1920 15 Aralık 1920. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yoku Dergisi, cilt: 1, sayı: 3.
- Basuguy, B. (2017). Salahaddin-i Eyyubi ve Raşidüddin sinan: Nizârî Fedaileri ve Suikastlar. Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi, cilt:9 sayı:2.
- Başdin, A. & Topçu, E. (2017). Ortaçağda İhtiyat Bağlamında Hükümdarların Asli Bir Vazifesi: İstihbarat (Yusuf Has Hacib ve Nizamü'l Mülk Evreninde). Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:10, s.560-571.
- Betül, A. (2004). Yeni Belgeler Işığında Karakol Cemiyeti, Uşak Kongresi ve Karakol Cemiyet'nin Bolşeviklerle Yaptığı Anlaşma. Atatürk Dergisi, cilt: 4, sayı: 1.
- Bozkurt, C. (2014). Birinci Dünya Savaşı'nda Filistin Suriye Cephesi'nde NİLİ Casusluk Örgütün Faaliyetleri. Düzce Üniversitesi, sayı 88.
- Çaşın, M. (1996). Askerî İstihbarat. Strateji k Dergisi. Cilt:1, s.95.
- Ekinci, N. (1994).kurtuluş Savaşı'nda İstanbul ve Anadolu'daki Türk ve Düşman Gizli Faaliyetleri. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, cilt: 4, sayı:14.
- El-bünni, E. (2017). El-echize El-emniye fi Suriye Vaki ve Tagyir. Jeroen Medyası.

- Eroğlu, H. (2003). Klasik Dönemde Osmanlı Devleti'nin İstihbarat Stratejileri. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, cilt: 22, sayı: 34.
- G, E. (2013). Türk İstihbaratının Tarihsel Gelişimi. ankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt 3, Sayı 2.
- Güneş, G. Teşkilat-ı Mahsusa ve Birinci Dünya Savaşı Yıllarındaki Faaliyetleri. Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılp Tarihi Enstitüsü, Ankara. Mart 2013.
- Hoggson, M. G. S. (2009). Hasan-ı Sabbah. (ev.) Dr. Süleyman Tülücü, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Sayı:40.
- Horani, R. (2017). Dirasa Tafsiliye a'n İdare-tl muhabarat El-cavviye El-suriye. Arap Savunma ve Silahlanma Formu.
- İlter, E. (2002). Osmanlı'da İstihbarat XIV -XX Yüzyıllar. Avrasya Dosyası, İstanbul zel, cilt:8, Sayı:2, ss.233-254.
- Jandarma Yetkileri Kanunu (1983,8,12). Jandarma Teşkilât Görev ve Yetkileri Kanunu, T. C. Resmi Gazete. Kanun No: 2803, cilt: 22, sayı:17985.
- Kahn, D. (2002). İstihbarat Tarihsel teorisi. Avrasya Dosyası İstihbarat zel. Cilt:8, Sayı:2.
- Köprülü, M. Fuat. (2003). Türk İslam Devletlerinde Resmi Posta ve İstihbarat Teşkilatı, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, s.72-77.
- Milli İstihbarat Teşkilât Kanunu (1983,11,3). Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilat Kanunu. Resmi Gazete: Kanunu No:2937, cilt: 2, sayı: 18210,
- Nadir, A. (2015). İran'ın Irak'ta Oynadığı rol. Rand Őirketi, PE-151/1.
- Orhan, O. (2015). Suriye'de Şii Milisler ve siyasel zm. ORSAM Haziran No:26.
- Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (1934,7,14). Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu T. C. Resmi Gazete. Kanun No: 2599, cilt: 15, sayı 2751.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu (1982,7,13) Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu T. C. Resmi Gazete. Kanun No: 17753, cilt: 21, sayı: 379.
- Sinkaya, B. (2013). Amerikan Askerlerinin ekilmesinden Sonra Irak-İran ilişkileri. SETA, Mayıs No:9.
- Talaa, M. (2016). El-echize El-emniye El-suriye ve zarurat El-tagyir El-bnyevi ve El-vazifi. Omran Stratejik ve Araştırmalar Merkezi.
- Tınaş, M. (2017). Lübnan Hizbullah'ı ve İran: Direnişten İşgale. Orta Doğu Analiz Eylül-Ekim cilt:9, sayı:82.
- nal, B. (2015). İran'ın Vekâlet Savaşı Stratejisi ve Suriye'deki Şii milisler. Bilgesam Analiz/Orta Doğu 22 Mart, No:1304.

Yesevi, Ç. G. (2014). İsrail'in Güvensizliği ve İsrail Askerî İstihbaratı. Millî Güvenlik ve Askerî Bilimler Akademik Dergisi, cilt: 1 No:4.

### İnternet Kaynakları

A Haber (2017, 10, 14). PKK'lı Teröristleri El-muhabarat Taşımış. Erişim: 03,07,2019,<https://www.ahaber.com.tr/gundem/2017/10/14/pkkli-teroristleri-el-muhaberat-tasimis-1507945845> adresinden alındı.

AA (2015, 10, 30). İstanbul'da İki El-muhabarat Ajanın Yakalandığı İddiası. Erişim: 03,07,2019,<https://www.haberler.com/istanbul-da-iki-el-muhaberat-ajaninin-yakalandigi-7829858-haberi/> adresinden alındı.

Alaoual (2017,6,3). Hakeza Dahale El-mosad El-mağrip. Erişim: 25,07,2019, <https://alaoual.com> adresinden alındı.

Arabacı, İ. U. (2013, 03, 31). İşte DHKP-C'nin Suriye Üssü. Erişim: 04,07,2019, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2013/03/31/iste-dhkcpcnin-suriye-ussu> adresinden alındı.

Asaib Ehlül Hak (2017,5,24). Asaib Ehlül Hak, Tesis Hizben Siyasiyen. El-âlem Kanalı. Erişim. 19,07,2019 <https://www.alalamtv.net/news/> adresinden alındı.

Askerî Bilimler Arap Formu (2016, 9, 7). El-savak El-iranî. Erişim: 10,07,2019, <https://forums.arabmilitary.com/> adresinden alındı.

Ateş, H. (2017). Millî İstihbarat Koordinasyon Kurulu ve Koordinasyon Sorunu: Acadeima. Erişim: 15,08,2019,[https://www.academia.edu/34410588/Milli](https://www.academia.edu/34410588/Milli-adresinden) adresinden alındı.

BBC (2018,5,2). El-mossad İsraili Tarih Hafil Bil-ihtiyalet ve El-tecessus. Erişim: 23,17,2019, <http://www.bbc.com/arabic/middleeast-43980517> adresinden alındı.

Biyografi (2019). Vezareti İtilaat Cumhuri İslami İran. Erişim: 11, 07, 2019, <http://www.varzesh11.blogfa.com/category/417> adresinden alındı.

CHA (2012, 02, 26). PKK'nın Muhabaratçıları. Erişim: 03,07,2019, <https://www.haberler.com/pkk-nin-muhaberat-cilari-3397453-haberi/> adresinden alındı.

Çiftçi, C. (2019, 04, 25). Geçmişten Bugüne PKK-ASALA İlişkileri-DİSAM. Erişim: 06,07,2019, <https://www.diplomatikstrateji.com/gecmisten-bugune-pkk-asala-iliskileri/> adresinden alındı.

Ebu İbrahim (2018, 4, 21). Muhabarat Seçimi Sabote edecek. Erişim: 03,07, 2019, <https://www.yenisafak.com/gundem/muhaberat-secimi-sabote-edecek-3246435> adresinden alındı.

Ebu Matar, A. (2005, 10, 4). Lübnan'daki Suriye Casusları. Erişim: 07,07,2019, <https://www.voltairenet.org/article129073.html> adresinden alındı.

- El-faris, R. (2019, 1, 3). Dirase Selasun Elf Amil Lil-muhabarat El-iraniye fi Ekser min 40 Devle. Erişim: 20,07,2019, <http://www.islamist-movements.com/46049> tarihinden alındı.
- El-humeydi, K. (2016,1,4). Bahreyn Tukarrir Katı El-ilakat El-duplamasiye M'a İran. Alem El-yevm. Erişim: 15,07,2019, <http://www.worldakhbar.com/gulf/bahrain/46117.html> adresinden alındı.
- El-maktari, B, (2015,10,18). El-tedahul Elüirani fi El-yemen: esbebehu ve müskakbelehü. Gulf House. Erişim: 15,07,2019, <https://gulfhouse.org/posts/687/> adresinden alındı.
- El-mareke (2015,1,31). El-ihtiyalet El-sahyuniye ve durusiha. Erişim: 23,07,2019, [http://www.alma3raka.net/spip.php?page=article&id\\_article=86&lang=ar](http://www.alma3raka.net/spip.php?page=article&id_article=86&lang=ar) adresinden alındı.
- El-şeyh, İ. (2017,8,7). Kadiya El-abdeli Hel Takda Ala El-ilakat El-kuveytiye El-iraniye. Ahwaz State. Erişim: 15,07,2019, <http://ahwazstat.org/ar/news> adresinden alındı.
- El-ziyâdi. M. (2017,7,21). Kuveyt Tağdap Ala İran. El-revabit Araştırma ve Stratejik Merkezi. Erişim: 15, 07,2019, <http://rawabetcenter.com/archives/49347> adresinden alındı.
- Emniyet Genel Müdürlüğü (2019). Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı. Erişim: 17,08,2019, <https://www.egm.gov.tr/istihbarat/baskanligimiz> adresinden alındı.
- Emniyet Genel Müdürlüğü, İstihbarat Daire Başkanlığı resmi ağı sayfası (2019). İstihbarat ve Önemi. Erişim: 07,06,2019 <https://www.egm.gov.tr/istihbarat/istihbarata-iliskin> adresinden alındı.
- Genelkurmay Başkanlığı (2019). Türk Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığı. Erişimi: 17,8,2019, <https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=Gorevi> adresinden alındı.
- Haberler (2010,12,28). İran: Ali Rıza Asgari, İsrail Zindanında Öldürüldü. Erişim: 24,07,2019,[http://www.ydh.com.tr/HD8550\\_iran--ali-riza-asgari-israil-zindaninda-olduruldu.html](http://www.ydh.com.tr/HD8550_iran--ali-riza-asgari-israil-zindaninda-olduruldu.html) adresinden alındı.
- Haberler. Com (2010,1,5). Irak, İsrail'in 1981'deki Nükleer Tesis Saldırısının Peşini Bırakmıyor. Erişim: 24,07,2019, <https://www.haberler.com/irak-israil-in-1981-deki-nukleer-tesis-haberi/> adresinden alındı.
- Haberler. Com (2012, 08, 21). AkPartili Şamil Tayyar El-muhabarat ile PKK İşbirliği. Erişim: 03,07,2019, <https://www.haberler.com/ak-partili-samil-tayyar-el-muhaberat-ile-pkk-3881201-haberi> adresinden alındı.
- Hamşioğlu ,S. T. (2019, 04, 24). PKK Görünümlü ASALA Şaşırtmadı. Erişim: 06,07,2019, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/pkk-gorunumlu-asala-sasirtmadi-51666yy.htm> adresinden alındı.

- Hitte, M. (2013,12,8). Tedahulat İran Fi Bahreyn. Blog-İlaf. Erişim: 15,07,2019, <https://elaph.com/Web/opinion/2013/12/855184.html> adresinden alındı.
- İlyas, F. (2018,11,6). El-istihbarat El-iraniye El-neş'e- El-atir El-amme El-ameliyat. Erişim: 10,07,2019, <https://www.newiraqcenter.com/archives/4354> adresinden alındı.
- İnternet Haber (2016, 03, 03). DHKP-C Nedir Terör Örgütü'nün Kanlı Türkiye Eylemleri. Erişim: 04,07,2019, <https://www.internethaber.com/dhkp-c-nedir-terror-orgutunun-kanli-turkiye-eylemleri-1571510h.htm> adresinden alındı.
- İyiat, B. (2014, 6, 10) Efsaneler ve Gerçekler Arasında Gizli Bir Örgüt-Haşhaşiler. Erişim: 15, 05, 2019, <http://devlet.com.tr/makaleler/y31> adresinden alındı.
- Jandarma Genel Komutanlık (2019). Jandarma Sorumluluk Alanları ve Korunan Tesisler. Erişim: 17,08,2019, <https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-tarafindan-korunan-tesisler> adresinden alındı.
- Kamacı, K. (2015). DHKP-C ve Derin Kodları. Erişim: 04,07,2019, <https://www.oncevatan.com.tr/dhkp-c-ve-derin-kodlari-makale,34118.html> adresinden alındı.
- Kenan'da bir Kuyu (2015, 12, 11). ASALA Terör Örgütü'nün Kuruluşu, Faaliyetleri, Finansal Kaynakları ve İşbirliği Yaptığı Örgütler. Erişim: 06,07,2019, <https://www.kenandabirkuyu.com/asala-terror-orgutunun-kurulusu-faaliyetleri-finansal-kaynaklari-ve-isbirligi-yaptigi-orgutler> adresinden alındı.
- Mecdi, K. (2015,1,2). Suriye Rejiminin Safında Çatışan 15 Silahlı Örgütü Tanyalım. SAS Post. Erişim: 17,07,2019, <https://www.sasapost.com/15-military-organization-fighting-alongside-the-syrian-regime/> adresinden alındı.
- Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği (2018). Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Hakkında Genel Bilgi. Erişim: 17,08,2019, <https://www.mgk.gov.tr/index.php/kurumsal/hakkimizda> adresinden alındı.
- Millî İstihbarat Teşkilât Kanunu (1965,7,22). T.C. Resmi Gazete, Sayı: 12055. Erişim: 14,08,2019, <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12055.pdf> adresinden alındı.
- Millî İstihbarat Teşkilatı resmi ağ sayfası (2019). İstihbarat Tarihçesi Kitabı. Erişim: 07,06,2019 <http://www.mit.gov.tr/giris.html> adresinden alındı.
- MİT (2019). Millî İstihbarat Teşkilatı İnternet Sayfası. Erişim: 15,08,2019, <http://www.mit.gov.tr/teskilat.html> 15.08.2019 adresinden alındı.
- Mucem El-Arabi (2019). İstihbaratın Tanımı. Erişim: 07,06,2019 <https://www.almaany.com/ar> adresinden alındı.
- Muntazeri, Ü. (2019, 1, 3). Der Vezareti İtilaati İran Çii Mİ Kozared. Erişim: 10,07,2019 <http://www.bbc.com/persian/iran-46906435> adresinden alındı.
- Nazik, Y. (2018, 9, 14) . El-muhabaratın Reyhanlı Saldırısındaki Rolü Deşifre Ediliyor. Erişim: 03,08,2019, <https://www.haksozhaber.net/el-muhaberatın-reyhanlı-saldırısındaki-rolü-desifre-ediliyor-108371h.htm> adresinden alındı.

- Nehar, S. (2006, 5, 10) el-nizam El-siyasi fi İran. Erişim: 11, 07, 2019, <http://www.qassimy.com/vb/showthread.php?t=645338> adresinden alındı.
- Orient Net (2015,6,4). Zabit İsraili: Haze Adet Anasır Hizbullah fi Suriye. Erişim: 17,7,2019, [https://www.orient-news.net/ar/news\\_show/87956](https://www.orient-news.net/ar/news_show/87956) adresinden alındı.
- Özdağ, Ü. (2018, 12, 16).MİT Bütçesi Hakkında Genel Kurul Konuşması. Erişim: 03,07,2019, <https://www.youtube.com/watch?v=XxKZbfga6cw> adresinden alındı.
- Özel Büro İstihbarat (2017, 9, 28). El-muhabarat Dosyası: Vahşice Cinayette El-muhabarat izi. Erişim: 03,07,2019, <https://www.ozelburoistihbarat.com/derin-devlet-istihbarat-servisleri-istihbarat-dosyasi/el-muhaberat-dosyasi-vahsi-cinayette-el-muhaberat-izi-4428> adresinden alındı.
- Pehlivanlı, H. (2019). Eski Türkler ve Selçuklularda İstihbaratçılık. Erişim: 20,06,2019, <https://www.tarihtarih.com> adresinden alındı.
- Sabbata, A. (2015,6,27). 8 malumat Kat La Tarifuha an El-mosad El-israili. Sas Post. Erişim: 24,7,2019, <https://www.sasapost.com/mossad-history/> adresinden alındı.
- Stratejik Ortak (2017,1,12). MOSSAD Nedir ve Kimlerden Oluşur. Erişim: 25,07,2019, <https://www.stratejikortak.com/2017/01/mossad-nedir.html> adresinden alındı.
- Suriye İnsan Hakları Raporu (2019). El-echize El-emniye ve Efru'uha ve El-kaimine Aleyh'a. Erişim: 30,06,2019 [http://sn4hr.org/public\\_html/wp-](http://sn4hr.org/public_html/wp-) adresinden alındı.
- şalom (2012,7,9). Tarihte Haftanın Olayı: Entebbe Baskını. Erişim: 27,07,2019, <http://www.salom.com.tr/arsiv/haber-82755-tarihte-haftanin-olayi-entebbe-baskini.html> adresinden alındı.
- Tarihi Olaylar (2015, 09, 11) ASALA. Erişim: 06,07,2019, <https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/asala-233> adresinden alındı.
- Tayyar, ř. (2012,08,20). PKK ve Suriye Muhabarati'nın İşi. Erişim: 03,07,2019, <https://www.haberler.com/tayyar-pkk-ve-suriye-muhaberatının-isi-3880305-haberi/> adresinden alındı.
- The Washington Institute (2016, 7, 8). Iran's Support for Terrorism Under the Jcpoa. Erişim: 11, 07,2019, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/irans-support-for-terrorism-under-the-jcpoa> adresinden alındı.
- Ünlü, Ferhat (2013, 02, 18). DHKP-C Neden Uyandırıldı ve DHKP-C'nin Genetik Kodları. Erişim: 04,07,2019, <https://www.timeturk.com/tr/2013/02/18/dhkp-c-neden-uyandırıldı-ve-dhkp-c-nin-genetik-kodları.html> adresinden alındı.
- Yemen (2012,9,12). Mezbaha Cuma El-kerame. Erişim: 15,07,2019, <https://www.hrw.org/ar/news/2012/09/27/247596> adresinden alındı.
- Yeni şafak (2016, 03, 09). PKK, PUD, PHKP-C ve MLKP 11 ve '0 Mart'ta Saldırı Hazırlığında. Erişim: 04,07,2019, <https://t24.com.tr/haber/yeni-safak-pkk-pyd-dhkp-c-ve-mlkp-11-ve-20-martta-saldiri-hazirliginda,331323> adresinden alındı.

Zuayter, H. (2017,7,21). İran ve Kuveyt. Erişim: 15,07,2019,  
<https://raseef22.com/article/115419> adresinden alındı.

